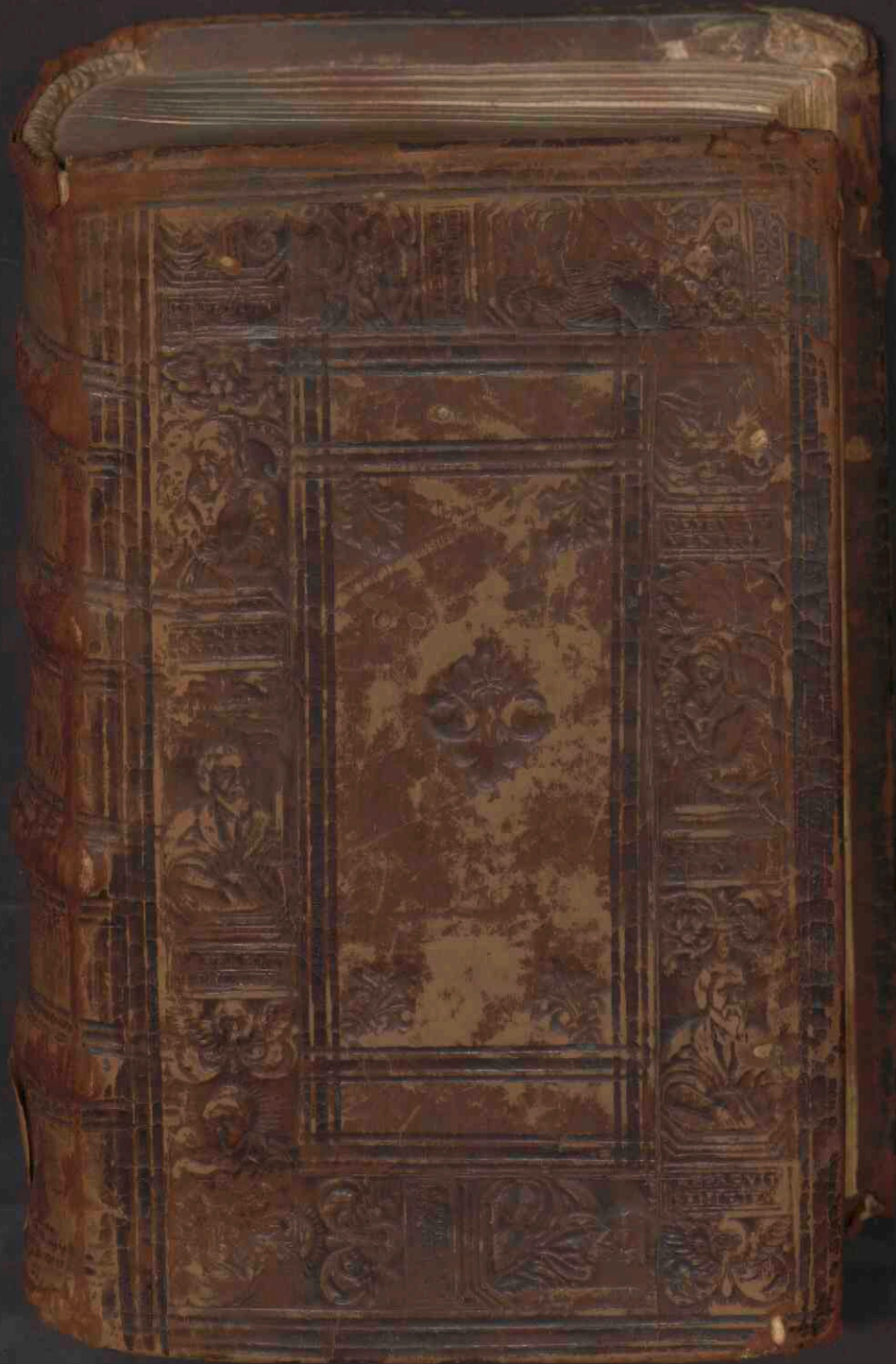

De dvabvs gravissimis qvaestionibvs, conivnctione videlicet Sacramentali, & vera communione corporis sanguinisq?ue Christi, aduersus nouum Synusiastarum figmentum, & futilem consensvs orthodoxi refutationem, siue, præcipuos refutationis eius paralogismos, duo Logici, breues & perspicui tractatus, Marci Beumleri Tigurini. Accesservnt in fine Ivculentæ, & graues aliquot quæstiones Stephani Tzegedini Vngari, de vero sensu verborum Cœnæ, de vsu & abusu eiusdem.

<https://hdl.handle.net/1874/416754>

Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell

Huybert van Buchell (1513-1599)

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

This book is part of the Van Buchell Collection

Huybert van Buchell (1513-1599)

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

E. oct.

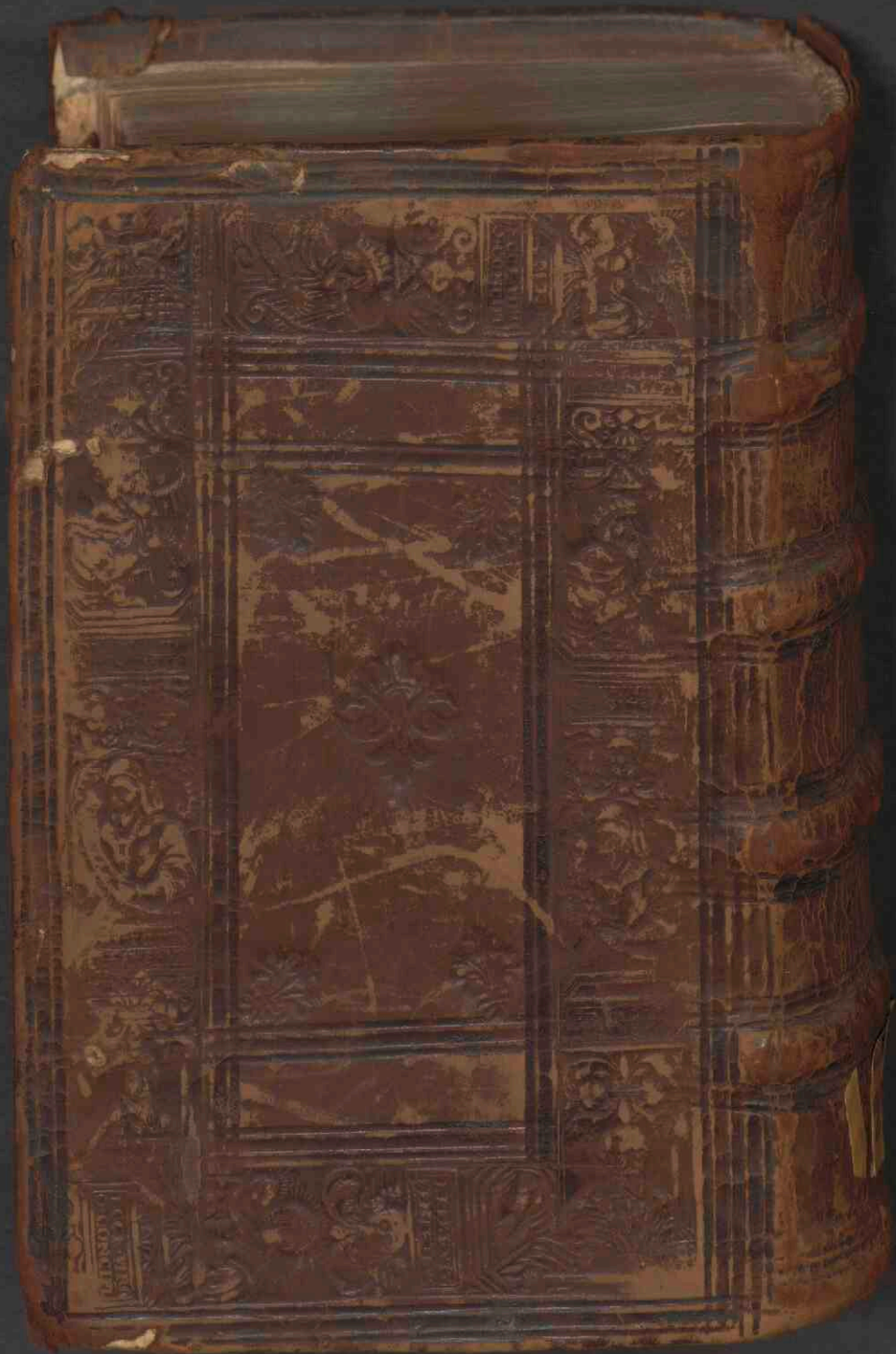
289

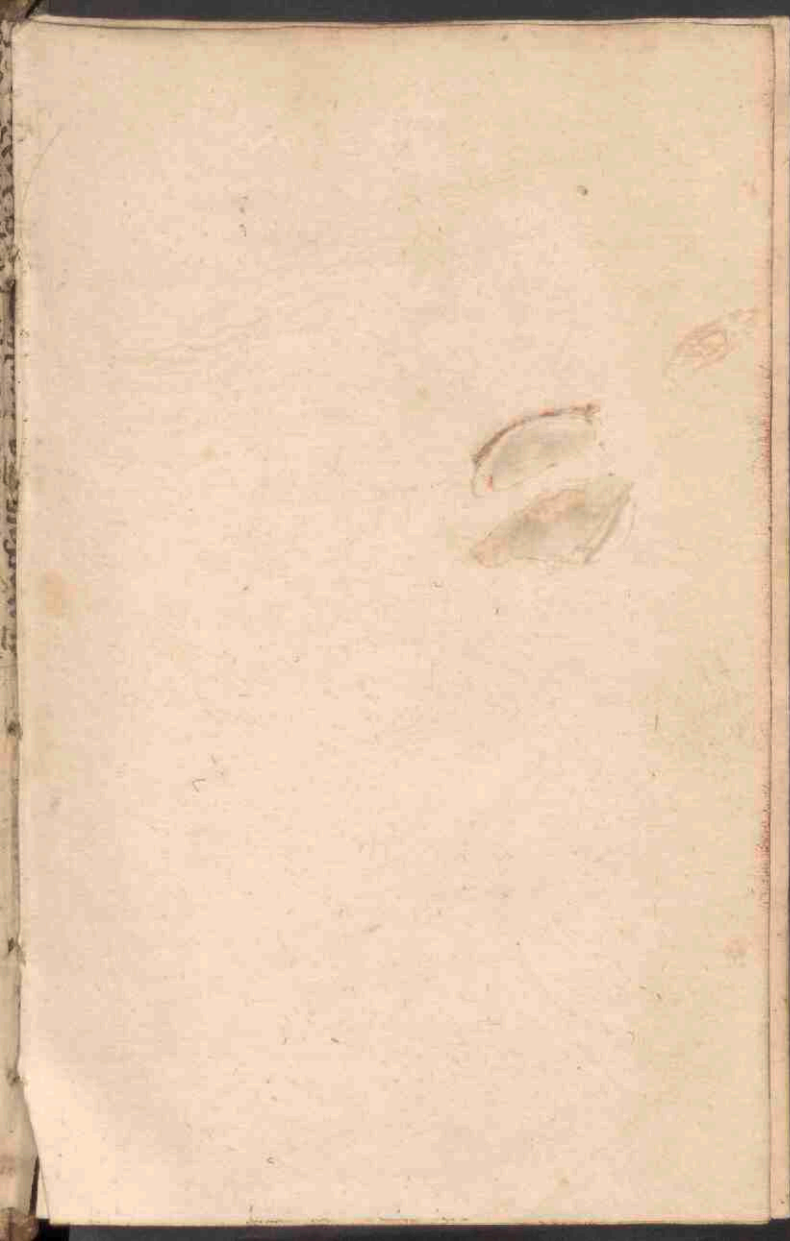

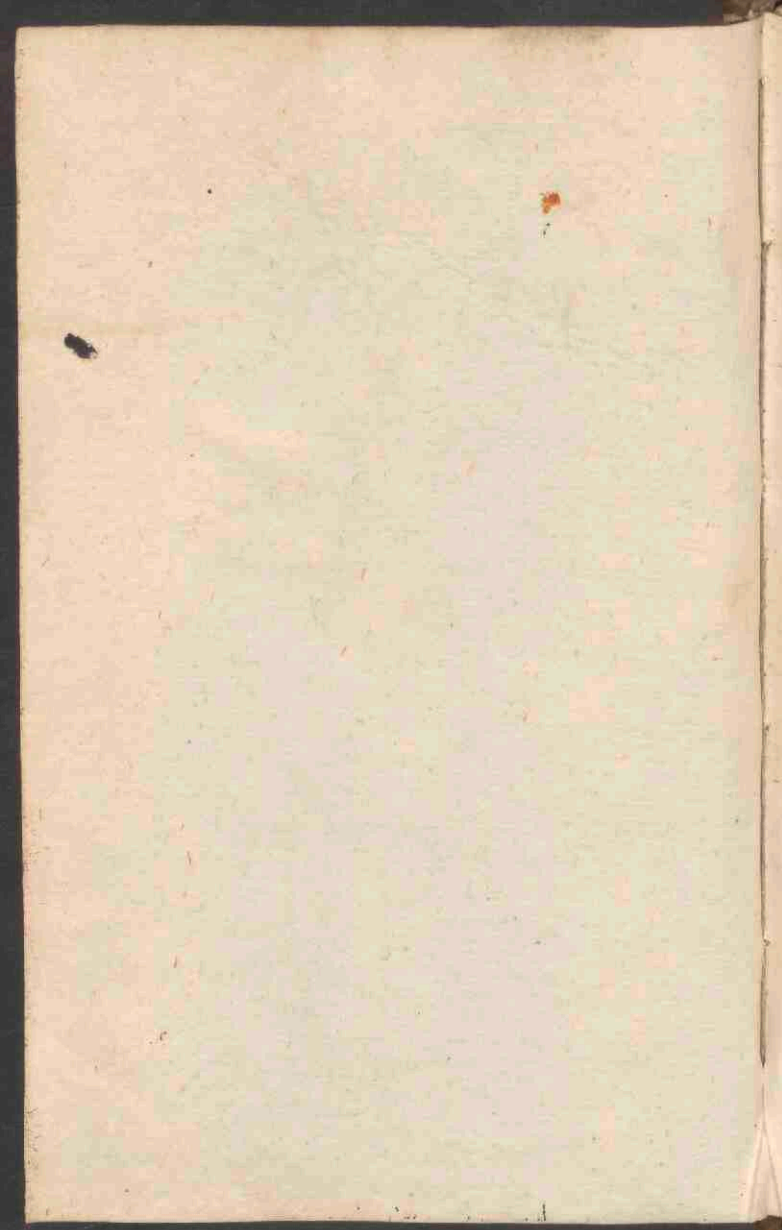
De Libris
Bibliothecae

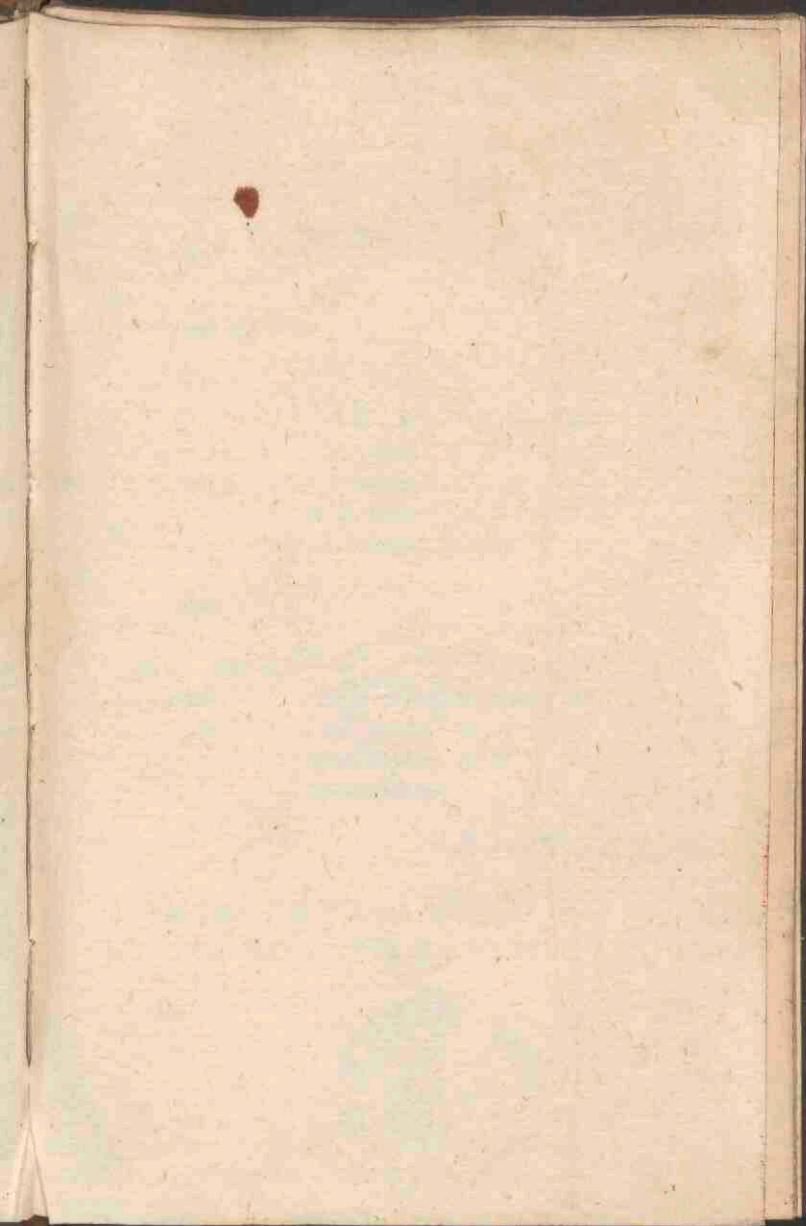
h.

N. 12. C.

DE DVABVS

GRAVISSIMIS QVAE-

STIONIBVS: CONIUNCTIONE

videlicet Sacramentali, & vera communione
corporis sanguinisque Christi, aduersus no-
uum Synusiarum figmentum, & futilem

CONSENSVS ORTHODOXI refu-
tationem: siue, praecipuos refutationis eius

paralogismos, duo Logici, breues &

perspicui tractatus, Marci

Beumleri Tigurini.

ACCESSERVNT IN FINE LV-

culentia, & graues aliquot quaestiones Ste-

phani Tzegedini Ungari, de vero sen-

su verborum Coena, de vsu &

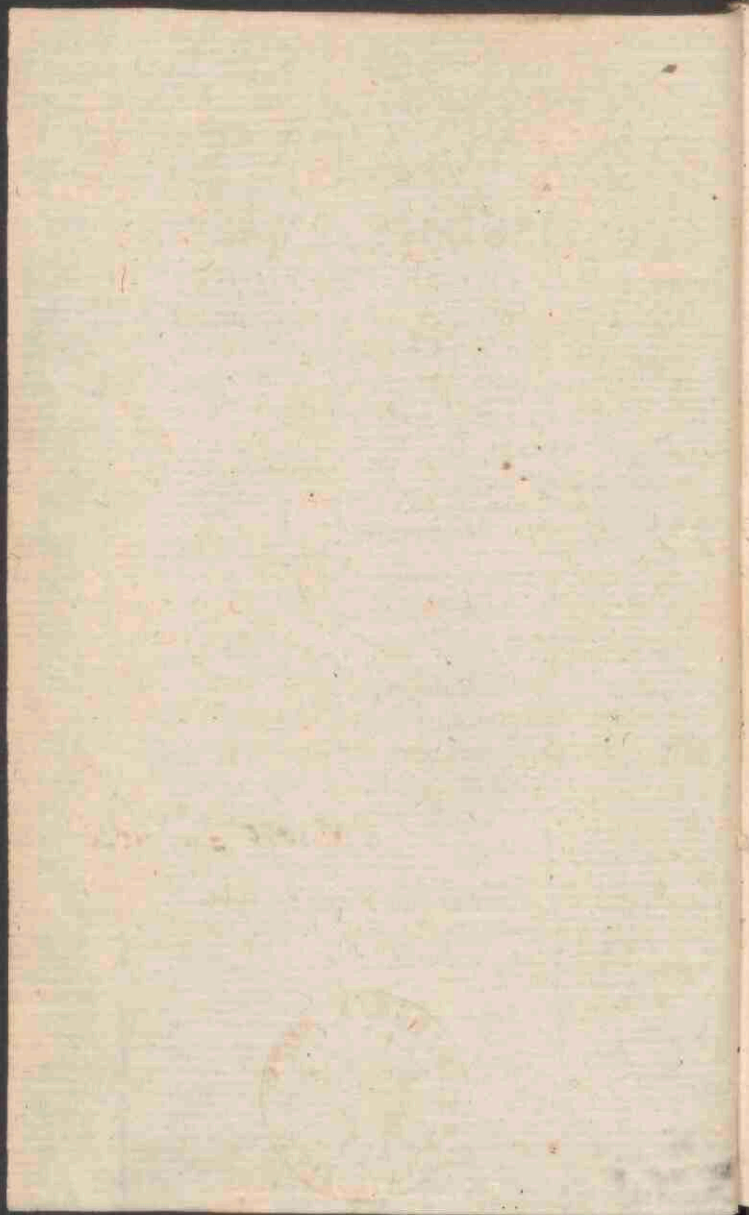
abusu eiusdem.

Ex dono Buchelij

TIGVRI APVD C. FROSCHO-

VERVM. M. D. LXXIII.

AMPLISSIMIS
VIRIS, NOBILITA-

TE, PRVDENTIA, PIETATE

que præstantissimis, Dominis Consulibus & Se-
natoribus in clytæ vrbis sancti Galli, pluri-
mum sibi in Christo obseruandis

S. P. D.

VOTIESCVNQVE VI-
ri Amplissimi, sacras Literas;
quarum me Deus singulari sua
bonitate studiosum esse voluit;

in manus sumo, meq; in ijs exerceo: toties mi-
hi in mentem venit commemorabilis B. Cyril-
li Alexandrini sententia, quæ extat Thesauri
lib. 8. Ante omnia, inquit, quando locum Scri-
pturæ aliquem rectè intelligere volumus, tria
diligenter consideranda sunt: Tempus, quan-
do scriptū est, quod dicitur: Persona, quæ dicit
vel per quam aut de qua dicitur: Et res, pro-
pter quam aut de qua scribitur. Sic enim absq;
errore sensum poterimus verum inuestigare;

Praclara profectò & tanto Ecclesie doctò

EPISTOLA

re digna sententia. Quam cum plurimi, qui olim sacras literas tractare interpretariq; conati sunt, & etiamnum hodie conantur, non probe obseruarint, varijs se errorum falsarumq; opinionum laqueis irretierunt, & alios irretitos tenuerunt. Nam ut infinitas propè alias hereses, quas Cyrillus ceteriq; orthodoxi patres sollicitè strenueq; oppugnarunt, tacitus præteream, vnus illius sententia vel ignorantia vel incuria meritò vituperanda pertinacem illam & diuturnam de verbis Cœnæ controuersiam, ex qua Ecclesia reformatæ graues calamitates acciderunt, concepit, peperit, aluit, atq; indies magis magisq; propagat, disseminat, auget. Atq; hæc ita se habere ex accuratiore singulorum huius sententiæ membrorum consideratione facile perspicietur.

Principio igitur cum aduersarij nostri non satis diligenter attenderent circumstantiam temporis, quo Christus suam Cœnam instituit, nobisq; perpetuo ritu celebrandam commendauit, à scopo veraq; sententia quàm longissimè aberrarunt & adhuc aberrant. Christus itaque sacrosanctam suam Cœnam instituit

DEDICATORIA.

ruit & sanciuit ea nocte, qua à Iuda discipulo suo prodebat, atq; à Iudæis in vincula ducebatur: quo tempore profecto tale corpus, quod videri & contrectari poterat, quod finitum erat & loco circumscribebatur, habebat: quo tempore in summa humilitate, obscuritate, paupertate, & contemptu degebat. Hæc enim duo, ut paulo post mortem cæterosq; cruciatus nostræ salutis causa subire & sustinere possit, omnino requirebantur. Hoc verò corpus ὄρατον, & εἰρηπτον, καὶ αἰδντον, hoc corpus sannis & ludibrijs Iudæorum exponendum cruciq; affigendum, nobis manducandum commendauit Dominus. Corpus enim Christi non aliter nisi quâ crucifixum est, comeditur, et sanguis eius non nisi quâ fusus est, hauritur. Hoc cum quidam hætenus non probè obseruarint, aut de industria neglexerint & dissimularint, nescio quod corpus ἀόρατον, ἀπεριγραπτον, ἀόεισον, ἀπείρανον, καὶ ἀπειχώρητον, hoc est, corpus non corpus nobis in S. Cæna manducandum finxerint, magnaq; importunitate contenderint & adhuc contendunt. Quapropter eorum sententiam cum per

E P I S T O L A

hinc Christi quasi è diametro pugnare , penitus animo in rem intuenti facile apparebit. Christus enim iubet manducare corpus $\delta\epsilon\gamma\tau\omicron\nu$, illi corpus $\alpha\delta\epsilon\gamma\tau\omicron\nu$: Christus iubet manducare corpus $\delta\epsilon\iota\gamma\mu\alpha\tau\omicron\nu$, finitum & locale , illi corpus $\alpha\delta\epsilon\iota\gamma\mu\alpha\tau\omicron\nu$, infinitum , nullo loco comprehensum , sed per omnia locorum spacia diffusum : Christus iubet manducare corpus $\alpha\iota\delta\eta\tau\omicron\nu$, quale scilicet capi , contractari , duci , vapulare , cruci affigi poterat , illi verò corpus $\alpha\upsilon\alpha\iota\delta\eta\tau\omicron\nu$, hoc est , omnibus suis proprietatibus spoliatum : Christus denique iubet manducare corpus , quatenus traditur , quatenus crucifigitur , illi quatenus est ubiquitarium , maiestuosum , proprietatibus Deitatis essentialibus indutum.

Et hi sunt isti doctores, qui omnium Ecclesiarum Aristarchi esse volunt: hi sunt isti, quibus verba Christi semper in ore sunt, atque se ijs simplici fide acquiescere, nihil addere, nihil detrabere gloriantur: hi denique sunt isti, qui nos tanquam hereticos non tolerandos vociferantur, & diro funestoque anatremate

DEDICATORIA.

nathemate feriunt. Et hæc est prima causa erroris.

Deinde cum ijdem personam, quæ dixit & de qua dicitur, Hoc est corpus meum, hæcenus non rectè perpenderit, absurda dogmata in ecclesiam Dei inuexerunt, atque veteres hæreses, iam dudum explosas et sepultas, quasi ab orco reuocarunt. Nam cum persona illa sit θεὸς ὁ ἄριστος, hoc est, in vna eademque indiuidua persona verus & perfectus Deus, verus & perfectus homo, vt Synodus Chalcedonensis rectè determinauit, & S. literæ passim inculcant, necesse omninò fuit vtriq; naturæ suas proprietates θεϊκῶς εἶς, hoc est, essentiam constituentes attribuere. Cuiusmodi sunt Deitatis τὸ ἀνάρχον carere principio, τὸ ἀτρέπτον καὶ ἀπαθές, id est, mutationis & passionis expers esse, τὸ ἀπερίγραπτον loco non circumscribi, τὸ ἀόριστον infinitum esse, τὸ ἀόρατον inuisibile esse, τὸ παντοδυναμον omnipotentem esse, vt alia innumera prætermittam.

Hæc autè ita Deitatis sunt propria, vt S. literæ passim docent, et catholica orthodoxa

EPISTOLA

ecclesia semper piè credidit, ut nemini, qui natura non sit Deus, re ipsa & verè communicari, tribui, et competere queant. Nam propria idè dicuntur propria, quia vni, soli, & semper subiecto insunt, quia cum subiecto reciprocantur: quia ἀνοικωvήτως ἐχουσι, id est cum nullo alio subiecto communicantur.

Humanitatis verò propria sunt, ut pauca tantum & ad præsens negotium apprimè pertinentia attingam, τὸ κτιστὸν creatum esse, τὸ ὁρατὸν visibile esse, τὸ αἰσθητὸν sensibus subiectum esse, τὸ ἐκτετατὸν loco circumscribi & contineri. Atq; hæc, ut alia multa ita propria sunt humanitati, & perpetuò cum ea coniuncta, ut citra ipsius perniciem & interitum ab ea tolli separariq; ne cogitatione quidem possint. Tollens enim proprietates, tollit naturas.

Hæ itaq; duæ naturæ, ita suis proprietatibus distinctæ, in vnâ personâ coeunt & consociantur, ut vtriq; suæ proprietates saluæ & incolumes retineantur: ut altera in alterâ non mutetur: ut altera alteri non exequetur: ut inter se non confundantur aut permisceantur.

Et

DEDICATORIA.

Et hoc est quod veteres doctores (quorum ser-
monis genus purum & verbo Dei consentiens
pijs mentibus magnæ voluptati esse debet) di-
xerunt, duas naturas, in vna indiuidâque per-
sona Christi, ἀτρέπτως, ἀσυγχύτως, ἀ-
μίαιπéτως, hoc est sine conuersione, sine con-
fusione, sine diuisione coniungi & copulari.

Hæc cum aduersarij vel non accuratè ob-
seruarent, vel non ritè ponderarent, vel bene
non intelligerent, vel de industria obscura-
rent, vt scilicet suam consubstantiationem sta-
bilirent, in Christo imaginati sunt humanita-
tem vbiq; locorum præsentem, hoc est, in o-
mnibus cantuaris ceruisiarijs & vinarijs, in
omnibus arborum folijs, in omnibus agrorum
graminibus, in omnibus locis tetricis & obsce-
nis, atque adeò (horrendum dictu) in infer-
no & diabolicis constitutam. Quod certè nihil
aliud est, quàm σβυχωσι seu confusionem
Eutychianam, Deo & omnibus pijs odiosam
in Ecclesiam reducere: corpus Christi, quod
etiam in summa gloria, teste sacra Scriptura,
nostris corporibus ὁμοίσιον & σύμμορφον
manet, in monstrum Eutychianum, vbiq; lo-

EPISTOLA

eorum diffusum commutare, imò corporis
 Christi naturam penitus destruere. Deinde
 corpus quoque finxerunt, quod nec videri, nec
 tangi, nec omnino sensibus percipi possit. Quod
 nihil aliud præ se fert & redolet quàm phan-
 tasma & spectrum Marcioniticum: quod
 multis ab hinc annis ab orthodoxis patribus
 debellatum, conuictum, ex Ecclesia exturba-
 tum est: nunc verò, nisi maturè resistatur,
 reuiuiscere & caput rursus erigere conabi-
 tur. Denique humanitatem suis cerebris fa-
 bricarunt infinitam potentia & scientia,
 realiter in se suaque essentia omnes proprie-
 tates τῆς λόγου essentiales habentem: qua ra-
 tione etiam vnionem personalem, tanquam
 forma συστατικῆν definiunt & metiuntur.
 Hoc verò quàm longè absit à confusione Eu-
 tychiana Δυσουχῆι, norunt omnes ij, quibus
 Eutychis infausi delirium notum est: &
 quàm longè dissideat ab exauratione honoris
 & authoritatis Nestoriana, in qua hereti-
 cum illud portentum nunc paulatim reuiuif-
 cens, vnionem, teste Cyrillo, ponebat, iudicens
 omnes,

DEDICATORIA.

omnes, qui sine affectu & præiudicio iudicare possunt. An verò hæc doctrina sit orthodoxa, iudicium esto penes eos, qui existimare possunt, quanti nostra intersit Christum, qua homo est, nobis esse ὁμοῦσίου & per omnia, excepto peccato, similem: Christum, qua homo est, posse nostris infirmitatibus affici: Christum, qua homo est, reddere mortalia nostra corpora σύμμορφα conformia, glorioso suo corpori. Quæ omnia, hoc est, firmissima fidei nostræ, quibus nititur & sustentatur, fundamenta & fulcra, doctrina ista siue Eutyriana, siue Marcionitica, siue Nestoriana, siue Brentiana (nam vnam noris omnes noris) non solum labefactat, sed etiam funditus conuellit. Nos igitur aduersus falsas istas opiniones erroresq; turbulentos arctè teneamus acurateq; defendamus, Christum, qui dixit, Hoc est corpus meum, verum corpus assumpsisse & retinere perpetuo: verum autem corpus loco definiti & terminari: oculis videri: manibus contrectari, & in sensus nostros cadere. Quod ipse Christus à mortuis excitatus, omni infirmitate deposita, testatur est Lu. 24. Videte

EPISTOLA

manus meas & pedes meos: nam ego ipse sum: contrectate me ac videte: nam spiritus carnem & ossa non habet, pro vt conspicius me habere.

Tertiò cum aduersarij minus accuratè considerarent rem, de qua in sacra Cœna scribitur, in grauißimos errores rapti sunt, in quibus adhuc pertinacißimè versantur. Nam primò, cum in sacra Cœna agatur de Sacramento, omnino de ea, vt de Sacramento loquendum, scribendum, sentiendum, & docendum fuit. Omnium siquidem Sacramentorum vna eademq; est ratio, vna eademq; forma seu differentia systatica, vnus idemq; finis, officium & vsus. Ab hac igitur analogica interpretatione cum isti, intemperie quadam animi transuersum acti, deflecterent, plurimis se & grauißimis erroribus implicarunt, quos tandem vtinam sibi eripi patiantur. Inter ceteros autem (quis enim omnes consēctetur?) duos potissimùm libet hoc loco attingere.

Prior est de Sacramentali, quam vocant, vniõne, hoc est de signi & rei signatæ (quibus

DEDICATORIA.

bus omne Sacramentum constat) coniunctione. Nos quidem naturam omnium Sacramentorum obseruantes, dicimus & docemus, vniōnem istam esse *χρημλὸν* seu relatiuam, hoc est, consistere in analogia signi & rei signata, & quæ ex illa consequitur, in vtriusq; perceptione, in vero legitimoq; usu. Sacramentorum enim totum esse consistit & perspicitur in mutua relatione, qua signum ad signatum, & signatum ad signum refertur. Signum quandoquidem non esset, nisi ad signatum referretur, hoc est, nisi rem aliquam veram significaret & obsignaret: vt nec contra signatum esset, nisi etiam esset, quo signaretur & obsignaretur. Hæc verò ita esse in priore nostro tractatu pluribus argumentis exposuimus & demonstrauimus.

Aduersarij verò contra Sacramentorum omnium naturam & proprietatem, contra analogiam fidei, contra omnem sacræ Scripturæ authoritatem, coniunctionem istam definiunt noua plane & inaudita ratione: veri videlicet, realis & substantialis corporis sanguinisq; Christi in pane & vino, sub pane & vi-

EPISTOLA

no, cum pane & vino inclusione, existentia, & occultatione: non quidem, ut præ se ferunt, & vociferantur, naturali, sed supernaturali, non locali sed incircumscripta, non effabili sed ineffabili, non intelligenda sed mente credenda.

Quotus verò quisq; est adeò mente captus, qui non intelligat hæc partim à natura & definitione Sacramentorum abhorrere, partim dissidere à seipsis interq; se discordare? Nam primo circumciso externa non dicitur sacramentum, quod tanquam latibulum in se & sub se contineat internam cordis circumcisionem, sed quia σφραγίς sigillum fuit circumcisionis cordis & animorum, ut Paulus Roman. 4. interpretatur.

Deinde agnus paschalis dicitur transitus, non quod transitus in agno paschali, tanquam pecunia in loculo aut infans in cunis, contineatur & recondatur: sed quia fuit sigillum, signum, memoriale, tam præteriti quam futuri transitus. Sic petra dicitur Christus, non quod Christus certo tempore incarnandus in & sub petra latuerit: sed quia fuit
typus

DEDICATORIA.

typus, signum, & sigillum Christi exhibendi.

Sic baptismus est sanguis Christi, est ablutio peccatorum, est lauacrum regenerationis; non quòd in & sub aqua baptismi sanguis Christi, ablutio peccatorum, lauacrum regenerationis abscondatur & inclusum teneatur.

Mirari ergo quis possit, quid istis Theologis in mentem veniat, quibus rationibus adducantur, qua opinione trahantur, ut nouam signi & rei signata in S. cœna comminiscantur & somnient coniunctionem, eamq; non modo diuersam à cæteris Sacramentis, sed penitus abhorrentem, nouam, & ante hunc diem inauditam. Quasi verò cœna Dominica, licet cæteris sacramentis aliquo modo augustior sit, in sua forma non planè eadem sit cum reliquis sacramentis omnibus: nam forma mutata rem quoque ipsam mutari & de suo statu moueri, nomenque amittere necesse est omnino; quod concedunt & intelligunt omnes, in quorum animis aliqua scintilla vera sapientiae residua est.

At verò occurritur nobis ab illis, veteres in

EPISTOLA

suis Sacramentis umbras tantum, rei verò
 nihil habuisse. Plausibilis sanè & speciosa ob-
 iectio, sed firmamenti nihil habens, atque
 pro rei veritate umbras fallaces venditans.
 Nam primò Sacramenta veterum plane e-
 neruat, extenuat, atque omnino tollit: quippe
 cum nullum Sacramentum esse possit, quòd
 solis umbris constet. Sacramentum omne, ut
 veteres rectè monuerunt, constat duabus, non
 umbris, sed rebus, terrena videlicet & cæle-
 sti. Itaque aut fatendum est, veteres nulla
 omnino Sacramenta habuisse, aut conceden-
 dum illorum Sacramenta aliquid amplius &
 augustius magnificentiusq; præ se tulisse & ob-
 signasse quam nudas umbras. Deinde hæc ea-
 dem obiectio qua se triumphare posse sperant
 aduersarij, veteribus salutem & vitam æter-
 nam planè negat & aufert. Nam umbris
 manducandis nemo vitam consequitur. So-
 lus Christus est cibus, qui manducatur ad vi-
 tam æternam. Hunc igitur qui non mandu-
 cat, vitam in se nullam habet.

Sed virgè illi amplius, & acrius suas ha-
 stas in nos vibrare conantur. Christus, aiunt,

tum

DEDICATORIA.

rum temporis nondum fuit in rerum natura,
quomodo ergo manducari potuit?

Ad hoc parata & prompta est Responſio.
Caro Christi actu quidem primo non fuit, ſi-
cut nec nunc eſt in hiſce terris, ſi credimus
ſacris literis, ut merito credimus: at fuit
promiſſione diuina, fuit etiam fide, quæ duo
res eas, quæ ſperantur coram ſiſtunt, vnde fi-
des *ῥῶς αἰετῆς* à Paulo dicitur, & eas, quæ
non videntur, luculentiffime demonſtrat, vn-
de *ἐλεγχ* & ab eodem nuncupatur. Itaque
neque locorum neque temporum interuallum,
vel longiſſimum, gratiæ diuinæ diſpenſatio-
nem remoratur aut impedit.

Neque verò hoc pacto elabuntur illi, quo
minus cogantur dare, vnā & eandem in
Sacramentis veteris & noui Teſtamenti ſi-
gni & rei ſignatiæ eſſe coniunctionem: quippe
cum veterum Sacramenta non ſolum rerum
futurarum ſigna fuerint, ſed etiam præteri-
tarum & reiſa præſtitarum ſigilla: ſic enim
Paulus circumciſionem iuſtiæ Abrahamo
iam collatā & imputatā *σφραγὶδα* ſigillum
appellat. Ita quoque agni paſchalis ſolenni-

EPISTOLA

tas & ceremonia non solum futuri transitus
& venturi agni, sed etiam transitus Aegy-
ptiaci, id est, beneficij eximij, iam reipso
præstiti & accepti, sigillum & memoriale.

Eant nunc igitur acuti isti rerum aesti-
matores & contendant in, sub, & cum cir-
cumcisione præputij, quæ fuit sigillum & si-
gnum fœderis iam illi & sanciti, item iusti-
tiæ iam exhibitæ, ut etiam panis & vinum
corporis sanguinisque Christi iam exhibitæ &
noui fœderis iam facti, latuisse ipsum fœdus
& ipsam iustitiam fidei, non secus ac sub pane
& vino lateat corpus ac sanguis Christi.
Eam deinde & ad ravim vsque vociferen-
tur, transitum, quem in Aegypto accidisse per-
hibent, sed postea Hierosolymis in & sub a-
gno paschali, qui eius $\mu\upsilon\eta\mu\acute{o}\sigma\upsilon\upsilon\upsilon\upsilon$ erat, ut pa-
nus & vinum corporis & sanguinis Christi,
absconditum latuisse.

Ne verò suæ causæ deesse videantur,
nunquam non obijciunt caducum illum & pro-
tridum arietem, quo nos se prosternere & af-
fligere posse confidunt: videlicet sacramenta
exinaniri, signa vacua fieri, nil nisi signa
nuda

DEDICATORIA.

nuda relinqui, nisi concedatur in & sub pane
corpus Christi latere, ac in ora sumentium in-
feri.

Sed quæ hæc quæso insania? quod peruersum
iudiciū? quis mentis animorumq; stupor? An
circumcisio præputij, quæ fuit & ægypticæ sigil-
lum iustitiæ, ideo fuit exinanita & nu-
dum signum, quia iustitia fidei sub externa
circumcisione, tanquam sub integumento &
iuuolucro, non delituit? An agnus pa-
schalis, qui fuit memoriale & insigne benefi-
cij commemorabilis, quo Deus suum populum
in Aegypto affecerat, quia illud beneficium
sub carne agni Paschalis non absconditum
fuit, ideo inane & vacuum signum, nudumq;
spectaculum fuit? Nemo, opinor, tam ineptus
erit, qui hoc assuerauerit. Nos igitur sacra-
menta nõ exinanimus, qui tam sollicitè docemur
& tam constanter credimus à Deo per spiri-
tum & fidem res ipsas, quas sacramenta præ-
se ferunt, quas pollicentur, quas representant
& obsignant, tam verè tamq; certò nobis com-
municari, applicari, impertiri, quàm certò

EPISTOLA

Et verè externa signa externè communicantur, applicantur, impertiuntur, & percipiuntur.

Ex his itaq, non difficile est iudicare, aduersariorum doctrinam naturæ Sacramento-

Iam verò hanc eandem à seipsa dissentire nullo negotio probatur. Si enim fatentur aduersarij Christum habere verum corpus, carne & ossibus constans, quomodo quæso in loco erit non localiter: quomodo alicubi erit modo à *ἄλλοῦ τόπου*? Deinde si modus est ineffabilis, si sensu & cogitatione non percipitur, cur eum tot particulis modum definientibus exponunt & declarare conantur: cuiusmodi sunt, realiter essentialiter, substantialiter, corporaliter, inuisibiliter, in, sub, cū pane & vino. Pudeat igitur tandē istos Theologos ex vno & eodem ore frigidum & calidum efflare, hoc est, tam aperta & manifesta contradictoria implicare. Fateantur tandem Christum verum corpus non habere, aut concedant id vbiunque locorum fuerit, loco circumscribi: item fateantur modum esse effabilem, aut ab
 istis

DEDICATORIA.

istis particulis, toties recoctis, abstineant. Atque hæc de primo errore dixisse sufficiant.

Venio ad alterum, qui est de perceptione rei signatæ, hoc est, corporis & sanguinis Christi. Nos igitur analogiam fidei, ut in cæteris omnibus, ita quoque hoc loco sartam tectam conseruantes & magna religione sequentes, docemus corpus & sanguinẽ Christi verè quidem, at non ore, sed fide, non dente sed mente, non corpore sed spiritu percipi, applicari, retineri. Quandoquidem hinc non agitur de esculentis & poculentis oris, sed de alimonia spiritus: non adornatur hinc & agitur conuiuium dentiũ & ventris, sed animæ & mentis fidelis: non pascitur & saginatur hinc corpus, sed spiritus. Hanc verò analogiam fidei nostræ conuenientem aduersarij suscipiẽtes, docentes, & contendunt, corpus & sanguinem Christi non minus ore, dentibus, palato corporeo & externo, quàm externa & terrena symbola, tam à pijs quàm impijs, tam ad condemnationem quàm ad vitam aperiẽtes percipi, manducari, & in ventrem traijci. Horrendum profecto & intolerabile dogma:

EPISTOLA

ipouum & inauditum commentum: crudele & ab omni non dico pietate sed humanitate alienum somnium: flagitium inexpiabile, & in quo cætera omnia scelera complexa esse videntur, iubens figmentum. Ad cuius mentionem piæ, religiosæ, sacrissq; initiatæ mentes merito exhorrescunt. Maius siquidem flagitium est, carnem hominis ore deglutire, quàm eam manu occidere: grauius & grauiori pœna vindicandum scelus, humanum sanguinem ore haurire, quàm manu fundero: vt pia vetustas & in primis Augustinus piè recteque docuit.

Itaque homines isti, qui sibi censoriam virgulam in omnes Ecclesias insolenter sumunt, & nullo exemplo vsurpant, crassis & crudis de carnis Christi manducatione cogitationibus non solum superant, sed etiam, quod grauius est, contra mentem & sententiam Christi, qui, vt Capernaitas à carnalibus istis cogitationibus ad spiritualem rerum diuinarum contemplationem traduceret, carnem suam ore corporeo manducatum non prodesse pronunciauit, magna importunitate &

DEDICATORIA.

te & intolerabili audacia contendunt, carnem Christi ore corporis comedendam esse. Et hic est alter error, quo se & alios in errorem inducunt aduersarij.

Ex his autem quiuis facile intelligit, quo ad verba cœnæ, hæc duo in controuersiam disceptationemq; vocari, videlicet quomodo signum & res signata, hoc est, corpus & sanguis Christi coniungantur: Deinde, quomodo res signata percipiatur, hoc est, quæ sit vera illa *κοινωνία* corporis Christi. De his igitur, etsi à nostris hominibus, superioribus annis, multa grauius scripta disputataq; sunt, tamē & ego de consilio piorum doctorumq; virorum, quorum auctoritatē aspernari non audebam, voluntatem autem negligere non debebam, duos logicos, hoc est, breues perspicuosq; tractatus ex S. literis meditatús sum, & in hūc libellum congessi: quorū prior est De coniunctione sacramentali: posterior De vera cōmunionē corporis sanguinisq; Christi. Hanc autē ferè mihi viam ingrediendā duxi: vt primò nostra, hoc est, S. literarum sententiam Syllogisticè exponerem, interpretarer, confirmarem:

EPISTOLA

deinde verò aduersariorum Sophismatum Elenchum instituerem atq; errores ad suos fontes, vnde promanant, reuocarem, hocq; modo corrigere & ex mentibus hominum eripere studerem. Nam hanc optimam & expeditissimam res controuersas explicandi dijudicandique rationem esse, omnes, opinor, mecum fatebuntur.

Vobis autem, viri amplissimi, hæc meas qualescunq; meditationes offerendas, & vt ita dicam, consecrandas præceptores mei, vestri nominis amantissimi, maximo grauissimoq; iudicio censuerunt.

Nam primo ea est fama nominisq; vestri celebritas, vt penè totum terrarum orbem peragrauerit, atque iisdem quibus cælum, quod intuemur, sinibus terminetur. Veteres equidem illas laudes, quibus Rhetores in suis quæ exornare & dilatare volunt, argumentis adhibere consueuerunt, cuiusmodi sunt vrbis antiquitas, commercia toto orbe celebrata, opes auitæ, industria ciuium admirabilis, solertia eximia, alacritas singularis, prætermitto. Vnum igitur illud dico, quod est maximum & magni-

DEDICATORIA.

magnificentissimum, quodq; sequentibus temporibus omnium voce & memoria celebrabitur, vos nimirum tam exquisita prudentia, tam admirabili animorum equitate & moderatione, tam singulari fide, tam incredibili constantia, tam salutaribus legibus, tam accurato iudicio res tam Politicas, quàm Ecclesiasticas vestras instituere, disponere & gubernare, ut inter alias vrbes *ἑντοξεγατρενας*, omnium sanorum iudicio, primam sapientiæ laudem habeatis: ut piæ gratiæq; posteritati exemplo sitis futuri, ut omnis sequens ætas sermonibus & literis, vestras virtutes sit prædicatura.

Itaq; non dubito, quin illustris illa vestra virtus, huic meæ commentationi dignitatem aliquam existimationemq; sit conciliatura apud bonos viros: omnibus contra maleuolis, quorum hodie omnia plena sunt, magnum terrorem incussura, atq; eorum Theoninos dentes, quibus nihil non arrodunt, repressura. Virtus enim ea vis est, ut non solum plurimos in sui admirationem rapiat: sed etiam alijs, à quibus colitur, omnium bonorum fauorē con-

EPISTOLA

ciliet, eosq̄, ab iniurijs violentorum hominum
quàm optimè defendat.

Huc deinde accedit admirabilis illa, iu-
cunda, perpetua & constans in rebus ad reli-
gionem attinentibus consensio, qua tanta cog-
nitione affinitateq̄, inter se continentur &
iunguntur vestra & nostra vrbs, vt maior
nulla esse possit, vt omnibus pacis amantibus
voluptati summa sit: vt omnibus veritatis i-
nemicis summum dolorem afferat: vt causa
nostræ bonitatem & veritatem luculentissi-
mè demonstret.

Nam nihil est, quod tam alliciat & at-
trahat ad impense amandum, quàm idem re-
ligionis studium: nihil est, quod bonos maiori
voluptate afficiat, quàm concordia sincera,
perpetua & minimè simulata: nihil est, ex
quo impij maiorem dolorem hauriant, quàm
ex bono bonorum consensu: nihil est, quod rei
veritatem magis commendat, quàm si à bo-
nis pijsque hominibus constanter & conti-
nenter defendatur, propugnetur, afferatur.

Atque huius laudatissimi & fructuosissi-
mi consensus, hasce meas meditationes pu-
blicum

DEDICATORIA,

blicum testimonium extare voluerunt præces
prores mei.

Planè autem mihi persuadeo & confido,
ut omnia quæ à vestra vrbe in nostram profi-
ciscuntur, nostris hominibus accidunt gratis-
sima, ita quoq; hanc meam *ἑποσφώνησιν* &
institutum vobis non ingratum fore. Idq; eò
magis, quod me non fugit, quæ sit vestra erga
urbem Tigurinam benevolentia. Paruum e-
quidem fateor, & exiguum munus est: at com-
plectitur res longè maximas, maximaq; con-
sideratione dignissimas. Nam in eo veris so-
lidisq; rationibus vera & genuina Christum
cibum vitam asserentem, amplectendi, nobis
ad vitam æternam applicandi in consortium
membrorum eius perueniendi ratio & via ex-
ponitur, asseritur, demonstratur. Hac qui re-
tè ingrediuntur, æterno aucto cum Deo & om-
nibus electis fruuntur: ab hac qui vel aberrant
in scij, vel deflectunt prudentes, æternis ma-
ledabuntur supplicijs, nisi forte in verum hunc
tramitem reducantur.

Præterea plurima grauissimaq; maledi-
ctia, quibus nonnulli veteratores, ne quid gra-

EPISTOLA

gius dicam, nos nostrasq; ecclesias immerentes
 incolerabili libidine infectantur, declinantur,
 & reselluntur. Ex his enim breuibus quiuis
 facile iudicabit, nostras ecclesias neq; omnipo-
 tentiam diuinam in dubium vocare: neq; Chri-
 stum mendacij arguere: neq; Testamentum
 Christi violare: neq; nostris cogitationibus ni-
 mium indulgere, neq; Dei consilia & myste-
 ria rationibus humanis metiri & aestimare,
 multò minus Nestorianam, Turcicam, Ma-
 humeticam doctrinam in ijs doceri.

Quæ tamen crimina hodie nonnulli theolo-
 gi in nos confingere, atq; miseris suis auditori-
 bus persuadere non erubescunt. Itaq; nos tan-
 quam nocentissimos hæreticos fugiendos esse
 in suis pulpitis perpetuò vociferantur: Princi-
 pibus & magistratibus vt nobis nullum in ec-
 clesijs locum relinquunt, magno cum ecclesia-
 rum damno persuadent. Quæ omnia præstan-
 tissimus vir D. Eusebius Cleberus, qui hodie
 in vestris ecclesijs magna cum laude, dexteri-
 tate & vtilitate Euangelium Christi docet,
 expertus est, atq; idcirco optimè testari pote-
 rit. Quemadmodum itaq; gemmarum præstan-
 tiam

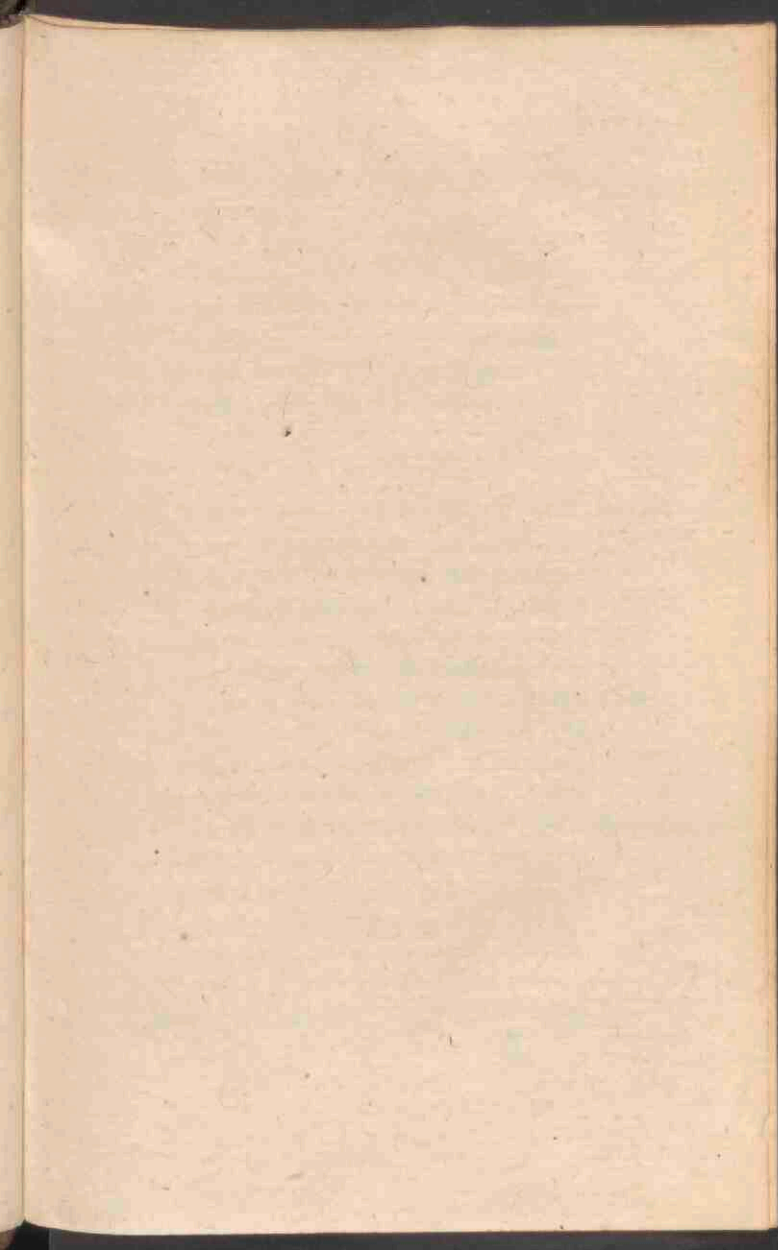
DEDICATORIA.

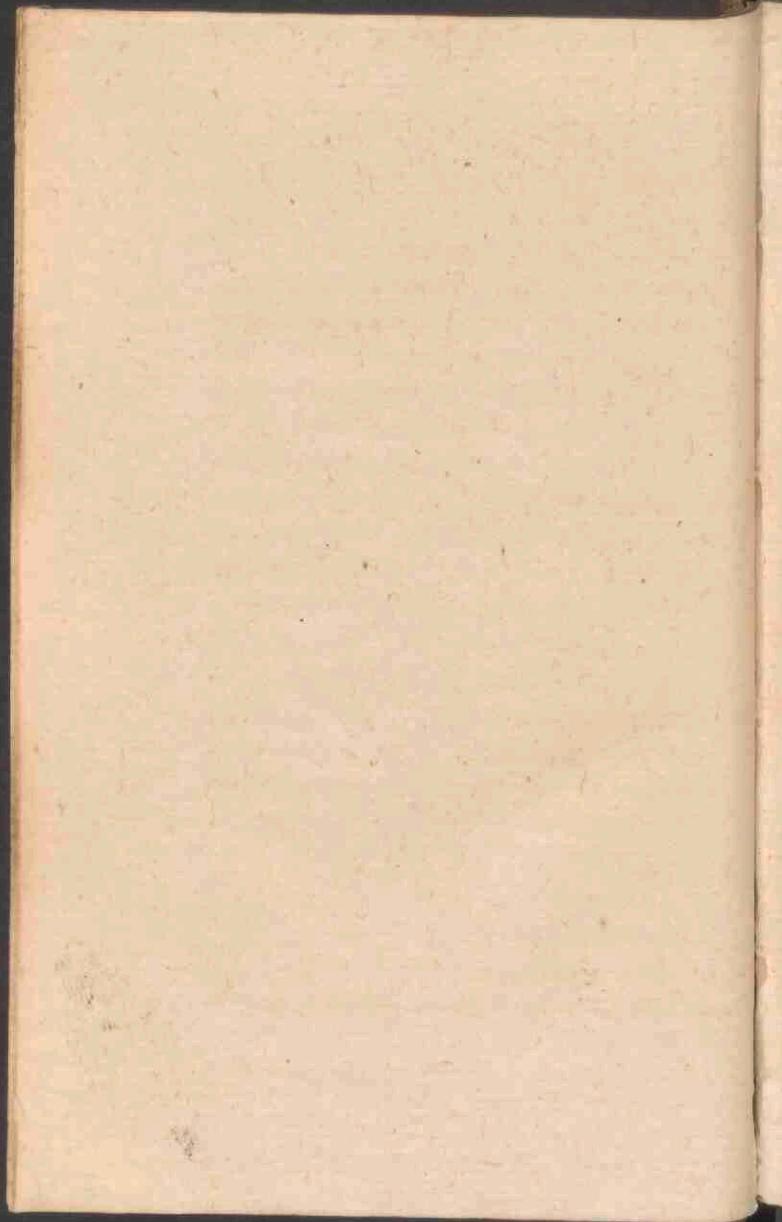
iam non ex magnitudine aut gravitate ponderamus, sed virtute & efficacia metimur: sic quoq; scripta illa, quæ Laconica breuitate res arduas & difficiles persequuntur, æstimanda iudicandaq; censent eruditi omnes. Idem quoque vos viri amplissimi, qui vester est candor, rerum ad religionem pertinentium peritia, pietas, fides, facturos esse in certissimam spem adducor: quæ si me non fefellerit, maximum me ex hoc qualicunq; labore, fructum ac cepisse arbitrabor. Deus pater luminum vos ceterosq; pios magistratus, quibus vera religio curæ cordiq; est, sui agnitione quotidie attingeat, magis magisq; illuminet & confortet, ad nominis sui sacrosancti propagationem, ad afflictæ ecclesiæ consolationem, ad vestram salutem: quod continenter pijsq; votis mecum expant omnes boni. Data Basileæ pridie Iduum Sextilis, anni salutiferi partus 1584.

V.D. addictissimus Marcus
 Beumlerus Tigurinus.

THE HISTORY OF THE

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in approximately 20 horizontal lines.

DE VNIONE,

QVAM VOCANT, SACRAMEN-
TALI, HOC EST DE SIGNO-
rum & re significata in S. Eucharistia coniun-
ctione, aduersus monstrosum & vrsorias com-
mentum breuis, perspicua, & logica
commentatio Marci Beumleri
Tigurini.

PERTINACIS & tristis contro-
uersiæ, de Eucharistia, causa non
minima esse videtur, quòd magna
pars eorum, qui de ea disceptant,
vel ignorant vel dissimulant veram signi cum
re signata coniunctionem, & nostram cum
Christo vnionem. Nam his duobus mysterijs
rectè intellectis & dextrè explicatis, vel totâ
controuersiam tolli, vel alterius disceptan-
tium partis absurdam & impiam opinionem
omnibus conspicuam fieri, necesse est. Fert
igitur animus breuiter, perspicuè, & logicè,
pro eo, quem Dominus concesserit modulo,
quæ ab alijs copiosè & expansis velis dispu-
tata sunt, in vnum fasciculû colligere, & tan-
quam in tabella lectori veritatis cognoscen-
dæ cupido intuenda & consideranda propo-

Diuturni
belli Eucha-
ristici cau-
sa.

Ratio.

Propositio.

DE VNIONE SACRAMEN.

Votum.

Deum autem patrem luminum ardenti pectore rogamus, ut fulgore sui spiritus acie mentis nostræ illustret: ut veritatem inuestigare, inuestigatâ recte exponere, expositam, omni posthabito præiudicio, deposito metu periculorum, incommodorum, infamiæ, amplecti & sectari valeamus.

**Protestatio
pia & ne-
cessaria.**

Principiò igitur coram tota & vniuersa Christi ecclesia testamur testatumque volumus, neque nos neque præceptores nostros, quorum vestigijs insistimus, locutionem vniionis Sacramentalis, primò vel finxisse vel usurpasse, vel approbasse, vel etiam huic controuersie accommodasse.

**Non grana-
tus Eccle-
siam nouis
phrasibus.**

Non enim sumus ij, qui id nobis sumamus, ut nouas phrasas, hoc est, à S. Scriptura alienas, à veteris Ecclesiæ consuetudine abhorrentes, à natura rerum, quibus tribuuntur, remotas fingamus & Ecclesiæ obtrudamus. Talem autem hanc esse intelligunt & magno suo dolore intelligunt, qui ex verbo Dei didicerunt arctiori vineulo, & firmiori nexu corpus Christi cum fidelibus iungi & copulari, quam cum pane & vino sit corpus Christi non pani & vino, sed fidelibus destinari, promitti, & offerri.

**Noua &
inaudita
phrasis.**

**Aduersarij
cogunt nos
uti noua
phrasis.**

Verum cum aduersarij hanc locutionem, qua tanquam noua & subtili penula nouam suam & crassam *συσσία*, hoc est, cõsubstantiationem

nem corporis & sanguinis Christi cum panē
& vino tegere & exornare conantur, in suis
scriptis ad tædium vsque repetant, nolentes
volentes eam vsurpamus: vt nouū illud mon
strum & idolum eò facilius & cōmodius non
solum viuis coloribus dēpingere, sed contun
dere possimus. Notabunt autem lectores, vt
nomen, quod rei symbolum esse debet, ita
quoque rem, nouam, inauditam, S. Scripturę
& veteri Ecclesię penitus incognitam esse:
ac proinde meritò à nobis oppugnari & ex
nostris Ecclesijs summoueri.

*Vt nomen
ita dogma
nouum: ac
proinde sus
ciendum.*

Deinde, disputaturi de vnione, quã vo
cant, sacramentali, haud abs re facturi vide
bimur, si de voce, Sacramenti, pauca quedam
præmiserimus.

Ac primò quidem nomē Sacramenti me
taphoricum est, ex politia Romana desum
ptum, atque in Ecclesiam introductum. Nam
sacramentū apud Romanos posteriore signi
ficatione dicebatur iuramentū & cermōnia
illa, quã milites suis ducibus & imperatorib.
sefe obligabant: id quod norunt ij, qui in Ro
mana historia vel mediocriter versati sunt.

*Sacramentū
uocabulum
metaphoricū
est.
Quid pro
priè significat.*

A scriptoribus verò Ecclesiasticis dupli
citer, quantum nos quidem, saluo aliorum
iudicio, existimamus, vsurpatur, proprie ni
mirum & synecdochicè.

*Ecclesiasticis
Scriptoribus
res Sacra
menti uocē
dupliciter
utuntur.*

DE VNIONE. SACRAMEN.

Proprie. Proprie accipitur pro signo, pro ritu, ce-
 remonia, & actione externa, quæ ad internam
 & spiritualement refertur. Hoc sensu dicitur ab
August. Epist. 5. ad Marcellin. Longum esset
 disputare de varietate signorum, quæ cum ad-
 res diuinas pertinent, Sacramenta appellan-
Ad Bonif. Epist. 23. tur. Item ad Bonifac. Epist. 23. Sicut ergo pa-
 nis secundum quendam modum sacramen-
 tum corporis Christi, corpus Christi est: Sa-
 cramentum sanguinis Christi, sanguis Chri-
Cypr. Ser. de chrisma
te. sti est. Cyprianus in Serm. de Chriſm. Sed &
 nos ipsi corpus eius effecti, sacramento & re
 sacramenti capiti nostro connectimur.

Synonyma Huic significationi synonyma sunt & re-
 spondent vocabula, quæ crebrò apud Patres
 occurrunt, Signum, Similitudo, Exemplar,
 memoria, memoriale, significatio, mysteriũ,
 typus, antitypus, symbolum, & similia multa.
 Quæ idcirco moneo, vt æqui & iniqui intel-
 ligant, Zuinglio & eius discipulis grauissi-
 mam fieri iniuriam ab aduersarijs, in suis pul-
 pitis ad raucedinem vsque clamitantibus,
 Zuingliũ & eius discipulos nouitatis & con-
 tentionis studio hæc vocabula excogitasse,
 atque ad panem & vinum Eucharistiæ tra-
 duxisse.

Synecdochicòs. Synecdochice autem accipitur, quando
 Sacramenti vocabulum de signo & re signata
 dicitur.

dicitur. Fit enim propter arctam & necessariam vtriusque connexionem, vt ex parte totum significetur. Hoc sensu dicitur, Sacramentum constare duabus rebus, terrena & cœlesti: cum tamen sacramentum propriè loquendo terrenam tantum rem significet.

Irenæus

Ex hac posteriore significatione grauissima existit inter nos & aduersarios quæstio & contentio de coniunctione signi & rei signatæ, & nominatim de coniunctione panis & corporis, vini & sanguinis Christi.

Origo contentionis.

Nam nos, verbum Dei secuti, vniionem sacramentalem, hoc est signi cum re signata coniunctionem metimur & definimus duabus rebus, analogia videlicet signi & rei signatæ, atque vtriusque perceptione in vsu à Deo instituto. Atq; idè nullam aliam coniunctionem hic quærendam, statuendam, imaginandam esse, quam ἀναλογικῶ, σχετικῶ, hoc est, relatiuam & sacramentalem contendimus.

Nostra sententia.

Aduersarij vero, quamuis verbo negent, tamen re ipsa statuunt & asstruunt physicam & localem signi cum re signata coniunctionem: dum docent corpus Christi & sanguinem eius esse in pane & vino, alligari pani & vino: latere in pane & vino: includi pani & vino.

Aduersarium opinio

DE VNIONE SACRAMEN-

Controver-
sive determi-
natio.

Queritur igitur & controuertitur, Vtrum vnio sacramentalis, seu coniunctio signi cum re signata, id est panis & vini, & corporis & sanguinis Christi sit analogica *χρηκὴ* & in legitimo tantum vsu: quam sententiã nos defendimus. An vero sit existentia seu inclusio & absconsio corporis in pane, quod sibi crasso cerebro imaginantur aduersarij.

Vnionē esse
χρηκὴν
tribus argu-
mentis de-
monstratur.

Nos prius nostræ sententiæ membrum, quod statuit, coniunctionem signi & rei signatæ esse relatiuam, tribus argumentis demonstramus: ac totidem aduersariorum idolum & monstrum, hoc est, existentiam corporis sanguinisq; in pane & vino refutamus.

Primum du-
citur à pro-
prio adiun-
cto relator-
um.

Primum argumentum ducitur à proprio relatorum adiuncto, atque hoc syllogismo explicatur.

Propositio.

Cui competit definitio & natura relatorum, eidem quoq; competit proprium adiunctum.

Assumptio.

Sed Sacramento cœnæ competit definitio & natura relatorum.

Cōplexio.

Ergo iisdem quoque competit proprium adiunctum, id est, vnio seu coniunctio *χρηκὴ* & *ἀναλογικὴ*.

PROPOSITIONIS

declaratio.

Propositio manifesta est luce naturæ, Si id
inerit,

COMMENTATIO. 4

Inerit, quod minus videtur inesse: id quoque
 Inerit, quod magis videtur inesse. Nam si sa-
 cramenta ad categoriam relatorum pertinent,
 atque adeò relata sunt, quis sana mente præ-
 ditus negauerit, inter ea quoque esse coniu-
 ctionem *γενικῶς* & relatiuam.

Propositio
 confirma-
 tur axioma
 te Logice.

ASSUMPTIONIS TRACTA-
 tio & confirmatio.

Assumptio verò, in quo est *κρινόμενον* &
 cardo quæstionis, nobis plenius examinanda
 & demonstranda venit, idq; duobus prosyl-
 logismis.

Assumptio
 probatur
 duobus p-
 syllogismis

Prior ducitur à definitione relatorum, &
 hoc modo formatur.

Prior à defi-
 nitione Re-
 latorum.
 Propositio.

Vbicunque duæ res constant è mutua affe-
 ctione, seu *χέσες* & habitudine, ijs competit
 definitio & natura relatorum.

Sed in Eucharistia signum & res signata
 constant è mutua affectione, *χέσες*, habitu-
 dine & respectu.

Assumptio.

Ergo Eucharistiæ competit definitio & Cōplexio,
 natura relatorum.

PROPOSITIONIS
ἐργασία.

Propositio nititur trito & in scholis cre-
 brò vsurpari solito axiomate: Cui competit
 definitio ab

Propositio-
 nis confir-
 matio ab

DE VNIONE SACRAMEN.

*Axiomata
logico.*

definitio, eidem quoq; competit definitum
& contra. Nam definitionis maxima & præ-
cipua virtus est, posse *ἀντιστρέφειν* siue
conuerti.

ASSUMPTIONIS *declaratio.*

Assumptum verò, quanquam luce meri-
diana clarius sit, & instar basis adamantinæ,
tamen in gratiam simpliciorum, qui facile à
reprehensoribus veræ Philosophiæ in erro-
rem inducuntur, hoc modo asserimus, & ex-
planamus. In S. Eucharistia signi, quod est pa-
nis & vinum, totum esse consistit in relatione
& respectu ad signatum, quod est corpus &
sanguis Christi, atque vtriusq; effecta & com-
moda. Nam panis & vinum sacramenta seu
signa non sunt, nec cogitari aliter possunt, nisi
referantur ad signatum: & contra signatum
esse nõ potest, nisi respectu ad signum. Quo-
modo enim quæso signum esse aut cogitari
potest, nisi significet: & signatum nisi signum
habeat? Ex quo cernunt omnes, quibus sana
mens est, & qui veritati cedere piũ bonumq;
ducunt, inter hæc duo coniunctionem *χρησι-
κλή* seu *ἀναλογική* esse, nullum verò aliam,
quæcunque tandem sit, fingi sompniariue pos-
se & debere.

*Signi esse
eo um con-
sistit in re-
latione ad
rem lingua-
rum.
Ratio.*

Conclusio.

COMMENTATIO.

PROPOSITIO SEU CONSENSU
clarium huius argumenti.

Hoc fundamento ita posito, facile est videre, *μετβολή*, id est, Transubstantiationem Papisticam, & *συνβολή*, id est, Consubstantiationem, seu alligationem rei ad signum Lutheranam, seu inclusionem physicam & Brentianam nouum plane & inauditum dogma: veris & immotis tam Theologiæ, quam eius pedisequæ philosophiæ principijs contrarium: à natura & proprietate Sacramentorum alienum & abhorrens: omnibus quibus sua salutis cordi est, cane peius & angue vitandum.

Transubstantiatio & consubstantiatio conuelliuntur

Nam primò *μετβολή* siue Transubstantiatio Papistica planè monstruosa, sacramenta, quæ ad Categoriã Relatorum pertinere in confesso est, ex ea funditus tollit, atq; altera parte, hoc est signo, siue fundamento spoliat.

Transubstantiatio Sacramentum altera parte spoliat.

Nã si panis substantia aboletur, atq; in substantiam corporis Christi mutatur, quilibet, nisi omni sensu careat, intelligit, sacramenti huius esse, quod in relatione totum constare antea demonstrauius, funditus euertere & aboleri. Vno enim relatorum sublato, alterum quoq; tolli necesse est. Sic enim coniugium esse non potest, si alter coniugum desit aut pereat.

DE VNIONE SACRAMEN.

Consubstantiatio ob-
scurat &
peruertit
naturam sa-
cramento-
rum.

Deinde quo ad infelicem *συνεσίαν*, hoc est
Consubstantiationem attinet, cuius nomine
hodie multi nobis litē intendunt, ac pro ver-
bis Christi, paleas scilicet pro tritico, vendi-
tare audent, illa nihil aliud est, quam sacramē-
torum pernitiōsa peruersio & obscuratio. Si
enim inter signum & signatum, hoc est, inter
panem & vinum, & corpus & sanguinē Chri-
sti, coniunctio est sacramentalis, hoc est, *ἀνα-
λογικὴ* seu *ἁρετικὴ*, quod iam antea probaui-
mus, & aduersarij negare non possunt, quo-
modo quæso omnes pios, cum ea consistere
pōtest, physica seu localis (hi duo enim modi
rumpantur vt ilia vbiq̄uitarijs, nulla ratione à
συνεσίᾳ differunt) siue vnio, siue mixtio, siue
alligatio, siue inclusio: Probenet & amplectan-
tur hæc, qui contradictoria conciliare, & si-
mul vera facere possunt: quod hæctenus vbi-
q̄uitatis patroni, sed frustra tentarunt.

Conclusio
constans ne-
cessaria pro
sep̄si contra
philosophic
contempto-
res.

Atq; hæc de primo prosyllogismo dicta
sunt: quæ si philosophiæ veræ inimicis ridi-
cula aut sophistica, aut à fundamentis theolo-
giæ aliena videantur: eos maiorem in modū
rogamus, vt pro suo, quo omnes excellent, a-
cumine, & nouo disputandi genere (nam vbi-
q̄uitas nouitatum valde ferax est) eorum fal-
situdinem & sophisticam firmis rationibus & ex
verbi

COMMENTATIO.

verbi Dei penetrabilibus depromptis cōmon-
strent & euincant. Hoc enim nisi prestiterint,
& tamē illa philosophica, sophistica, & nescio
quam humanā sapientiam redolentia clama-
uerint: nos eos in castra Sophistarum, quibus
hoc vitiū valde familiare est, amandabimus;
eorū brutos & stentoreos clamores, veritate
videlicet, immoto fundamēto nixi, susq; deq;
feremus: eorum verò calumniandi cacōethes
Deo iusto vindicandum committemus. Sed
progredior ad alterum prosyllogismum.

Alter prosyllogismus, quo analogiam signi
& signati astruimus, sumitur ex sufficienti par-
tium enumeratione.

Alter pro-
syllogif-
mus ab enu-
meratione
partium.
Propositio

Datis & concessis partibus omnibus, totū
quoq; dari & concedi necesse est.

Sed in sacramento eœnæ partes relatorū
omnes dantur, conceduntur, monstrantur,
numerantur.

Assumptio

Ergo ipsum quoq; totum, hoc est, relatio-
nem dari & concedi necesse est: ac propterea
nulla inter illas quā $\chi\pi\chi\chi$ coniunctio que
renda & imaginanda est.

Cōplexio.

PROPOSITIONIS

illustratio.

Propositio falsa est & nititur communi &
naturali regula: Positis & concessis omnibus
partibus, earumq; legitima dispositione, totū

Propositio
cōfirmatur
regula Lo-
gicorum.

DE VNIONE SACRAMEN,

Ratio con-
firmationis

quoq; datur & conceditur. Nam partium seu membrorum & totius seu integri ea est *ὁμογένεια* & cognatio, vt non minus quàm definitio cum definito commeari & reciprocari possit; quod nemo, nisi qui radium omnem diuini & naturalis luminis penitus ex animo amisit, inficias ibit: quicquid noui *φιλοσοφία μαχοι* contra excipiant.

ASSUMPTVM EXPLICATVR & demonstratur

Assumptio, in qua quæstio præsentis argumenti latet, propter veritatis studiosos explicanda, propter oppugnatores verò eius confirmanda erit.

Relatio in-
ter duo.

Relatio, vt loquuntur in scholis & verè loquuntur, versatur inter duo, quæ alij duo relata, alij fundamentum & terminum appellant.

Relatio
quid.

Ipsa verò relatio est mediū seu terminus, ad quem duo relata referuntur, non tanquàm continens ad contentum, aut adiunctum ad subiectum. Sic paternitas est relatio siue terminus, non continens, non contentum, non adiunctum, non subiectum, quo alterum relatū ad filium refertur; filiatio verò est medium, quo filius ad patrem refertur.

Applicatio

Hæc omnia in S. Eucharistia cōcurrūt, atq; i seò rectè obseruantur à peritis theologis.

Funda-

Fundamentum seu primum relatum, seu genus materiã denotans, est actio & ceremonia externa, visibilis, in sensus incurrens, solenni & à Christo sancito ritu peracta: quæ propriè loquendo sacramentũ seu signũ appellatur: quia eius officiũ est signare, significare. Atq; hoc respectu sacramentũ recte definitur, sacræ rei signum.

Fundamentum seu primum relatum in S. cœna.

Alterum verò relatum, quod vulgò terminus appellatur, est actio interna, ἀόρατος & ἕρως, inuisibilis & mēte intelligenda, ac proinde spiritualis: quæ recte signatum, seu res sacramenti nominatur: quia signo significatur, confirmatur, & obfirmatur.

Alterum terminum.

Relatio deniq; inter hæc duo, seu medium ad quod referuntur, non tanquã ad contentũ & subiectum, sed ad terminum, est ipsa signatio, seu sacramentatio, vt quidam, etli minus politè, tamen rei conuenienter loquuntur,

Relatio in S. cœna.

Hæc autem idcirco tam diligenter à me annotantur, vt toti mundo patefaciã, quãm putida, quãm à vero aliena sit aduersariorum calumnia: qua ad raucedinem vsq; in suis tribunitijs declamationibus vociferantur, nos sacramentum cœnæ exinanire: nihil præter nuda signa constituere: corpus Christi è cœna surripere.

Finis huius disputationis, ut calumnijs obus am eatur.

Iudicent igitur ex modò dictis, quotquot

DE VNIONE SACRAMEN.

Non exina
nimus signa
nec corpus
Christi è
cœna tolli-
tius.

iudicare possunt, vtrum signa sacramentorũ exinaniamus: vtrum ea nuda & vacua statua- mus: vtrum corpus Christi è cœna tollamus: qui tam acuratè, tã perspicuè, tam verbo Dei, naturæ sacramentorũ, analogiæ fidei conue- nienter docemus & asseueramus, panẽ & vi- num in S. cœna signa esse non posse sine rē si- gnata: vt nec vicissim signata sine signo. Item signi totum esse pendere à rē signata, totum eius esse in eò consistere, vt ad corpus Christi & sanguinem referatur.

Extremæ
Sophistarũ
machinæ
calumniæ.

Sed σοφὸν φαρμακὸν est & Sophistarũ ex- tremũ confugiũ, quod firmis rationibus refu- tare nõ possis, id calumniando peruertere, a- pud imperitũ vulgus in odiũ adducere: quod vbiq̃uarij hodie strenuè & impudenter fa- ciunt, id quod norunt ij, qui eorum concioni bus & d̃sputationibus aliquandiu interfue- runt, eas audiuerunt, & ponderarunt.

Obiectio
nis futilis
refutatio.

Neq; verò hoc loco tacitus præterire pos- sum arundinẽ istorũ sophisticã, qua suam ca- lumniam fulciunt, & nõs confodiunt.

Obiectio
Synusia sta-
tum.

Negatis, aiũt, corporis Christi in pane exi- stentiã: Ergo vnionẽ sacramentalẽ dissoluitis, sacramenta euacuatis, ac nuda signa cõstituitis.

Refutatio.

Vt antecedens (quæ videlicet verbis Chri- sti, naturę sacramentorũ, articulis fidei, ortho- doxę antiquitati repugnat) rectè & cõstanter negamus

COMMENTATIO. 8

negamus: ita quoq; veſtrū conſequens, id eſt, fallaciā à nō cauſa, ignorationē Elenchi, paralogiſmū conſequentis negamus & pernegamus. Nā nimis craſſè ſubtiles Vbiquitarij (nā craſſam vbiquitatē ſe docere inſicianur) ſibi imaginantur, nihil vniri, nihil coniungi, niſi quod phyſica & locali cōpulatione (quod tamen ἀποπρόν ſentientes, ſe docere mira cōtradictione diſſimulare ſtudent) conglutinetur, & in ſe mutuo includatur. Per idē autē ſcribunt & loquuntur, ac ſi quis omni nō dico eruditione, ſed ſenſu cōmuni deſtitutus affirmaret, Inter patrē & filiū, inter maritū & coniugem nullā eſſe vnionē, nullā coniunctionē niſi imaginariā & verbalē: quia videat filium non eſſe in patre, nec patrem in filio: maritū non in coniuge, nec coniugem in marito. Loſcorum, ὁ theologū, interualla vnionē ſeu coniunctionem χεῖρην, qualis ſacramentalis eſt, neq; conſtituunt, neq; diſſoluunt: ſiquidem coniugium ſemel contractum æque firmum, æque arctè conſtrictum & cōpulatum eſt, ſi maritus à coniuge mille milliaribus aut amplius locorum interuallo ſeiunctus degat, ac ſi illam manu ducat.

Quapropter commiferanda potius quàm exagitanda eſt ἀμεσολογία Synuſiaſtarum: qui vnionem ſacramentalem loco metientes,

Paralogiſmus multi-plex in argumēto.

ἀποπρόν
εὐλακον

Αδερſiorum alie
næ & nep
tæ explicā
tiōnes.

DE VNIONE SACRAMEN.

verba Christi hisce bellis flosculis & ad ré ap-
primè facientibus. si logicis placet, illustrent
& explicât: Cunæ sunt infans: Loculus est pe-
cunia: Saccus est auena: Cantharus est vinû.

Contradi-
ctionem im-
plicant.

Ratio con-
tradictionis
à pari.

De simili-
bus idem
iudicium.
Transitus
in aliud ge-
nus.
Ratio eius
quia inter
cantharum
& vinum
nulla est ve-
ra relatio.

Quibus locutionibus boni isti viri in duo
absurdorû præcipitia abripiuntur. Nā primo
sibi suæq; doctrinæ contradicunt: negando
se docere localè corporis Christi in pane exi-
stentiâ, & cōparando eâ cū exemplis, quæ ni-
hil nisi localè duarum rerû coniunctione si-
gnificant & præ se ferût. Nō minus igitur sibi
contradicunt hoc effugio, Corpus Christi est
in pane, sub pane, cū pane, sed non localiter,
hoc est nō eo modo, vt loco circūscribatur: ac
siquis infans diceret, Infantē esse in cunis, pe-
cuniâ in loculo, vinû in cantharo, auenâ in sac-
co, sed nō localiter. Hoc autē ita se habere, &
nulla sophistica distinctione eludi posse, vel
ipsa naturæ lux nos docere potest, quæ animis
nostris instillauit: De similib. idē esse iudiciū.

Deinde cōmittunt his suis phrasibus & in-
terpretationibus fallaciâ *μεταβάσσωσ εις ἀλ-
λο γένος*: quia inter vinû ac cantharû, inter cu-
nas & infantē, inter loculû & pecuniâ, inter
saccû & auenâ nulla est relatio, qualis est in-
ter panē & corpus Christi in S. Eucharistia
neq; illa à relatione & mutuo respectu, vt sa-
cramēta, id est, signa & res signatę accipiunt:

Vinum

COM M E N T A T I O .

9

Vinum enim esse posset, etiamsi cantharus nul-
 lus vnquam fuisset: & cantharus esse posset, e-
 tiamsi vinum nullum esset. Idem de cæteris,
 quæ toties memorare piget, exemplis iudici-
 um esto. At verò signum in Sacramentis non
 esset, nisi res quoq; signata esset, & contra. At-
 que hæc sophistica est, quam hodie noui Ponti-
 ficij pro verbis Christi Ecclesiæ obtrudere co-
 nantur. Hoc itaq; primum est nostrum argumen- **Conclusio.**
 tum, quo vnio Sacramentalis & analogica eui-
 dentissimè demonstratur: *συνεσία* verò & con-
 substantiatio firmissimè oppugnatur.

AL T E R V M A R G V M E N T V M .

Alterum argumentum, quo vnionem *ἁετικὴν* **Alterum ar-**
 demonstramus, *συνεσίαν* verò refutamus, pe- **gumentum**
 timus ex loco parium, similibus, seu analogia **ab analogia**
 omnium omnino Sacramentorum & Sacra- **omnium Sa-**
 mentalium locutionum. **cramen-
 tum.**

Nihil dubium est, quin eadem sit vnio & cō- **Propositio.**
 iunctio panis cum corpore Christi, quæ est o-
 mnium Sacramentorum tam veteris quam no-
 ui Testamenti.

Sed omnium eorum signa & res signatæ v- **Assumptio.**
 niuntur & coniunguntur Sacramentali vnio-
 ne, quæ tantum est *ἁετικὴ* & analogica: non
 autem localis & physica, seu quod eodẽm reci-

DE VNIONE SACRAMEN.

dit, vtriusque in eodem loco existentia, & alterius in altero inclusio.

Cōplexio. Ergo in sacra Eucharistia signi & signati vnio tantum est sacramentalis, id est, *χρηστὴ* & analogica: qualis est duorum relatorum: non qualis est continentis & contenti.

PROPOSITIONIS

ἐργασία.

Propositio cōfirmatur à Dei proprio. Propositio declaratur & confirmatur à proprietate Dei, eiusq; verbi. Nam præpotentis, Dei, atq; verbi eius ea est immota constantia, & perpetua *ἀμωσία*, vt nunquam moueri, flecti, & mutari possit, vt nunquam sibi non constet, multò minus sibi contradicat. Quod aperte testantur loca scripturæ. Non est Deus quasi homo vt mentiatur, nec vt filius hominis vt mutetur. Dixit ergo, & non faciet? locutus est?

Num. 23. & non implebit? Num. 23. Consilium Domini in æternum stat, cogitationes eius in generationem & generationem. Psalm. 33. Multæ cogitationes sunt in corde viri, consilium autem Domini stabile est. Ego Dominus non mutor.

Psalm. 33. & non implebit? Num. 23. Consilium Domini in æternum stat, cogitationes eius in generationem & generationem. Psalm. 33. Multæ cogitationes sunt in corde viri, consilium autem Domini stabile est. Ego Dominus non mutor.

Malach. 3. Apud quem non est transmutatio, aut conuersionis adumbratio. Iac. 1.

Iac. 1. Apud quem non est transmutatio, aut conuersionis adumbratio. Iac. 1.

Conclusio. Ex quo liquidò apparet, vt Deum, sic quoq; eius verbum & sacramentorum naturam non mutari, sed in omne æuum firmam manere.

Obiectio sophistarū. Ac occurritur nobis & quidem ab acutis pa-

riter

riter Logis & peritis Theologis, huiusmodi
quadam Strophæ sophisticæ.

Exteræ species seu figuræ & signa sacramen-
torum sunt mutata.

Ergo ipsam quoq; vnionem sacramentalem
mutari & diuersam in nouo Testamento à ve-
teri esse necesse est.

Bella sanè obiectio, & râtis Theologis digna:
fucata enim est paralogismo Accidētis: egregio
scilicet colore. Nō enim sequitur accidentibus,
qualia sunt in sacramentis ritus, actiones, cere-
monia, signa, mutatis, statim ipsam quoq; rei
essentialem formam, cuius in sacramentis est si-
gni cū re signata coniunctio, mutari. Hęc enim
si mutaretur aut alia fieret, ré quoq; ipsam mu-
tari, atq; adeò cessari necessum foret.

Paralogis-
mus acci-
dentis.

Perinde autem colligunt *ἀλογοί*, isti Logici,
ac si quis in hunc modum argumentaretur. Re-
liiōnis & cultus diuini, quo Deus in veteri
Testamento coli voluit, externa facies, hoc est,
solennitates & ceremonia sunt mutata & abro-
gata. Ergo ipsa quoq; religio & cultus diuinus
partim mutatus, partim abrogatus est. Vel etiā
sic ex I. ad Heb. Deus *πολυμερῶς ἢ πολυτρό-*
πως, id est, multis vicib⁹ multisq; modis olim
locutus est patribus per prophetas: vltimis die-
bus hisce nobis locut⁹ est per filiū: Ergo Deus
aliud verbū in veteri, aliud in nouo Testamēto
annunciavit.

Αποπέθ.

Heb. 2.

DE VNIONE SACRAMEN.

Inter acci-
dentia &
substantias
rerum di-
stinguendū

Eant ergo nunc veritatis oppugnatores, & discant inter substantias & accidentia discernere, neque quod accidentium est, substantijs tribuant, nisi pueris quoque se ridendos propinare velint.

August. ad
Deocrat.
Epist. 49.

Quantò rectius autem, quātò verbo Dei & veritati diuinæ conuenientius diuinus ille Logicus Augustinus his de rebus sensit, differuit, & docuit Epist. 49. ad Deocrat. scribens. Proinde alijs tum nominibus & signis, alijs autem nunc: & prius occultius, postea autem manifestius: & prius à paucioribus, postea autem à pluribus: vna tamen eademq; religio vera significatur & obseruatur.

August.
Tractat. in
Iohan. 26.

Item super Iohan. Tractatu 26. Sacramenta illa fuerunt in signis diuersa, sed in re, quæ significatur, paria sunt. Augustinus scilicet maiori religione, accuratiori iudicio, ardentiori studio sacram scripturam indagauit, & inter se cōtulit, quam aduersarij nostri: qui paucis abhinc annis scripserunt & clamauerūt, veteres in suis Sacramentis nil nisi vmbas & vanas rerum imagines habuisse & manducasse: parū solliciti, quid sacra scriptura ea de re præcipiat. Patres nostri omnes hibeant ex spiritali petra sequente: Petra verò erat Christus. 1. Cor. 10. 4. Iesus Christus idem heri, & hodie: idem etiam est in secula. Heb. 13. 8. Agnus mactatus à iactis mundi,

1. Cor. 10.

Heb. 13.

mundi fundamētis. Apoc. 13. 8. Et hoc omnino Apoc. 13.
 ita necesse fuit: siquidem certum est, patres nō
 manducādo vmbra & imagines, sed percipien
 do carnem Christi viuificam vitā adeptos esse.

Mirum autem est aduersarios tantum confi Retorque-
 dere huic suo Accidentis paralogismo: quo apo tur argu-
 dicticē, si logicis placet, colligunt mutatis Sa- mentum.
 cramentorum cęremonijs, vtpote accidētibus,
 formam quoq; eorum essentialē mutari: cum
 tamē ipsi fallacia petiti principij magna impor Petitiopri-
 tunitate, toti mando persuadere conentur, in cipij.
 pane, sub pane cum pane manere verum, sub
 stantiale, natum, crucifixum, resuscitatum, ad
 cęlos euectum corpus Christi, non modo sine
 accidentibus, sed etiam proprijs essentialibus,
 cuiusmodi est *εὐρυγεία*, id est, circumscri
 ptio, & alia similia. Sed licet istis nouis vel Pon
 tificijs, vel Logicis, vel Theologicis non solum
 decreta logica, sed etiam Theologica pro suo ar
 bitrio in contrarias quoq; sententias distrahere
 & torquere, scilicet.

Verum enimvero alia quoq; nostrę senten- Alia ratio
 tię probatio peti potest ex comparatione phra ā compar-
 sium Sacramentalium: quę eadem sunt in ve- tione locu-
 teri & nouo Testamento. tionum Sa-
cramenta-
lium.

Si eadem phrasēs & loquendi formulę in Sa
 cramentis veteris & noui Testamenti retinen
 tur: tum verō sequitur eandē quoq; esse signo-

Conuexū.

DE VNIONE SACRAMEN⁷

rum & rerum signatarum coniunctionem:

Assumpti.

Sed antecedens verum est:

Complexū

Ergo necessario sequitur, consequens quoque
verum esse.

PROPOSITIONIS DE *claratio.*

**Connexum
probat.**

Connexum hypotheticum firmum est ex vi
comparationis: nam ubi sunt eadem & similes
locutiones, ibi quoque res similes & eadem esse
dubitari non potest: locutiones siquidem pro-
priè acceptæ & vni eidemq; subiecto, quale sunt
sacramenta accommodatæ idem denotant. Ne-
que verò putandum est aliud sibi velle locutio-
nes veteris, aliud noui Testamenti: cum vtro-
biq; sacramenta sint sigilla & tessere gratiæ di-
uinæ, ac vtrobiq; ad vnum eundemq; Christū
eiusq; effecta referantur,

ASSUMPTI PROBATIO.

**Assumptio
probat
collatione
phrasū ue-
teris & noui
Testa-
menti.
Gen. 17.
Exod. 12.
1. Cor. 10
Ago. 22.
Tit. 3.
Ephel. 5.**

Assumptum probatur collatione phrasium
veteris & noui Testamenti. Ut panis in nouo
Testamento dicitur corpus Christi: sic quoque
circuncisio dicitur fœdus, Genes. 17. 10. Agnus
paschalis transitus. Exod. 12. 11. Petra Christus.
1. Corint. 10. 5. Baptismus ablutio peccatorum.
Act. 22. 16. Lavacrum regenerationis, Tit. 3. 5.
Purgatio Ecclesiæ. Ephel. 5. 26. Et vt poculum
dicitur nouum Testamentum: sic quoque cir-
cuncisio

circuncisio Testamentum dicitur Act. 7. 8. Deinde, vt circuncisio dicitur signum fœderis. Ge-
 nes. 17. Agnus signum & memoria transitus. E-
 xod. 12. 13. 14. Circuncisio σφραγίς siue sigil-
 lum. Rom. 4. 11. Sic quoque panis in sacra Cœ-
 na dicitur μνημόσυνον, seu ἀνάμνησις Chri-
 sti, seu fieri in recordationem & annunciatio-
 nem mortis eius. Luc. 22. 1. Corinth. 11. Item
 κοινωνία seu communio & societas corporis
 Christi. 1. Cor. 10. 16.

Acto. 7.

Gen. 17.

Exod. 12.

Rom. 4.

Luc. 22.

1. Cor. 11.

1. Cor. 10.

Prolepse,

Hominū ergo est parū consideratè loquen-
 tium & in magnis rebus errantiū, dicere: Chri-
 stum & Apostolos peculiaribus phræsibus & ab
 alijs Sacramētis diuersis vsos esse in institutio-
 ne & descriptione cœnæ Dominicæ. Contra-
 rium enim clamat tota S. scriptura, atq; eos de-
 ploratæ siue ignoratiæ siue impudentiæ arguit.
 Iudicet ergo nūc totus mūdus & sine omni affe-
 ctu præiudicioq; iudicet, vtra pars in doctrina
 Eucharistica à verbi Dei simplicitate deflectat:
 vtra suis affectibus humanis indulgeat: vtra sua
 somnia pro verbis Christi Ecclesiæ obtrudat,
 atq; pro oraculis adorari velit. Nos quidē, Chri-
 sti præcepto morem gerentes, verbum Dei
 ἐπιζητούμεθα, hoc est, indagamus, rimamur & per-
 pendimus: atq; inter se, D. Virginis vestigijs in-
 sistentes, cōferimus, Alijs verò stupidam suam

DE VNIONE SACRAMEN.

& fucatam simplicitatem minimè inuidemus: siquidem aliter doceri nolint. Et hæc de propositione dicere voluimus.

ASSVMPTVM DECLARATVR

et probatur.

Assumptio probatur *διὰ τῶν ἀπλοῶν ἀμείων.* Assumpti sententiam *διὰ τῶν ἀπλοῶν ἀμείων* seu immediata diuisione, vel potius *διὰ τῶν ἀπλοῶν ἀμείων* declaramus & demonstramus: argumentum quod in hunc modum formamus.

Propositio Vnio & coniunctio signorum & rerum signatarum aut est physica & localis, siue, quod perinde est, consubstantialis, aut sacramentalis, hoc est, analogica & relatiua.

Assumptio. Sed physica non est, localis non est, consubstantialis non est:

Cōplexio. Ergo Sacramentalis, hoc est, analogica seu relatiua est.

PROPOSITIONIS DISIUNCTAE

explanatio.

Propositio nis declaratio. Propositionem nemo, quantum ego quidem existimare possum, inficiabitur. Nā tertius modus vnionis seu cōiunctionis sacramentalis nec dari nec reperiri potest. Aut enim physicè, seu quod idè valet, localiter, hoc est, locali situ vel locali inclusione alterius in altero signa & res signatæ copulantur: seu analogicè ad se mutuò, vt fert natura relatorum, referuntur.

Quod

Quod enim quidam sagaces scilicet logici, Prolepsis obiectio obijciunt modum esse quendam intermedium inter localem & analogicum, quem supernaturalem & ineffabilem appellant, partim petunt principium, partim foedam contradictionem nectunt, hoc est dubia dubijs confirmare nituntur, atq; falsa, suo ipsorum iudicio & testimonio docent.

Nam primò in dubium vocari potest, & qui Petitionis principij demonstratio. dem rectè vocatur, vtrum sacramentalis coniunctio talis sit, qualem aduersarij, argumento rum momentis destituti consinxerunt, & supernaturalem ac ineffabilem nominârunt. Nos quidem, cum intelligamus S. literas eius nullam facere mentionem, eam tanquam hominum otiosorum figmentum & somnijum repudiamus & negamus. Illi verò satis esse putant, si pro sua, quam sibi nullo exemplo nulloq; iure insolenter sumunt, autoritate siue prætoriam, siue pontificiam, tanquam ex aureo tripode, talem esse pronuncient. Neq; verò attendunt sua responsa *λόξα καὶ ἀμφίλογα*, ijs, qui non quouis vento doctrinæ circumagitantur, neq; autoritate, quam pauci quidam magna sui contumelia sibi vsurpant, mouentur, sed omnia ad trutinam verbi Dei reuocant, non minus suspecta esse, quam olim Apollinis oracula ænigmatum & stropharum inuolucris obscurata.

DE VNIONE SACRAMEN.

Cogitent igitur boni isti veri modum, quem semper in ore habent, supernaturalem, cœlestem, ineffabilem sibi ex verbo Dei demonstrandum & roborandum esse: secus enim eadem facilitate, qua affertur, reijcitur, & exploditur. Piaculum sit, vt ἀρετὴ θεοφῆς aliquid in Theologia affirmare, sic etiam credere: fides siquidem tantum expresso Dei verbo nititur, fouetur, conseruatur.

*Contradi-
ctiois de-
monstratio.*

Deinde fœdissima quoq; contradictione ipsos se irretire, hoc est suo se gladio iugulare nemo, cui rationis lumen non planè extinctum est, non animaduertit. Quomodo enim quæso nobis insolentes isti logici hæc conciliabunt: Sub pane, in pane, cum pane est corpus Christi, vt vinum in cantharo, infans in cunis, pecunia in loculo: siue in pane latet, siue ad panem alligatur corpus Christi: & unio sacramentalis non est localis, sed supernaturalis & ineffabilis? An non modus est naturalis & localis, si corpus Christi est in pane, vt vinum in cantharo? An non modus effabilis est, dum clamat corpus vt pecuniam in loculo, aut stramen in sacco, in pane & sub pane essentialiter, realiter, substantialiter tum latum, longum, crassum, quàm in cruce pependit, latere, porrigi, & dentibus deuorari. Pudeat igitur Theologos, qui censoriam virgulam in omnes ecclesias
canto

tanto supercilio sibi arrogat, tale tantumquæ mysterium tam ἀνθρώποις χερσὶ tractare, tot tamquæ; fœdis antilogijs contaminare. Cogitent quales tandem istam contumeliam in Sacramentorum autorem, iustum pariter ac severum suæ gloriæ & veritatis vindicæ, redundare.

Eiusdem penè momenti est, quod nuper quidam modum Sacramentalis vnionis, & Sacramentalium phrasium inusitatū nominarunt: quo, tanquam simiæ, præceptoris sui Philippi Melanchthonis (quem alioquin ex omnium memoria deletum vellent ingrati discipuli) doctrinam de prædicationis generibus imitando corrumpunt, atque in alienum sensum detorqueunt. Nam quod ille ad personalem vnionem duarum in Christo naturarum accommodauit: hoc ἄλλοι isti ad suam, quam somniant, vnionem Sacramentalem referre conantur.

Prædicationis
Sacramentalis non est
inuitata.

Et sunt boni viri, quibus Vbiquitariorum ingratitude cognita & perspecta est, qui aliter animum inducere non possunt, quàm eos non tam suæ opinionis palliandæ gratia, quàm optimo suo & de scholis ecclesiæque Christi supra modum benè merito præceptoris labis aspergendæ inuidiæque conflandæ causa, hæc tam absurda & insulsa in medium proferre. Quæ enim, obtestor omnes, maior infamiæ nota

Nota artes
Synuastæ
rum.

DE VNIONE SACRAMEN.

clarissimo isti viro inuri possit, quàm si diffametur, quòd vnionem personalem cum vnione sacramentali (quæ toto genere & *ἵε ἁγία πασῶν* differunt) confuderit: quod illi nec per somnium nec per febrim in mentē venit. Sed de his suo loco plura.

ASSUMPTI PROBATIO.

Assumptū probatur in ductione & comparatione omniū sacramentorum.

Ad assumptum quod attinget, videlicet vnionem sacramentalem non esse localem, hoc est, corpus Christi non esse localiter in pane, nec sanguinem localiter in vino: seu, quod perinde est, vnionem illam non esse existentiam aut occupationem corporis in pane & sanguinis in vino, probatur inductione & comparatione reliquorum sacramentorum omnium.

In omnibus sacramentis eadem signi & rei signare coniunctio.

Victimæ veteris Testamenti antebantur cum víctima Christi.

Nam paulò antè satis superq; ostensum est, eandem esse in cæteris sacramentis signorum & rerum signatarum coniunctionem, quæ est in sacra Cœna.

Itaque in veteri Testamento cum victimis & immolationibus sacramentaliter vniebatur Christus cum sua víctima post aliquot centenos annos pro nobis immolanda: neminem tam dementem & insanum, qui ausit dicere victimam Christi cum illis locali situ, seu sub illis latuisse.

Sic

Sic circumcisio & fœdus, seu circumcisio cordis, quæ pars fœderis est præcipua (non fructus non effectus fœderis, ut nuper quidam pertinaciter affirmavit) Sacramentaliter uniebantur: non tamen in externa carnis circumcisione, tanquam contentum in continente, interna cordis circumcisio latuit aut abscondita fuit. Sic agnus paschalis & transitus seu Christus agnus Dei, ab origine mundi mactatus, & tollens mundi peccata, Sacramentaliter uniebantur: non tamen in & sub agno paschali transitus aut Christus cõtinebatur, multo minus manducabatur. Eodem modo in baptismo (ut ad Sacramentum noui quoq; Testamenti transeamus) aqua & sanguis Christi, seu regeneratio & remissio peccatorum Sacramentaliter uniantur: nullum tamen hactenus vidimus, cui vel per somnium vel per febrim in mentem veniret, sanguinem Christi, regenerationem & remissionem peccatorum in & sub aqua baptismi abscondi & latere:

Circumcisio externa cum interna sacramentaliter uniebatur.

Agnus paschalis uniebatur cum Christo.

Baptismus unitur cum sanguine Christi.

Ex quibus omnibus manifestum est unio-
nem Sacramentalem, quam nuper aduersarij
commenti sunt, & quam toti ecclesiæ ad suum
errorem tuendum obtrudere conantur, nil nisi
monstrum & idolum horrendum esse, omni
S. Scripturæ, analogiæ fidei, naturæ & veritati
Sacramentorum è diametro repugnare: atque

Conclusio.

DE VNIONE SACRAMEN.

Idcirco omnes, qui ei sacra faciunt, aut genua flectunt, vera corporis & sanguinis Christi Κοινωνία, summo videlicet bono, priuari: siquidem nemo duobus dominis seruire potest: nec quisquam mensæ domini, & mensæ demoniorum particeps fieri potest, teste sacra Scriptura.

Ergo rectè & logicè, hoc est verbo Dei consentaneè inferimus & concludimus, vnionem Sacramentalem aliam nullam esse, quàm *ἑτεροτικὴν* & *ἀναλογικὴν*, hoc est, quæ consistat & cernatur in mutua relatione signi ad signatū, & contra.

Vnde relati-
ua probatur
testimonia
sacrae
Scripturae.

Genes. 17.
Exod. 12:

Atque ne quid noui hoc loco, aut à mente Christiani affirmare & in ecclesiam inuehere videamur, nostram sententiam expressis Dei verbis confirmabimus. Deus namq; ipse in veteri Testamento vnionem analogicam apertè & totidem verbis sancit & confirmauit, dum vnionem Sacramentalem populo suo rudi & rerum diuinarum ignaro in hunc modum explicauit, & relationis terminos numerauit. Circumcisio est fœdus, circumcisio est signum fœderis. Genes. 17. Agnus est transitus, Agnus est signum transitus. Exod. 12: Vbi Deus apertè duorum relatorum meminit, signi videlicet, quod est externa circumcisionis & agni

& agni ceremonia: & signati, quod est foedus ac transitus tam praeteritus quam futurus. Ex quo sequitur necessario vnionem à Deo constitui relativam.

Ne quis verò nobis obijciat, secus se rem habere in nouo Testamento, hoc est, aliam ibi vnionem Sacramentalem credendam esse, libet similes ex eodem terminos, ac per consequens eandem vnionem obseruare & confirmare.

Paulus itaq; panem & poculum cœnæ Domini- Paulus
1. Cor. 10.

nicæ *κοινωνία*, hoc est, societatem seu communionem corporis & sanguinis Christi nominauit, 1. Corinth. 10. *Κοινωνία* autem quid Κοινωνία
quid.

aliud est quam *σφραγίς*, id est, sigillum & ob- Christus;

signatio vnionis cum fidelium inter se, tum cum Christo capite suo? Christus vero suorum verborum optimus & ἀντιειδὺς ὁ ἱερὸς ἑρμηνεύτης interpres, panem & vinum cœnæ Dominicæ corporis & sanguinis sui *μνηστώματα*, id est, signa & memorialia corporis pro nobis traditi, & sanguinis pro nobis in ara crucis effusi appellauit, dum illa in sui ἀνάμνησιν seu commemorationem celebrari iussit. Nam sacra Signum &
in lignum est
in memoria
pro eodem
accipi iūtur.
Genes 9.

Scriptura pro iisdem vtitur, signum esse alicuius rei, & esse seu fieri in signum & memoriam alicuius rei. Sic Genes. 9. cap. Illud

DE VNIONE SACRAMEN.

erit signū fœderis mei, quod ego do inter me, & inter vos, vers. 12. Et versu 13. pro eodem ponitur. Eritq; in signum fœderis inter me & inter vos. Sic Exod. 12. Et erit sanguis ille vobis in signū. Et erit dies iste vobis in memoriam.

Exod. 12.

**Chrysof. in
Matth 28.
Hom. 83.**

Hoc idem obseruauit & docuit Chrysofostomus in Matth. 28. Homil. 83. Et quemadmodum Moses, Hoc æternum vobis erit memoriale, dicebat: sic & ipse, in meam ait commemorationem facite, donec veniam. Quid que-

Conclusio.

so firmitus, quid planius, quid verbo Dei magis congruum de vnione Sacramentali à nobis differi disputariue possit? Vnio itaque, teste tota sacra Scriptura, alia nulla est, quàm quæ signi & rei signatæ: illa autem non est nisi *ἁερικὴ* & analogica, hoc est, quæ consistit in relatione. Et hæc de nostro secundo argumento dicenda nobis fuerunt.

TERTIVM ARGVMENTVM.

Tertium argumentum à communi consensu veteris ecclesiæ.

Progredior ad tertium argumentum, idque duco ex communi testimonio perpetuoq; veteris ecclesiæ consensu, eiusque doctorum constanti & vnanimi sententia. Summa eius hæc est.

Propositio.

Gratum nimirum, iucundum, ac magnæ consolationi est pijs mentibus, eandem doceri, amplecti & credere doctrinam de Sacramentali

mentali vnione, quam primæua illa ecclesia ab Apostolis præclarè fundata, & eorum successoribus, quos patres appellant, aucta & propagata, docta, amplexa fuit, & credidit:

At verò credidit & docta fuit non aliam vnionem, quàm Sacramentalem, quæ est mutui respectus & relationis signi ad signatum, & vicissim signati ad signum. Assumptio.

Ergo eandem vnionem amplecti, doceri, credere pijs mentibus summæ & voluptati, & consolationi & confirmationi esse debet. Complexio.

PROPOSITIONIS
Diægod.

Quanquam autem nobis propositum non est, nostram doctrinam & nostram fidem, auctoritate hominum, quamuis maximorum, confirmare & commendare: tamen non abs re eos facere arbitramur, qui, postquam suam, quam confitentur fidem verbo Dei niti fulciriq; demonstrarunt, etiam veteris illius & nobilis ecclesiæ, quæ statim post Apostolorum temporâ felicissimè floruit, eandem perpetuamq; sententiam fuisse demonstrant. Nouitas siquidem cum in omnibus rebus, tum in doctrinâ ecclesiastica suspecta est & esse debet: idq; nostris præcipuè temporibus, quibus quòtidie multa innouantur, & inauditæ opiniones finguntur Propositio
nis explicatio
& finis:

Nouitas
bit suspecta.

DE VNIONE SACRAMEN.

de verbis cœnæ Dominicæ. Pius itaq; & veritatis amâtib; certò persuasum esse debet eam verborum cœnæ Dominicæ interpretationem (verba siquidem interpretanda, genuinusq; eorum sensus indagandus est) omnibus alijs anteponendam esse, quæ non solum analogiæ fidei respondeat: sed etiam toti ecclesiæ Christi, quæ ante nostra tempora florentissima fuit, consentiat. Atque hinc, vt nostra propositio habet, maxima ad omnes bonos redit voluptas & constans gaudium: quandoquidem tutius est patrum sententiæ, quam ex verbo Dei hauserunt, acquiescere: quàm nouam Synusistarum intra sexaginta annos ortorum opinionem, quæ à verbo Dei & proprietate Sacramentorum abhorret (non enim est, vt falsò gloriantur, verbum Dei) sectari.

ASSUMPTI DEMONSTRATIO.

*Assumpti
demonstra-
tur syllogis-
mo.*

Assumptum, in quo quæstionis cardo vertitur, probabimus, multis & perspicuis patrum testimonijs: ex quibus liquido cuiq; constare poterit, quæ constans & perpetua fuerit patrum hac de re sententia. Maioris autem euidentiæ gratia talem syllogismum, ne latebras querere videamur, præmittemus.

Propositio. Si patres in suis scriptis de cœna Dominica signi

signi & signati expressam fecerunt mentionem, atque ea necessario concurrere docuerunt, tum enim uero coniunctionis *χετικῆς* seu relatiue mentionem quoque fecerunt, eamque agnouerunt & approbarunt:

Sed signi & signati mentio illis perpetuo in *Assumptis*. ostendit, atque ea ad constituendum Sacramentum necessario concurrere una uoce docuerunt.

Ergo unionis *χετικῆς* & relatiue meminerunt, eamque tanquam Sacramenti formam docuerunt, agnouerunt, & confirmarunt. *Cōplexio*

PROPOSITIONIS EXPLICATIO.

Propositionis sententia firma est ex communi & usu recepta sententia: Positis essentialibus partibus, totum quoque poni necesse est. *Propositio cōfirmatū axiomatico logico.* Signa uero & res significatas duo relata esse & ad unum terminum referri, nemo, puto, inficiatur aut dubitat, nisi qui nihil intelligit, & omni iudicio destituitur. Ergo recte à nobis colligitur ex signo & signato coniunctionem fieri relatiuam: & ponentem duo ista relata, recte quoque dici ponere unionem *χετικὴν*. Sed de hisce in primo argumento copiose & luculenter disseruimus.

DE VNIONE SACRAMEN.
ASSUMPTI CONFIRMATIO.

Assumptū
probatū
inductionē.

Assumptum nō difficile est demonstrare ijs,
qui patrum scripta vcl per transennam inspe-
xerunt.

Iustinus in
colloquio
cūm Try-
phone.

Iustinus Martyr in suo cūm Tryphone col-
loquio, Panem Eucharistię memoriā passionis
Christi nominauit: obseruato videlicet Christi
mandato, Hoc facite in meam ἀνάμνησιν.

Irenęus li.
4. cap. 34.

Irenęus, quod lippis & tonsoribus notum
est, lib. 4. cap. 34. Eucharistiam ē duabus rebus
constituit, terrena & cœlesti: quarum prior si-
gnum est externum, non continens vt saccus;
posterior res signata (spiritualis & interna, non
contentum vt auena.

Tertul. lib.
4. contra
Marcion.

Tertul. lib. 4. contra Marcionem panem ap-
pellat figuram corporis Christi: non quę cor-
pus Christi in se inclusum contineat, sed quę
significet Christum verum habuisse corpus,
quod pro nobis traditum est, & nobis per fi-
dem & spiritum tanquam caput membris v-
nitur.

Cyprianus
Serm. de
cœna.
Serm. de
Christinate.

Cyprianus Serm. de cœna, aperte facit duas
Eucharistię partes, Sacramentum, id est, signū
visibile, & rem signatum. Item Serm. de Chris-
tinate, significantis & significati apertam facit
mentionem: continens autem & contentum
planē non agnoscit.

Basiliius

Basiliius in Liturg. in sacra Cœna panem & vinum antitypa, non autem continentia corporis Christi nominavit; cui suffragantur Theodoretus & Gregorius Nazianzenus. Basil. in Liturgia.

Ambrosius signa memoriam redemptionis in 1. Cor. II. Similitudinem sanguinis lib. 4. cap. 5. nominavit. Res autem memoriae & similitudine tanquam pecunia in loculo. Ambrosii de Sacram. lib. 4. cap. 5. 2. Cor. 11.

Augustinus signa externa figuram corporis & sanguinis contra Adimant. cap. 12. In Psalm. 3. Memoriam Dominicæ passionis de Trinit. lib. 3. cap. 4. Gratiarum actionem & commemorationem corporis & sanguinis Christi. De fide ad Petrum cap. 19. nominavit. Quæ omnia existentiam seu inclusionem corporis in pane manifestè impugnant. Aug. cont. Adim. cap. 12. In Psalm. 3. De Trinit. lib. 3. c. 4. Ad Pet. cap. 19.

Chrysostomus in Psalm. 22. Panem & vinum cœnæ, similitudinem, symbolum, & signum corporis sanguinisq; Christi. In opere imperfecto Hom. 11. Mysterium corporis & sanguinis. In epist. ad Hebr. Homil. 17. Exemplar corporis & sanguinis Christi. Nullum verò occultationem corporis & sanguinis in pane mentionem facit. Chrys. in Psalm. 22. In op. Imper. Hom. 11. Ad Heb. Hom. 17.

Gelasius imaginem & similitudinem corporis & sanguinis Christi in actione mysterij celebrari ait cont. Eutychem. Vbi notandū patres Gelasius contra Eutychem.

DE VNIONE SACRAMEN.

**Cur patres Sacramen-
ta signa &
imagines
corporis
Christi no-
minarint.
Similitudo
quæ sit, &
unde.**

**Patres qua-
le corpus
non docue-
runt.**

Ratio.

**Res sine
proprieta-
bus esse nõ
potest.
Qui cum
ueteribus
hæreticis
colludant.**

**Admonitio
necessaria.**

corporis & sanguinis Christi imaginem & similitudinem, aut simile quiddam externa symbola nominasse ut contra Eutychem, Marcionem & cæteros hæreticos probarent Christum verum, naturale, & nobis *ὁμοόσιον* corpus etiam in gloria habere: nam non est similitudo cuius non aliqua sit veritas: non est typus cuius non sit verus architypus. Patribus autem nec per somnium nec per febrim in mentem venit, ut hisce locutionibus corpus aliquod vbiuitarium, illocale, incircumscriptum, inuisibile, id est corpus non corpus sub & in pane abscondi. Nam hac ratione contra ista hæreticorum portenta nihil promouissent: siquidem corpus quod nec videri, nec tangi, nec omnino sensibus percipi potest: quod nec loco capitur nec circumscribitur, corpus dici non meretur. Proprietatibus enim essentialibus negatis, ipsam quoque rem negari necesse est. Caueant igitur sibi, ne nimis apertè cum istis hæreticis, quos Ecclesia iam pridem tanquam pestem eiecit, colludere videantur, qui hodie eiusmodi corpus sine proprietatibus imaginantur.

Nos verò certò sciamus signa sacræ Cœnæ corporis veri, hoc est, corporis loco circumscripti, corporis finiti, corporis carne & ossibus constantis signa esse: corpus autem illud su-
perna-

pernaturale, illocale, ἀπερίγραπτον, ἀόρατον, hoc est, corpus Eutybianum & Marcioniticum, quod in sacra Scriptura non docetur, quod hæreses dudum sepultas quasi ab orco reuocat, quod ab orthodoxis oppugnatur, nobis obtrudi minimè patiamur.

Bertramus panem & vinum corporis sanguinisque Christi appellauit. Et addidit rationem. quia mysterium. Bertramus.

Liceret plura patrum congerere similia dicta; sed ex his paucis satis liquere existimamus, qualem unionem signorum & rerum signaturū totus & perpetuus Ecclesiæ Dei consensus crediderit, docuerit, ad nos propagarit. Conclusio.

Videlicet talem, qualis est inter memoriam, figuram, similitudinem, symbolum, imaginem, typum, signum: & inter res, ad quas illa referuntur, & à quibus suam esse accipiunt. Quæ certè alia non est, quam σχετική, *relatiua*, & analogica: non localis, physica, & consubstantialis: qualem vetus ecclesia penitus ignorauit: in hac verò ecclesiæ senecta quidam inquieti homines tanquam Eridis pomum excogitarunt Ecclesia Dei nullam aliam inter signa & res signatas unionem agnouit, quàm relatiuam & analogicam.

& ecclesiæ obiecerunt. Coronidis vice refutatur argumentum, quod unioni relatione & analogie opponitur.

Operæ pretium facturi videmur, si Coronidis loco stramineum Achillem & arietem sophisticum aduersariorum, caducum illum qui-

DE VNIONE SACRAMEN.

unioni rela
tiue & ana
logiæ oppo
nitur. dem & hebetem, atramen multorum oculos
perstringentem, prosterneamus: cuius arma &
cornua hæc sunt:

Propositiõ. Si vnio Sacramentalis tantum consistit in analogia signi & signati, seu in relatione, necesse est Sacramenta euacuari, & nihil nisi nuda signa relinqui.

Assumptio. At hoc est absurdum & impium.

Cõplexio. Ergo & illud absurdum erit.

**Duplex pa
ralogismus.** Respond. Stramineus hic Achilles & carie excusus aries læthaliter & quidem duplici carcinomate laborat: quod instrumẽto verbi Dei sanandum & tollendum est. Prius est error

**Error à nõ
causa.** *παρὰ τὸ μὴ αἰτιον, ὡς αἰτιον*, siue à non causa vt causa. Nam vt rei signatæ cum signo in vno eodemque loco existentia, seu rei signatæ in signo tanquam in latibulo inclusio non facit coniunctionem seu vnionem Sacramentalem, quia vt antea probauimus à natura Sacramentorum plurimum dissidet: ita quoque ea sublatam non dissoluit vnionem Sacramentalem verã, nec signa nuda & inania facit. Nam hac ratione veteres nuda tantum signa & inania spectacula in circumcissione & agno paschali habuissent: quia fœdus siue circumcissio cordis non fuit localiter sub externa ceremonia, nec transitus Angeli sub carne agni paschalis latuit aut in eodem loco situs fuit. At

Localis signi cum re signata con iunctio non facit Sacramentum.

Negata cõ iunctione locali, non negatur Sacramentalis.

Ratio iuncturam Sacramentalis.

verò dicere illa signa fuisse tantum inania spectacula & inanes ludos, nemo nisi mente captus dixerit aut cogitauerit. Itaque istis Theologis, qui omnia supernaturaliter in hoc sacramento sapere volunt, in mentem venire deberet, neque interualla temporum, neque interpedines locorum communionem & dispensationem benedictionis & promissionis diuine impedire aut tollere posse.

Locorum
& temporis
interuallis
non tollit
dispensationem
gratiam
diuinam.

Alterum est error *παρά τὴν τῆ ἐλέγχου ἀγνοίας*. Non enim sequitur: Signa non sub se & in se localiter complectuntur res signatas. Ergo planè nuda & inania signa sunt. Nam hac ratione minimè inania sunt, quia obsignant rem promissam minimè inanem aut fallacem, sed veram, sed certam, sed à Deo suis fidelibus collatam opera sui spiritus.

Ignoratio
Blanchi.

Signa quomodo
non
inania.

Ac quemadmodum sigilla, quæ rem certam & exploratam literis comprehensam obsignant, nequitquam sigilla seu signa nuda & inania dicuntur, etiamsi à rebus literis expressis quam longissimo locorum interuallo seiuncta sunt: ita quoque sigilla promissionibus diuinis iam nobis re ipsa præstitis annexa minimè vacua dicenda sunt, etsi promissas res non in se localiter contineant, vt saccus auenam, qui prope cum rem certissimam, minimè verò inanem aut fallacem obsignent, & repræsentant.

Declaratur
res à simili.

DE VNIONE SACRAMEN.

NOTA.

Transitio
ad alterum
membrum.

Vnio sacra
mentalis cō
sistit in si
gni & rei
signatæ per
ceptione.
Calumnia
aduersario
rum.
Diluitur ca
lamnia.

Gravis quæ
stio de mo
do perce
ptionis.

Mostra sen
tentia.

tent. Sed hæc & similia sophismata in sequenti tractatu plenius discutientur. Mirum autem est, istos Theologos non quoq; affirmare aude re signum nudum fuisse & inane, quod Deus Isaia 7. Achazo regi Iudæ dedit: quo Christus non præsens sub signo, sed multis post demum annis exhibendus fuit. Sed iam cōsequens est, vt alterum quoq; definitionis membrū excutimus: quod ita se habet, Et in vtriusq; perceptio ne in legitimo vsu.

Pius Lector in his paucis verbis duo obser uabit: Primò ad vnionem sacramentalem per tinere signi & rei signatæ perceptionem: vt hæc ratione obuiam eatyr calumniæ aduersariorū, quam semper in ore habent: Nos videlicet docere in sacra Cœna nihil percipi præter nuda, & inania signa: cum tamen tam apertè doceamus, nisi signum & res signata percipiatur, vnio nem sacramentalem stare non posse.

Sed hic oritur grauis quæstio, de modo, quo vtrumq; in sacramento, hoc est, signum & res signata percipiatur.

Nos quidem ex natura coniugatorum & per petua rerum veritate dicimus res corporeas & terrenas ore modoq; corporeo & terreno: res verò spirituales & cœlestes ore modoq; spiri tuali & cœlesti, hoc est, fide & spiritu percipi.

Aduersariorij verò rerum proprietates con fundetes

fundentes affirmare non erubescant res exter- Adversario-
riorum sensu
tentia.
nas siue terrenas & internas siue spirituales v-
no eodemque modo & instrumento videlicet
modo & ore corporeo percipi. Sed de hoc fig-
mento in secundo Tractatu pluribus agetur.

Alterum obseruandum, vtriusque perceptio- Legitimus
usus.
nem non fieri nisi in legitimo & à Christo in-
stituto usu. Nam extra verum & legitimum v-
sum nihil habet rationem sacramenti. Itaque
ab hac perceptione impuri & infideles homi-
nes remouendi sunt, utpote, qui sacramentis
non vtuntur, sed abutuntur, usum à Christo
præscriptum non obseruant, sed profanant. De
hoc verò etiam plura differuntur in secundo
Tractatu. Hæc verò pauca de vnione
sacramentali sufficiant.

DE VERA COMMVN.

DE VERA KOINΩNIA

SEV COMMVNIONE

corporis Christi, aduersus Synusiarum nouum

& inauditum commentum, Theologica & Lo-

gica tractatio Marci Beum-

leri Tigurini.

Tractio.

UPERIORI Tractatu de coniun-
ctione Sacramentali, de qua hodie
grauiter controuertitur, ex verbo
Dei disseruimus: hoc verò præsentis

Propositio
Communio
corporis &
sanguinis
Christi.

animus est, *ὅτι θεῶς*, de vera *κοινωνία* seu cōmu-
nionem corporis & sanguinis Christi, hoc est, de
vnione nostri, tāquam membrorum cum capi-
te, sponsæ cum sponso, palmitum cum vite, di-
sputare. Deus, pater luminum, nobis face sui
verbi ita præeat, vt à veritatis tramite nullo
modo deflectamus.

Votum.

*Ὅτι πρὸς τὸ
ἰδεσθαι τὸ
ἰδεσθῆναι,
quod est,
ἰσοκύματος
ζῆλος.*

Ioan 17.
Propositio
precationis
Christi con-
sans i. r. e.

*ἡ ἐπιθυμία
ἐβλῶσθαι
ἐν πλησί-
νῳ.*

Neminem verò ambigere arbitramur, inter
fideles & Christum veram & arctissimam esse
vnionem; qua ipsi inter se & cum Christo v-
num mysticum & spirituale corpus fiant: quip-
pe cum Christus, Ioan. 17. v. 20. 21. 22. 23. eam no-
bis proponat finem & scopum cū suę media-
tionis, tūm prædicationis Euangelij & fidei.

Non pro eis autem rogo tantum: sed & pro
ijs, qui credituri sunt per sermonem eorum in
me: Vt

Ut omnes vnum sint: sicut tu pater in me & ego in te, ut & ipsi in nobis vnum sint: ut credat mundus, quod tu me miseris.

Ratio est
me, qui in
quod est
ex parte
mixta ter re
petitur, &
similitudi-
ne illustra-
tur.

Et ego gloriam, quam dedisti mihi, dedi eis, ut sint vnum: sicut & nos vnum sumus.

Ego in eis, & tu in me: ut sint vnum, sicut & nos vnum sumus.

Causa unio-
nis nostri
cū Christo.

Ego in eis & tu in me, ut sint perfecti in vnum: & ut cognoscat mundus, quod tu me misisti, & dilexisti eos, sicut me dilexisti.

ΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΖΗΤΟΥΜΕΝΟΥ,
et disputationis ordo.

Verum enimvero de vnionis huius subiecto seu materia, de causis tam internis quam externis, de effectis, grauissima controuersia inter reformatas Ecclesias existit & agitatur.

De quibus
rebus, & in-
ter quos con-
trouertatur

Nos enim ex verbo Dei sentimus, credimus, & docemus Christi & hominum nullam esse aliam vnionem, quam internam & spirituales, hoc est, quæ fide & spiritu constet, solisq; fidelibus & ad vitam æternam destinatis obtingat, atq; vitam æternam operetur.

Nostra sen-
tentia.

Aduersarij verò summo conatu euincere & obtinere nituntur, præter hanc esse quoq; vnionem imaginandam externam & corpoream, hoc est, ore corporis percipiendam, fidelibus et infidelibus communem, tam mortis & con-

Aduersa-
riorum sen-
tentia.

DE VERA COMMUNĒ

**Controuer
sæ cardo
& status.** demnationis quàm vitæ æternæ effectricem.
Quæritur igitur & controuertitur inter nos
& illos: vtrum cōmunio corporis & sanguinis
Christi, hæc vnio, qua cum Christo vnum cor-
pus, & inter nos reddimur, sit spiritualis tantū,
an verò etiam corporea. Priorem sententiam
nos defendimus: posteriorem tuendam sibi su-
munt aduersarij.

**Disputatio
nis partitio
dimembriis** Propositum igitur est hunc præsentem tra-
ctatum, quem gloriæ Dei, proximi institutionis,
ecclesiæ paci iam diu exoptatæ seruire cupi-
mus, in duo cåpita tribuere.

**Membri
summa:** In priore *κατασκευαστικῶς* nostram senten-
tiam breuiter & dilucidè ex verbo Dei propo-
nemus, explicabimus, demonstrabimus. Vt ij,
Finis. qui à rixis & contentionibus abhorrent, & sim-
plici directaq; sententiarum explicatione dele-
ctantur, habeant, vnde documenta, sine labore
longioris inquisitionis, sumant.

**Règumen-
tũ postero-
ris membri** In posteriori *ἀνασκευαστικῶς* sophismatum
aduersariorum, quibus partim nostram senten-
tiam labefactare, partim suam opinionem con-
firmare conantur, elenchum instituemus, atq;
quântum à verbo Dei dissideant, patetis indi-
cabimus. Vt videlicet eorum deliria toti mun-
do patefiant, atq; ipsos auctores tandem sui sig-
menti pudeat. Decet enim nos non solum πα

Finis.

εργαλειῶν

εαγγελίῳ διὰ τὴν ὑγιαίνουσαν διδασχὴν: Tit. 2.
 sed etiam τὰς ἀνπλέροντας ἐλέγχειν ἔπι-
 σομίξεν, si D. Paulo credimus.

VNIONIS SEV KOINΩNΙΑΣ

materia seu subiectum.

Aphorismus I. Vnionis spiritualis materiae prius & nobilior membrum est Christus cum omnibus suis beneficijs.

Christus ut
 unicus est
 materia vn-
 ionis, non
 lutherus.
 Quæ non
 separantur,
 unâ perci-
 piuntur.
 Vniificatio
 unis à carne
 Christi non
 separatio
 xionis theo-
 logicum est

Demonstratio. Vbiq; duæ res indissolubili perpetuoq; vinculo nexæ & iugatæ sunt, eas separatim & seiunctè percipere non possumus. At Christus & eius beneficia eiusmodi vinculo nexa iugataq; sunt.

Ergo separatim percipi, aut percipiendo separari seiungivè non possunt.

PROPOSITIO.

Propositio manifesta est: nam quæ nec cogitatione nec re ipsa separari sine piaculo possunt aut debent: ea quoq; separatim manducari aut percipi citra sui interitum non possunt. Sed necesse est vnū & eundem vtriusq; simul participem fieri, aut vtroq; priuari. Vnde patet putidâ & impudentem calumniam esse aduersariorū dicentium, nos docere κοινωλιαν hanc solo

Syllogismi
 declaratio
 & demon-
 stratio.
 Propositio
 nia festi-
 nia manife-
 sta.

Aduersa-
 riorum ca-
 lumnia con-
 fuit.

Christi spiritu constare.

DE VERA COMMVN.

ASSVMPTIO.

Assumpti
sententia ni
situr & ful
citur axio
mate theo
logico, tan
qua firmis
simo funda
mento.
Rom. 8.

At corpus Christi & eius effecta indissolubi
li & perpetuo nexu copulantur: id quod docet
principium & axioma Theologicum, ex sacra
scriptura deductum, atq; calculo omnium pio
rum approbatum, viuificam virtutem seu
ἐνεργειαν à carne Christi separari non posse.

Sententia
argumenti
Paulini.

Hinc Paulus Rom. 8. Is quidem, qui proprio
filio non pepercit, quomodo nõ etiam cum eo
omnia nobis donaret? Argumentum Pauli est
ex loco minorum, cuius sententia huc redit.
Absurdum est dicere, Deum patrem pro nobis
tradidisse filium suum vnigenitum, ac non si
mal donasse omnia, quæ ad vitam necessaria
sunt: quippe cum à filio Dei donato & accepto
vita non possit separari.

Rom. 9.
Vbi Chri
stus, ibi spi
ritus uiui
ficans.

Et hoc est quod eodem capite Apostolus ait:
Porro si Christus in nobis est, corpus quidem
mortuum est propter peccatum. Spiritus au
tem vita est propter iustificationem. Sed si
spiritus eius, qui excitauit Iesum à mortuis, ha
bitat in vobis: is qui excitauit Christum ex mor
tuis, viuificabit & mortalia corpora vestra, per
inhabitantem eius spiritum in nobis.

Vbi spiritus
eius, ibi res
uocatio ad
viam.

Mens Pauli
vna.

Sententia est, In quibus Christus est, in ijs
dem spiritus, vita, iustificatio, & resurrectio &
mortuis ad vitam est.

Hec idem docet Christus ipse, huius vnionis
sacrum

falerum & basis Ioan. 6. Qui edit carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in ipso. Item, Qui edit carnem meam, & bibit sanguinem meum, habet vitam æternam.

Sententia est: Nemo manducat carnem meam, nisi simul omnium beneficiorum meorum particeps fiat. Sententia:

Idem postea à Christo iteratur Ioannis 15. Ioan. 15.
 Is, qui manet in me, (vt videlicet palmes in vite) & in quo ego, hic fert fructum multum. Christus iussit nos manducare corpus eius & bibere sanguinem eius sunt.
 Huc facit, quod Christus ipse sacram Cœnam instituens, nos iubet non simpliciter suum corpus manducare, nec simpliciter suum sanguinem bibere, sed subiicit: Quod pro vobis traditur: qui pro vobis effunditur. Quasi diceret, Non aliter volo vos corpus meum edere, & sanguinem meum bibere, quam quatenus in salutem & vitam vestram traditur & effunditur. Intentio Christi.

COMPLEXIO.

Vnde rectè & verbo Dei consentaneè concludimus, Christum cum omnibus suis beneficijs coniunctum & consideratum vnionis istius spiritualis subiecti primum membrum esse:

D

DE VERA COMMVN.
ALTERVM VNIONIS
membrum.

Aphorismus. Soli fideles fiunt participes cō-
munions Christi.

Demonstratio. Qui vnum sunt cum Chri-
sto, ij rectè dicuntur & reuera sunt subiectum
seu materia vnionis cum Christo:

Sed soli fideles vnum sunt cum Christo:

Ergo soli fideles sunt subiectum seu materia
vnionis cum Christo.

PROPOSITIO.

Propositionis sententia ita clara ita aperta
est, vt neminem tam vecordem esse existimē,
qui eam negare aut de ea dubitare animum in-
ducet. De quo enim affirmatur materiaturum,
seu res ex materia facta, de eodem affirmatur
materia: & contra de quo negatur materia, de
eodem rectè negatur res ex materia illa facta.

ASSUMPTVM.

Assumptum nostrum pluribus sacrarum li-
terarum testimonijs confirmatur, quam vt à
quoquam in dubium vocari, nedum infirmari
aut frangi possit: nos pauca tantum, ea que illu-
stria offeremus.

Non pro eis autem rogo tantum, sed & pro
ijs, qui credituri sunt per sermonem eorum in
me. Vt omnes vnum sint, sicut tu pater in me,
& ego

& ego in te, vt & ipsi in nobis vnum sint: vt credat mundas, quod tu me miseris. Ioannis 17.

Ex his verbis tale argumentum elicitur.

Ij sunt vnum inter se, & vnum cum Christo, pro quibus Christus patrem rogauit. Hæc propositio proponitur à Christo versu 21. & est finis petitionis Christi.

Sed Christus orauit pro solis credentibus.

Ergo soli fideles sunt vnum inter se, & vnum cum Christo.

Et v. 22. sequitur. Et gloriam, quam dedisti mihi, dedi eis: vt sint vnum, sicut & nos vnum sumus.

Summa est: Quibus Christus gloriam à patre datam dedit, ij sunt vnum cum Christo:

Sed gloriam illam solis fidelibus dedit:

Ergo soli fideles sunt vnum cum Christo.

Item v. 25. & 26. Pater iuste, mundus te non cognouit, ego autem te cognoui, & ij cognouerunt, quod tu me miseris.

Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciam: vt charitas, qua dilexisti me, in ipsis sit, & ego in ipsis.

Sententia est: Ij sunt vnum Christo, qui Deum patrem & filium eius Iesum Christum cognouerunt. Patet ex v. 26.

DE VERA COMMVN.

Sed soli credentes cognôrunt Deum, eius q̄, filium in hunc mundum ad nos liberandum missum. Patet ex v. 25. & maximè ex antithesi, qua mundus & fideles opponuntur.

Ergo soli credentes sunt vnum cum Christo. Idem docet Paulus 2. Corinth. 6. Quod enim consortium iustitiæ cum iniustitiâ? & quæ communicatio luci cum tenebris? quæ concordia Christi cum Belial? aut quæ pars fidei cum infidei? & quæ consensus templo Dei cum simulachris? nam vos templum estis Dei viventis.

Sententia : Quicūq; sunt templum Dei, ser, quod eodem recidit, vnum cum Christo, fugere debent idololatriam & idololatrias.

Amplificatur & demonstratur quintuplici antithesi. Sed soli fideles vnū sunt cū Christo.

Ergo fideles fugere debent idololatriam & idololatrias.

Similis locus est 1. Corinth. 10. Quapropter dilecti mei fugite ab idololatria. Vt peritis loquor, iudicate vos quod aio. Poculum benedictionis, cui benedicimus, nōne communicatio sanguinis Christi est? Panis, quem frangimus, nōne communicatio corporis Christi est? Quoniam vnus panis, vnum corpus multi sumus: nam omnes vnus panis sumus participes. Nō potestis poculum Domini bibere & poculum damo-

dæmoniorum: nō potestis mensæ Domini participes esse & mensæ dæmoniorum.

In his verbis triplex latet Pauli argumentū, quo vnio fidelium cum Christo astruitur.

1. Quos Paulus dilectos vocat, ij sunt participes *κοινωνίας* corporis & sanguinis Christi.

At Paulus solos fideles dilectos vocat. Nam Paulus proculdubio reprobos homines nunquam pro dilectis habuit.

Ergo soli fideles fiunt participes *κοινωνίας* Christi.

2. Qui inter se vnum corpus sunt, ij participes sunt *κοινωνίας* Christi.

At soli fideles inter se vnum corpus sunt:

Ergo soli fideles participes sunt *κοινωνίας* Christi.

3. Qui participes sunt mensæ Domini, ij sunt vnum cum Domino.

At soli fideles participes sunt mensæ Domini: quod patet ex Antithesi Paulina.

Ergo soli fideles vnum sunt cum Christo.

Ex his igitur rectè cōcludimus partim Christum viuificum, partim fideles materiam esse huius, de qua agimus, vnionis: id quod nobis demōstrandū erat. Vnde duo hæc *πορίσματα* rectè colligimus.

1. Neminem Christū percipere, neminemq̄

DE VERA COMMVN.

cum eo vnum fieri, nisi qui simul particeps fiat omnium eius beneficiorum, quæ sunt, vt numero dicam, vita æterna.

2. Neminem nisi fide vera præditum carnem Christi manducare, ac vi consequentiæ, vnum cum eo fieri.

CAUSA EFFICIENS *principalis.*

Aphorismus. Vnionis causa princeps & prima origo solaq; vt Cyrillus verbis utar est Deus.

Demonstratio. Qui omnia ea facit & operatur, quæ ad vnionem nostram necessaria sunt: quique cæteros omnes à societate operationis eius excludit: is rectè dicitur causa eius prima & sola.

Sed Deus omnia operatur, quæ ad illâ vnionem pertinent: atq; cæteros omnes ab ista operatione excludit.

Ergo Deus rectè causa principalis & sola nostræ vnionis dicitur.

PROPOSITIO.

Propositio ita firma & stabilis est, vt nullius imperum extimescat, atque à nemine oppugnetur, nisi ab eo, qui Deo gloriam suam, quam alteri se daturum esse negat, eripere audeat. Hinc valde delector regula diuini cuiusdam
Logici

Legici. Omnis boni effectus gloria debetur soli Deo, quando à sola ipsius benedictione fluit quicquid est boni: neque fas est eum vel minima parte gloriæ spoliari. Cum enim ab ipso, in ipso, & ad ipsum sint omnia, merito subiungit Apostolus ad Rom. II. *Ipsi sit gloria.*

ASSUMPTVM.

Assumptionis vtrumq; membrum planum faciemus inductione testimoniorum sacre scripture & ex singulis firmissima nostræ assertionis argumenta extruemus.

1. Cum conuersus fueris ad Dominum Deum tuum: Circumcidet Dominus cor tuum, & cor seminis tui: vt diligas Dominum Deum tuum ex toto corde, & ex tota anima, vt possis viuere. Deut. 10.

Tria sunt in his verbis, quæ ad vnionem spirituales faciunt, obseruanda. 1. Subiectum vnionis, quod est cor credentium, non infidelium. 2. Causa vnionis, Dominus Deus. 3. Finis seu effectus, qui est, dilectio & vita. Sententia igitur est,

Qui homines conuertit, conuersorum corda circumcidit, hoc est, purgat ab omni peccatorum cæno, regenerat, sanctificat, & illuminat: is enim uerò est prima & vnica causa nostræ vnionis. Sed Deus conuertit homines, conuersorum corda circumcidit. Constat ex contextu.

DE VERA COMMVN.

Conclusio. Ergo Deus prima & sola causa est nostræ v-
nionis, qua videlicet vnum corpus cū Christo
& inter nos efficietur.

Iohan 6. Ioan. 6. Nemo potest venire ad me, nisi pa-
ter traxerit eum; ego verò suscitabo eum in vl-
timo die.

Scriptum est in Prophetis: Et erunt omnes
docti à Deo. Quisquis ergo audiuit à Patre &
didicit venit ad me.

**Tria notan-
tur.** Tria paucis, quæ doctrinæ præsentī lucem
addunt, notentur: primò subiectum vnionis,
**Subiectum
vnionis.** quod partim est Christus viuificus, partim ho-
mines fideles, seu à Deo tracti & docti. Deinde
**Causa effi-
ciens.** causa efficiens principalis & sola, Deus pater
Domini nostri Iesu Christi. Tertiò effectus, re-
Effectus. suscitatio videlicet ad vitam. Sententia est: Cu-
Propositio ius solius tractu, impulsu, & doctrina seu insti-
tutione venimus, id est, concorpores sumus, in-
ferimur & vnimur Christo, vt vitam æternam
consequamur, is rectè principalis & sola causa
nostræ vnionis cum eo dicitur.

Assumptū. At solius Dei ductu, doctrina, & illuminatio
ne ad Christum venimus. Apparet ex cōtextu,
item ex testimonijs Isa. 54. Ierem. 31.

Cōplexio. Ergo solus Deus est causa principalis nostræ
vnionis.

Conclusio. Ex his dictis, nam plura addere superuaca-
neum foret, satis liquet, Deum principem cau-
sam,

fam, vt salutis, ita quoq; nostrę vnionis, ex qua illa consequitur, esse. Nunc consequens est, vt ea quoq; loca consideremus, quibus homines ab illo opere excluduntur.

Testimo-
nia quibus
homines ex-
cluduntur ab
opere unio-
nis.

Matth. 3.
Marc. 16.
Luc. 1.

Matth. 3. Marc. 1. Luc. 3. Ego quidem baptizo vos aqua in resipiscentiam : ille vero qui post me venit, validior me est, cuius non sum dignus, qui soleas portem : ipse vos baptizabit Spiritu sancto & igni.

Duo sunt in hoc dicto, vtpote in dissimili & plena comparatione obseruanda. 1. Protasis, qua Ioannis officium, atque adeo omnium ministrorum verbi & sacramentorum, ritę describitur : quod est sacramenta, id est, signa externa hominibus offerre & subministrare in resipiscentiam, in signum & sigillum suę cum Christo vnionis, in memoriam beneficiorum Christi. 2. Antapodosis, qua Christi, vtpote naturalis Dei *ἐσπρητα* & efficacia exprimitur, quę est baptizare Spiritu sancto & igni, quo solo vnum cum eo & inter nos efficitur. Sententia igitur est.

Duo obser-
uanda
Protasis cō-
plectitur of-
ficium Io-
annis.

Antapodo-
sis, qua
Christi o-
pus expo-
nuntur.

Qui baptizat Spiritu & igne, hoc est, qui Spiritu sancto, eiusq; donis & operibus corda nostra renouat, vera fide illuminat, & templa Dei efficit : is proculdubio est causa nostrę vnionis.

Propositio

Sed illa omnia facit Deus.

Assumptio.

DE VERA COMMVN.

Cōplexio. Ergo Deus est vera causa & principalis nostræ vnionis cum Christo.

Ioh. 6. Ioan. 6. v. 32. Amen Amen dico vobis non dedit vobis Moses panem illum cœlestem: sed pater meus dat vobis panē illum verē cœlestē.

Protasis. Rursus duo occurrunt: 1, Protasis, qua Mo-
Num. 11. sis officium describitur: Is in deserto manda-
Psal. 77. to diuino populo Israelitico dedit Manna, qui panis cœlestis. Num. 11. Panis angelorum Psal. 77. ob dignitatem & præstantiam nominatur, non autem simul dedit panem verē cœlestem, id est Christum, cuius panis ille Sacramentū, signum ac sigillum erat: atque idcirco metonymicē panis cœlestis appellatur.

Antapodosis. 2. Antapodosis, in qua Deus Mosi opponitur, qui dat panem verē cœlestem, id est filium suum Iesum Christum, qui nos sibi vnitos par-
Sententia. scit ad vitam æternam. Sententia igitur est:

Proposio. Qui nobis dat panem cœlestem, id est, Christum manducandam, is solus facit nos vnū cum Christo.

Assumptio. Sed Deus, & nullus alius, dat nobis panem cœlestem.

Cōplexio. Ergo solus Deus est causa nostræ vnionis.

2. Cor. 3. 1. Cor. 3. Itaq; neq; is qui plantat, est aliquid, nec qui rigat: sed Deus, qui dat incrementum. Etenim Dei sumus administri, Dei argū, Dei ædificatio estis,

Quod

CORPORIS CHRISTI. 30

Quod fit in Sacramentis, idem etiam fit in *Explanatio analogica*
 verbo: nam Deus utrobique similiter operatur.

Ut igitur ibi minister porrigit & offert externum signum: Deus autem ministrat res internas, coelestes, & spirituales: Ita in verbo minister concionatur voce & sono: Deus autem intrinsecus suo spiritu operatur: quod Paulus hoc loco eleganti simili declarat. Sententia est.

Qui dat incrementum, hoc est, qui semen *Propositio*
 verbi Dei à ministris iactum excitat, fouet, & ad maturitatem perducit: is vera & sola causa est nostræ vnionis. Aperta est & firma: nisi enim Deus spiritu suo corda nostra prepararet & fecundet suo spiritu, externus verbi sonus, & externa Sacramentorum signa ne tantillum quidem iuuant & faciunt ad vnionem nostram cum Christo.

Sed solus Deus dat incrementum. *Assumptio*
 Confir-
 matur dissimili comparatione Christi & Apostolorum.

Ergo solus Deus vnū nos facit cū Christo. *Cōplexio*

Ex his omnibus concluditur, nostram cum *Conclusio*
 Christo vnionem nemini, nisi soli Deo tanquam primæ & soli causæ, sine inexprabili sacrilegij & idololatriæ crimine tribui posse. Vnde Christus ipse Moysen, Paulus vero & Ioan. seipsos, cæterosque Apostoli. ad huius illustris actionis & gloriæ tanquam solius dei propriæ & ad nullum hominem

DE VERA COMMUN.

Notate syn-
nuzialitæ.

quamuis sanctissimū traducendæ, societate excludunt, atque solius Dei totam & propriam esse fatentur. Pudeat igitur arrogantes istos matæologos, qui instar Agyrtarum impudentium gloriantur se in sacra Cœna non minus ipsum viuificum corpus Christi sua manu in os hominum inserere, quam panem & vinum: quo nihil aliud tentant, quàm vt tandem pro Dijs adorentur: siquidem opera Dei propria sibi tam audacter sumunt. Deus autem, suę gloriæ acerrimus vindex, spiritum illum Luciferi & Antichristi suo tempore coercebit.

VINCVLVM VNIONIS.

Spiritus S:
vinculum
nostræ unio-
nis.

Demonstra-
tio ex sacra
Scriptura.

Rom. 8. u. 9
11. 14.

Deus in no-
bis per Sp.
Ergo Sp.
vinculum.
Spiritus est
vita.

Ergo unio-
nis nostræ
vinculum.
Deus per

Aphorismus. Vnionis, qua primo inter nos, deinde cum Christo vnum corpus efficimus, est Spiritus sanctus.

Demonstratio. Demonstrationem nostram deducemus ex inductione testimoniorum sacrae Scripturae.

1. Vos autem non estis in carne, sed in spiritu: siquidem Spiritus Dei habitat in vobis. Porro si Christus in vobis est, corpus quidem mortuum est propter peccatum. Spiritus autem vita est propter iustificationem. Sed si Spiritus eius, qui excitauit Iesum à mortuis, habitat in vobis, viuificabit & mortalia corpora vestra per inhabitantem eius Spiritum in vobis.

Quot-

CORPORIS CHRISTI. 31

Quotquot enim Spiritu Dei ducuntur, ij sunt filij Dei. Rom. 8. v. 9 II. 14.

Spiritus co-
pora mort-
lia ad im-
mortalitas
traducit.
Per Spiritu-
tum sumus
filij Dei.
Propositio.

Sententia est. Per quod Deus in nobis habitat: sine quo Christi, id est membra Christi tanquam capitis non sumus: per quod vitam accipimus: per quod corpora nostra mortalia cum corpore Christi ad vitam reuocantur: per quod filij Dei sumus: id recte dicitur vinculum, quo cum capite nostro Christo copulamur, & in vnum corpus coalescimus.

Sed per Spiritum sanctum Deus in nobis habitat: sine Spiritu sancto Christi membra non sumus: à Spiritu sancto vita nostra est: per Spiritum sanctum corpora nostra cum Christo à mortuis excitantur: per Spiritum sanctum filij Dei sumus: quod hoc loco docet Paulus.

Assumptio.

Ergo Spiritus sanctus est vinculum, quo nos, inter nos, & cum Christo capite, in vnum corpus mysticum copulamur. Nam illa antecedentia veram vnionem constituunt.

Cōplexio.

Idem euidentius perspicitur ex I. Cor. 12.

I. Cor. 12.

Per vnum Spiritum nos omnes in vnū corpus baptizati sumus, siue Iudæi, siue Græci, siue serui, siue liberi: & omnes vnā potationem potauimus in vnum Spiritum.

Per Spiritū
unum cor-
pus.
Per Spiritū
vnus spiritus

Sententia est. Per quem in vnum corpus baptizati sumus omnes, & in quem vnā potationem potauimus omnes: is recte dicitur vin-

Propositio.

DE VERA COMMVN.

culum, quo inter nos, & cum Christo vnimur.

Assumptio. At per Spiritum sanctum in vnum corpus baptizati sumus, in vnum spiritum eandem portionem potauimus omnes:

Cōplexio. Ergo Spiritus sanctus recte dicitur vinculum, quo & in vnum corpus & in vnum spiritum nobiscum, & cum Christo tam in baptismo, quàm in cœna Domini coalescimus.

Precepta. At obijciunt aliqui: Paulus ibi loquitur de ecclesia, quæ vnum corpus fit, idque mediante & dona in eam conferente Spiritu sancto. Ergo Paulus ibi nihil agit de κοινωνίᾳ seu communionem nostri cum Christo.

**Rever. con-
sequens.
Ratō.** Respond. Error est *παρὰ τὸ μὴ ἐπιόμειπον* atque ideo negandum consequens. Nam non

sequitur, Paulus disputat de ecclesia, quatenus Spiritus donis aucta, & Sacramentis vsa vnum corpus euadit. Ergo Paulus non disputat de vnione nostri cum Christo capite. Imò contrarium potius sequitur, Paulus disputat de corpore mystico: Ergo disputat de nostra vnione cum capite Christo. Nam Christus est basis, fundamentum, complementum, & quasi forma nostræ vnionis: aliter siquidem fideles vnum corpus esse non possint, nisi in Christo capite.

**Perpetua
Pauli sen-
tentia.** Et hæc est perpetua D. Pauli doctrina cum hoc ipso loco tum alijs multis inculcata. Quid enim

enim manifestius est eo, quod scribit versu 12. *Varia. 10.*
 Sicut enim corpus vnum est & membra habet
 multa, omnia verò membra corporis vnius,
 multa cum sint, vnum sunt corpus: ita & Chri-
 stus. Vnde luce meridiana clarius est, Paulum *Conclusio.*
 loqui de vno ecclesie corpore, quatenus v-
 num corpus est non in se, tantum, sed in Chri-
 sto capite suo, vnde corpus hoc suum vigoreta
 accipit.

Ac ne longius recedamus, quid evidentius *Alia ratio*
 esse potest hoc ipso, quem citauimus loco: vbi *ex ipso Pas*
 Paulus mentionem facit baptismi: in quo non *in loco.*
 solum vnum corpus efficitur: sed Christum *Baptismus.*
 induimus, Christo inserimur, cum Christo se-
 pelimur. Item, quod meminit cœnæ Domini-
 cæ, quæ *σφαγῆς* tessera & sigillum est, non so-
 lum nostræ inter nos, sed etiam vnionis cum
 Christo capite: quo sensu à Paulo *κοινωνία* cor-
 poris & sanguinis Christi appellatur. *1. Cor. 10.*

Præterea idem Paulus, quo modo & qua ra- *1. Cor. 10.*
 tione nos inter nos, & cum Christo vnum cor- *Tertia ratio.*
 pus ex multis membris compositum simus, pla- *Rom. 12.*
 nissimè exponit ad Rom. 12. v. 4. & 5. Quæmad- *uer 4. 5*
 modum enim in vno corpore membra multa *In uno corpore multa membra*
 habemus, membra verò omnia eandem non ha- *Varie actio- nes.*
 bent actionem. sic multi vnum corpus sumus in *Vnum corpus in Chri- sto.*
 Christo, sigillatim autè alij aliorum membra.

DE VERA COMMVN.

Conclusio. Ergo Paulus sensit & docuit, nos non aliter vnum corpus esse posse, nisi in Christo capite, basi & fulcro nostræ vnionis: ac per consequens vbi de ea loquitur, non aliter loquitur, quàm quatenus in Christo consistit & absoluitur.

Ephes. 2. Ephes. 2. In quo & vos vnà ædificamini, vt
Habitatio fitis habitatio Dei per Spiritum S.
Dei per Spi
ritum. *Argumentum est.* Per quod sumus habita-
Propositio. tio Dei, id recte dicitur vinculum nostræ v-
 nionis:

Assumptio. Sed per Spiritum S. sumus habitatio Dei.
Cõplexio. Ergo Spiritus sanctus est vinculum nostræ
 vnionis.

1 Ioan. 4. 1. Ioan. 4. Per hoc cognoscimus in eo nos
Deus in no habitare, & ipsum in nobis, quod de Spiritu
bis & nos suo dedit nobis. Hoc quoque loco Spiritus
in ipso per sanctus vinculum vnionis proponitur. Sed
spiritum. nolo plura testimonia proferre, ne in re mani-
Appodixis festa comprobanda operam sumere inanem vi-
 dear.

VINCVLVM SECVNDARIVM.

Secundari- *Aphorismus.* Secundarium vinculum est
um vinculũ charitas Dei erga nos gratuita: & nostra erga
est charitas Deum & proximum à Spiritu sancto in cor-
Demõstra- dibus nostris accensa.
tio ex 8.

Scriptura *Demonstratio.* Demonstratio peritur ex
pena. locis

locis S. Scripturæ, quæ paucis proponemus.

1. Ioan. 17. vers. 26. Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciam: ut charitas, qua dilexi me, in ipsis sit, & ego in ipsis.

Ioan. 17. vers. 26.

Sententia. Id rectè dicitur vinculum vnionis per quod Deus & Christus in nobis est.

Propositio.

Sed Deus & Christus per charitatem in nobis est.

Assumptio.

Ergo charitas rectè dicitur vinculum vnionis.

Cõplexio.

2. Charitas enim illa Christi constringit nos, ut qui hoc statuerimus, quod si vnus pro omnibus mortuus fuit, nempe omnes mortui fuerunt. 1. Cor. 12. ver. 14.

2. Cor. 12. ver. 14.

Sententia est. Quod nos constringit, id merito dicitur vinculum vnionis:

Propositio.

At charitas Christi nos constringit:

Assumptio.

Ergo charitas Christi est vinculum nostræ vnionis.

Cõplexio.

3. Cum omni modestia ac mansuetudine, cū animi lenitate, tolerantibus alij alios per charitatem. Studentes seruare vnitatem Spiritus per vinculum pacis. Ephes. 4. ver. 2. & 3.

Ephes. 4. v. 2-3. Charitas, Pax.

4. Si diligimus alij alios, Deus in nobis habitat, & charitas eius expleta est in nobis. Et nos cognouimus & credidimus charitatem, quam habet Deus in nobis.

1. Ioan. 4. Deus in nobis per charitatem.

Deus charitas est: & qui manet in charitate in Deo manet, & Deus in ipso. 1. Ioan. 4.

In charitate manens in Deo manens.

DE VERA COMMVN.

Conclusio. Ergo verbo Dei congruenter assentimus charitate alterum nostræ vniõnis vinculum esse.

CAUSA INSTRUMENTALIS.

Causa instrumentalis est fides. *Aphorismus.* Instrumentum autem, quo veram *κοινωνίαν* seu communionem apprehendimus, est sola fides.

Propositio. *Demonstratio.* Quo instrumento Christi beneficia, hoc est, iustitiam, sanctificationem, salutem, & vitam æternam apprehendimus; eodẽ Christi Spiritum & corpus apprehendimus, nobisq; applicamus, & vnũ cum eo efficimur.

Assumptio. Sed sola fide Christi merita & beneficia apprehendimus, & nobis applicamus.

Cõplexio. Ergo solius fidei instrumento ipsius Christi Spiritum & corpus apprehendimus, & vnũ cum eo constituimur.

PROPOSITIO.

Propositio *niritur duabus rationibus.* Propositio nostra duabus rationibus, ijsq; necessarijs addicitur. Prior est principium & axioma Theologicum, Viuifica virtus à carne Christi, separari non potest, sed perpetuo indissolubiliq; nexu cum ea copulatur: ac per consequens duobus distinctis & à se remotis instrumentis, cuiusmodi sunt os & fides, percipi non potest.

Simile. Nam quemadmodũ corporis cibus sine suo interitu, non potest separari à sua nutriendi vi & c.

& efficacia, nec contra nutriendi virtus seiungi
 tur ab ipso cibo: sic quoq; caro Christi, citra sui
 interitum, non potest separari à sua viuifica vir-
 tute, quemadmodum nec ab vniõne verbi: nec
 viuifica eius virtus seorsim existeret potest à car-
 ne. Item, quemadmodum cibus corporis eiusq; *Simile.*
 virtus non duobus diuersis, sed vno saltem ore
 percipitur: sic quoq; caro Christi & viuifica e- *Apodosis,*
 ius virtus nõ duobus distinctis, sed vno saltẽ in-
 strumento manducatur; videlicet fide: nisi for-
 san aduersarij velint etiam beneficia Christi o-
 re percipi: quod tamen ab omni pietate peni-
 tus abhorret.

Videant verò aduersarij, ne, quantum in se *Notate Sy-*
 est, carnis Christi substantiã penitus euertant *nusiasm.*
 & tollant, non minus quam sua vbiq; dũ
 docere audent, reprobros homines improbo
 suo & impuro ore manducare carnem Christi,
 sed sine virtute viuifica. Quod certè nihil aliud
 est, quam carnem Christi summa ignominia af-
 ficere, ac denuo tanquam mortuam sepelire.
 O horrendam blasphemiam.

Altera propositionis ratio, qua superior ad *Altera ra-*
 huc magis confirmatur, petita est ex sacra Scri- *tio ex c. 2.*
 ptura, omni demonstratione certiori & fide di-
 gniorẽ.

Christus itaq; Ioan. 6. apertis verbis docet, *Christus de-*
 viuificam vim à carne sua percepta nequa- *ret carnem*
perceptam
à viuifica

DE VERA COMMVN.

mirante non
separari, &
contra.

quam auelli posse : ita vt carnem accipiens simul quoq; accipiat vitam & communionem Christi, hoc est eius beneficia: eam vero respiciens, simul quoque priuetur omnibus eius beneficijs.

Prius docet ver. 54. Qui edit carnem meam & bibit sanguinem meum, habet vitam æternam : & ego suscitabo eum in vltimo illo die.

Audis & intelligis, pie lector, omnem, omnem, inquam, qui manducat carnem Christi, & bibit sanguinem eius, eum vno eodemque modo simul & semel participem fieri vitæ æternæ & salutaris resurrectionis in extremo iudicio.

Christus rationem addit suæ affirmationi à propria carnis suæ virtute.

Sententia.

Ne verò de sensu verborum Christi, aut de veritate eorum dubitare possis, en Christus imple rationem subijcit à propria & perpetua vi efficaciaq; suæ carnis. Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. Sententia est.

Quemadmodum cum externo corporis cibo, quem ore sumitis, simul quoq; hauritis vim & virtutem corpus vegetandi, conseruandi, & augendi: ita quoque caro mea & sanguis meus perceptus non potest non vim suam exerere, & vitam æternam operari: quippe cum hæc duo separari nullo modo possint.

Christus maioris confirmationis

Vt verò de sententia Christi melius erudiri, atque ijs omni *ἀποφασίᾳ* assentiri possis, en pro

pro singulari suo ergate amote, eandem rem re-
petere, ac fusius explicare non grauat: tu mo-
do eam, qua par est animi pietate, exosculari
& amplectere. Qui edit meam carnem, & bibit
meam sanguinem, in me manet, & ego in ipso.

*nis gratis
eandem rē
reperit &
fusius explō
cat.*

Sicut misit me viuens ille pater, & ego uiuo
per patrem: ita etiam qui ederit me, uiuet ipse
quoque per me.

Hic est panis ille, qui de cælo descendit: non
prout comederunt patres vestri manna, & mor-
tui sunt: qui ederint hunc panē uiuet in æter-
num.

Intelligis ergo vitam æternam & cætera, *Conclusio:*
que à Christo in nos proficiſcuntur, beneficia,
vnā cum carne & eodem omnino instrumen-
to percipi.

Iam verò vitam & cætera Christi beneficia
sine carne eius percipi non posse, versu 53. ex-
pressis verbis docet. Amen, Amen dico vobis,
nisi ederitis carnem filij hominis, & biberitis
eius sanguinem, non habetis vitam in vobis.

Ac ne quis obijciat, Christum hoc loco non
de manducatione seu perceptione suæ carnis,
sed tantum de fide in eam, verba fecisse: eandē
sententiam Christus in ipsa cœnæ institutione
repetijt, sanciuit & confirmauit. Accipite, co-
medite, hoc est corpus meum, quod pro vobis
traditur. Bibite ex hoc omnes: hoc est sanguis

*Prolepsis
& eiusdem
rei proba-
tio ex uer-
bis cœnæ.*

DE VERA COMMVN,

meus noui Testamenti, qui pro multis effunditur.

Conclusio.

Ergo vno eodemq; modo, vno eodemq; instrumento, vno eodemq; tempore, vna eademque opera corpus Christi manducatur, & sanguis eius bibitur, quo effecta, fructus, & virtus carnis & sanguinis Christi: quia Christus nos iubet non nisi carnem crucifixam, & non nisi sanguinem effusum manducare & bibere.

A S S U M P T V M.

Assumptio.

Assumptum nemo, vt mea fert opinio, ex aduersarijs negabit: nisi qui studio à Zuinglianis, quos vocant, dissentiendi, malit discedere in Pontificiorum de iustificatione impiam opinionem: quod tamen hodie nonnulli, detestabili odio intransuersum acti, potius facturos se esse, quàm Zuinglianorum sententię, quam ex verbo Dei defendunt, subscripturos nõ obscure præ se ferunt. Libet tamen id quoque, vt nostrum propositum persequamur, aliquot locis sacrae Scripturae munire & confirmare.

Qui credit in eum (filium Dei) non condemnatur. Qui credit in filium habet vitam æternam. Ioan. 3.

Amen Amen dico vobis, qui sermonem meum audit, & credit ei qui misit me, habet vitam æternam, & in condemnationem nõ veniet: sed transit à morte in vitam. Ioan. 5.

Amen

Amen Amen dico vobis : qui credit in me, habet vitam æternam. Ioan. 6.

Iustificati ex fide pacē habemus erga Deū, per D. N. Iesum Christum. Per quem etiam fide habuimus aditum in gratiam hanc, per quā stamus & gloriāmur sub spe gloriæ Dei. Ro. 5.

Gratia estis seruati per fidem: idque non ex vobis. Ephes. 2. Similibus sententijs referta est sacra Scriptura.

Vnde concludimus Christum Christiq; beneficia vno fidei instrumento, nullo autem alio, percipi & nobis applicari. Conclusio.

INSTRUMENTVM FIDEI.

Aphorismus. 1. Causa fidei instrumentalis est verbum Dei, veteris & noui Testamenti. Verbū Dei fidei causa instrumentalis.

Demonstratio. Quo artifex vititur ad efficiendum aliquid, & per quod aliquid offert: id recte dicitur effecti instrumentum. Propositio.

Sed Spiritus sanctus per verbum Dei fidem in nobis excitat, accendit, & fouet: nec non offert & exhibet salutem: Assumptio.

Ergo verbum Dei recte dicitur fidei instrumentum. Cōplexio.

PROPOSITIO.

Propositio firma & aperta est luce naturæ: Cui enim competit definitio, eidem quoque competit definitum. At verbo Dei competit Propositio nis confirmatio.

DE VERA COMMVN,

definitio instrumenti, respectu Spiritus sancti per illud fidem in animis hominum excitantis & dona sua offerentis. Ergo dubium nō est, definitum quoque, id est, vt sit & appelleretur instrumentum, competere.

A S S U M P T V M,

Assumpti
probatio.
Rom. 1.

Assumptum nititur & fulcitur locis S. Scripturæ.

Non pudet me Euangelij Christi: potentia siquidem est Dei ad salutem omni credenti. Iustitia enim Dei per illud exhibetur ex fide in fidem. Rom. 1.

Rom. 10.

Fides ex auditu est: auditus autem per verbum Dei. Rom. 10.

Conclusio.

Ergo noster aphorismus firmus verusq; est, verbum Dei fidei nostræ, qua Christum cum suis beneficijs apprehendimus, causam instrumentalem esse, qua Spiritus sanctus fidē in nobis accendit, conseruat, & auget.

Verbū Dei
offert Christum crucifixum.

Aphorismus 2. Verbum autem Dei fidei nostræ offert Christum crucifixum cum omnibus eius beneficijs.

Propositio.

Demonstratio. Cui omnes Prophetæ testimonium perhibent: quod vnum Apostoli sciunt: de quo S. Scripturæ testantur: qui verbi Dei summa est & fundamentum: in quo solo salus est: quod omnis spiritus, qui ex Deo est, confit-

confiteretur: id rectè & verè dicitur fidei nostræ obiectum.

At Christo soli ista omnia tribuuntur.

Assumptio.
Cōplexio.

Ergo solus Christus est fidei nostræ obiectum.

PROPOSITIO.

Propositio non obscura esse potest ijs, qui cogitant id rectè obiectum dici, quod obijcitur alicui rei, ut in ea se exercent, atque munere suo fungatur. Sic obiectum auditus est sonus, visus color: quia in istis sensibus hi sensus exercentur. Ita quoque verbi Dei obiectum est Christus, in quem solum intuetur & fertur fides nostra.

Propositio
nis confirmatio
ex definitione
obiecti.
Illustratio
à simili.

ASSUMPTVM.

Assumpti membra sex, ex sacra scriptura deinceps plana faciemus.

Assumpti
probatio
ex sacra
scriptura.
Act. 10.

1. Huic (intellige Christo) omnes Prophetę testimonium perhibent, quod remissionem peccatorum accepturus sit per nomen eius omnis, qui crediderit in eum. Act. 10.

2. Non quicquam delegi ad cognoscendum inter nos, nisi Iesum Christum, eumq; crucifixum. I. Cor. 2.

I. Cor. 22

3. Scrutamini scripturas. Nam videmini vobis in illis vitam æternam habere: & illę sunt, quę testificantur de me (Christo) Ioan. 5.

Ioan. 5.

DE VERA COMMVN.

4. Superstructi super fundamentum Apostolorum ac Prophetarum, imò angulari lapide Iesu Christo. In quo totum ædificium congruenter coagmentatum crescit in templum sanctum Domino. Ephes. 2.

5. Non est in alio quoquam salus: nec aliud nomen est sub cœlo datum inter homines, in quo oporteat nos saluos fieri. Act. 4.

6. Omnis spiritus, qui confitetur Iesum in carne venisse, ex Deo est: & omnis spiritus, qui non confitetur Christum in carne venisse, ex Deo non est. I. Ioan. 4.

Conclusio. Ergo tota sacra scriptura nostrę fidei, tanquã obiectum proponit intuendum & amplectendum, Christum eumq; crucifixum, id est, cum omnibus beneficijs, quę ex ipsius morte ad homines promanant, proponit.

VERBI DEI, QUIBUS FIDES NO-
stra confirmatur, sigilla.

**Verbi Dei
Sigilla sunt
sacramenta.** *Aphorismus* I. Verbo Dei addita sunt sacramenta tanquam sigilla, quibus fides nostra confirmetur & sustentetur.

Propositio. *Demonstratio.* Si sacramenta nobis obsignat & confirmant, ea quę verbo promittuntur, tum proculdubio rectè dicuntur & habentur sigilla & tesserę externę.

Assumptio: At antecedens verum est:

Ergo

Ergo & consequens verum esse necesse est. Cōplexio.

CONNEXVM HYPOTHETICVM.

Cui tribuitur definitio, & proprium adiunctum & officium: eidem quoque definitum & subiectum tribuitur: nam hæc duo perpetuo cohærent & inter se conuertuntur, iam verò, si sacramentis, quæ Deus verbo addidit, eâ habēt vim, id officium & eum scopum, quem habent signa & sigilla literis appensa, vt videlicet promissa Dei in verbo, tanquam syngrammate, expressa obfignent, atque animos nostros omnino *πληροφωρία*, qua promissis Dei acquiescant, suffulciant, quis quæso tam rerum rudis est, qui velit illis negare nomen sigillorum, thesserarum, symbolorum.

Connexum hypotheticum probatur à definitione & officio sigillorum.

ASSUMPTVM.

Assumptum nostrum euentius non demonstratur, quàm medio verbi Dei, id est, inductione omnium sacramentorum veteris & noui Testamenti indubium quandoquidem non est, quin omnium sacramentorum, vt eadē forma systatica, sic quoque idem vsus, idem officium, & idem finis semper fuerit & semper futura sit, dum à Christo militans hæc Ecclesia a-

Assumptum demonstratur ex verbo Dei.

Omnia sacramenta & gratia exterioris excelsis, conueniunt.

DE VERA COMMVN.

*Circumcisio
sigillum fœ-
deris.*

1. Deus posteaquam fœdus cum Abrahamo fecit, atque ipsi sponndit se Deum ipsius semi- nisque futurum esse in æternum : huic fœderi adiunxit seu appendit non vehiculum, quo ad ipsum fœdus adueheret, non latibulum, quo fœdus occultaret, non instrumentum, quo fœdus subministraret, sed sigillum externũ, quo fœdus sanciretur & confirmaretur.

Gen. 17.

Hinc illa verba Gen. 17. Circumcisio erit si- gnum pacti inter me & inter vos. Item illa Pau- li ad Rom. 4. Et signum accepit circumcisio- nis, quod obsignaret iustitiam fidei, quæ fuerat in præputio : vt esset pater omnium creden- tium in præputio, vt imputetur etiam ipsis iustitia.

Rom. 4.

Conclusio.

Ergo beneficia Dei promissa non accipiun- tur per sacramenta, tanquam instrumenta, sed antea percepta, aut suo tempore percipienda confirmantur & obsignantur. Et huc apprimè facit, quod Paulus eodem loco subiungit:

*Rom. 4. Sa-
lus non da-
tur per sa-
cramenta,
ut instrumẽ-
ta, sed per
fidem.*

Non enim per legem, id est, per circumcisio- nem, promissio scilicet celsit Abrahamæ, aut semi- ni eius, vt hæres esset mundi, sed per iustitiam fidei. Hoc si rectè ponderarent aduersarij, & simplicitate verbi Dei, quam nunquam non iactitant, contenti essent, iam dudum omnis lis dirempta esset.

2. Cum Deus populo suo promississet se z-
des

des ipsius ea nocte qua angelus omne primogenitum Aegyptiorum percuteret, transiturum esse, atque simul typum futuri transitus per Christum proposuisset, huic suae promissioni non instrumentum, non vehiculum, non latibulum (ut quidam impuri homines loquuntur) sed sacramentum, sed signum, sed sigillum adiunxit, agnum paschalem videlicet singulis annis celebrandum. Hinc illa Exodi II. Et erit sanguis ille vobis in signum, non in instrumentum, non in latibulum: hæc enim sacra scriptura planè ignorat.

Agnus paschalis sigillum transitus.

Item: Et erit dies iste vobis in memoriam.

Sacrificia fuerunt sigilla & tessere Christi sacrificandi. Exod. 13.

Item cap. 13. Et erit tibi in signum super manum tuam, & in memoriale super oculos tuos.

3. Deus quoque cum populo suo promississet se suo tempore in hunc mundum missurum esse filium suum, qui, carne humana assumpta, nos sua morte & passione à peccatis liberaret, atque in libertatem filiorum Dei vindicaret: huic suae promissioni addidit varias ceremonias, varia sacrificia: non quidem instrumenta remissionis peccatorum: sed signa, sed sigilla, sed tesseras. Vnde ad Hebr. 9. à paulo ὑποδείγματα seu exemplaria & ἀντίτυπα ritè nominantur.

4. Ita in nouo Testamento Deus suis promissionibus, annexuit duo sacramenta, baptis-

DE VERA COMMVN.

num & Cœnam : quorum idem est officium, eadem virtus, eadem finis, & planè eadem substantia, quæ fuit sacramentorum veteris Testamenti. Hinc Paulus veteribus patribus nostris sacramenta tribuit 1. Cor. 10. Nobis quoq, veterum sacramenta accommodat, Col. 2. Quibus locis proculdubio non respexit ad externa symbola, seu terrena elementa, quæ in sensus incurant, sed in usum & finem, in quem instituta sunt: nec non in rem ipsam, quam vtraq, eandem obsignant & confirmant.

Cum Paulus nobis veterum, & veteribus nostris sacramenta communita stat.

Similes fines, eadem officia & vocabula in sacramentis noui Testamenti. Christus Cœnæ sui institutor appellat.

Ac vt omnis dubitandi occasio tollatur, similes fines, similia officia, & similia nomina in sacramentis noui Testamenti, ac nominatim in sacra Cœna, obseruemus & iudicemus.

Christus igitur, optimus ἀντιτύπον & suæ institutionis interpres, Cœnam suâ, quam nobis perpetuo ritu celebrandam commendauit, non dubitauit nominare μνημόσυνον seu memoriale sui, id est, suæ passionis & mortis salutaris: non secus ac agnus paschalis memoriale transitus & præteriti & futuri à Mose Exod. 13. nominatur.

Collatio obseruanda

Paulus Cœnam ἀνάμνησιν Domini uenturæ nominat.

Idem planè docuit Paulus 1. Corinth. 11. ubi finem & usum à Christo breuius contractum latius & fufius explicauit, hoc modo. Hoc facite quotiescûq, biberitis, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν, ad mei

ad mei recordationem. Quotiescunque enim ederitis panem hunc, & poculum hoc biberitis, mortem Domini annunciabitis, usque quò venerit.

Paulus Cœnam appellat
nam appellat
latine panem
corporis
sanguinis
Christi.

Sed idem Paulus eandem rem plenius illustravit 1. Cor. 10. Poculum benedictionis cui benedicimus, nonne cōmunio sanguinis Christi est? Panis, quem frangimus, nonne cōmunicatio corporis Christi est?

Ergo ex sententia Christi & Pauli sacra Cœna non est instrumentum, quo corpus Christi nobis communicatur, panis & vinum non sunt latibola seu vehicula corporis & sanguinis Christi, sed *μνημόσυνα*, sed *ἀνάμνησις*, sed *ἐπαγγελία*, sed *κοινωνία* corporis & sanguinis Christi pro nobis occisi & effusi, non in pane hęc tenentis, sed suo tempore ad iudicium venturi.

Veterū deo-
tiorum con-
sensus.

Iam si veteris Ecclesię eiusque doctorum sententiam, iudicium, consensumque requiris, nihil frequentius, nihil vřitatus, nihil crebrius apud ipsos est, quam sacramenta signa, sigilla, tesseras, figuras, similitudines, significationes, typos, antitypa, symbola corporis & sanguinis Christi pro nobis traditi & effusi, ac per consequens viuifici appellare. Commemoratione autem testimoniorum supersedeo: quia de ijs superiore tractatu, cum de vñione sacramentali

Apodixis

DE VERA COMMVN.

ageremus, satis copiosè differuimus: vnde pius Lector, si volet, repètere poterit, & cum sacris literis conferre.

Sacramèta
nihil aliud
sunt quam
sigilla
promissio-
nibus Dei
anue xa.

Itaque ex his omnibus rectè, hoc est, sacramentorum naturæ & sacræ scripturæ conuenienter concludimus & statuimus sacramenta nihil aliud esse quàm sigilla promissionib⁹ in verbo Dei expressis maioris confirmationis causa addita: quia vnum & solum eorum officiũ est, signare, & obsignare, & confirmare, non autem res sub se & in se continere.

Eadem res
in verbo &
sacramètis
& eodem
instrumèto
accipitur.
Propositiõ

Aphorismus 2. Eadem res in verbo & sacramentis vno eodemque instrumento manducatur & percipitur.

Assumptũ.

Demonstratio. Si eadem res in verbo & sacramento promittitur & offertur: tũ certè sequitur vnam eandemque rem vno eodemque modo & instrumento vtrobiq; manducari & percipi. Sed vna eademque res in verbo & sacramento promittitur.

Cõplexio.

Ergo vna eademque res vno eodemque instrumento & modo accipitur & manducatur.

CONNEXVM HYPOTHETICVM.

Connexum
hypotheti-
cum.

Connexum sua luce lucet, & ab omnibus pro verò firmo que iudicatur, nisi ab ijs, qui plañe nullo sunt iudicio. Nam confiteri & concedere

dere vnum eandemque rem in verbo & sacramento promitti & offerri, & tamen contendere aliquid amplius & augustius in sacramento percipi, quam in verbo, nihil aliud est; quam studio litigandi aquam ex pumice elicere: Deinde dubitare, vnâ eademque rem vno eodemque modo & instrumēto percipi, hominis est in magnis rebus erratis, & in media luce cæcutiētis.

ASSUMPTVM.

Sed in assumpto nobis magis laborandum & vehementius enitendum vi leo: quia cardo disputationis in eo voluitur. Ne autem distius in re clara illustranda operam perdere ac τὸ ἡλίω φῶς quodammodo *δαρείζειν* videar, placeat nostram demonstrationem syllogismo concludere & proponere.

Assumptio:

Assumptio demonstratur syllogismo.

Si sacramenta sunt sigilla promissionis gratiæ, seu si se habent ad promissiones vt sigilla ad literas: tum nimirum non alia res, seu communicatio cum Christo & alia vnio promittitur; offertur, & obtingit in sacramentis, quam quæ in literis, hoc est, in Evangelica promissionē sancitur, continetur, & exprimitur. Nam sigilla non idcirco appenduntur literis, vt aliquid amplius, augustius, multo minus aliquid diuersi ab ijs, quæ in literis nuncupantur, conferant & obsignent: sed iisdem finibus cum lite-

Propositio

Conuenit probatio & simili.

DE VERA COMMUN.

ris terminantur, atque iisdem spatijs omnino includuntur: id quod norunt omnes, quibus mens sana est.

Assumpti.

At sacramenta sunt sigilla, ac se habent omnino ad promissionem gratiæ (quæ spirituales tantum unionem & communionem corporis & sanguinis Christi promittit) ut sigilla ad literas. Cõfirmatur ex sacra scriptura. Circumcisio est *σφραγίς*, hoc est, sigillum additum promissioni iustitiæ. Rom. 4. vers. 11. Panis & vinum seu poculum in sacra Cœna sunt *κoinωνία* corporis & sanguinis Christi. 1. Corinth. 10. vers. 16. Item sunt *μνημόσυνα*, sunt *ἀναμνήσεις* corporis & sanguinis Christi. Lucæ 12. Corinth. 11.

**Assumpti
cõfirmatio
ex sacra
scriptura.**

Cõplexio:

Ergo vna eademq; res in sacramento & verbo promittitur, offertur, & percipitur, corpus videlicet Christi pro nobis traditum, & sanguis eius pro nobis fusus, hoc est, Christus cum sua virtute saluifica, cum omnibus beneficijs, cum vita æterna. Nam Christi substantia & hæc beneficia arctiori vinculo inter se continentur, quã ut separatim promitti aut percipi possint.

Cõclusio.

Ex his igitur rectè cõcludimus, fideles (nam ab utroq; reprobos, tanquam porcos indignos tantis beneficijs ex sententia Christi excludimus) in verbo & sacramento, vnus eiusdemq; rei, videlicet Christi eiusq; beneficiorum, vno eodemq;

eodemq; modo & instrumento, fide nimirū & spiritu (nam aliter promissio gratiæ saluificantis non percipitur) participes fieri.

Verum operæ pretium facturi videntur, si posterius membrum conclusionis alio quoq; syllogismo suffulciamus.

Si tam in sacramentis, quàm in verbo offeratur promissio gratiæ, tum sequitur eam, vt ad solos fideles pertinet, sic à solis fidelibus, ac per cōsequens sola fide spirituq; manducari. Nam promissio gratiæ diuinæ ad eos tantum pertinet, qui vera fide sunt præditi, atq; Spiritu sancto instructi & ornati, atq; ab ijs sola fide solo spiritu apprehēditur & asseruatur: id quod passim sacra scriptura inculcat, vt ex sequentibus intelligetur.

Quem Deus proposuit nobis placamentum per fidem in sanguine ipsius. Rom. 3. v. 25.

Fide purificans corda ipsorum. Act. 15. v. 2.

Resurrexistis cum Christo per fidem Dei efficaciter agentis. Col. 2. v. 12.

Vt Christus habitet in cordibus vestris per fidem. Ephes. 3. v. 17.

Et nominatim de sacramentis Paulus ait: Etenim per vnum spiritum nos omnes in vnum corpus baptizati sumus: & omnes vnâ potione potauimus in vnum spiritum. 1. Cor. 12. v. 13.

Imò ipse Christus sui communionem & no-

Posterioris
cōclusionis
membrum
alio syllo-
gismo de-
monstratur
Propositio

DE VERA COMMVN.

biscum vnionem fidei, tanquam vni, soli, & propriæ causæ instrumentali tribuit Ioan. 6. Ego sum panis ille vitæ: qui venit ad me, nequaquã esuriet, & qui credit in me, non sitiet vnquam. v. 35. Qui edit carnem meam (non videlicet ore, sed fide & spiritu) & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam. vers. 54. Qui edit meam carnem, & bibit meum sanguinem, manet in me, & ego in ipso. Ergo fide sumus participes cum beneficiorum Christi omnium, tum verò veræ & salutaris (nam mortiferam nullam tradit sacra scriptura) cõmunionis corporis & sanguinis eius: quam hîc mansionem sui in nobis & nostri in se eleganti & emphatica forma loquendi appellat. Et hæc est nostra propositio.

Assumptio.

Sed vtrobique est promissio gratiæ; ibi verbis expressa: hîc verò signis tanquam verbis visibilibus obsignata & confirmata.

De verbo nulla est cõtrouersia: de sacramento verò quidam nobis litem intendunt contra expressum Dei verbũ: qui expresso quoque verbo Dei confutandi & conuincendi sunt.

Quotquot in Christum baptizati estis, Christum induistis. Gal. 3.

*Sententia
Pauli sylla-
gice ex-
plicatur.
Gal. 5.*

Sententia est: Vbi Christus induendus promittitur, ibi est promissio gratiæ. At in sacramento baptismi Christus induendus promittitur. Ergo in baptismo est promissio gratiæ.

Qui

Qui crediderit, & baptizatus fuerit, seruabitur, Marc. 16. Summa est.

Vbi salus promittitur & vita æterna, ibi proculdubio est promissio gratiæ. Sed fidei & legitime sacramentorum communicationi salus promittitur & vita æterna. Ergo ibi est promissio gratiæ. Accipite, comedite, hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur: Hoc est sanguis meus, quod pro vobis effunditur. Sententia est.

Sententia.

Verba Cœnæ.

Vbi corpus Christi crucifixum, & sanguis eius fusus nobis promittitur, ibi nimirum promittitur gratia. Sed in sacra cœna Christus crucifixus, & sanguis fusus promittitur. Ergo in cœna nihil nisi promissio gratiæ est.

Sensus uerborum.

Nonne poculum benedictionis, cui benedicimus, nonne communio sanguinis Christi est? Panis, quem frangimus, nonne communio corporis Christi est?

1. Cor. 10.

Sententia. Vbi cõmunio Christi, & unio nostri, hoc est, fidelium promittitur & sancitur: ibi proculdubio est promissio gratiæ. Sed in sacra Cœna *κοινωνία* illa & unio promittitur & sancitur. Ergo in S. cœna est promissio gratiæ.

Sententia uerborum.

Vnde rectè inferimus, nos in verbo & sacramentis unius eiusdemq; rei, vno eodemq; modo & instrumento, videlicet fide & spiritu participes fieri: id quod nobis demonstrandū erat.

Cõplexio.

DE VERA COMMVN.
FORMA VNIONIS.

Communio nis ex Cy- rillo pro- ponitur. *Aphorismus.* Nos omnes vnum sumus habi- tudine atq; affectu: vnum pietatis consensu: v- num S. Christi carnis communionem: vnum v- nius spiritus participatione. Cyril, in Ioan. lib. II. cap. 26 sub finem.

Propositio *Demonstratio.* Per quod res id est, quod est, & quo à cæteris rebus distinguitur: id recte di- citur forma rei.

Assumptio. Sed esse vnū cum Deo & Christo habitudi- ne & affectu: esse vnū inter nos & cum Christo pietatis consensu: esse vnum sanctę carnis Chri- sti participatione, facit vnionem seu *κοινωνίαν* spiritualem, id quod est, eamq; à cæteris *κοινωνίαις* discernit.

Obplexio. Ergo id forma est nostrę vnionis.

PROPOSITIO.

Propositio cõfirmatur axiomatico logico. Propositio vt firma, ita quoq; omnibus, qui aliqua literatura tincti sunt, nota & perspicua est. Nam cui tribuitur definitio, cui competit proprium alicuius rei adiunctum & officium: eidem quoq; definitum, atque adeo ipsam rem tribui & competere quivis intelligit. Nam ea cum re, cui tribuuntur & cui insunt convertuntur: quia ei soli & semper adhærent. Sed nolo in re ipsa luce clariore illustranda operam per- dere: ne *τῆς ἡλικίᾳ φῶς δανεὶ ζῆθαι* velle videat.

ASSUMPTVM.

Cæterum præstat singula assumpti capita deinceps examinare: ex ipso Cyrillo declarare: testimonijis deniq; S. C. comprobare: ne aliquid ἀρεῶν ἕνεκα, quod impium & temerariū esse videmus, affirmare & mundo obtrudere velie videamur: atq; vt aduersarijs omnem & calumniandi & contradicendi aniam præcidamus.

Assumpti
singula mē-
bra quomo-
do explicā-
da & con-
firmanda.

I FORMAE MEMBRVM.

Primum membrum est, Vnum habitudine, atque affectu. His verbis docet Cyrillus, quomodo cum Deo, hoc est, cum Deo patre, Filio, & Spiritu sancto vnū siamus: habitudine, inquit, atq; affectu, id est, imitatione & similitudine, nō autem identitate substantiæ. Atq; hanc Cyrilli mentem esse ex præcedentibus colligitur. Quis igitur, ait, est iste petitionis modus? Vt vnum sint (videlicet fideles) sicut tu Pater in me, & ego in te, vt & ipsi vnum in nobis sint. Charitatis ergo, pacis, & concordie vinculum petit: quod credētes ad tantam spiritalem vnionem, vt naturalis consubstantialisq; in Patre, Filio, & Spiritu sancto, vnionis similitudinem imitentur. Nec tamen huius charitatis virtus atq; con- nexus vnquam efficere poterit, vt in commu- tabilitate in identitate substantiæ vniamur, vt modum vnitatis diuinæ assecuti videamur. Il-

Membrum
primum sententia.

Cyrillus ex
Cyrillo ex-
plicatur.

Vnionis
vinculum

Vnionis no-
stræ modus

DE VERA COMMVN.

la enim cum naturalis & vera sit in substantiæ ratione inspicitur: hæc verò vnitatis habitum imitatur. Quomodo enim veritati primitiue per imitationem nos adæquabimur? Non enim idem est veritas ac veritatis imitatio: sed quamuis proportionem atque similitudinem æqualitatem habere videantur, distant tamen ingentibus differentiis.

Ratio.

Summa mē
biorum Cy
rilli & seu-
pus.

Mens igitur & sententia hæc est. Simile non est idem. Nos autem similitudine quadam, & imitatione, habitue dicimur vnum fieri cum Deo. Ergo non essentiæ seu substantiæ identitate: sed tantum respectu charitatis, qua nos invicem & Deum complectimur, & qua vicissim Deus nos prosequitur, vnum sumus.

Ergo ex his liquet vniionem de qua nos loquimur esse merè spirituales, hoc est, Spiritus sancti vinculo, quod sunt varia eius dona, copulari.

Atque hæc de sensu verborum Cyrilli sufficientiam, iam, quod antea recepimus, hoc primum membrum sacris literis niti & confirmari ostendemus.

Primum
membrum
confirmatur
sera scri-
ptura.

Ioan. 14. v. 23. Si quis diligit me, sermonem meum seruat: & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.

Ioan. 15. v. 9. & 10. Sicut dilexit me Pater, ita
& ego

CORPORIS CHRISTI. 45

& ego dilexi vos: manete in charitate illa mea,
 Si mandata mea seruaueritis, manebitis in cha-
 ritate mea: sicut & ego patris mei mandata ser-
 uauit, & maneo in eius charitate.

Ioan. 17. ver. 23. Ego in eis & tu in me, ut sint
 perfecti in vnū, & ut cognoscat mundus, quod
 misisti me, & dilexisti eos, sicut me dilexisti.

Item verſ. 26. Et notum feci eis nomen tu-
 um, & notum faciam: ut charitas, qua dilexisti
 me, in ipsis sit, & ego in ipsis.

Ergo vides & intelligis, pie lector, vnionem Conclusio.
 nostri cum Deo non constare corporum qua-
 dam μεταμορφώσεσ, aut mixtione, aut σωμα-
 τεία, sed mutua charitate, qua Deus nos, &
 nos vicissim Deum proximumque prosequi-
 mur & complectimur.

ALTERVM MEMBRVM.

Alterum formæ membrum est: Vnum pie-
 tatis consensu. Alterum membrum ad homi-
 nes fideles attinet. Nam illi neque cum Deo,
 neque cum corpore Christi vnum fieri possunt,
 nisi simul ipsi quoque in membra vnus corpo-
 ris coalescant. Nam quemadmodum membra Similia.
 cum capite coniungi non possunt, nisi legiti-
 mē inter se disponantur & coagmententur: ita
 quoque fideles, mystici corporis membra mul-
 ta, capiti Christo nō possunt aggregari, nisi si-

DE VERĀ COMMVN.

mul inter se mutua dilectione & fide copu-
lentur.

Vale fide-
lium nō est
corporalis.

Consistit in
animorum
piorum pie
consensu.
Probat
Cyrillo.

Ephes. 2:

Docet autē Cyrillus luculenter, in quo ista
coniunctio seu vnio consistat & cernatur, non
videlicet in identitate absoluta corporum no-
strorum & animarum, nec alterius in alterum
conuersione, nec aliqua corporali mixtione,
nec externo contactu, nec vnus corporis in al-
tero existentia: sed in mutuo affectu charita-
tis, animarumque & corporum ad seruanda
mandata Dei consensu atque conspiratione.
Et hoc est quod Cyrillus eodem capite scribit.
Cum Christus per substantialem, quam cum
patre habet, vnitatem, quam ad imaginem con-
cordiæ consensusq; animorum in se gerit: mo-
do simili voluit nos quoque inter nos consub-
stantialis virtute trinitatis (quantum nostræ
naturæ licet) vniri: vt duorum populorum ad
vnum perfectum in Christo populum concur-
su atque conuentu vnum totius ecclesiæ cor-
pus intelligatur. Ipse namq; pax nostra est, vt
ait Paulus, qui fecit vtraque vnum, & medi-
um parietem macerię soluens inimicos in car-
ne sua, legem mandatorum suorum decretis e-
nacuans, duos conuertat in semetipso, in v-
num nouum hominē faciens pacem, vt recon-
ciliet ambos in vno corpore Deo per crucem
interficiens inimicitias in semetipso: quod
iam

iam consummatum est.

Credentes enim in Christum vnum animam, consensu pietatis & credendi obedientia, possident.

Hactenus Cyrillus. Ex quibus recte colligimus nostram inter nos vnionem solas animas fideles earumq; Deo seruendi, eiusq; mandatis parendi consensum concernere. Valeat igitur hic omnis imaginatio corporalis, physica, & localis.

*Sententia
uerborum
Cyrilli.*

Quod verò hoc loco Cyrillus, id quoq; passim docent & inculcant sacræ literæ: quod paucis testimonijs in medium productis planum faciemus.

*Alterum
membrum
cōfirmatur
ex sacris
ligris.*

Ephes. 4. v. 1. 2. 3. Precor itaque vos, vt ambuletis ita vt dignum est vocatione, qua vocati estis. Cū omni modestia ac mansuetudine cum animi lenitate, tolerantes alij alios per charitatem. Studentes seruare Spiritus vnitatem per vinculum pacis.

1. Corint. 1. vers. 10. Precor autem vos fratres per nomē Domini nostri Iesu Christi, vt idem loquamini omnes, & non sint inter vos dissidia, sed sitis coagmentari, eādē mente & sententia. Paulum autem hic loqui de vera fidelium inter se vnione & communione, quam in Christo habent, patet ex v. 12. in quo Paulus in hanc vehementem interrogationē erumpit.

Prolepse

DE VERA COMMVN.

Num dispersus est Christus? num Paulus crucifixus est pro vobis, aut in nomen Pauli baptizati estis. Sensus est. Quemadmodum Christus, qui pro vobis crucifixus est, cui nomina vestra in sacro lauacro dedistis, non potest diuidi: ita quoque vos vnum esse oportet: nō quidem contactu aut mixtione corporum: sed eadem mente & sententia, vt loquitur Paulus, seu pietatis consensu, vt inquit Cyrillus.

TERTIVM MEMBRVM.

*Tertium
membrum
coninet al-
terum mem-
brū subiecti*

Tertium membrum est: Vnum sanctæ carnis Christi communionē. Hoc membrum alterum subiectum nostræ vnionis complectitur, videlicet carnem Christi: & dilucidè ostendit, quomodo cum ea tanquam cum capite & inter nos quoque membra vnus corporis facimus.

*Duabus de
causis vnū
cum Chri-
sto dicimur
1. Ratione
assumptæ
naturæ hu-
manæ.
Cyrillus.*

Notandum itaque ante omnia nos Christo, ex Cyrilli sententia, duobus modis cum Christi corpore vnum dici. 1. Quia nostram carnem in utero virginis assumpsit, vt nos à Deo dissociantes cum eo in gratiam reconciliaret. Hinc illud Cyrilli, Ex Dei patris substantia vnigenitus prodiens, & totum in sua natura genitoris possidens, caro factus secundum scripturam est, seq; ipsum nostræ naturæ ineffabiliter coniunxit, atq; vnuit.

Atq;

CORPORIS CHRISTI. 47

Atque hæc Cyrilli sententia ex S. Scriptura confirmatur, atq; idcirco tanquam pia & orthodoxa recipitur.

Cyrilli sententia ex S. Scriptura confirmatur.

Ioan. 1. vers. 14. Et sermo caro factus est, & commoratus est inter nos.

Rom. 1. vers. 3. De filio suo, facto ex semine David secundum carnem.

Rom. 8. v. 5. Quorū sunt patres, & ij ex quibus Christus, quod ad carnem attinet, qui est supra omnes, Deus laudandus in secula.

Philip. 2. v. 7. Sed ipse se exinaniuit formæ serui assumpta (hoc est natura humana) similis hominibus factus.

1. Ioan. 4. v. 2. & 3. Quicumq; Spiritus confitetur Iesum Christum in carne venisse, ex Deo est. At quicumque Spiritus non confitetur Iesum Christum in carne venisse, ex Deo non est.

Sed nolo plura testimonia afferre: ne extra Apodioxis oleas euagari videar: quippe cum nobis propositum non sit, de hac vnione, quam aliter Cyrillus naturalē vocat, hoc loco disputare. Hæc autem idcirco attulimus, vt ostenderemus Cyrillum nihil diuersi aut alieni à verbo Dei docere.

Deinde itaque (vt eò se referat oratio vnde digressa est) vnum dicimur cum Christo & inter nos: quia viuificæ eius carnis participes sumus. Deinde unū sumus Christo carnis et viuificæ participatione.

DE VERA COMMVN.

mus: quæ participatio efficit vt non vnum naturale, sed spirituale inter nos & cum capite Christo reddamur: de qua vnione maxima est inter nos & aduersarios controuersia: modus igitur eius & forma diligenter attendatur.

Vnionis sub
iectum cor-
porale mo-
dus spiritua-
lis.

Cyrillus igitur, quamuis obiectum, quod vnitur, corporeum sit, corpora videlicet nostra & corpus Christi, tamen modum vnionis totum spiritualem facit, atq; corporeum nullum agnoscit: id quod ex sequentibus eius testimonijs facile iudicabitur: modo equum iudicium adhibeatur.

Vt igitur, inquit Cyrillus, inter nos & Deum singulos vniret, quamuis corpore simul & anima distemus, modum tamen adinuenit, consilio patris & sapientie sue congruentem.

NOTA.

Hoc loco fige pedem, pie lector, & perpende, nos & animis & corporibus distantes, hoc est, locorum & temporum interuallis seiunctos vnâ cum capite Christo, & inter nos vnâ corpus fieri. Neque enim temporum, neque locorum inter capedines hanc vnionem impedire, aut dissoluere possunt.

Intervalla
locorum et
temporum
non soluent
vnionem.

Nam quemadmodum ij, qui remotissimis terris à nobis habitant, & ij, qui ante multos annos piè in Domino diem suum obierunt, non minus nobiscum vnum corpus in Christo, capite nostro sunt, quàm ij qui easdem regiones, quas nos incolimus, qui nobiscum coniunctissimè viuunt: Ita quoq; quamuis peregrè à Do-

mino absumus. 2. Cor. 5. quamuis Christus corpore suo profectus sit in cœlum. 1. Pet. 3. ve. 22. Act. 3. v. 11. quamuis oporteat Christum ἕσθαι τὸν δεξιαν, hoc est, ὑπὲρ πάντων δεξιῶν, inter prete Nazian. vsq; ad tempora restitutionis omnium: tamē omnes credētes, cum eo verē & spiritaliter vniti sunt, nō secus ac si corpore suo nobis adhuc in terris p̄sente esset ipso actu primo. Præterea veteres, qui inde ab initio mūdi in Christū crediderunt, non minus vnū cū eo fuerunt, quā Apostoli, qui ipsum oculis corporeis viderunt, & manibus contrectarunt, & nos omnes, & qui post nos futuri sunt. Nam alioquin salutē adipisci nullo modo potuissent. Extra Christi quandoquidem communionem nemini salus & vita æterna obtigit.

Firmiter igitur & constanter credamus, Patres in veteri Testamento eandem escam spiritalē manducasse, & eundē potum spiritalē bibisse: qui est Christus illis incarnandus, nobis incarnatus. 1. Cor. 10. Iesum Christū eundē heri, hodie, & in secula. Heb. 13. v. 8. Agnū Dei, qui est Iesus Christus θεῶν θρωπος, factū esse ab origine mundi. Apocal. 13. v. 8. Fidem esse ἰσως αἰων, id est, quæ sistant nobis subsistentias rerum, quæ sperantur: & ἔλεγχον, id est, quæ demonstrat & quasi oculis subijciat τῶ μὴ βλέπομενων, res, quæ non videantur.

DE VERA COMMUN.

tur. Ergo ad vñionem nostram nostrorum & corporis Christi in eodem loco situm, seu existentiam non requiri, manifestum est.

Sed redeo ad Cyrillum, qui superioribus addit:

Suo enim corpore credentes, per communionem mysticam benedicens, & secum & inter nos, vnum nos corpus efficit.

Verba Cyrilli videntur deducta esse ex 1. Corinth. cap. 10. Poculum, cui benedicimus nonne κοινωνία sanguinis Christi est? In verbis autem tam Pauli quàm Cyrilli aliquot capita, quæ nobis nostram vñionem graphicè describunt, obseruabimus.

Vnio sic fit de sola.

Quod igitur ait Paulus, Cui benedicimus hoc est, quod ritu à Christo tradito, & vera fide, vnde benedictio & gratiarum actio proficitur, in sacra cœna accipimus & vsurpamus: hoc Cyrill. vno vocabulo, credentiũ exprimit. Ex qua collatione tale argumentũ extruimus.

Propositio.

Si soli credentes in sacra cœna fiunt vnum corpus cum Christo & inter se: tum ἀναρτισθὲν πῆτως sequitur, sola fide percipi corpus Christi. Nam alioquin non minus fide carentes, quàm ea instructi acciperent.

Assumptio.

Sed soli credentes vnum cum Christo & inter se corpus fiunt. Patet ex testimonio Cyrilli, qui

li, qui ait, Christum credentes secum & inter se
vnum corpus efficere: patet ex sententia Pauli
πολλῶν ἑνὸς σώματος ἁλλήλων; qui ait; benedicen-
tes esse participes illius *κοινωνίας*; ex tota sacra
Scriptura, quæ impios à communionem Chri-
sti excludit, ac eam solis credentibus propriam
dicat.

Ergo corpus Christi sola fide accipitur.

Cōplexio.

2. Quod Paulus appellat, *κοινωνίαν* corpo-
ris Christi: id Cyrillus communionem mysti-
cā à Domino benedictā menti Paulinæ con-
gruenter appellat. Vade tale argumentum ad
formam vnionis declarandam conficimus.

Communio
& benedi-
ctio mysti-
ca idem.

Si *κοινωνία* seu communio est mystica & à
Domino benedicta, tum ad solos, qui myste-
rijs initiati sunt, & à Domino benedicti, perti-
net, ac per consequens ab ijs tantū percipitur.

Propositio.

At communio ista non est externa & corpo-
rea, sed mystica & interna, est benedicta, id est,
vitam & benedictionem operans, non male-
dicta, id est exitium afferens.

Assumptio

Ergo ad solos mysterijs initiatos ad solos be-
nedictos seu fideles pertinet, & ab ijs tantū
percipitur. Qui verò straminei & lutei Achil-
les hisce adamantinis armis opponantur in 5.
parte dicitur.

Cōplexio.

3. Quod inquit Paulus: Vnus panis, vnum

DE VERA COMMVN.

Ve cū Chri- corpus multi sumus: nam omnes vnus panis
sto, tra fide- sumus participes: id Cyrillus hisce verbis enun-
les inter se ciat, Et inter nos vnum nos corpus efficit.
unum sunt.

Hinc tale argumentum existit.

Propositio. Quemadmodum se habent fideles inter se,
quò ad vnionis modum: eodem modo se ha-
bent ad Christum caput suum.

Assumptio. Sed fideles inter se non sunt, nisi corpus Spi-
rituale.

Cōplexio. Ergo cum Christo non nisi Spiritualiter v-
niuntur.

Cyriil. con- Non abs re quoque facere videbimur, si ea
cinuat mo- persequamur, quæ Cyrillus de nostra κοινωνία
dum nostre id est, de vnione, qua in Christo & per Chri-
unionis. stum in vnum corpus euadimus, copiosius dis-
ferit: nam ex ea clarissimè quoque forma nos-
træ vnionis cum Christo perspicitur & cogno-
scitur.

Quis enim eos, qui vnus sancti corporis v-
nionem in Christo vno vniti sunt, ab hac vnione
naturali alienos putabit? Nam si omnes vnum
panem manducamus, vnum omnes corpus ef-
ficimur: diuidi enim atque seiungi Christus
non patitur.

Sententia His verbis probat Cyrillus, nos vnum
verborum. corpus esse, & nititur ratione Pauli: quia om-
nes vnum panem manducamus. Ac ne quis
objiciat: Sæpe tamen fieri, vt multi vnum pa-
nem

nem manducant, vnum verò corpus non fieri, sed diuisa corpora manere, subiicit Cyril-
 lus: Christus enim, qui panis iste est, quem
 manducamus, non patitur se diuidi: ac vi
 consequentiæ non nisi ab vno corpore man-
 ducari, & vnum corpus pascere potest. Hæc
 eadem ratio est apud Paulum 1. Corinthior. 1.
μὴ ἐκείναι ὁ χριστός; id est, Num diuisus est
 Christus: quasi diceret: *μὴ γένοιτο*, absit, mi-
 nime.

Ergo ex hac Pauli & Cyrilli sententia oralis
 & impiorum manducatio ruit: siquidem eâ
 Christus diuiditur.

In sequentibus Cyrillus docet, cuius nam Cuius cor-
pus simus.
 corpus efficiamur. Idcirco etiam ecclesia cor-
 pus Christi facta est, & nos singuli membra
 Christi secundum Paulum. Vni enim Christo Eph 5. u 30
 per corpus suum coniuncti, quoniam in no-
 bis illum, qui est indiuisibilis accepimus, ipsi
 potius quàm nobis membra nostra accommo-
 dantur.

Postea ostendit, quid Christus in illo corpo- Christus ca-
put fideles
membra.
 re sit, quid verò ecclesia, siue homines fideles.
 Quod autem ecclesia corpus à singulis homi-
 nibus tanquàm membris compositum, saluator
 verò caput sit, Paulus ostendit, dicens: Vt iam Ephes 4.
u. 24, 25. 26
 non simus paruuli fluctuantes, nec circumse-
 ramur omni vento doctrinæ, in nequitia ho-

DE VERA COMMVN.

minum, in astutia ad circumventionem erroris: veritatem autem sequentes, in charitate crescimus cum illo, per omnia, qui est caput Christus: ex quo totum corpus compactum & connexum per omnem iuncturam subministracionis secundum operationem in mensuram vniuscuiusque membri, argumentum corporis facit in ædificationem sui in charitatem.

Causæ nostræ cum Christo vñionis.

Elegans profecto & iucunda Cyrilli, seu potius Pauli, quæ Cyrillus imitatur, nostræ cum Christo vñionis descriptio ex causis, quibus nos tanquam membra Christo capiti agglutimur. Numerantur autem potissimum hæc: Constans & immotus veræ doctrinæ assensus, qui nihil aliud est, quàm fides: veteratorum & deceptorum fuga, quæ ex fide illa sequitur: veritatis studium: charitas gemina erga Deum & erga proximum: Christi capitis operatio & *ἐπίρρησις*, qua membra vegetantur & conseruantur. His, inquam, vinculis Christo capiti nostro iungimur, non autem siue crassa, siue subtili, siue supernaturali, siue Capernaïtica oris corporei manducatione: neque corporis Christi in nostris corporibus vbiquitaria existentia: quam sacra Scriptura ignorat, quam fides respuit, quam catholica Ecclesia damnat.

Materia vñionis.

Postremò Cyrillus rursus disputat de subiecto

CORPORIS CHRISTI. 51

iecto seu materia vnionis, quæ est partim Christi, partim nostra caro. Quod autem, ait, corporalis hæc vnio ad Christum participatione carnis eius acquiritur ipse rursus Paulus de mysterio pietatis differens ostendit.

*Ephes. 5.
uer. 5. &*

Quod alijs, inquit, ætatibus non est agnatum filijs hominum, sicut nunc reuelatum est Apostolis eius & prophetis in Spiritu, esse gentes coheredes & concorpores, & consortes promissionis in Christo. Si autem omnes inter nos in Christo vnum sumus corpus, nec inter nos solum, verum etiam cum eo, qui per carnem suam ad nos transiit: quomodo vniuersi & inter nos & in Christo vnum non erimus?

Cyrillus paulò ante vnionem nostræ carnis & cum carne Christi naturalè appellauit, hoc verò loco corporalem nominat, ab obiecto cui vnimur, quod est corpus Christi, verum scilicet corpus & nobis naturale, seu nobiscum vnum natura, non autem à modo vnionis, qui totus spiritualis est, qui totus in fide consistit: id quod patet ex loco Pauli, quo Cyrillus vnionem, quam non modò spiritualem, id est, Spiritu Christi & nostro constantem, sed etiam corporalem & naturalem vocat, probare conatur.

Cyrillus vnionem nostram cum Christo naturalem & corporalem appellat ab obiecto.

Nam primò Paulus ab ea excludit & reijcit

DE VERA COMMVN.

incredulos & filios hominum. Deinde eam definit promissione Euangelij, reuelatione Spiritus, fide in Christum, confirmatione interioris hominis per Spiritum, habitatione Christi per fidem in cordibus nostris, charitate, cognitione rerum diuinarum.

Ergo vnio hæc rectè dicitur corporalis & carnalis ab altera parte obiecti cui vnimur: spiritualis verò ab instrumento, quo percipitur, à vinculis, quibus coit, & conseruatur, ab effectu, qui eam consequitur: id quod ex Paulo liquet. Et hoc est quartum formæ membrum,

QVINTVM MEMBRVM.

*Quintum
membrum.*

Quintum membrum ita habet: Vnum vnus S. Spiritus participatione. Hoc præcipuum & consideratione dignissimum membrum formæ vnionis. Ex vsu autem omnium priorum fore arbitramur, si Cyrilli aurea verba, quibus id enucleat & illustrat, huc apponamus.

*Spiritualis
vnio.*

Sed de vnione, inquit, corporali satis de spirituali autem eandem viam sequentes dicimus: quia Spiritu sancto recepto, & inter nos quodammodo & cum Deo vnimur.

Hic Cyrillus, quod sedulò attendat pius lector, vnionem spiritualem vocat, non à modo, quo

do, quo vnimur, sed ab obiecto cui vnimur: nam hic non ostendit modum, sed obiectum explanat: id quod ex sequentibus colligitur.

Nam quamuis vnicuiq; nostrum Patris & suum Spiritum Christus distribuit, indiuisibilis tamen Spiritus est, & distributus singulis Spiritus in seipso vnit, & omnes quibus distributio facta est. Et sic virtus sanctissimæ Christi carnis vnum corpus facit participantes: eodem arbitror pacto, in quibus indiuisibilis Dei Spiritus habitauit eos omnes ad vnitatem Spiritualem conducit.

Hoc loco appellatur Spiritus ab obiecto,

Hanc autem vniionem Spiritualem Cyrilus, more suo, luculenter luculento Pauli testimonio confirmat nobisq; commendat.

Vniionis Spiritualls confirmatio ex Ephes 4

Ideo rursus Paulus nobis scripsit: Supportantes inuicem in charitate, solliciti seruare Spiritus unitatem in vinculo pacis. Vnum corpus & vnus spiritus: sicut & vocati estis in vna spe vocationis vestræ. Vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma, vnus Deus & pater omnium, qui super omnes, & per omnia & in omnibus nobis. Cum enim vnus in nobis habitat Spiritus, vnus verus & pater omnium per filium suum in nobis habitat, ad inuicem & secum sui participes Spiritus vniens.

DE VERA COMMVN.

Alia confir-
matio ex
conjugatis.

Addit Cyrillus aliam quoque rationem ex conjugatis eleganter & grauitur extructam.

Nam si animale vitam contempnimus, & legi nos spirituali subiecimus, nostri Dominū in omnibus Spiritum facientes, perspicuū est, ad aliam quasi naturam nos transformari: cum viuendi animalitatis nostræ modum fugientes, confirmationem habitantis in nobis Spiritus mirabilem susceperimus, non solum homines, verū etiam Dei filij cœlestesq; homines participatione diuinæ naturæ vnum effecti.

Ex his igitur planum esse arbitramur, vnionis nostræ formam in his quinque membris à Cyrillo ex sacræ Scripturæ fontibus deriuatis consistere: atque idcirco eam vere spiritua-lem esse, nullamq; hic physicam vnionem lo-cum habere.

Considera-
tio duarum
similitudi-
num, quib-
us unio
nostra ex-
primitur in
S. Sc. illu-
strat eius
formam.

Verū enim uero cum tanti nostrum inter-
sit, ut de hac vnionis forma quā optime eru-
diamur: non inanem operam sumpturi videbi-
mur pio & prudenti lectori, si consideremus
duas similitudines, quibus S. Scriptura augu-
stam illam & omnibus modis admirabilem vn-
nionem adumbrat, & contemplandam propo-
nit. Nam in ijs omnia proponuntur, quæ no-
bis hactenus disputata sunt, & quæ de præ-
senti quæstione piè grauiturque dici & cogita-
ri possunt.

Prior

Prior igitur similitudo ducitur à vite & palmitibus, atque in Evangelio Ioan. cap. 15. accuratè & eleganter describitur: id quod nostra a-

Prior similitudo à vite & palmitibus.

palyfi demonstrabimus. Ait igitur Christus. Ego sum vitis illa vera, & Pater meus agricola est.

Versus huius membra duo sunt, quæ in hac vnione probè consideranda sunt. Prius continet alteram, & quidem præcipuam primamq; subiecti seu materis vnionis nostræ partem, quæ est Christus Dominus, cum omnibus suis beneficijs cõsideratus. Et hoc est quod seipsum appellat vitem, nec simpliciter vitem, sed addito egregio & conuenienti adiuncto seu epitheto ἀμπέλον ἀληθινὴν, id est, vitem veram, hoc est, vitem frugiferam, succi plenam, viuificantem palmites sibi insitos. Est enim quasi mater & nutrix palmitum, vt egregiè dicitur à Cyrillo lib. II. cap. 13.

Versus huius duo membra.

1. Alterū subiecta membrum. Christus ut eis vera.

Hoc idem in hunc ipsum locum probè obseruauit Augustinus: Sed cum dicit, Ego sum vitis vera, ab illa sevtique discernit, cui dicitur: Quomodo conuersa es in amaritudinem vitis alienæ. Nam quo pacto est vitis vera, quæ expectata est, vt faceret vnam, fecit autem pinus. Et hoc est primum membrum, de quo primo huius disputationis capite multa dicta sunt.

Augusto

162 5.

Alterum complectitur causam huius vnio-

DE VERA COMMVN.

2.
Causa nullo
nis princi-
palis.

Cyrillus.

nis principem, quæ est Deus pater. Nam is est, qui nobis vitem illam, videlicet Christum *Ἰεσὺν ἄνθρωπον* donauit, nosq; tanquam solers & prudens agricola, vt palmites viti inserit, & insitos colit, putat, atque frugiferos reddit. Hinc præclarè Cyrillus in hunc locum: Radicem & originem, supremam naturam omnium bonorum ostendens, charitatis visitationem, qua nos vt agricola visitat, ei attribuit.

Omnem palmitem in me non ferentem fructum tollit; & omnem, qui fert fructum purgat, vt fructum copiosorem afferat.

Descriptio
causæ ab ef-
fectu ampli-
ficata an-
tithesi.

1.
Membrum
excludit
impios.

Describitur causa principalis efficiens ab effectu, quod amplificatur & illustratur egregia antithesi seu dissimili ex subiectis & adiunctis.

Prius igitur antitheseos membrum excludit impios & infideles homines ab illa salutari & augusta communionem vitis: nam isti sunt insar palmitum aridorum & sterilium: atque idcirco nullus illis locus in vite viuæ & feraci relinquitur. Quid igitur quæso aliud est, quàm gigantum more cum Deo bellare, contendere & pertinaciter defendere in sacra Cœna vitam, id est, corpus Christi viuificum ingeri in os impurorum hominum, & ab ijs deglutiri, vt ita condemnentur. Non enim, quia Christo inseruntur, & carnem eius intra se recipiunt, sed quia fructum non ferunt, quia à vite illa resecantur.

refecantur, quia eam sua incredulitate repudient, tolluntur, & æterno supplicio afficiuntur.

Alterum membrum complectitur alteram ^{2.} Membrum continet 2. dotes. antitheseos partem, atq; unâ alterâ unionis nostræ subiecti partem: quæ sunt fideles homines: quos Deus pater purgat, sanctificat, & ad omne opus bonum *τελειε* seu idoneos & perfectos efficit. Hoc enim est unicum & perpetuum illius unionis effectum.

Manete in me, & ego in vobis: sicut palme non potest ferre fructum à semetipso: nisi manserit in vite: ita nec vos nisi in me manseritis.

Exponit unionis formam, quæ est Christi in ^{Unionis} nobis & nostri in Christo mansio. ^{forma.} Constat enim ista unio perpetua relatione: quod docent etiam alia sacræ scripturæ loca. Ioan. 6. ver. 56. Qui edit meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet: & ego in ipso. Ioan. 17. vers. 26. Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciam: ut charitas, qua dilexisti me, sit in eis, & ego in eis.

Hinc præclarè Augustinus in Ioan. Tractat. ^{August.} 26. Hoc ergo est manducare illam escam, & illud bibere poculum, in Christo manere & illum in se manentem habere.

DE VERA COMMVN.

Forma de-
claratur ab
effectu.

Addit autem Epangelista ad formam illam declarandam rationem ab effectu, quem illustrat similitudine: ostendens vnionis huius & *κοινωνίας* effectum esse fructum spiritus & fidei: quem palmites viti insiti proferunt. Et hoc est, quod Cyrillus in hunc locum commentatur: Christus est, qui nos per gratiam spiritus, quasi per aquam irrigat & nutrit, vt possimus facile pietatis edere fructus.

Cyrius.

August.

Hanc formam optimè omnium ex sacris literis obseruauit & expressit Augustinus in Ioan. Tractatu 81. Non eo modo illi in ipso, sicut ille in ipsis. Vtrumque autem prodest non ipsis, sed illis: ita quippe in vite sunt palmites, vt viti nō conferant, sed inde accipiant, vnde viuant: ita verò vitis est in palmitibus, vt vitale alimentū subministrēt eis, non accipiat ab eis.

Ego sum vitis, vos palmites: is qui manet in me, & in quo ego, hic fert fructum multū: nam absq; me nihil potestis facere.

Versus mē-
bra tria.

Tria sunt in hoc versu, de quibus Christus antea quoq; egit, & hoc loco illustrandi & amplificandi causa in vnum fasciculum colligit, & denuo nobis consideranda proponit.

1.
Materia
vni-
onis.

1. Est diuisio materiæ, ex qua vnio ista con-
ficitur: vbi vtrique parti suum proprium mu-
nus & officium assignatur. Christus igitur est
vitis à qua succus & humor vitalis in palmites
deriuat.

derivatur & dimanat. Vnde Cyrillus, Hinc ea Cyrillus.
 de causa vitæ appellasse manifestè ostendit,
 ut quæ oculis hoc exemplo cerneremus, manen-
 tes in eo vt palmites ex vite humore tracto spi-
 ritualem posse fructum afferre. Fideles deinde
 homines sunt palmites, qui ex vite vigorem su-
 um & vitam accipiunt.

2. Est repetitio formæ, quæ vt dixi, constat 2. Repetitio formæ.
 & intelligitur mutuo respectu mansionis Chri-
 sti in fidelibus, & vicissim mansionis fidelium
 in Christo: hoc tamè discrimine seruato, quod
 Augustinus in superioribus obseruandum ac-
 curatè docuit.

3. Est repetitio effectus: qui est fructus co-
 piolus spiritus videlicet, fidei, & vitæ æternæ. 3. Repetitio effectus.
 Hunc verò commendat antithesi, qua illius fru-
 ctus veram causam exponit.

Nisi quis in me manserit, eiectus extra, sta-
 tim vt palme arefcet: deinde coguntur isti, &
 in ignem abijciuntur, & ardent.

Si manseritis in me, & verba mea in vo-
 bis manserint, quicquid volueritis petite, &
 fiet vobis.

Christus Dominus multus est in explican- Forma re-
 petitur.
 da forma & effectu huius vnionis: vt nimirum
 nos, quorum saluti optimè consultum vult, &
 quorum languorem & tarditatem res diuinas
 cognoscendi & amplectendi non ignorat, ad

DE VERA COMMVN.

**Forma am-
plificatur
antithesi.
Primum
Antithesis
membrum.**

industriam & assiduam cogitationem de ista
vnione, utpote in qua omnis nostra salus sita
est, exuscitet & inflammet. Amplificat autem
hoc loco & declarat formam & effectum eius
gravi & illustri antithesi: in cuius priore par-
te exponit nobis conditionem & sortem, quæ
manet omnes eos, qui in vite ista non manent,
qui sua impietate eam repudiant. Nam ij extra
vineam exturbantur, arescunt, atque æterno
igni traduntur: tantum abest, vt impuro suo
& foetido ore purissimam hanc & flagrantissi-
mam vitem deglutiant.

**Alterum
membrum.**

In altera antitheseos parte describit statum
& conditionem eorum, qui in vite illa manent,
ij enim omnium istorum, quæ à Deo patre sta-
gitabunt, compotes fient, siquidem ad eorum
salutem faciat.

**Vinculum
vniouis.**

Notandum præterea in hoc membro vincu-
culum, quo Christus nobis, & nos Christo an-
nectimur, videlicet verbū Dei, eiusq; custodia
& obseruatio. Placet nobis & merito placet il-
lud Cyrilli: Radicem supernæ beneuolentiæ, ac
firmamentum esse ait, si spirituale depositū Eu-
uangelicæ disciplinæ dogmata obseruarint.

**Vltimus &
supremus
vniouis fi-
nis.**

In hoc glorificatus est Pater, vt fructum mul-
tam afferatis: & fietis mei discipuli.
Vltimus & supremus finis nostræ vnionis,
qui est gloria Dei patris, ad quam omnia, quæ
in cælis

in cœlis & in terris sunt & fiunt, referēda sunt, tanquam ad vnum & proprium scopum. Quę autem hæc, sit gloria exponit Cyrillus: Clarificatum autem Patrem suum esse dicit, quoniam ineffabilis eius bonitas, atq; misericordia nota omnibus coronam quasi glorię illi attulit. Itē, Clarificatus igitur Pater est, proprio Filio, pro redemptione hominum dato, quem voluit hominem fieri, non vt quicquam boni sibi acquirat, qui semper perfectissimus est: sed vt homines plurimum ferant fructum, & Christi efficiantur discipuli. Huc pertinet locus Matthæi 5. v. 16. Ita splendeat lux vestra corā hominibus, vt videant vestra bona opera, glorificentq; Patrem vestrum, qui est in cœlis.

Sicut dilexit me Pater, ita & ego dilexi vos: manete in charitate illa mea.

Alterum nostrę vnionis vinculum est dilectio mutua: primo Christi & Dei erga nos: quod innuit Christus his verbis, Sicut dilexit me Pater, ita & ego dilexi vos. Deinde nostrę erga Deum & erga proximum: quod monet Christus, cum inquit: Manete in charitate illa mea. In charitate autem eius tum demum manemus, si & ipsum & proximum diligamus: quod docet Ioannes in sua Canonica.

Ex his, quę ordine in verbis Christi notauimus, talem quandam nostrę vnionis

Cyrillus

Alterum vnionis vinculum.

Descriptio vnionis.

DE VERA COMMVN.

ἐκκλιση & descriptionem extruere possumus. Vnio seu *κοινωνία* corporis Christi est, qua Christus viuificus, instar vitis veræ & feracis, in fidelibus à Deo patre per Spiritum sanctum sanctificatis & purgatis, vinculo verbo diuini & charitatis, manet, & fideles in Christo; vt fructus ad vitam æternam & ad gloriam Dei patris proferant.

Alterum simile à corpore & capite.

Duo Pauli verbis præmittenda.

1.

2.

Tres sunt causæ, cur uno corpore comparatur.

Alterum simile ductum est à corpore humano & capite eius, atque describitur à Paulo ca. 4. ad Ephesios: in quo Paulus Ephesios & nos omnes ad mutuam dilectionem & concordiam cohortatur, argumento ducto ab vnione, quæ fidelibus obtingit in Christo: quâ Paulus accuratè describit, & viuus, quod aiunt coloribus depingit. Antequam verò ad Pauli verba confideranda me accingam, duo monebo, quæ vobis ad Pauli sententiam rectè cognoscendam quasi faciem quandam præferent. 1. Reddam rationem huius similitudinis, & ostendam quibus de causis vnio nostra cum Christo corpore humano comparatur. 2. Quibus de causis Christus caput: nos verò membra in ista comparatione nominemur.

Ad primum quod attinet, tres potissimum, saluo tamen aliorum iudicio, causæ videntur afferri posse.

Prima ducitur à consideratione *ἐκκλιση*

seu facultatis viuificæ. Nam quemadmodum in capite formantur spiritus vitales; qui sunt proxima motus sensusque organa, item in capite sedem suam & domicilium habent sensus exteriores & interiores, vnde vita in omnia membra dimanat, eaque vegetat & conseruat: Ita ex vno Christo vita spiritualis in singulos fideles, quæ sunt eius membra, deriuatur: quæ conseruantur ad vitam æternam.

2.
Ducitur à
considera-
tione facul-
tatis viuifi-
cæ.

Altera ducitur à consideratione officij; muneris, & virtutis propriæ singulorum membrorum.

2.
A conside-
ratione of-
ficiorum sin-
gularum mem-
brorum.

Vt enim in corpore hominis varia conspiciuntur munia, variæ virtutes & actiones membrorum, quæ tamen ab vna saltem vita cientur & mouentur: sic in corpore mystico Christi varia sunt officia & munera, variæ virtutes & actiones: quas tamen omnes vnus & idem spiritus largitur, dispensat, mouet & gubernat.

3.
A conside-
ratione dig-
nitatis capi-
tis & mem-
brorum.

Tertia ducitur à consideratione dignitatis, quæ caput & membra vtriusque distinguuntur. Vt enim in corpore humano caput supremam sedem sortitur, & tanquam rex in arce corporis collocatur: atque ideo omnia membra sua dignitate infinitis gradibus superat, fontemque vitæ in se continet: Ita in corpore mystico Christus summum & primû gradum optimo iure sibi vendicat. Nam Pater o-

DE VERA COMMVN.

omnia subiecit pedibus eius, eumque constituit caput super omnia ipsi ecclesie, ad Eph. 1. v. 21. Atque ideo in eo est fons vite. Nam ex plenitudine eius omnes accepimus. 1. Ioan. 16. In ipso habitat omnis plenitudo Deitatis corporaliter. Col. 2. v. 9. In eo sunt omnes thesauri absconditi sapientie & cognitionis. Colof. 2. v. 3. Qui omnia implet in omnibus. Eph. 1. v. 23.

Tres cause
cur Chri-
stus caput,
nos vero
membra di-
cimur.

1.
Christus est
caput ratio-
ne perfe-
ctionis.

2.
Ratione di-
gnitatis &
honoris.

Ad alterum quod attinet, quomodo Christus caput nostrum, nos vero membra simus, tres utrinque ex sacris literis cause videntur, salutis aliorum iudicijs afferri posse.

Christus igitur caput est: 1. Consideratione perfectionis: nam quia in vna eademque persona non solum verus homo, sed etiam verus & naturalis Deus, idcirco donis & virtutibus infinitis gradibus superat omnes ceteras creaturas, que in coelis & in terris sunt. In ipso habitat omnis plenitudo Deitatis corporaliter, & estis in eo completi. Col. 2. v. 9. Plenus gratia ac veritate Ioan. 1. v. 14. Ex plenitudine ipsius omnes habuimus. Ioan. 1. vers. 16. Hic est qui baptizat spiritu sancto. Phil. 2. v. 9. Tanto prestantior factus angelis, quanto prestantius pre illis sortitus est nomen. 1. Heb. v. 4. Vnxit te Deus, Deus tuus oleo exultationis, ultra consortes tuos.

2. Consideratione dignitatis, honoris, maiestatis & ordinis. Collocavit eum ad dextram suam

fitam in cœlis, longè supra omne imperium ac potestatem, & potentiam & dominium non solum in hoc seculo, verum etiam in futuro. Eph. 1. v. 20. 21. Cum inducit primogenitum in orbem terrarum, dicit, Et adorent omnes angeli Dei. Heb. 1. v. 6. At Christus vt filius præest domui suæ, cuius domus sumus nos. Heb. 3. v. 6.

3. Consideratione officij: quo regit, gubernat, viuificat, vegetat, & confirmat membra in se manentia & cum reliquis membris copulata. Ego sum via, veritas & vita: nemo venit ad Patrem nisi per me. Iohan. 14. vers. 6. Hic erat lux illa vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in mundum. Ioannis 1. vers. 4.

3.
Ratione officij.

Fideles porro membra sunt. 1. Respectu coniunctionis seu copulationis: qua fide & Spiritu sancto ipsi copulamur, atque charitate inter nos quoque, sicuti membra corporis, cohæremus. Vt habitet Christus per fidem in corporibus vestris. Ephes. 4. vers. 17. Si spiritus illius, qui Iesum excitauit ex mortuis, habitet in nobis, is qui excitauit Christum ex mortuis, viuificabit & mortalia corpora vestra, propter inhabitantem ipsius spiritum in vobis. Rom. 8. v. 11. Vnus panis, vnum corpus multi sumus. Sicut enim corpus vnū est & membra habet multa, omnia vero membra corporis vnus multa cū sint,

1.
Fideles membra respectu copulationis.

DE VERA COMMVN.

vnum sunt corpus: ita & Christus. 1. Cor. 12. v. 12. Donec euadamus omnes in vnitatem fidei, & agnitionis filij Dei, in virum perfectum. Ephel. 4. v. 13.

2.
Consideratione beneficiorum.

2. Consideratione beneficiorum: nam ab eo regimur & vitam accipimus, atque extra illum vitam nullam habemus, sicuti nec membra auulsa à capite.

Is est, qui dat salutem corpori. Ephel. 5. 23.

3.
Ratione munerum, eorumque sine.

3. Consideratione munerum & facultatum, earumque vsu & sine. Nam vt in corpore humano varia sunt membrorum officia & virtutes, quibus totum corpus cōseruatur: Ita quoque in hoc corpore mystico, quod est ecclesia, varia sunt dona variaque officia & virtutes, quarum singulæ ad cōseruationem totius aliquid conferunt. Dedit igitur ipse alios Apostolos: alios vero Prophetas: alios autem Euangelistas: alios porro Pastores & doctores: Ad cōagmentationem sanctorum, ad opus ministerij, ad ædificationem corporis Christi. Ephe. 4. v. 11. 12. Vt ne sit dissidium in corpore, sed membra idem curent alia pro alijs. 1. Cor. 12. v. 25.

Transitio.

His ita præmissis & obseruatis expeditior erit via ad considerandam, explicandam & intelligendam Pauli similitudinem: quæ sic habet.

Precor itaque vos, ego captiuus in Domino, vt ambuletis ita vt dignum est vocatione, qua vocati estis,
Cum

Cum omni modestiâ ac mansuetudine, cum animi lenitate, tolerâtes alij alios per charitatē. Studentes seruare vnitatem spiritus per vinculum pacis.

Hæc est propositio cohortationis ad mutuâ concordiam & dilectionem: quam Paulus primò amplificat à fine nostræ vocationis, qui est vt simus sancti & perfecti, sicut Deus sanctus & perfectus est. Deinde verò eum illustrat explicando vincula mutuæ dilectionis, & mutuæ concordia: quæ sunt ταπεινοφροσύνη modestiâ, animi humilitas: πραότης; mansuetudo, humilitas: μακροθυμία animi lenitas: ac in primis πνεύμα spiritus sanctus: qui superiora omnia in nobis operatur. Sententia igitur est, Amate vos inuicem.

Propositio
cohortatio
nis Pauli.

Vnum est corpus & vnus spiritus, sicut & vocati estis in vnam spem vocationis vestræ.

Ratio cohortationis ab vnione nostra, quam habemus inter nos, & cum Christo capite. Paulus igitur primò de ista vnione, qua nos multa mēbra vnū corpus sum⁹, disputat: atq; aliquot capita consideratione dignissima persequitur.

Ratio co-
hortationis
ab vnione
nostra.

1. Est subiectum seu materia vnionis, quam hoc loco amplificationis causa δεχομαι, seu in duo mēbra distribuit, in corpus videlicet & spiritum. Vnū, inquit, corpus & vnus spiritus.

Subiectum
unionis.

DE VERA COMMVN.

Et hoc probat à forma & fine vocationis nostræ.
Sicut & vocati estis in vnam spem vocationis
vestræ.

Simile.

Itaq; quemadmodum in homine animus &
corpus conspirant, atq; vnum fiunt, sibiq; mu-
tuas operas tradunt; item fit in hoc viro seu ho-
mine mystico: nam corpore & anima vnus est:
non multa corpora, sed vnum corpus ex mul-
tis membris costatum: non multi spiritus, sed
vnus spiritus multis varijsq; officijs & faculta-
tibus, quæ si mutuo iuuant, auctus & ornatus.

Hoc idem docuit Paulus 1. Corinth. cap. 12.
v. 12. Etenim per vnum spiritum nos omnes in
vnum corpus baptizati sumus, & omnes vnâ
portionem potauimus in vnum spiritû. Et hoc
est primum caput.

Vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma.

Vnus Deus & pater omnium, qui est super
omnia, & per omnia, & in omnibus vobis.

Causæ v-
nionis.

Alterum caput est probatio superioris, atq;
complectitur causas nostræ vnionis tres.

1.
Efficiens.

1. Est efficiens principalis: Vnus, videlicet
Dominus & vnus Deus & pater omnium. Cuius
maiestatem, potentiâ, ac bonitatem egregiè de-
scribit, Qui est super omnia, & per omnia, & in
omnibus nobis. Hanc eandem causam nominat
Paulus 1. Cor. 12. v. 5. & 6. Discrimina ministe-
riorum sunt, sed idem Dominus. Et discrimina
facul.

facultatum sunt, sed idem est Deus, efficiens eas omnes in quibusuis.

2. ^{2.} Causa instrumentalis. Causa efficiens instrumentalis est fides, qua Christum eiusq; beneficia amplectimur, & retinemus, ac nobis applicamus: atque hoc modo vnum corpus firmus.

3. ^{3.} Causa obligans. Causa obstringens, quæ vt duæ superiores, vna quoq; est, est baptismus: sub cuius nomine etiam cæna Dominica Synecdochikôs intelligitur: quod colligitur ex 1. Cor. 12. v. 12. Omnes per vnum spiritum in vnum corpus baptizati sumus, & omnes vnam potionem potauimus in vnum spiritum.

Vbi notandum per spiritum, cuius Paulus v. **NOTA** 4. mentionem fecit, cum dixit, Vnus spiritus, etiam intelligi Spiritum sanctum, vinculum nostræ vnionis præcipuum, quo & in vnū corpus & in vnum spiritū coalescimus omnes: vt Paulus hoc ipso loco, quæ ex epistola ad Cor. 1. protulimus, manifestè docet. Et hoc est secundū.

Sed vnicuique nostrum data est gratia pro mensura doni Christi.

Dedit igitur ipse alios quidem Apostolos: alios verò Prophetas: alios autem Euangelistas: alios autem pastores & doctores.

Tertium caput est forma illius corporis: quæ ^{Forma vnionis constituit varijs donis.} Paulus constituit in varijs donis Christi, & singulis singulorum membrorum muneribus &

DE VERA COMMVN;

Simile.

functionibus. Vnde apta & concinna membrorum inter se dispositio colligitur. Nam quemadmodum corporis humani forma colligitur & perspicitur ex apta membrorum coagmentatione & locatione, atq; ex singulorum certis determinatisq; virtutibus & officijs. Idem plane vsuuenit & obseruatur in hoc corpore mystico, vt modo monuimus.

NOTA.

Notandum autem Paulum tantum quatuor genera functionum, & quæ ad Ecclesie ædificationem potissimum pertinent, percensere: atque idcirco per Synecdochen cætera omnia sub his quatuor intelligi, & comprehendit: quæ cum alijs locjs, tum verò 1. Corint. 12. commemorantur. Et alios quidem constituit Deus in Ecclesia, primum Apostolos, deinde Prophetas, tertio doctores: deinde potestates, deinde dona sanationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum. Et hæc de forma corporis mystici.

Ad coagmentationem sanctorum, ad opus ministerij, ad ædificationem corporis Christi. Donec euadamus omnes in vnitatem fidei, & agnitionis filij Dei, in virum perfectum, ad mensuram staturæ adulti Christi.

Vt ne simus amplius pueri, qui fluctuamus & circumferamur, quouis vento doctrinæ, in hominû alea veteratoria ad insidiosè fallendum versutia.

Quartum membrum est finis, propter quem forma modò explicata agit, & in quem functiones membrorũ diriguntur: vt videlicet hominum opera & ministerio sancti in vnum corpus non modò coalescant, sed etiam corpus illud conseruetur, augeatur, atque ad perfectionem suam perueniat.

Finis vnionis.

Amplificat autem Paulus hunc finem, eumque commendat suo more antithesi: qua Ephesijs in memoriam reuocat statum & conditionem miserã, in qua versati fuerant, antequam Christi membra efficerentur. Hæc itaque antithesis paulò planior est Ephes. 2. vers. 11. 12. 13. Propterea mementote vos quondam gentes in carne, qui dicebamini præputium, ab ea, quæ vocatur circumcisio in carne, & quæ manibus fit. Vos illo tempore fuisse absque Christo, alienos à Repub. Israelis, & extraneos à pactis promissionis spem non habentes, & Dei expertes in mundo. At nunc in Christo Iesu, vos, qui olim eratis procul, propinqui facti estis per sanguinem Christi.

Finis amplificat antithesi.

Et hoc est primum, quo Paulus de vnione, quam fideles inter se habent & qua vnum corpus fiunt, disputauit. Pergit igitur Paulus.

Sed veritatem sectantes cum charitate, profus adolescamus in eum per omnia, qui est caput, nempe Christus.

DE VERA COMMVN.

Dug nostrę
unionis cau
sę.

Hoc versu repetit Apostolus duas nostrę v-
nionis causas , fidem nimirum & charitatem
ac simul transit ad alteram materię nostrę v-
nionis partem, videlicet caput, quod est Chri-
stus. Cur autem & qua ratione caput nostrum
sit & nominetur , iam antea explicatum est.
Quamobrem præstat hoc loco considerare for-
mam , qua nos membra capiti Christo iungi-
mur. Eam autem hoc modo explicat Paulus.

Ex quo totum corpus congruenter coag-
mentatum & compactum per omnes suppedi-
tatas commissuras ex vi intus agente pro men-
sura vnus cuiusq; membri , incrementum ca-
pit corpori conueniens, ad sui ipsius extractio-
nem per charitatem.

Capita for-
mę, qua
Christo u-
nimur.

1.

Capita formę, quam Paulus hoc loco de-
scribit, breuiter annotabimus. 1. Ex capite
Christo corpus mysticum congruenter & apta
membrorũ dispositione coagmentatur & com-
pingitur : non secus ac in corpore humano
quoduis membrum conuenientem & suo mu-
neri accommodum locum sortitur. 2. Corpus
ita capiti adaptatum incrementum ex eo hau-
rit sibi nutriendo & conseruando sufficiens at-
que conueniens : quemadmodum corpus hu-
manum ex capite vitam vitęque conseruatio-
nem attrahit. 3. Causa efficiens & conseruans
aptę illius coagmentationis & nutritionis , &
augmen-

2.

3.

CORPORIS CHRISTI. 62

augmentationis à Paulo explicatur : quæ est vis intus, non foris, in corde non in ore, non corporaliter sed spiritualiter agens. 4. Finis præcedentium exponitur : qui est non destructio, sed extractio corporis : non mors, sed vita : non iudicium, sed salus æterna. 5. Causa instrumentalis à Paulo notatur, quæ est non Sacramentum sed Spiritus sancti virtus : non os corporis, sed fides : non externus usus, sed interna charitas erga Deum & proximum. Itaque in hac vnione, & in hoc corpore mystico omnis corporalis *συνάφεια* & contactus merito rejicitur : quippe cum sacra Scriptura nobis de eo nihil tradat.

FINIS VNIONIS.

Aphorismus. I. Finis nostræ & cum Christo vnionis, seu *κοινωνίας* corporis & sanguinis Christi summus est gloria Dei. Finis summus Deû gloria.

Demonstratio. Si omnia, quæ in cælis & in terris sunt, & fiunt, si minima quæq; primò & præcipuè ad gloriam Dei præpotentis referuntur, & meritò referri debent : tum enim uerò sequitur, hanc quoque vnionem, eodem modo, seu potius multò magis ad eam tanquam ad scopum dirigendam & accommodandam esse. Propositio.

DE VERA COMMVN.

Sed ad gloriam Dei patris omnia illa referuntur & referri debent.

Ergo hæc quoq; vnio eodem modo, & quidem multò magis ad gloriam Dei primò præcipueq; referri debet: quia hoc mysterium longe augustissimum est, & cætera omnia infinitis gradibus superat & antecellit.

CONNEXVM HYPOTHETICVM.

Connexum
duobus niti-
tur funda-
mentis.

1.
Axiomate
Logico.

Illustratio
ab exëplo.

2.
Axiomate
Logico.

Declaratio.

Connexum hypotheticum nititur duobus firmissimis fundamentis. Primum est: Quod de vniuerso genere affirmatur & conceditur: id quoque de qualibet eius specie affirmari & concedi necesse est.

Nam quod vniuersæ virtuti competit & tribuitur: id quoque iustitiæ competere & necessario tribui, nemo sanus est, qui ambigat. Alterum verò est: Si id inerit, quod minus inesse videtur, multò magis id inerit, quod magis inesse videtur.

Nam si Deus vult minima & abiectissima quæque non alterius, sed suæ gloriæ seruire, quantò magis augusta illa & magnifica mysteria, quæ omnem sensum humanum superant, non aliò quàm ad nominis sui gloriam conferri volet? Firmissima igitur est nostra con-
xio.

ASSVM

CORPORIS CHRISTI. 63
ASSUMPTVM.

Ad gloriam verò Dei tanquam ad summum
& proprium terminum omnia quæ sunt, fue-
runt, futura sunt, quæ ùe cogitari possunt, refe-
renda esse, cum ratione, tum sacra Scriptura
probat. Assumptã
probat.
ratione &
testimonijs
S. Scrip.

Ratio ducitur à consideratione creationis et
conseruationis rerum omnium: nam Deus est
causa earum sola procreans & conseruans. Ge-
nes. 1. & 2. Verbo Domini cœli firmati sunt, &
spiritu oris eius omnis virtus eorum. Ipse di-
xit, & facta sunt. Ipse mandauit, & creatæ sunt.
Psalm. 32. Ipse facit angelos suos Spiritus: Ipse
fundauit terram. Psal. 104. Vbi nam eras, quan-
do fundabam terram. Iob. 38. Ipse dat omnibus
vitam, & halitum, & omnia. Ratio con-
sideratione
creationis
& conser-
uationis rer-
um.

Per ipsum viuimus, mouemur & sumus.
Acto. 17. Non est Deus quasi homo vt mentia-
tur, nec vt filius hominum, vt mutetur. Dixit
ergo & non faciet? locutus est & non imple-
bit? Formans lucem & creans tenebras faci-
ens pacem, & creans malum (videlicet pœ-
næ.) Ego Iehoua faciens omnia. Isa. 45.

Manus quoq; mea fundauit terram: & de-
xtra mea palmo mensa est cœlos: voco ego
eos, & astant simul. Cœli & terræ nomine pro-
pheta synecdochicòs etiam ea, quæ in ijs sunt,

DE VERA COMMVN.

comprehendit. Ergo ad Dei effectoris & conseruatoris gloriam omnia ista merito referuntur.

Loca 8.
Scripturæ.

Loca autem sacrę Scripturę ex multis hæc pauca visum est breuitatis studio afferre. Cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annunciat firmamentum. Psal. 19. Iehoua Domine noster, quàm grande est nomé tuum in vniuersa terra: qui posuisti gloriam tuam super cælos. Psalm. 8. Propter nomen meum laudem faciam furorem meum: & propter laudem meam prolongabo iram meam tibi, vt nõ succidam te. Et purificaui te, & non tanquam argentum: elegi te in fornace afflictionis. Propter me, propter me faciam: nam quomodo est pollutum nomen meum: gloriam quoq; meam alteri non dabo. Isa. 48. Omnia propter se metipsum condidit Dominus. Prouerbior. 16. Benedicite Domino omnia opera eius. Psalm. 103. Immola Deo laudem, & redde altissimo vota tua. Et inuoca me in die angustię: eruam te, & honorificabis me. Psal. 50.

Huc faciunt innumera sacrę Scripturę loca, & plurimi Psalmi, quibus partim Dei gloria mirificè extollitur, partim nos ad eam celebrandam excitamur.

COMPLEXIO.

Complexio. Ergo, vt tandem concludamus, augustissimum

mum hoc & summa admiratione dignum my-
 sterium præ cæteris omnibus gloriæ Dei ser-
 uire debet. Ac ne vllus dubitandi locus relin-
 quatur nominatim hic eius finis in sacris lite-
 ris exprimitur. Nam primo Paulus Ephes. 3. v-
 bi mysterium, quo gentes cum Iudæis in Chri-
 sto factæ sunt *συκληρόνομοι* cohæredes, *σὺς*
σῶμοι concorpores, *συμμέτοχοι* consortes
 promissionis hunc finem semel atque iterum
 nominat. Primò vers. 10. Vt nota nunc fiat per
 ecclesiam imperijs ac potestatibus, quæ in cæ-
 lis sunt, ἡ πολυποίκιλος *multiformis sapien-*
tia Dei. Deinde vers. 20. & 21. Ei verò, qui cum
 infinita redundantia potest omnia facere super
 ea, quæ petimus, aut mente concipimus, pro
 vi illa agente in nobis, sit gloria in ecclesia per
 Christum Iesum in omnes ætates seculi secu-
 lorum, Amen. Christus quoque eundem fi-
 nem proponit Ioan. 15. versu 8. In hoc, inquit,
 glorificatus est pater meus, vt fructum mul-
 tum adferatis: & eritis mei discipuli. Denique *Christus:*
 Christus ipse, cum cœnam suam huius unio-
 nis sigillum & tesseram institueret, ei hunc fi-
 nem subiunxit, vt ex Euangelistis & Paulo
 colligitur. Hoc facite in mei recordationem.
 Annunciabis mortem Domini vsque quo ve-
 niat.

DE VERA COMMVN.

Finis subor-
dinatus.

Aphorismus 2. Finis secundus seu subordi-
natus est hominum Iustificatio, Sanctificatio
amor erga proximum.

Propositio:

Demonstratio. Si nostra Iustificatio, Sancti-
ficatio, & mutus amor seruit gloriæ Dei: tum
rectè dicitur finis subordinatus seu secundus
nostræ vnionis cum Christo & inter nos:

Assumptio.

Sed antecedens est verum:

Cõplexio.

Ergo consequens quoq; verum esse necesse
est.

CONNEXVM.

Connexum
probat
definitione
finis subor-
dinati.

Connexum hypotheticum demonstratur
ex definitione finis subordinati. Nam is est,
quem efficiens non propter ipsummet, sed pro-
pter alium superiorem expellit & sibi in agen-
do proponit. Sic autem Deus nos inter nos &
cum Christo capite vnũ facit, vt iustificemur,
vt sanctificemur, vt ad dilectionem incenda-
mur: sed hunc finem spectat propter alium e-
minentiore, videlicet suam gloriam: id quod
nobis demonstrandum erit.

ASSUMPTVM.

Assumptũ
demonstrat
ur S. Scr.
Iustificatio.

Assumptum probatur testimonijs S. Scri-
pturæ.

Quo ad iustificationem attinet manifestus
est locus Pauli ad Rom. 3. v. 25. 26. Quem pro-
posuisse

CORPORIS CHRISTI. 65

posuisset Deus vt esset placamentum per fidem in sanguine ipsius, ad declarandam iustitiam suam per remissionem præcedentium peccatorum. Ex Dei tolerantia ad declarandam iustitiam suam præsentis tempore, vt sit ipse iustus & iustificans eum, qui est ex fide Iesu. i. Corinth. 6. vers. 20. Nam empti pretio estis: Glorificate Deum in corpore vestro et in spiritu vestro, quæ sunt Dei. Ad Ephes. 1. Vt nos simus laudi gloriæ ipsius, qui priores sperauimus in Christo.

Quo ad sanctificationem attinet locus manifestus est ad Rom. cap. 6. Vbi Paulus multos nos hortatur, ne peccato sed Deo viuamus. Maxime autem illustris est locus ad Rom. 12. Præcor igitur vos fratres per miserationes Dei, vt sistatis corpora vestra hostiam viuam, sanctam, acceptam Deo; rationalem illum cultum vestrum. Et ne configuremini seculo isti, sed transformemini per renouationem mentis vestræ ad hoc vt probetis, quæ sit voluntas Dei, bona illa, accepta, ac perfecta. Denique huc potissimum refertur admonitio Christi. Mat. 5. ver. 16. Ira splendeat lux vestra coram hominibus, vt videant vestra bona opera, glorificentque patrem vestrum, qui est in caelis.

Quo ad dilectionem attinet, patet ex cap. Dilectio-
4. ad Ephes. Vbi Paulus cohortatur suos Ephe

Sanctificad
uo.

DE VERA COMMVN.

sios ad charitatem mutuam argumento ducto ab vnione eorum in Christo. Ac tandē huius dilectionis finem facit gloriam Dei. Sed nolo in re manifesta diutius laborare. Ergo rectè concludimus iustificationem, sanctificationem, & dilectionem fines subordinatos nostræ vnionis esse.

Altera demonstratio ex 8 literis. Iustificatio.

Altera deinde demonstratio ducitur ex sacris literis.

Iustificatio nominatur ad Ephes. 5. versu 27. Ut sisteret eam sibi gloriosam ecclesiam non habentem maculam, aut rugam, aut quicquam eiusmodi.

Sanctificatio.

Sanctificatio exprimitur ad Ephes. 2. In quo totum ædificium congruenter coagmentatur, crescit, vt sit templum sanctum Domino: in quo & vos vnà ædificamini, vt sitis habitaculum Dei per Spiritum.

Dilectio.

Dilectio notatur 1. Corinth. 12. Vt ne sit dilectum in corpore, sed membra idem curent & lia pro alijs.

EFFECTVS VNIONIS.

Effectus vnionis est vita.

Aphorismus. Κοινωνία autem corporis Christi seu vnionis nostri cum Christo effectum, vnum, solum, & proprium est, salus & vita æterna,

Demon-

Demonstratio. Contraria contrariorum *Demonstratio.*
sunt consequentia: *Propositio*

At Christus omnes eos, quibus communi- *Assumptio.*
catur, cum quibus vnitur, à quibus percipitur,
in quibus est, qui in ipso sunt, eos omnes, in-
quam, non nisi viuificat.

Ergo Christus non nisi repudiat, non *Cōplexio.*
nisi à quibus non manducatur, non nisi in qui-
bus non est, non nisi qui in ipso non sunt, da-
minat & mortificat.

PROPOSITIO.

Propositio firma est & clara luce naturæ, *Connexum*
quæ animis nostris instillauit: Contraria con- *Quomodo*
trariorum sunt consequentia. Atque hæc regu- *hæc regula*
la nunquam fallit, si videlicet argumenti ante- *non fallat.*
cedens, seu prior pars constet duobus terminis
reciprocis: quales hoc loco sunt corpus Chri-
sti perceptum & viuificatio. Item si oppositio
duorum contrariorum legitimè fiat, secun-
dum videlicet formas seu differentias, quibus
pugnant & à se dissentiant. Talis autem est op-
positio viuificationis & mortificationis vnus
eiusdemq; Christi percepti. Hæc idcirco tam
diligenter moneo: quia me non latet plures es-
se Theologos huiusmodi fundamenta, quia
Ethnicis quoq; cognita fuerunt, tanquam so-
phistica eludere & reijcere.

DE VERA COMMVN.
ASSUMPTVM.

Assumptū
probatū
locis S. Sc.

Assumptum nostrum probatur testimonio
Christi Ioan. 6. Ego sum panis viuificus, qui è
cælo descendit: si quis ederit ex hoc pane viuet
in æternum. v. 51. Et ver. 50. Hic est panis ille,
qui è cælo descendit, vt qui eo vescitur non
moriatur. Et paulò post, vers. 54. Qui edit car-
nem meam & bibit meum sanguinem, habet
vitam æternam: & ego excitabo eum in vlti-
mo illo die. Item sequentibus tribus versibus.
Caro enim mea verè est cibus, & sanguis me-
us verè est potus. Qui edit meam carnem &
bibit meum sanguinem, in me manet & ego in
eo. Sicut misit me viuens ille pater, & ego vivo
per patrem: ita etiam, qui ederit me, viuet ipse
quoque per me. Atque hæc est nostra, vel po-
tius sacrę Scripturę sententia de vera *coiua*
viã corporis Christi: quam ex animo am-
plectimur & bona conscien-
tia tuemur.

ALTERVM

ALTERVM DISPVTATIONIS CAPVT, QVOD
est Elenchus sophismatum
aduersariorum.

Hactenus ex sacris literis vnionis no-
stræ cum Christo, seu κοινωvίας cor-
poris Christi, causas internas & ex-
ternas, & effecta, apertè, perspicuè,
& κατασκευασικῶς exposuimus & compro-
bauimus. Transitio:

Sequitur igitur vt hoc secundo capite ἀνα-
σκευασικῶς aduersariorum sententiam per-
pendamus, eorumq; sophismata, quibus veri-
tati vim inferre conantur, solidè, & perspicuè,
adhibito instrumento Logico, refutemus. Methodus
Haud abs re vero facturi videmur, si eandem
viam, quam nobis in superiori capite propo-
suimus sequamur: & ita in singulis capitibus
quibus in rebus à nobis dissideant aduersarij,
ostendamus.

DE SVBIECTO VNIONIS.

Contra primum Aphorismum, quo κοινω-
vίας seu vnionis subiectum fecimus Christum
cum suis beneficijs coniunctum & considera-
tum, sic argumentantur quidam. Obiectio
contra ori-
ginem Aphas-
ismum.

ELENCHVS SOPHIS.

Antecedēs. Impij manducant corpus Christi in pane Cœnæ, sed non manducant vim & virtutem saluificam corporis Christi.

Consequēs. Ergo corpus Christi potest separari à virtute viuifica.

Refutatores Orthodoxi consensus argumentum hoc in ista sua consarcinatione passim inculcant.

Duple & fallacia in antecedente. Ad antecedens verò eius duplex est responsio, atque ideo duplex quoque in eo fallacia.

Amphibologia. Prior est ἀμφιβολογία in verbis corporis Christi: quæ aliquando apud Patres signum vel Sacramentum corporis Christi pro nobis crucifixi, idque metonymia in Sacramentalibus locutionibus trita, & vsitata significant: qua videlicet signa accipiunt nomina rerum signatarum.

Quod testatur Augustinus, Tractatu 63 in Ioannem: Sicut ergo solet loqui sacra Scriptura, res significantes, tanquam illas quæ significantur appellans, ita loquutus est Dominus.

Hoc igitur sensu sæpè legimus corpus Christi in S. Cœna tam ab infidelibus quam infidelibus lacerari, confringi, atteri, & premidentibus. Item, Labia nostra sanguine Christi rubescere & colorari.

Aliquando

Aliquando verò corpus Christi propriè accipitur pro essentia siue substantia corporis Christi. Corpus Christi propriè dictū.

Priori significatione si dicant aduersarij, corpus Christi ore impiorum manducari, minimè repugnabimus: quia illud corpus non nisi ore, & tam ab impijs quam pijs manducatur. Deinde verò, si contendant impios ipsam corporis Christi substantiam percipere in pane & sub pane, nihilo plus agent, quàm vt incurrant in errorem petiti Principij, id què triplici ratione.

Impij quod corpus manducant.

Quod corpus non manducant; Petiti principium triplex.

Nam primò non sine causa quæritur inter nos & ipsos, vtrum Christus dixerit, & senserit in pane, sub pane, & cum pane manducandum esse corpus suum: quippe cum Christus non dixerit in pane, & sub pane est corpus meum: sed hic panis est corpus meum.

Deinde controuertitur quoque, an impij accipiant ore ipsum substantiale seu essentialè corpus Christi: quippe cum sacra Scriptura solam fidem, qua Christum apprehendimus & retinemus, commonstret.

Tertio in eo quoque non conuenit, quod caro Christi separatim à sua virtute viuifica possit manducari: quippe cum Christus Ioannis 6. pronunciet omnem qui suam car-

ELENCHVS SOPHIS,

nem manducet, habere vitam æternam,

**Aduersario
rum dispu-
tandi ratio
præpottera**

Has igitur tres sententias, quæ in contro-
uersia positæ sunt, aduersarij pro argumentis
arripiunt, atque inde adamantinam conclu-
sionem deducunt, scilicet. Probent igitur pri-
us aduersarij ex sacra Scriptura, in pane &
sub pane abscondi corpus Christi: probent
Christum sine fide apprehendi: probent de-
nique Christum manducari, & percipi sine
virtute viuifica. Quod ubi fecerint, vice-
rint.

Absurdum. Sed deducamus argumentum ad absur-
dum.

Propositio. Si corpus Christi accipitur ab impijs sine
effectu, sine virtute, sine efficacia viuifica, cum
sequitur corpus Christi denuo mori.

Ratio. Nam corpus spoliatum sua virtute & effi-
cacia non corpus viuum, sed stipes & cadauer
dici meretur.

Assumpti. Sed hoc est absurdum, impium, & blas-
phemum.

Cõplexio Ergo illud quoque absurdum, impium, &
blasphemum sit necesse est.

**Regeritur
argumenti.** Retorqueamus argumentum.
Si impij accipiant corpus sine virtute, sine
effectu, sine viuifica vi, tùm sequitur impios
non verum corpus, quod tamẽ aduersarij nun-
quam non inculcant, accipere. Nam corpus
Christi

Ratio. quam non inculcant, accipere. Nam corpus
Christi

Christi sine propria virtute & effectu, verum corpus nullo modo dici potest.

At corpus Christi ab impijs accipitur sine virtute, sine effectu, atque adeo sine vita. Nam auctores centonis refutationis Orthodoxi consensus id vehementer urgent infideles accipere signum & rem signatam in sacramento Cœnæ, sine virtute Sacramenti.

Ergo impij in Cœna corpus Christi verum nequaquam accipiunt ex Hypothesi aduersariorum.

Itaque concludamus hunc locum, & dicamus impios nec manducare in pane verū Christi corpus, nec virtutem viuificā à Christo perceptam posse separari: atq; idcirco Christum, cum sua viuifica vi cōsideratum subiectum seu materiam esse nostræ vnionis.

CONTRA SECUNDVM

Aphorismum.

Contra secundum Aphorismum, quo solos fideles vnum cum Christo, & vnum inter se esse affirmauimus, afferunt locum Pauli priore ad Corinth. 10. cap. Poculum benedictionis, cui benedicimus, nonne communio sanguinis Christi est?

Obiectio prima in solida farragine refutationis Orthodoxi consensus, pagina 156. hæc est.

Assumptio,

NOTIA.

Cōplexio:

Correctio
erroris.

Obiectio 2.
ex refutatione Orthodoxi consensus pag. 156.

ELENCHVS SOPHIS.

Paulus ait: Omnes ex vno pane participamus.

Ergo Paulus loquitur de κοινωνία quam fideles non solum inter se, sed cum infidelibus habent.

Expositio
antecedētis

Expono antecedens: Paulus ait, de ijs omnibus, qui poculo benedicunt, hoc est, qui benedictione, id est, vera pietate & fide, ex qua illi consequuntur, cœnam Dominicam accipiunt. Item de ijs qui panem frangunt, hoc est, qui legitimum vsum à Christo sancitum & institutum in Cœna administranda obseruant, atque ei nihil addunt, nihil detrahunt: ac per consequens Idololatrias & impios fugiunt.

Error à nō
obsequente

Ergo negandum est consequens: Quia error est *παρὰ τὸ μὴ ἐπιόμδνον*, & plus ponitur in cōclusionē quàm in præmissis. Paulus enim in præmissis, de fidelibus tantum, quos suis proprijs notis describit & ab infidelibus discernit, loquitur.

Ratio.

Conclusio verò loquitur de ijs quoque qui istis notis destituuntur ac, propterea superioribus istis aggregati nullo modo debent. Itaque vt argumenti falsitas eo facilius perspicuatur, deducamus ad hoc absurdum.

Absurdum.
Propositio

Si Paulus loquutus est de κοινωνία, quam pij cum impijs habent, tum verò sequitur impius non minus quàm pius poculo benedicere, hoc

re, hoc est, pia & fideli gratiarum actione poculum illud bibere, quàm pios: & panem non minus frangere, hoc est, Christi institutum obseruare, quàm pios.

Sed hoc est absurdum & ἀδύνατον. Nam **Assumptio.**
infideles homines & Idololatæ signis istis non **Ratio.**
benedicunt, sed maledicunt: Christi institutum non obseruant, neque reuerentur, sed pedibus conculcant, prophanant, & penitus, quantum in se est, abrogant.

Ergo corrigamus hunc errorem, & ista absurda vitemus, statuendo Paulum de ea tantum **Correctio erroris.**
κοινωνία loqui, quam fideles inter se & cum Christo capite, in cœna Dominica testantur & obsignant.

Obiectio secunda, pagina 156. refutationis **Obiectio 2.**
Orthodoxi consensus. pag. 156.

Paulus non facit mentionem fidei aut infidelitatis, sed simpliciter ait, omnes qui de sacramento pane communicant, siue fideles siue infideles sint, fieri vnum corpus.

Ergo Paulus loquitur non de *κοινωνία* quâ soli fideles cum fidelibus, sed quam omnes, qui ad Domini Cœnam accedunt, inter se habent.

Ad antecedens quod attinet, respondetur.

ELENCHVM SOPHIS.

*Responde-
tur ad ante-
cedens con-
cessionem &
ἀντιπαρ-
αγωγῆς.*

Etsi Paulus præcisè non ponat nomen fide-
lium & infidelium: tamen, quos intelligat esse
vnum corpus, colligitur ex notis, ceu proprijs
adiunctis, quæ tribuit ijs, qui sunt vnum cor-
pus: quæ, vt antea probauimus non nisi fide-
libus competunt & tribui possunt.

*Paralogis-
mus à dicto
secundum
quid.
Ratio.*

Ergo consequens negatur: quia laborat pri-
mo Paralogismo à dicto secundum quid ad di-
ctum simpliciter, seu Ignoracionis Elenchi. Nō
enim sequitur: Paulus præcisè non ponit no-
men fidelium. Ergo Paulus omnino non me-
minit fidelium.

Instantia.

Nam eodem modo possem argumentari &
colligere ex primo Ioannis, vbi prodromus
Christi, Christi tantum adiuncta propria, vide
licet quod baptizet Spiritu sancto, quod sit se
fortior, quod sit se prior, quod sit agnus Dei tol-
lens peccata mundi, exprimit, nomen auē Chri-
sti non ponit, quod Ioannes de Christo Iesu nō
loquatur.

*Duplex ra-
tio res no-
minandi
Simplex &
directa.*

Vbi notandum tam in sacris quàm prophæ-
tis literis duplicem esse rationē, res nominan-
di & explicandi. Alia est simplex & directā, qua
simpliciter & directè sine verborum ambage-
rem aliquam suo nomine proprio insignimus
& exprimimus.

*Implicita
& periphra-
stica.*

Alia verò est implicita & periphraistica, qua
maioris emphaseos, aut amplificationis causa,
rem

rem vel suis proprijs notis, vel proprijs officijs, vel proprio siue & effecto innuimus & describimus.

Itaque Paulus priori modo non facit mentionem fidelium, hoc est, non præcisè ponit nomen eorum, qui in sacra Cœna in vnũ corpus coalescunt: sed posteriori tantum eos nobis de notat. Vnde secundo loco non incõmodè quoque, hoc sophisma, quo aduersarij & sibi & alijs imponunt ad errorem *παρὰ τὸ χῆμα τῆς λέξεως* retuleris.

Error à figura dictionis.

Præterea Paulini argumenti nerui planè inviderentur, atque Paulus valde *ἀλόγως* & absurdè colligere argueretur, si vera esset aduersariorum interpretatio. Nam perinde esset ac si diceret: Dilecti mei fugite Idolothyta & auersamini sacrificia infidelium. Ratio est: Quia in sacra Cœna vnum corpus euasistis cum infidelibus: atavt non necesse sit in eorum demũ sacrificijs vnum cum ijs corpus fieri. Seu vt rectius intelligatur, Fugite Idola & Idolothyta: quia debetis cum infidelibus vnum corpus fieri, nõ quidem in eorum sacrificijs, quæ Dijs faciunt, sed in sacra Cœna, in qua vnà nobiscum pias preces concipiunt, & Deum ex animo laudat. Quod quàm absurdum, quàm impium, quàm à mente Paulina alienum sit, quàm ab omni

Absurdum;

Ratio.

Epinothous.

ELENCHVS SOPHIS.

pietate & tota sacra scriptura diffideat, non difficile est indicare ijs, qui vel à primo limine sacras literas salutarunt.

Correctio
erroris.

Ergo hunc errorem corrigamus & statumus Paulum suos dilectos dehortari ab Idolothytis & sacris quæ ab infidelibus Dijs gentium immolantur, quia scilicet ipsi nõ quidem cum infidelibus, sed inter se & cum Christo sint vnum corpus: atq; idcirco eos monere, ne committant, vt participes fiant dæmoniorum aut aliquid commercij habeant cum infidelibus. Atque profectò horrendum est auditu, & in ipsum Deum supra modum blasphemum dicere & docere, impios prophanosque homines in sacra Cœna non solum ore impio & impuro sacratissimum corpus Domini intra se recipere: sed etiam vnum corpus cum infidelibus euadere: quippe cum tota sacra scriptura magno studio & grauissimis comminationibus ab ijs omnibus auocet, quibus videri possumus aliquid commercij cum infidelibus habere. Contra verò omnibus modis ad ea exuscitet, quæ non solum nos ab ijs discernunt, sed etiam longissimè disiungunt & distrahunt. Inter quæ Sacramenta à Deo nobis commendata, non postremum locum occupant: siquidem sint *σφαιδὲς* iustitiæ, & tesseræ quibus Christi membra esse cognoscimur, & ab omnibus

bus impijs distinguimur: Tantum abest vt sacra mēre nos cum impijs & infidelibus vnum corpus efficiant.

Obiectio tertia. Pagina 157. refutationis Orthodoxi consensus. Obiectio 3. pag 157.

Paulus per mensam dæmoniorum non intelligit spirituales κοινωνίας cum dæmonibus, sed externam societatem in externis Idolothytis vescendis.

Ergo Paulus per mensam Domini externū illum vsum panis sacrați, qui in mēsa Domini dispensabatur, intelligit.

Ad antecedens quod attinet, rectè respondetur, id laborare Carcinomate petiti principij. Quis enim istis Theologis concessit aut conceder, mensam dæmoniorum significare tantum externam illam societatem, quam ipsi interpretantur? An ignorant isti Orthodoxos vnanimi voce ipsis refragari? Ergo sumptum illorum, nisi firmo aliquo argumento suffulciatur, nihil aliud est, quàm fundamentum in aquam positum.

Deinde in eo est error *παρὰ τὸ ἧμα τῆς λέξεως*: Nam *κοινωνία* & mensa dæmoniorum non tam significat externam societatem, quæ in externis Idolothytis vescendis coit, quam internam & spirituales animorum cum dæ-

Petitiō prin-
cipij.

Ratiō

Error figuræ didio-
nis.

ELENCHVM SOPHIS.

monijs communionem & coniuncti onem: id quod Paulus apertè docet. Nam vt vehemèntius vrgeret Corinthios & ipforù animos grauius feriret. Negat illos quod fortassis sibi imaginabantur, tam externè cum Idolis & infidelibus, quàm internè cum dæmonijs societatis participes fieri: dum ait: Idolum & Idolothytum nihil esse, sed dæmones quorum κοινωνοὶ & socij fiunt, qui Idolothytis vescuntur.

Sententia
Pauli.

Sententia igitur Pauli est: Exigua sanè res & leuis momenti esset, neque magno cum periculo coniuncta, si tantum fieretis socij Idolorum, Idolothytorum & Idololatrarum: Id verò longè grauisissimum est, & præsentissimum exitium affert, κοινωνοὺς socios fieri diabolum.

Error di-
uisionis.

Ex quibus tertius error *παρὰ τῆς διαίρεσ-
σεως* existit: quia hac sua interpretatione, diui-
dere & separare conantur aduersarij ea, quæ
perpetuo nexu copulata sunt, quæ perpetuo se
comitantur, quæ dissoluere magis ἀδύνατον
est quàm Gordium nodum. Nam externus cul-
tus Idolorum, & externa societas cum Idolo-
latris, semper perpetuoquæ coniuncta est cum
animorum *δυσωσσία*, seu defectiōne interna à
Deo, & cum societate spiritali cum diabolo.
Et hoc ita esse plurima sacrarum literarum ex-
empla

Ratio.

empla & testimonia comprobant, quæ omnia hoc loco percensere longum foret: neque res aperta probatione indiget. Ergo quod Christus de diuitijs seu Mammonæ pronunciauit Matthæi 6. versu 21. id rectè omnibus Idololatris accommodari potest: Vbi thesaurus, ibi cor vestrum.

Sed hæc quoque obiectio reducatur ad absurdum, cum nihil nisi absurdū spiret. Si mensa dæmoniorum & mensa Domini significat tantum externam societatem, non autem illam animorum internam & spiritualem: tum verò sequuntur hæc duo absurda.

Absurdum

Primo posse hominem Idolis atque dæmonibus sacra facere, ij-que cultum externum præstare sine interna animi contaminatione, atque adeo sine salutis discrimine atque animi iactura. Nam cuius animus manet integer, & cuius spiritus non contaminatur interna diaboli communionem, cum quoque nullo salutis detrimentum accipere necesse est. Sed hoc est absurdum, & è diametro pugnat, cum dicto Christi, Nemo potest seruire duobus dominis. Ergo id quoque absurdum & impium sit necessario consequitur.

Ratio

Deinde. Si mensa dæmoniorum tantum significat, externam cum infidelibus societatem, tum falso Deus passim per Prophetas pe-

ELENCHVS SOPHIS.

pulo Israelitico, & omnibus omnino Idololatris obijcit, quod animi eorum, tanquam impudentes meretrices à suo coniuge, turpissimè defecerint, atque idcirco æternum supplicium promeruerint.

Sed hoc non dictu, sed cogitatu maximè impium & omnis impietatis cumulus est.

Ergo aduersariorum doctrina talis quoque indicetur necesse est.

Retorqueamus quoque argumentum.

Retorque-
tur argu-
mentum.
Propositio

Si mensa Domini significat tantum externam, & quæ in oculos hominum incurrit acti-
nem & ceremoniam, tum sequitur tam piis
quàm impiis nihil nisi externa & in sensus in-
currentia signa in sacra cœna accipere. Nâ quo-
modo id posset accipi, quod res externa præ se
non fert, neq; denotat? Sed hoc absurdum esse
aduersarij libenter concedunt.

Ratio.

Assumptio.

Cōplexio.

Ergo concedant quoq; necesse est suam o-
pinionem de mensa Domini & mensa dæmo-
niorum absurdam esse.

Correctio
erroris.

Quapropter nocentissimæ huic pesti medi-
cinam adhibeamus, & certo statuamus mēsam
dæmoniorum non solum externam in Idolo-
thyti vascendis, societatem cum infidelibus si-
gnificare, sed etiam & multo magis internam à
Deo defectionem & spiritualem cum diabolis
scortationem notari. Ac per consequens men-
sam

fam Domini internam & spiritualem, quam soli fideles inter se & cum Christo capite habent communionem significare.

Obiectio quarta, pag. 161. ex Orthodoxi con-
sensus refutatione.

Obiectio
4 pag. 161

Si Paulus loquitur de spirituali communione corporis Christi, qua fideles vnum corpus cum Christo, tanquam capite, fiunt. Sequitur omnes qui accedunt & percipiunt sacram Cœnam vnum fieri cum Christo.

Propositio.

Sed hoc absurdum. Ergo & illud.

Assumptū.
Cōplexio.
Petitur
principiū.

Responderetur. Connexū Hypotheticum falsum est, falso fundamento nitens & petiti principij errore laborans. Nam aduersarij ex falsa hypothese & falso postulato, quod nos nondum concessimus, ipsi verò nondum ex sacra scriptura probarunt, neque in æternum probaturi sunt, argumētantur. Pro concesso enim & confesso sumunt, impios idem manducare in cœna Dominica quod pij, & pios cū impijs in sacra Cœna fieri vnum corpus, quod tamen hodie non solum controuertitur, sed etiam firmissimis rationibus oppugnatur, atq; ab omnibus rectè sentientibus tanquā impium & blasphemum repudiatur & exploditur.

Ergo stolidi illa refutatio stramineam arundinem sibi supponit, qua nec ipsa nec alij tutò & sine periculo inniti possunt.

ELENCHVS SOPHIS.

Aburdum. Deinde cum refutatio valdè insolenter scribat, impios fieri membra corporis mystici, sed membra putrida, & altero demum seculo refecanda: quomodo quæso se ipsam in idem absurdi præcipitium præcipiti cursu non abripit, quo alios rapi clamitat. Nam cum impij sint in corpore mystico Christi, tanquam membra putrida, necessario sequitur, impios vnũ fieri cum capite Christo: quemadmodũ membra in corpore arida & corrupta, non minus cum capite vniantur antequam amputentur, quàm membra viridia & sana.

Contradictio. Præterea cum refutatio concedat, & vrgeat Paulum verba facere de κοινωνία, qua fideles vnum corpus inter se, & cū fidelibus fiant, non autem de κοινωνία qua fideles cū Christo tanquã cū capite, vnũ corpus constituent *ἀδυσία* contradictione se ipsam implicat. Nam concedere & vrgeri fideles inter se, & cum infidelibus fieri vnum corpus, nihil aliud est quàm concedere & vrgeri, fideles & infideles cum Christo capite vnum fieri corpus. Fideles siquidem nulla alia ratione inter se vnum corpus sunt & dicuntur, quã in Christo capite: id quod passim in suis Epistolis docet Paulus. Itaque concedere fideles vnum fieri corpus cum infidelibus, & negare vtrolque fieri vnum corpus

pus cum Christo, idem est ac si quis negaret fideles inter se & cum infidelibus vnum corpus euadere, corpus siquidem non est, quod capite suo careat.

Deniq; ab omni non modò veritate, sed etiã *Absurdum* ratione alienum est dicere impios in sacra Cœna magis fieri vnũ corpus orali manducatione cum fidelibus, quàm cum Christo; quandoquidem infideles infideli ore non corpora fidelium, ex sententia refutationis, sed corpus Christi indigna sua & abominabili ingluuie manducât. Itaq; ex eorum sententia rectè concludimus in hunc modum. Si impij in cœna cum fidelibus, *Retorqueatur argumentum.* quia de vno eodemq; externo pane, externo ore participant, fiunt vnum corpus, quorum tamen corpora non manducant; quanto magis cum Christo, cuius corpus manducant, vnum corpus fient. Hoc connexum patet ex vi comparationis. *Propositio*

Sed antecedens est verum, si refutationi cre *Assumptio* dimus:

Ergo consequens multò magis verum esse *Cõplexio* oportet.

Ex his omnibus apparet, refutationem alijs absurda obijciendo, infinitis seipsam irretire, ita vt expediri nullo modo possit: nisi fortè tot tantosq; errores, in quibus iam multos annos versatur, reuocet & emendet.

ELENCHVS SOPHIS.

- Obiectio** Obiectio quinta pagina 161. refutationis Orthodoxi consensus.
- 5 pag. 161.**
- Antecedēs.** Paulus in descriptione illius *κοινωνίας* nō facit mentionem Christi; sed simpliciter dicit, vnum corpus multi sumus.
- Consequens.** Ergo Paulus loquitur tantum de externa cōmunionē & societate, quam fideles cum infidelibus habent.
- Expositio antecedētis** Expono antecedens. Paulo Apostolo, vt Corinthios suos ab idololatrarū consortio, & idolorum sacrificijs auocaret, propositum fuit duo officia & fines cœnæ Dominicę describere. Primo, quia sit *κοινωνία*, id est, cōmunionis nostrę cum Christo *σφραγις* & certissimū sigillum. Deinde quod etiam sit certissimum testimonium & symbolum cōmunionis fidelium inter se, quæ non perspicitur & consideratur, nisi in Christo capite: qui istius vnionis fulcrum & complementum est.
- Error à dicto secūndum quid.** Itaq; negamus consequens: quia in eo est error à dicto secundum quid ad dictum simpliciter, seu potius ab Ignoracione elenchi: quo ita colligitur: Paulus non facit mentionem Christi, dum inquit, Vnum corpus multi sumus.
- Ratio.** At Paulus in præcedente versu apertè significauit, cuius corporis in sacra Cœna fiamus participes, & in quo nos quoq; vnum corpus fiamus,

fiamus, dum ait, Poculum, cui benedicimus, nonne *κοινωνία* sanguinis Christi est? Panis, quē frangimus, nonne *κοινωνία* corporis Christi est? Huc accedit, quod idem Paulus alijs in locis declarauit, in quo vnum corpus fiamus, & cuius corpus sumus, videlicet Christi capitis nostri. Ad Rom. 12. v. 4. & 5. Quemadmodum in vno corpore multa membra habemus: membra omnia non eandem habent actionem: ita multi vnum corpus sumus in Christo: sigillatim autem alij aliorum membra. 1. Cor. 12. v. 11. Sicut enim corpus vnum est, & membra habet multa, omnia verò membra corporis vnius multa cum sunt, vnum sunt corpus: & ita Christus.

Item vers. 27. Vos autem estis corpus Christi, & membra ex parte. Item ad Ephes. 2. v. 14. & 15. Ipse enim est pax nostra, qui vtraque fecit vnum, & parietis intergerini septum soluit. Inimicitijs lege mandatorum in ritibus per carnem suam abolitis: vt ex duobus illis conderet in semetipso vnum nouum hominem faciens pacem. Et utrosque in vno corpore reconciliaret Deo per crucē, peremptis inimicitijs per eam.

Itaque fideles non aliter vnum corpus esse scriptura docet, quā in Christo capite suo: ita vt non necesse sit semper & in omnibus locis, vbi vnius

ELENCHVS SOPHIS.

Illustratur
refutatio-
nis argu-
mentum si-
milis.

nis huius mentio fit, meminisse Christi capi-
tis: quippe cum id relatione quadam perpetuo
intelligatur. Deinde autem hoc loco argumen-
tatur refutatio, vt nuper quidam eius socius. In
Institutione circumcisionis præputij non fit
mentio circumcisionis cordis.

Ergo circumcisio cordis non est res circum-
sionis præputij significata.

Item. In Institutione agni paschalis non fit
mentio specialis gratiæ Christi.

Ergo Christus nõ est res significata, agni pa-
schalis: ac per consequens agnus paschalis non
fuit sacramentum propriè dictum. Quasi verò
baptismi res significata, non sit sanguis Christi
& Spiritus sanctus, & baptismus non sit sacra-
mentum propriè dictum: quia in eius institu-
tione nec sanguinis Christi, nec Spiritus sancti
mentio fiat. Rectè igitur hæc & similia sophis-
mata reuocantur ad Ignoracionè elenchi, quia
in eis deest particula ad idem & secundū idem.

Petiti
principij

Ratio.

Notandū præterea aduersariorū consequens,
nihil nisi putidum, petiti principij fumum esse.
Nam merito dubitari potest, & dubitatur à
multis, vtrum fidelium aliqua sit vnio, præter
eam quæ est in Christo: Item vtrum aliqua sit
coniunctio & vnio fidelium cum infidelibus,
quippe cum sacra scriptura, quoad fideles, nul-
lam aliam vnionem, præter eam quæ in Chri-
sto capi-

sto capite est, commonstret: Id quod antea in-
 ductione ex Paulo comprobauimus. Quoad
 verò infideles, nō modo nullius fidelium cum
 ipsis vnionis & communionis mentionem fa-
 ciunt sacræ literæ: sed etiam grauissimis com-
 minationibus nos ab ea deterrent: id quod ex
 sacris literis passim intelligitur: Ac ne longè
 abeamus, quid Paulo aliud propositum est in
 hac præsentī disputatione quàm suos Corin-
 thios ab ista communione absterrere? Quid?
 quod idem Paulus 2. Corinth. 6. accuratissima
 antithesi, & firmissima demonstratione osten-
 dit, nullam omnino nec esse, nec esse debere,
 nec esse posse fidelium & infidelium commu-
 nionem. Ne impari iugo copulemini cum in-
 fidelibus. Quod enim consortium iustitiæ cum
 iniustitia? Et quæ communio lucis cum tene-
 bris? Et quæ concordia Christo cum Belial? *Attendite*
 Et quæ consensus Dei cum simulachris? *refutatores*
 Eant ergo nunc aduersarij, & Paulo respondeant
 corpus Christi iustitiæ & iniustitiæ, tenebris
 & luci, fideli cum infideli, templo Dei & si-
 mulachris commune esse, & ex vtrisque vnum
 corpus fieri. Hoc si fecerint cum Deo & Spiri-
 tu sancto bellare rectè dicentur. Sin verò mi-
 nus, errorem suum reuocent necessarium est.

Sed reducamus argumentum ad absurda & *Aburdum*
primum.
Propositio:
 ἀδύνατα. 1. Si loquitur Paulus tantum de

ELENCHVS SOPHIS.

ynione corporis, quod fideles cum infidelibus extra Christum & sine capite Christo constituunt: tum sequitur portentosum dogma, & auditu horrendum: videlicet Paulum docuisse & credidisse, fideles inter se & infideles non corpus sed putidum & mortuum cadaver esse.

Ratio.

Nam corpus capite truncatum, non corpus integrum, non viuum, non vegetum, sed truncus, sed cadaver, sed monstrum emortuum, fatidum & abominabile est.

Assumptio.

Sed consequens de Paulo cogitare non solum longè absurdissimum est, sed etiam extremae dementiæ & deploratæ impietatis certissimum indicium est.

Cõplexio.

Ergo & antecedens de Paulo cogitare non minoris dementiæ & impietatis est.

Alterum absurdum.

Propositio.

2. Si fideles, qui sunt membra Christi, vnum corpus sunt cum infidelibus extra Christum, tum sequitur vnum idemque membrum duorum corporum seiunctorum membrum esse.

Assumptio.

Ratio.

Sed hoc est absurdum & ἀδύνατον, & contradictionem implicans. Nam hæc duo simul consistere non possunt, docet Paulus 1. Corinth. 6. his verbis. An ignoratis corpora vestra membra esse Christi? num igitur tollens membra Christi, faciam scorti membra? absit, an ignoratis eum qui agglutinatur scorto vnum esse corpus cum scorto? sicut enim inquit, qui duo

duo erant caro vna, qui vero agglutinatur Domino vnus spiritus est. Sententia est, aut eritis membra Christi spiritualia, aut membra scorti: nam nullum est tertium, & vtriusque simul membra esse non potestis. Sed nolo vos esse membra scorti. Ergo volo vos esse membra Christi. Ergo illud quoque absurdum sit, & *ἀδύνατον* necesse est.

Sententia
verborum
Pauli,

3. Si fideles cum infidelibus in Sacra cœna vnum corpus fiunt, tum enim uerò Sacra cœna omnibus pijs, quibus sua salus curæ est, carne peius & angue & tanquam præsentissima pestis fugienda erit. Nam omnia ea, quibus cum infidelibus coniungimur, nobis, nisi in æternum exitium incurrere videntes scientes, prudentesq; velimus fugienda esse, nemo Christianorum est qui non concedat.

Tertium
absurdum &
Propositio.

Ratio.

At consequens manifestè falsum, *ἀθεον*, & *Assumptio*. *ἀδύνατον* est.

Ergo antecedens quoq; tale esse oportet.

Ergo tetrum hunc & periculosum errorem corrigamus & dicamus, Paulum agere de comunione, quam non solùm inter se, sed in Christo capite habent fideles: minimè verò de ea, qua cum fidelibus vnum corpus fiunt infideles, sed qua fideles ab infidelibus longissimo intervallo seiunguntur & apertissima nota discernuntur.

Correctio
erroris

ELENCHVS SOPHIS.

Obiectio 6 pag 156. Obiectio sexta, pagina 156. Refutationis Orthodoxi consensus.

Antecedēs. Paulus inquit : non potestis mensæ Dæmoniorum participes fieri & mensæ Domini. Ergo Paulus non loquitur de *κοινωνία* spirituali, quàm soli fideles cum fidelibus habent in Christo.

NOTA. Aduersarij, ita illos & me Deus bene amet, hanc obiectionem non protulissent, nisi iusto Dei iudicio, in trāsuersum acti, suo se telo iugulare deberent. Nam si quicquam est in S. Scriptura quod eorum dogma de manducatione impiorum magis impugnet & euertat, hoc ipso loco est. Quod nos apertissimè demonstrabimus.

Verba refutationis. Argumentum autem refutationis de verbo ad verbum sic habet. Idem quoq; confirmant sequentia verba D. Pauli vbi de *κοινωνία* Idolatrici cultus loquitur, non potestis mensæ Domini participes esse & mensæ Dæmoniorum. Hic enim prorsus nulla mentio sic fidei vel incredulitatis in mensæ participatione Domini, & mensæ Dæmoniorum, sed tantum cultus externi, seu rerum quæ in vtraque mensa dispensantur, videlicet panis sacrati in mensa Domini & Idolothytorū quæ in mensa Idololatrarum apponebantur vescenda. Vt qui ex Idolothytorū

lothyris vescabantur, vnum corpus cum illis erant quibus cum vescabantur.

Sententia aduersariorum, quantum ego qui Sententia
verborum. dem existimare, & alij, qui me iudicio excellunt, diuinare possunt, hæc est. Paulus ait, non potestis participes esse mensæ Domini & mensæ Dæmoniorum. Ergo omnes, qui de mensa Domini participant, siue sint pij siue impij, fiunt vnum corpus: & qui de mensa Dæmoniorum participant, fiunt corpus vnum cum illis, quibus cum vescuntur.

Sed quis est tam tenui iudicio, tam rerum Error
παρά τὸ μὲν
ἐπιφανέων. rûdis & expers, qui in hac argumentatione nõ attendat & animaduertat manifestissimum errorem παρὰ τὸ μὲν ἐπιφανέων: in quo consequens cum antecedente ita cohæret, vt lutum cum ferro. Nam infert conclusionem à mente & instituto Pauli penitus abhorrentem, atquò pro concinna & apta argumenti connexionè scopas dissolutas obrudit. Verum in præcedentibus verbis aduersarij seiplos erroris conuincunt, atq; absurdum quod hoc loco astruere conantur, optimè refutant. Quotquot de hoc pane edimus, sumus vnum corpus, vnus panis. Ergo non auellere vos debetis ab illo corpore & coniungere corpori Idololatrarum. Hic apertis verbis aduersarij affirmant & docent, eos qui mensæ Domini participes fiunt

Aduersarij
suis verbis
refutantur.

ELENCHVS SOPHIS.

fieri vnum corpus, ab illo vero corpore auelli,
& coniungi cum corpore Idololatrarum, quot
quot eorum sacrificijs inter sint. Quomodo er-
go hoc loco affirmare audent, Paulum docere,
impios cum pijs tam in mensa Domini, quam
in mensa Dæmoniorum vnum corpus fieri?

**Absurdum.
Propositio.**

Sed deducamus argumentum ad absur-
dum quod ex eo consequitur.

Si Paulus docuit hoc loco eos, qui partici-
pes sunt mensæ Domini, eosdem etiam parti-
cipes fieri mensæ Dæmoniorum: & qui parti-
cipes sunt mensæ Dæmoniorum, fieri etiam
participes mensæ Domini: & utrosque fieri v-
num corpus utrobique: tum sequitur Paulum
contradictoria de vna eademque re affirmasse.
Nam non posse calicem Domini bibere & ca-
licem Dæmoniorum: & non posse mensæ Do-
mini participare & mensæ Dæmoniorum: &
posse calicem Domini bibere & calicem Dæ-
moniorum: & posse participare mensæ Domi-
ni & mensæ Dæmoniorum, perpetuo contra-
dicunt.

Deinde hæc quoque pugnant vnum &
eundem hominem membrum Christi esse, &
membrum Dæmoniorum.

Assumptū. Sed Paulum contradictoria de vna eadem-
que re affirmasse impium est dictū.

Cōplexio.

Ergo & illud ex quo hoc consequitur impi-
um sit oportet.

Stat

Stat igitur firma fixaque antithesis Pauli-
na: vnum eundemq; hominem numero non
posse, non posse inquam, simul & semel cali-
cem Domini bibere & calicem Demoniorum,
mensæ Domini participem fieri & Demonio-
norum. Vnum corpus cum fidelibus atque a-
deo Christi fieri, & vnum cum infidelibus at-
que adeo cum Diabolo. Nam ea tam sunt ἀδύ-
νατα, vt præclare & præclara collatione docet
Ambrosius in hunc locum, quàm illa Christi
Matth. 7. ver. 24.

Ambrosius

Vnum eundemq; hominem posse duobus
Dominis contrarijs seruire: posse vtrunq; ama-
re: posse vtriq; adhærere. Imò tam ἀδύνατα
sunt, quàm illa, quæ Paulus tanquam ἀσυν-
τακτα καὶ ἀντιπαρὰ πάντων ἀφερόντα opponit
2. Corin. 6. ver. 14. 15. 16. Vt aliquid consortij sit
iustitiæ cum iniustitiæ: aliquid communionis
luci cum tenebris: aliquid concordie Christo
cum Belial: aliqua pars fidei cum infidei: ali-
qua consensio templi Dei, cum simulachris:
hæc qui conciliare student & simul stare posse
contendant, ij rectè hoc loco à Paulo dicun-
tur cum Corinthijs Dominum παρὰ ἑαυτῶν
ad æmulationem prouocare atq; velle validior-
es ipso esse, vt pote qui contradictoria conci-
liare, Deum cum diabolo coniungere, cœlum
inferno miscere tentant.

ELENCHVS SOPHIS.

Aduersarij
nostri re-
sponsum e-
cludere co-
nantur para-
logismo à
dicto secun-
dum quid.

Cæterum refutatio hanc nostram respon-
sionem & explicationem, tot S. literarum testi-
monijs munitam & vallatam expugnare cona-
tur, affingendo ei Paralogismum, à dicto se-
cundum quid ad dictum simpliciter, his ver-
bis. Argumentantur autē Con. pilatores Zui-
gliani & Calviniani (est enim ista refutatio
infinitis huiusmodi salibus insulis condita.)
Sophisticè à dicto secundum quid ad dictum
simpliciter, ad hunc modū: Sine offensa Chri-
sti non potest homo professione Christianus
simul particeps esse mensæ Domini & mensæ
Dæmoniorum. Ergo omnino non potest simul
utriusque particeps esse.

Aduersarij
sua signen-
ta oppugnā
tes acrem
flagellans.

At verò optimi viri, neque nos ita argu-
mentamur, neque Pauli ea sententia est, quam
vos ei affingitis: atque idcirco cum vmbri pu-
gnatis & acrem flagellatis.

Ratio.

Nam primo illa vestra distinctio, seu po-
tius additio, sine offensa Christi, non nostra
sed vestra est, non ex Pauli mente desumpta,
sed vestro cerebro excogitata. Paulus siquidē
id nunquam dixit, & S. Scriptura nusquam ha-
bet, quare ô Lumina mundi petendo princi-
pium obscurū per obscurum, dubium per du-
bium, imò falsum per falsum probatis. Paulus
enim simpliciter sine vlla adiectione, sine limi-
tatione, sine vestra offensa, calicem Domini &
calicem

**Petitū prin-
cipium.**

calicem Dæmoniorum, mensam Domini & mensam Dæmoniorum opponit, atque vnum eundemq; hominem vtriusq; participem fieri nullo modo posse pronunciat. Atq; idcirco in Corinthios ista duo cōtraria conciliare volentes, hac grauissima interrogatione insectatur, qua eorum ànimos tanquam fulmine proster- nit & percellit: Num prouocamus ad æmulationem Dominum? num validiores eo sumus? sensus est, ij qui docent & sentiunt vnum eundemq; hominē mensæ Domini & mensæ Dæmoniorum participem fieri posse *ἄνευ χεῖρ* id est, cum Deo bellum gerere conantur, vt pote qui duo contradictoria contra decretum & veritatem diuinam conciliare volunt.

Atq; profecto summe miserandum est tan- tos Theologos Deū cum Diabolo corpus Do- mini cum corpore Dæmoniorū, cultū Dei & cultum Dæmoniorum coniungere & cōmisce- re: cum tota S. Scriptura ista duo quàm longis- sime disūgat, atq; nullo modo simul stare pos- se doceat, vbi corpus Domini, ibi corpus, Dia- boli locū non habet: in quo homine Deus ex eo Diabolus expellitur: in quo diabolus, in eo Deus sua gratia non est: vbi verus Dei cultus, ibi superstitio & religio falsa exulat: vbi super- stitio ibi vera religio non floret. Hæc ita aperta & firma sunt, vt nulla sophistica eludi, nulla

Nota quos
quantitas
contradictio
ria cumule-
tur ab ad-
uersarijs.

ELENCHVS SOPHIS.

distinctione obscurari, nedū expugnari possint. Sed pergit nostra refutatio: Pagina 158. Falsum etiam est in compilatoribus, quod dicunt: D. Paulum negare eos, qui Ethnicorum sacris & mensæ Dæmoniorum cōmunicant, posse participes esse mensæ Domini. Quod enim nō modo facere potuerint, sed etiā factō prestiterint, id D. Paulus in illis reprehendit.

Nulla frons
nulla pietas
in refutatio
ne.

Cōsidera piè lector, & ob oculos propone verba Pauli, & tum iudica, an isti Theologi nō modo omnem frontem, sed etiam pietatē ex animis amiserint: quippe cum expressum & luce ipsa meridiana clarius Dei verbū negare & falsum proclamare nō erubescant: vt suum errorē tueri possint. Non potestis, inquit Paulus, poculum Domini bibere, & poculū Dæmoniorum: non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ Dæmoniorū. Iam quis quæso tam audax, tam infans, tam rerum rudis qui hinc cōcludat. Ergo falsum dicit, quis dicit Paulū negare, nos posse mensæ Domini, & mensæ Dæmoniorū participes fieri. **Aburdum.** Nam perinde esset ac si quis spiritu vertiginis abreptus ex Christi dicto Matth. 7. colligeret. Nemo potest seruire duobus Dominis: Ergo falsum dicit, quicumq; dicit Christum negare posse aliquē duobus Dominis contrarijs seruire: vel ex Paulo 2. Corinth. 6. nulla concor-

dia Christo cū Diabolo, nulla pars fideli cum infideli: Ergo falsum dicit, quicumq; dicit, Paulum negare esse concordia Christo cum Bezial, aut partem fideli cum infideli. Hæc hæc inquam, sunt illa portenta Thomistica: hic est illè spiritus vertiginis: hæc est illa deplorata impietas: hæc illa insignis impudentia: hæc mala illa conscientia à furijs infernalibus agitata: hoc crimen falsi: quod refutatio nostris hominibus toties obijcit & falso attribuit.

Cæterum hanc suã meretriculam falso colore fucare & cõmendare conantur: at Corinthij, inquit, vtrunq; ipso factõ præstiterunt, ac ppter ea à Paulo reprehensi sunt. Itaq; probabile est Paulũ nõ negare posse eosdẽ participes fieri mēse Domini & mensẽ Dẽmoniorũ.

Hic verò est, ô Theologi, scopulus ille in quẽ impingitis: hic est gladius ille verbi Dei, quo impiorũ ora obstruuntur & iugulantur, ne possint edere sanguinẽ Christi, etiã si quotidie Sacramentũ tantæ rei sibi ad iudiciũ sumant, vt præclarè est apud Augustinũ. Nam quia Paulus negat, Corinthios posse poculũ Dñi bibere & poculum Dẽmoniorũ, & posse mēse Dñi participes fieri & mensẽ Dẽmoniorũ: & tamẽ intelligam⁹ Corinth. vtrinq; externa symbola accepisse, rectè cõcluditur, Paulũ impijs nõ externa signa sed corp⁹ & sanguinẽ

Falsis color, quo est cor fucatus.

Respondit.

ELENCHVS SOPHIS;

Adversarij
Iudunt & ec-
clesiæ illu-
dunt ambi-
guitate &
æquioca-
sione.

Correctio
erroris.

Christi omnino negasse. Itaq; luditis & Deo te-
tiq; mundo illuditis ἀμφιβολογία ceu ambi-
guitate phrasium. Nam mensa & poculum Do-
mini hoc loco Paulo non significat externa si-
gna, sed res internas, videlicet corpus & sangui-
nem Christi: Illa siquidem pijs & impijs com-
munia: hæ verò piorum & fidelium peculiaris
sunt. Item poculum & mensa Dæmoniorum hoc
loco non significat externa Idolothyta, sed in-
ternâ animorum cum diabolis κοινωνίαν: quod
colligitur ex illis verbis Pauli. Illud dico quæ
immolant gentes, immolare Dæmonibus: na-
lim autem vos participes esse Dæmoniorum.

Sed vt tandem vela contrahamus, cogitet
quæso omnis pius quàm horrendum quàm im-
pium, quam ab omni S. Scriptura alienum dog-
ma sit, posse vnum & eundem hominem κοινωνοῦν
fieri sacratissimi corporis Christi, & substantiæ
seu naturæ Diaboli: in vno & eodem ore, angu-
stissimam carnem Christi & impurissimam sub-
stantiam diabolorum esse: in vno & eodem ani-
mo carnem Christi & ipsum Diabolum habitare.
An non hoc est, non dico cælum inferno, sed
Christum & diabolum miscere: an non hoc est
templum Dei sanctissimum non dico prophane-
nare, sed diaboli quoq; templum constitueret
A qua impietate merito abhorrent omnes pij.

Aduersarij quoq; cōtra id, quod ex S. literis demonstrauimus solū Deum causam efficien-
rem nostræ vnionis esse, hoc est, in verbo & Sa-
mentis res ipsas, quæ promittuntur, nobis of-
ferre & dare: non autem manu & ore mini-
stri porrigi, in refutatione orthodoxi consen-
sus paginæ 169. sic argumentantur.

Obiectio
Aduersario-
rum pag.
169. refuta-
tionis or-
thodoxi cō-
sensus.

Paulus ait, à Domino accepi quod tradidi
vobis. Ergo Paulus manu sua non tantum ec-
terna signa, sed etiam corpus & sanguinē Chri-
sti manu sua dedit Corinthijs. Nam Paulus nō
tantum panem & vinum, sed etiam corpus &
sanguinem accepit.

Antecedens.
Consequens.
Ratio con-
sequens

Expono antecedens, Corinthij Cœnam Do-
mini, contra institutionē Christi & doctrinam
Pauli, in computationes immodicas & concor-
nationes prophanas conuerterant: in quibus
diuites sua fercula in ecclesiā comportabant
atq; ibi comessabantur & vino implebantur,
non secus ac in prophanis epulis & conuiuijs
fieri consuevit. Hunc igitur abusum & hanc
prophanationē intollerabilem corrigere vo-
lens, Paulus negat se id à Domino accepisse vel
ipso Corinthios docuisse: atq; idcirco veram
Christi institutionem & suam doctrinam ipsis
in memoriā reuocat ac totidem verbis repetit.

Expositio
antecedens.

ELENCHVS SOPHIS.

Errer à figura dictionis.

Accipere & tradere.

Sententia Pauli duabus confirmatur rationibus.

4.

2.

Absurdum.

Correctio erroris.

Itaq; negandū est consequens aduersariorū
 qa in eo est error *παρὰ τὸ χῆμα τῆς λέξεως.*

Nā accipere à Domino & tradere Corinthijs
 hoc loco nō significat rem aliquā de manu in
 manū accipere, & de manu in manū tradere,
 sed discere & docere. Vt sit sensus: Eum ritum
 & ceremoniā, quam à Domino in Cœna Do-
 minicā administrandā & celebrāda obseruan-
 dam didici, eandem vos quoq;. Et hanc ipsi-
 simam esse mentis Pauli sententiam duabus
 rationibus confirmabo.

Nam primò Paulus Corinth. externū ritū
 & externam solennitatē Cœnæ Dominicæ à
 Domino Apostolis præscriptā, deprauātes &
 prophanantes reprehendit: atq; ideo eā quali
 postliminio in ecclesiā reuocare & in integrū
 restituere conatur. Deinde Paulus Corinth.
 confusio & prophanationi opponit veram
 ceremoniam & legitimū ritum, quem ipse ex
 verbo Dei didicerat atq; Corinth. præceperat.

Deducamus igitur argumentū ad absurdū.
 Si Paulus omnia quæ à Dño accepit, tradidit
 Corinthijs, eo modo quo volunt aduersarij
 sequitur Paulū tradidisse ipsis Apostola-
 tum, fidem, spiritum sanctum, charitatē atq;
 adeo vitam æternam: sed hoc est absurdum.
 Ergo & illud absurdum erit.

Quapropter stupidus & crassus ille error in
 hunc

hunc modum corrigatur. Paulus omnia quæ à Domino accepit, id est, didicit & cognouit, ea omnia tradidit, id est, de ijs omnibus erudit Corinthios. Atq; idcirco præses hic locus aduersarios non modò non iuuat, sed etiã oppugnat, & firmũ esse ostendit, quod diximus solius Dei propriũ & peculiare esse virtute spiritus sui nobis ea, quæ in verbo promittuntur & Sacramentis obfignantur, conferre: Apostolorum autem & ministrorum ecclesiæ munus esse de modo & ratione promissa diuina accipiendi edocere.

CAUSA INSTRUMENTALIS.

Contra causam instrumentale, quã nos solum fidẽ fecimus, ita argumentatur refutatio orthodoxi consensus pag. 617. Ex August. patet tam pios quàm impios, tã fideles quàm infideles accipere integrum Sacramentũ. Ergo tam in fideles quàm fideles accipiunt corpus Christi: & per consequens nõ tantũ fide manducatur corp⁹ Christi. Ratio cõsequentię est: quia integrũ Sacramentũ non tantum est panis & vinũ, sed corpus etiã & sanguis Christi.

Expono antecedens. Verba August. habentur li. 3. de Baptif. cap. 14. Vbi August. disputat de integritate & pfectione Baptif. quoad impios & infideles hoẽs qui eo asperguntur. Nihil autem August. aliud ibi propositũ est quã pbare

Obiectio
prima pagæ
617.
Antecedens.
Consequens.

Ratio consequentię.

Expositio
antecedentis.
August. lib.
3. de Baptif.
cap. 14.
Scopus Augustini.

ELENCHVS SOPHIS.

veritatem Sacramentorum non infirmari ab-
 usu, & incredulitate hominum, qua res in
 Sacramentis oblatas respuunt, & repudi-
 ant: sed manere integra, & vera respectu Dei
 ea ordinantis. Et hanc ipsissimam Diui Au-
 gustini mentem, sententiamq; perpetuam esse,
 patet ex collatione, qua Sacramentum cum
 verbo Dei comparat, atque suam sententiam
 illustrat. Nam hoc eodem capite subiungit. Si-
 cut fieri potest vt integra teneat verba Symbo-
 li, & tamen non rectè credat, siue de ipsa trini-
 tate, siue de resurrectione, vel aliquid aliud. Et
 cap. 15. Sacramenta tamen si eadem sunt, vbiq;
 integra sunt, etiam si prauè intelliguntur & di-
 scordiosè tractantur: sicut Scriptura ipsius E-
 uangelij, si eadem ipsa est, vbiq; integra est:
 etiam si innumerabili falsarum opinionum va-
 rietate asseratur.

Augustinus
 ex Augusti-
 no explica-
 tur.

Propositio.

Itaque Augustinus docet impios & infide-
 les non alio modo & ratione integrum habere
 Sacramentum, vt integrum habent verbum.

Assumptio.

At verò impij & fide carentes præter externū
 sonum & præter literam nihil percipiunt: quip-
 pe cum res verbo Dei promissæ non nisi vera
 & saluifica fide percipiantur.

Ratio.

Cōplexio.

Itaq; in Sacramentis quoque, si modo Au-
 gustini comparatio constat, in Sacramentis
 quoque nil nisi externa signa percipiunt: nam
 vt in

vt in verbo res promissæ ita quoque in Sa-
 cramentis (nam vtrobiq; eedem sunt) non nisi
 fide vera & saluifica percipiuntur. Manent er-
 go integra Sacramenta, vt etiam verba respec-
 tu Dei ordinantis, offerentis & promittentis,
 etiã si fideles res promissas sua *ἀπιστία* repudi-
 ent & reijciãt. Huc igitur facit illud Augustini

Protasis.

Tractatu 26. in Iohannem: Si carnaliter accipis
 spirituale non esse desinit, sed tibi non est. Ita
 quoque rectè & verè dicimus, Sacramenta e-
 tiam si eorum res non percipiuntur, Sacramen-
 ta tamen esse non desinere, sed impijs non esse.

Apodosis.

Ergo negamus consequens: quia in eo error
 est *παρά τὸ μὴ ἐπὶ ὄνομα*. Nam non sequitur,
 impij habent, & impijs Deus offert integrum
 Sacramentum. Ergo impij ore manducant Sa-
 cramentũ integrum: id est, corpus & sanguinẽ
 Christi. Nam eodem modo & pari ratione con-
 cluderem: Impij habent integrum symbolum
 & impijs offertur integrum verbum. Ergo im-
 pij & sonum externum & promissionem ver-
 bo expressam accipiunt ac sibi applicãt. Quod
 quàm *ἄλογον* & absurdum sit intelligunt om-
 nes, qui non planè nihil intelligere volunt.

Ratio.

Deinde in argumento, vt ex modò dictis pa-
 tet, est error *ὀμωνυμίας* seu æquiocationis,

Error ὀμο-
 νυμίας.

quem aduersarij admittunt sub vocabulo Sa-
 cramentum alijs ſi

Sacramen-
 tum alijs ſi

ELENCHVS SOPHIS.

sum & cer-
emonia ex
terna pro-
priè.

Aliàs syne-
dochice
pro signo
& re signa-
ta.

Posteriori
significatio-
ne non mā-
ducantims
pij.

cramenti. Nam id aliquando propriè accipitur pro signo & ceremonia externa atque relatiuè opponitur rei quam signat & obsignat. Atque hoc modo impij accipiunt integrū Sacramentum: quemadmodum externam quoque verbi Dei literam, quæ relatiuè opponitur spiri-
tui. Aliquando vero Synechdochicòs acci-
pitur tam pro signo quàm re signata: qua
ratione veteres dixerunt, Sacramentum
constare duabus rebus terrena & cœlesti
Hac postrema significatione impij nequa-
quam dicendi sunt integrum accipere Sa-
cramentum: sicut nec integrum Ver-
bum, quando pro Litera ac Spiritu acci-
pitur.

Atque hanc perpetuam doctrinam fuisse
Augustini & sententiam ex hisce testimonijs
apertè liquet. Tractatu vigesimo sexto in Io-
annem, Huius rei, inquit, Sacramentum,
id est, vnitatis corporis & sanguinis Chri-
sti, alicubi quotidie, alicubi certis in-
teruallis dierum in Dominica mensa præ-
paratur & de mensa Dominica sumitur,
quibusdam ad vitam, quibusdam ad exi-
tium. Res verò ipsa cuius Sacramentum
est, omni homini ad vitam, nulli ad e-
xitium, quicumque eius particeps fuerit.

Ergo

Ergo Augustinus apertè distinguit proprie loquendo inter sacramentum & rem ipsam: apertè docet impios & infideles non nisi Sacramentum à accipere ; apertè docet Sacramentum à quibusdam ad exitium, rem verò ipsam perceptam à nemine ad exitium sumi.

Augustinus distinguit inter Sacramentum & rem Sacramenti.

Item in sententijs Prosperi 338, Nam qui discordat à Christo, nec panem eius (id est corpus pane significatum) edit, nec sanguinem eius bibit: etsi tantæ rei Sacramentum quotidie ad iudicium suæ præsumptionis indifferenter accipiat.

Prosperus.

Itaque Augustinus apertè distinguit inter Sacramentum & rem Sacramenti: relativiuè opponit Sacramentum corpori & sanguini Christi: Sacramentum & quidem integrum docet ab impijs sumi ad iudicium, rem verò ipsam nequaquam. Quapropter ex his quæ iam allata sunt luce meridiana clarius est, augustissimum illum Patrem pro aduersarijs non modo non facere, sed etiam eorum monstruosam opinionem quasi ex professo oppugnare.

Augustinus relativiuè opponit sacramentum & corpus Christi.

Obiectio secunda pagina 488. refutatio nis Orthodoxi consensus.

Obiectio 2 pag. 488.

Ad substantiam & integritatem Sacramenti.

Antecedens

ELENCHVS SOPHIS.

Consequens

Ratio con-
sequentiæ.

ti quæ signo & re signata constat non requiri-
tur fides. Ergo tam sine fide, quàm fide, accipi-
tur tam signatum quàm signum. Consequens
probat hoc modo. Sicut enim baptismus, quo
Simon Magus baptizatus est, non minus fuit
baptismus, quàm quo Petrus est baptizatus, vi-
delicet lauacrum regenerationis, vt maxime
Simon Magus eius fructum non perceperit.
Sic Sacramenti cœnæ integritas & substantia,
non à fide sumentis pender, sed consistit in ver-
bo instituentis; quod semel dixit Christus: Hoc
est corpus meum. Cuius verbi virtus durat, si-
ue quis credat, siue non credat, sed vt homini
sit salutaris cibus, necessario fides requiritur.

In antece-
denti aduer-
sarij omnia
μαχ. 51.

Ad antecedens respondemus aduersarios
omnia μαχ. 51 & actum agere: quippe cum ex
nostris nemo vnquã dixerit, scripserit aut sen-
serit, fidem facere aut constituere Sacramen-
tum, aut fidem esse de substantia sacramenti.
Nam quemadmodum verbi Dei integritas
consistere & salua esse potest sine fide homi-
num: ita quoq; de Sacramentis, quæ sunt vi-
sibilia verba & sigilla verbo Dei appensa om-
nino iudicandum & existimandum cense-
mus. Non enim nos latet, neq; à nobis impro-
batur illud Augustini: Accedat verbum ad e-
lementum & fit sacramentum.

Ad consequens verò respondetur vitandã
esse

esse Paralogismum *παρὰ τὸ μὴ ἐπιπορευόμενον* quo Error *παρὰ τὸ ἐπιπορευόμενον*
 siue fallūt siue falluntur aduersarij. Nam nul-
 la est omnino consequutionis illius vel ratio
 vel necessitas: Ratio.

Ad sacramenti integritatem non requiri-
 tur fides:

Ergo Sacramenta integra, id est, signum
 cum re signata sine fide quoq; percipitur.

Id quod aliquot exemplis quæ *ἀτοπὸν &* Absurdum
ἀόρατον illius sophismatis manibus palpan-
 dum proponunt, declarabo. monstratur
 aliquot ex-
 emplis-

Nam perinde argumentantur aduersarij
 ac si quis dicat:

Ad substantiam panis & vini quæ alimen-
 to corporis seruiunt non requiritur os cor-
 poris.

Ergo panis & vinum sine ore corporis co-
 meduntur. Vel etiam sic:

Ad Christi perfectionem & substantiam
 non requiritur fides:

Ergo sine fide Christus cognoscitur.

Vel etiam sic:

Ad integritatem verbi Dei constituendam
 non requiritur fides hominum.

Ergo verbum Dei integrum, hoc est, litera
 & Spiritus sine fide cognoscitur, percipitur
 & seruatur.

ELENCHVS SOPHIS.

Quæ omnia vt ἀόυσια & ἀτοπα sunt: ita huius quoq; argumenti consequentiam falsam & infirmam esse luculenter demonstrant. Absurda porro & falsa est: quia Logici isti vel concludunt ex puris particularibus, vel ex maiore propositione aperte falsa, quâ hanc esse oportet, vt forma argumenti constet.

Concludit
nec ex pu-
ris particu-
laribus vel
ex propo-
sitione man-
ifestè falsa.
Ratio.

Quicquid non facit ad integritatem rei, si-
ne eo res potest percipi. In hac propositione
manifestum est κακῶς αὐτῶν & nulla ratio cō-
sequentiae. Nam si subsumant, ad coloris inte-
gritatem non facit visus: ad odoris nihil olfa-
ctus: ad saporis nihil gustus: ad soni nihil au-
ditus: ad duri & mollis nihil tactus.

Protasis.

Ergo color sine visu, odor sine olfactu, sa-
por sine gustu, sonus sine auditu, durum &
molle sine tactu percipitur: manifestè falsum,
manifestè ἀόυσια, manifestè ἀουλόγητον
concludi, nemo est, qui non intelligat.

Apodosis.

Eadem planè est ratio Sacramenti & fi-
dei: ad Sacramenti integritatem & substan-
tiam constituendam nihil omnino confert fi-
des, sicut nec ad cæteras Dei promissiones:
At verò ad rem sacramenti, quæ est promissio
gratiæ, in baptismo spiritus Sanctus cum
omnibus eius beneficijs: in cæna Domini
corpus Christi & sanguis eius cum virtute vi-
uifica

uifica non nisi fide & spiritu percipitur, nobisq; applicatur. Itaque aduersarij ex hac sua maiori non plus proficient, quam cum ad Sacramenti integritatem nihil conferat fides, fidem non esse causam Sacramenti: Sacramenti autem rem, sine fide, hoc est, sine proprio & solo suo instrumento percipi posse aduersarijs nunquam dabunt, qui modum promissiones diuinas percipiendi ex Sacris literis rectè perpendunt. Nam promissiones diuinas ore percipi non minus absurdum est quàm dicere sonum ore, sine auditu percipi.

Sed animus fert, paucis quoq; rationem, qua scopas illas suas colligere infeliciter conantur aduersarij, examinare. Nam in ea tot sunt ferè vitia, quot, pace omnium bonorum dicam, sunt sententiæ: Id quod ex nostra comparatione cognoscetur.

Constat itaq; ipsorum ratio cōparatione similibus, cuius *περίστασις* hæc est:

Sicut enim baptismus quo Simon Magus baptizatus est, nō minus fuit baptismus, quàm quo Petrus baptizatus fuit, videlicet lauacrū regenerationis, vt maximè Simō Magus eius fructum non perceperit.

Si respicias ipsum Deum, qui Simoni Magō obtulit baptismum, rectè dicitur, Baptis-

Ratio ad
uersariorū
examina-
tur.

Protasis.

Quomodo
Baptismus
Simoni Ma-
gō fuerit
baptismus.

ELENCHVS SOPHIS.

Cōfirmatio

num non minus fuisse lauacrum regenerationis quàm baptismus, quo Petrus tinctus fuit. Si verò respicias ipsum Simonem, qui ty-
 pus est & exemplar omnium hypocritarum, baptismus ipsi reuera non fuit lauacrum re-
 generationis iuxta illud Pauli : Circumcisio quidem prodest, si legem serues: si autem transgressor es legis, circumcisio tua facta est præputium. Idem de ijs qui sine fide baptizantur: nam ijs baptismus reuera non est baptismus, hoc est, regenerationis lauacrum, etiamsi millies centies externa aqua abluerentur. Hinc rectè Petrus Simoni Mago iam à Philippo baptizato dixit: Non est tibi pars neq; fors in hoc negotio: cor enim tuum non est rectum in Dei conspectu. Item, Video te in felle amaritudinis & nexu iniustitiæ positum. Intelligis igitur Simoni Mago baptismum non fuisse baptismum, sicuti nec verbum Dei ipsi fuit verbum Dei, utpote qui neque partem neque sortem vllam tam in baptismo quàm verbo habuerit, utpote qui à re tam Sacramento baptismi, quàm verbo Dei promissa, fuerit alienissimus. Huc etiam facit quod Paulus I. Corinth. II. aperte negat cœnam infidelium & à Christi institutione recedentium, non esse cœnam Domini, sed prophanum quiddam.

Huc

Huc accedit quod Deus idem de veteribus sacramentis & sacrificijs infidelium quæ Sacramenta erant futuri Christi mactandi, per Isaiam prophetam hoc idem pronunciat capite. 66. ver. 3. Qui immolat bouem est quasi interficiat virum: qui mactat pecus quasi iugulet carnem: qui offert oblationem, quasi sanguinem suillum offerat: qui recordatur thuris, quasi qui benedicat idolo. Ex quibus omnibus sequitur æque absurdum & impium esse, dicere & credere Simoni Magi asperionem aquæ externæ fuisse tam laucrum regenerationis, quàm Petro, ac dicere & credere, transgressores legis tam fuisse circumcisos, quam illi qui fide vera legem Christi impleuerunt: tam prophanatoribus cœnæ Domini, cœnam Domini esse, quàm ijs, qui secundum ritum Christi eam administrant; & summa reuerentia pietateque tractant: Sacrificia Veteris Testamenti tam fuisse impijs & infidelibus sacrificia, quàm pijs.

Sacrificia infidelium non sunt sacrificia, sed flagitia.

Quapropter in hac aduersariorum assertionem Paralogismus est manifestus à dicto secundum quid ad dictum simpliciter.

Erroneas
rati.

Deinde id quoque non minus à vero alienum est, quàm superius, quod aiunt: Simonem Magum accepisse regenerationis laucrum, atque adeo ipsam regenerationem

Absurdum dicere Simonem Magum accepisse regenerationem
sue.

ELENCHVS SOPHIS.

Duo absurda. non tamen vim eius accepisse. Nam hisce patet
 cis verbis in duo periculosissima absurdorū
Propositio. præcipitia abripiuntur. Nam primo si Simon
 accepit regenerationē, necesse est ipsum quo
 que accepisse Spiritum sanctum: posito enim
 effectu, ponitur quoque causa antegre-
Assumptio. sa. At verò Spiritus sanctus est sola causa rege-
 nationis, & quidem talis causa, quæ ab effe-
 ctu suo separari nec cogitatione quidem po-
 test. Hinc potissimum Spiritus sanctus, Spi-
 ritus sanctificator, & sanctificationis, item Spi-
 ritus viuificans appellatur. Ad Rom. 1. Cap.
 vers. 4. 1. Pet. Cap. 1. vers. 2. Rom. 5. vers. 5. 2. ad
 Cor. Cap. 2. vers. 6.

Assumpti Ratio. Sed hoc est absurdum: Nam alioquin
 sequeretur Spiritum sanctum etiam impuris
 & reprobis, atque adeo ijs, quibus neque pars
 est neque sors in salutis negotio dari. Quod
 tamen falsissimum & *ἀδύνατον* esse Chri-
 stus Ioannis 14. testatur. Mundus non potest
 Spiritum illum veritatis recipere, quia non
Alia ratio. videt eum neque nouit. Qualis certè Simon
 Magus fuit. Item & hoc Simonem Magum
 fuisse adeptum vitam æternam: cui enim da-
 tur Spiritus sanctus, hoc est Spiritus gratiæ,
 veritatis, sanctificationis, ei quoque vitam æ-
 ternam dari necesse est, quod passim docent
 sacræ literæ.

Ergo

Ergo illud quoque falsum est quod Simon Complexio:
Magus acceperit regenerationem.

Deinde hoc quoque extremè absurdum est, Alterum
absurdum:
affirmare Simonẽ Magum accepisse lauacrũ
regenerationis, atque adeo ipsam regeneratio-
nem, non minus quàm Petrus: attamen vim
eius & effectum non accepisse. An non hoc Contradictio:
est vnum idemque negare? an non vna manu
aliquid porrigere, altera detrahere? An non
hoc est Deo & toti ecclesiæ illudere? Simon
Magus accepit regenerationem: Simon Ma-
gus non accepit vim regenerationis: quod
idem est, ac si quis dicat: Simon Magus acce-
pit regenerationem, Simon Magus non acce-
pit regenerationem. Quid vero, ò Theologi in-
terest inter regenerationem & regenerationis
vim? vbi quæso in S. Scriptura est regeneratio
sine vi? aut quid est regeneratio sine vi? Cum
illa non sit aliqua causa vnde effectus profici-
scatur, sed fructus & effectus Spiritus sancti.
Verum concedamus aduersarijs regeneratio-
nis aliquem esse effectum, sed reducamus ar-
gumentum ad absurdum.

Si regeneratio, quæ est fructus & effectus Reductio
ad absurdum:
Propositio.
Spiritus sancti, accipi potest sine vi & effica-
cia, tum sequitur, etiam fidem sine vi & effica-
cia posse accipi.

Sed hoc posterius S. Scriptura, tanquam Assumptio:

ELENCHVS SOPHIS.

Cōplexio. impium, blasphemum & ἀδύνατον condemi-
nat. Ergo & illud impium blasphemum &
ἀδύνατον sit necesse est.

**Correctio
erroris.** Itaq; vt hic error ex animis hominum eri-
piatur, in hunc modum eum corrigamus.

Simon Magus nō spiritu sed aqua, non in-
tus sed foris, non regeneratione, sed eius sa-
cramento siue signo, non anima sed corpore,
à Philippo baptizatus fuit. In æternam verò
mortis pœnam incurrit non recipiendo spi-
ritum sanctum, sed sua nequitia eum expel-
lendo, non recipiendo regenerationem, sed
eam sua malitia repudiando & conspurcans,
Atq; idcirco omnes simili ratione non ac-
cipiendo intra se & sua corpora res sacramen-
torum internas, sed eas respuendo & propheta-
nando, salutis suæ iacturam facere. Atq; hæc
est πρότασις aduersariorum.

**Apodosis
ad trutinā
reuocatur.**

Nunc consequens est vt de ἀποδόσει di-
camus, Sic aiunt, Sacramenti cœnæ Domini
integritas & substantia non à fide sumentis
dependet, sed consistit in verbo instituentis,
quod semel dixit Christus, hoc est corpus
meum.

Concessio.

Rectè quidem: nemo siquidem præter De-
um ius habet ac facultatem instituendi sacra-
menta. At verò inde non conficitur, quod
vos

vos contenditis, vtrumque videlicet in sacramento, tam absque fide, quam cum fide percipi: id quod antea multis & firmis rationibus planum fecimus.

At inquirant Christus dixit, Hoc est corpus meum. Benè sanè: Sed Christus ijs demum hoc dixit, pro quibus traditur & crucifigitur hoc est fidelibus. Ita Ioannes Baptista semel dixit, Hic est agnus Dei, qui tollit peccata mundi: sed de ijs demum dixit, qui agnum illum vera fide amplectuntur.

Quibus
Christus d
xerit hoc
est corpus
meum.
Simile.

Nam vtrinque eadem planè est promissio, videlicet Christus sua morte & passione tollens fidelium peccata: Eadem quoque planè ratio promissionem eam tam in verbo quàm Sacramento percipiendi, videlicet fides & spiritus. Addunt præterea: Cuius verbi virtus durat, siue quis credat, siue quis non credat. Ita omnino. Nam non minus incredulitate hominum hæc verbi virtus infirmatur, quam illa Ioan. i. cap. Hic est agnus Dei qui tollit peccata mundi, contumacia & impietate Iudæorum labefactari potuit. Quin & hoc addo vt theologis istis aliquid amplius largiar: Christi veritatem & virtutem multò minus periclitari aut in dubium vocari, siue homines ore corporeo manducant, siue non manducant. Nam promissiones Dei non ore

Concessio.

ELENCHVS SOPHIS.

externo, sed ore interno, hoc est, fide & spiritu certas & immotas esse testamur. Non credendo autem Deo, mendacem eum facimus, ut testatur Ioan. 1. Epist. 5. c. Ergo si incredulitas virtuti & veritati promissionum Dei nihil derogat aut detrahit: quanto minus aliquid detrahetur, si homo eas ore impuro & indigno non deglutiat, ac proinde in ventrem non traiciat.

Conclusio. Denique huic suæ *ἡ τροφή* extremam manum in hunc modum addunt. Sed aiunt, ut homini sit salutaris cibus, necessario fides requiritur. Imò verò ut omnino percipiatur fides requiritur. Nam promissio diuina sola fide percipitur: percepta verò non nisi ad vitam æternam pascit: ac non nisi spreta & contempta damnum & exitium affert. Hæc pauca habui, quæ ad Carneadeum illud argumentum & sæpius ab aduersarijs recoctum comparare.

Obiectio 3.
pag. 466.
Propositio.

Obiectio tertia, pagina 466. Verba, Accipite & manducate de corporali actu & manducatione loquuntur.

Assumptio:

Christus autem de eo dixit, hoc est corpus meum quod accipere & manducare iussit.

Cõplexio.

Ergo corpus Christi corporali actu percipitur & manducatur.

Petitio principij.

Ad propositionem quod attinet, simpliciter responderi posset, & quidem rectè, eam nihil aliud esse, nihilquæ aliud continere, quam
falla-

fallaciam petiti principij. Nam inter nos & ipsos quaeritur non quidē vtrum verba Christi vera & firma sint (de hoc enim nefas esset dubitare) sed vtrum ex illis verbis, Accipite, comedite, hoc est corpus meum rectē colligatur, actu corporeo, ore externo in & sub pane corpus Christi, tam à pijs quam impijs manducari: quippe cū Christus iusserit manducare corpus, nō simpliciter consideratum sed mortuum & crucifixum, quod certē, vt docet S. Scriptura, non ore externo sed corde & mente fideli, non corporali actu sed spiritu & fide percipitur. Hanc igitur questionē aduersarij pro argumento sumunt, atq; ei totum mundū acquiescere volunt. Vt verò pro lectori etiā alio modò satis faciamus libet argumēti huius sententiā paulo diligētius excutere, & plures, quib⁹ sciet, errores detegere.

Primò itaq; in propositione maiori est error à Dicto secundum quid ad dictū simpliciter. Nam illa verba si respicias ad panē quem Christus accepit, quem fregit, cui benedixit, quem discipulis dedit, de quo dixit, Accipite, comedite, hoc est corpus meū, rectē dicuntur de corporali actu loqui & intelligēda esse. At vero si respicias corpus Christi, quod in cœna est pmissio gratiæ, quod p nobis cruciungitur & moritur, verba illa de corporali actu agere

Error à dicto secundum quid ad dictum simpliciter.
Ratio.

ELENCHVS SOPHIS.

dici minime possunt: quippe cum promissionem gratiæ & corpus Christi crucifixum non nisi spiritu & fide, manducari & nobis applicari ex S. literis constet. Huc igitur pertinet trita illa in scholis & obseruatione dignissima Regula: Talia sunt prædicata, qualia esse permittuntur à subiectis. Panis & vinum non nisi ore corporis manducantur. Corpus Christi non nisi fide nobis applicatur.

Regula dia
lecticorum.

Error figuræ dictio-
nis.

Ratio.

Protasis.

Apodosis.

Deinde in argumento est error *παρὰ τὸ χῆμα τῆς λέξεως* qua confundunt homonyma cum synonymis: Manducare panem. & vinum bibere proprie dicitur: at manducare corpus Christi & bibere sanguinem Christi, improprie & homonymos dicitur: nempe Metaphoricè & per similitudinem. Nam quemadmodum panis & vinum ore corporis ad corporis sustentationem manducantur: sic corpus & sanguis Christi ore animæ et fidei, ad animarum alimentum, ad fidei confirmationem manducantur, hoc est apprehenduntur, applicantur & retinentur. Huc igitur facit illud Augustini in Iohan. Tract. 26. Hoc est manducare illam escam & illum bibere potum, in Christo manere & illum in se manentem habere. At per hoc, qui non manet in Christo, & in quo non manet Christus. procul dubio non manducat spiritualiter eius corpus, nec bibit eius sanguinem: licet

licet carnaliter & visibiliter premat dentibus
Sacramentum corporis & sanguinis Christi:
sed magis tantæ rei sacramentū ad iudicium
sibi manducat & bibit: quia immundus præ-
sumpsit ad Christi accedere Sacramentum.

Reducamus igitur argumentum ad absur- Absurda
duo.
da. Primo, si Christi corpus actu corporeo, & 1.
Propositio.
ore externo non minus quàm panis mandu-
catur: & si verba Christi: Accipite, comedite
sine vilo tropo & simpliciter de corpore Chri-
sti intelligenda sunt: tum sequetur Christum
flagitium præcepisse. Nam ore corporeo &
actu corporeo carnem humanam manduca-
re & sanguinem humanum bibere *ἀναμψι-*
βρῦντος est grauisimum flagitium, diuinis
& humanis legibus prohibitum.

Sed hoc de Christo cogitare piaculum est. Assumptū.
Cōplexio.

Ergo & illud piaculum erit.

Itaque in hisce & similibus loquutionibus
explicandis & intelligendis nobis semper
proponenda erit Regula illa aurea Augusti-
ni lib. 3. de doctrina Christiana Cap. 16. tradi-
ta. Si præceptiua locutio est, aut flagitium aut
facinus vetans, aut vtilitatem aut beneficen-
tiam iubens, non est figurata: Si autem flagi-
tium aut facinus videtur iubere, aut benefi-
centiam vetare, figurata est. Nisi manducaue-

ELENCHVS SOPHIS.

ritis carnem Filij hominis & sanguinem biberitis, non habebitis vitam in vobis, facinus vel flagitium videtur iubere. Figura est ergo, præcipiens passioni Domini esse communicandum & suauiter & vtiliter recondendum in memoria, quod pro nobis caro eius crucifixa & vulnerata sit.

^{2.}
Propositio. Deinde si propter hæc verba, accipite, comedite, eodem modo manducatur corpus Christi, quo panis, tum etiam sequitur reliqua, quæ de pane dicuntur, corpori tribui. Nam de similibus idem est indicium.

Assumptū. At hoc est absurdum & ἀδύνατον. Nam corpus Christi non fuit in manu Christi: corpus Christi non frangitur & laceratur dentibus: corpus Christi non confringitur in frusta: corpus Christi non saginat corpus: corpus Christi non traicitur in stomachum: corpus Christi nec concoquitur, nec in sanguinē hominis naturaliter conuertitur, quæ tamen omnia pani & vino cœnæ Dominicæ re ipsa &

Cōplexio. verè tribuuntur. Itaq; illud quoq; ἀδύνατον & absurdum est: videlicet corpus Christi corporeo actu, vt panem manducari.

^{3.}
Propositio. Si corpus & sanguis Christi eodem instrumento, hoc est, corporeo actu & externo ore percipitur quo panis, tum certè sequitur laniena & σαρκοφαγία & αἰμοποσία Capernaica

naitica: quæ nihil aliud est quàm imaginatio
 esus corporei & oralis, q̄ fiat sine fide & spiritu.

At istam Capernaiticã lanienam nobiscũ *Assumptio*
 damnare & auersari præ se ferunt aduersarij.

Ergo hoc quoque suum dogma damnent *Cõplexio*
 & repudient necesse est.

Neq; verò se excusare possunt vociferãdo, *Prolepsis*

alium se modũ statuere manducandæ carnis
 Christi, diuersum à Capernaitico, modum vi- *Ratio*
 delicet supernaturalem & ineffabilem. Nam

cum idem subiectum & idem instrumentum
 cum infans Capernaitis statuunt, videlicet
 ipsam corporis Christi substantiam & os cor-
 poris, quomodo quæso modus diuersus esse
 potest? Modus siquidem à subiecto & instru-
 mēto denominatur: ita vt quæ in his duobus
 conueniant, in modo agendi conueniant, ne-
 cessum sit.

Verũ excipiũt, Modus noster est superna *Alia Prole-*
 turalis. Ergo, ò Theologi, nõ oralis: Ergo non *psis.*

corporalis. Nam os externũ manducare rem *Responsio.*
 externam & corpoream, res supernaturalis

non est: tota, tota inquam naturalis est, os si- *Corpus*
 quidem res corporeas naturaliter edit. Sed *Christi ore*

fortassis verius & rei conuenientius modus *manducare*
 hic, quem sibi falsò imaginantur aduersarij, *est contra*

non supernaturalis tantum appellabitur, sed *naturam.*

etiam præter & contra naturam, non dico

ELENCHVS SOPHIS.

annis humanitatis, sed totius Scripturæ, Sacramentorum, atque adeo omnis pietatis, fini dicetur. Nam ore & corporeo actu carnem humanam manducare grauius est flagitium, quàm hominem occidere: & sanguinem humanum haurire maius peccatum est, quàm fundere: vt alicubi præclarè & verbo Dei consentaneè scribit Augustinus.

Contradictio.

Deinde addunt, modus ineffabilis est. In hoc quoque nobis, ô Theologi, contradicitis. Si enim modus est ineffabilis, quid igitur effantur & enunciant vestra ista qualitatibus aduerbia, modum designantia, realiter, corporaliter, oraliter, in, sub, cum pane & vino?

4. Propositio.

Quarto, Si verba Christi, accipite, comedite de corporeo actu respectu corporis Christi intelligenda sunt, tum etiam illa Ioan. 6. edere & bibere, de corporeo actu intelligenda sunt. Nam ibi non minus corporis & sanguinis mentio fit, quàm in verbis cœnæ: nec ibi minus corpus Christi manducari & sanguis eius bibi iubetur, quàm in institutione cœnæ: nec ibi aliud corpus promittitur & offertur manducandum, quàm in *Hexæstia*.

Assumptio.

At hoc est absurdum: quod etiam ipsi aduersarij cum verbo Capernaitarum opinionè damnent, concedunt. Ergo falsum hoc suum dogma esse, concedant necesse est.

Cōplexio.

CONTRA

CONTRA SIGILLA
vniõnis.

Contra id, quod Sacramenta sigilla promissionis gratiæ, & nostræ cum Christo vniõnis esse diximus & probauimus, ita videtur inferre orthodoxi consensus refutatio, pagina 228.

Obiectio
pap. 223.

Si Sacramenta sunt tantum sigilla promissionis gratiæ, tum sequitur Sacramenta esse nuda signa.

Propositio

At hoc est absurdum. Ergo illud quoque absurdum erit.

Asumptio
Cap. 223.

Ad connexum Hypotheticum facilis & prompta est responsio: videlicet in eo nec necessitatem, nec connexionis vllam esse rationem: atq; idcirco negari consequens, quia in eo error est *παρά τὸ μὴ ἐπὶ λόγῳ*. Nam quamuis Sacramenta non sunt vehicula, in quibus & sub quibus Christus cum suis beneficijs apportatur: neq; latibula in & sub quibus Christus cum suis beneficijs corporaliter & localiter, vt auena in sacco latet: neque instrumenta, in & sub quibus Christus in orã nostra ingeritur: non sequitur tamen esse inania & nuda sigilla: quippe cum id quod significant, quod obsignant, quod representant, tam certò à Deo nobis per fidem & spiritum

In obiecto
nulla connectio.

Error 2us
consequens.
Ratio.

ELENCHVS SOPHIS:

fruenda possidendaque dantur, quam exterius illa sigilla accipimus & nobis applicamus:

Simile.

Sic circumcisio, quamuis non per eam, nec in ea tanquam instrumento cor circumcidebatur, tamē non erat nudum signum: quippe cum Abraham & omnes eius posterius, quot quot verā fide præditi erant, tam certò intus & in cordibus suis circumcidebantur quam certò eius sigillo & σφραγίδι, ut à Paulo nuncupatur, extrinsecus notabantur. Atque ut

Aliud simile.

sigilla literis appensa non ideo signa nuda & inania sunt, etsi tantum obsignant, hoc est, rata, firma, fixaque esse testantur, quæ literis comprehensa sunt: ita quoque de Sacramentis, quæ sigilla sunt promissionum gratiæ, omnino iudicandum & statuendum est.

Error à nō causa.

Deinde in argumento aduersariorum quoque est fallacia *παρὰ τὸ μὴ αἶνον δεῖ αἶνον*. Nam

Ratio.

nequaquam ideo verbo Dei & promissioni Dei adduntur, ut promissionem tanquam instrumenta conferant, sed ut eam acceptam confirment & obsignent, fidemque nostram infirmam sustentent & augeant. Hic vnus, hic solus, hic proprius est, fuit, & erit semper Sacramentorum finis & vsus. Spiritus verò Sancti proprium opus est, nobis conferre res verbo promissas, fidei verò oblatas apprehendere atque nobis ad vitam æternam applicare: & in hunc modum

modum Paulus de circumcissione, atq; adeo de omnibus Sacramentis (nam omnium vane idemque finis vsus & officium est) sentire nos docuit ad Roman. 4. Vbi Paulus, tanquam ex professo contra aduersariorum *συνουχίας* disputans, probat Abrahamū promissionem gratiæ & iustitiæ, quæ erat res circumcissionis, ante circumcissionem accepisse, solius fidei nimirum, à spiritu sancto accensæ, instrumento. Quomodo ergo, inquit, impurata est? (intellige iustitia) non in circumcissione, sed in præputio. Intelligis ergo Paulum Sacramenta nõ constituere instrumenta, per quæ, & in quibus, & sub quibus Deus suas promissiones confert & distribuit: quippe cum doceat, res ante Sacramenta reipsa conferri & donari. Huc quoq; respexit Augustinus lib. 21. De Ciuitate Dei cap. 25. Dicendum non est, cum comedere corpus Christi qui in corpore Christi non est.

Augst. de
ciu. lib. 21.
cap. 25.

At quem finem Paulus Sacramentis attribuit, cum Deus solo fidei instrumento vtatur, ad res nobis conferendas? Et signum, inquit, accepit circumcissionis, quod obsignaret iustitiam fidei, quæ fuerat in præputio.

Ergo cant nunc aduersarij & litè intendant Paulo, quod nuda & inania Sacramenta docuerit, cum negauit per ea tanquã per instru-

ELENCHVS SOPHIS.

menta promissionem verbo expressam contra
ferrri & dispensari.

- Absurdum.** Sed deducamus argumentum ad absurdum.
- Propositio** Si per Sacramenta, tanquam instrumenta,
Deus nobis promissionem gratiæ confert,
tum sequitur omnes eos perire, qui Sacra-
menta non accipiunt. Nam sine collatione &
perceptione Christi eiusque beneficiorum,
neminem salutem consequi, extra controver-
siam omnem est positum. Sed consequens est
absurdum, impium & blasphemum.
- Ratio.**
- Assumptio.** Ergo antecedens tale esse necesse est.
- Cõplexio.** Quapropter corrigamus hunc errorem &
Correctio certo statuamus Sacramenta non instrumen-
erroris. ta conferendæ gratiæ diuinæ, sed sigilla pro-
missionibus Dei addita, vt fidei nostræ im-
becillitati succurrant. Illa autem minime nu-
da, minime fallacia, minime inania statui aut
affirmari debent: quandoquidẽ id obsignant
& testantur, quod Deus suis fidelibus iam re-
ipsa contulit, quotidie auget & perficit.
- Contra se-** Deinde contra secundum aphorismum
cundum a- huius capituli, quo asseueramus vnũ & idem
phorismum obiectum in verbo & Sacramentis promitti
eum dispu- & obsignari: atque vtrõbique eodem instru-
sant. mento percipi: nonnulla etiam obijciunt or-
thodoxi cõsensus refutatores, quæ vt cæteri
omnia breuiter & perspicuè persequemur:
1. Ob

i. Obiectio, pagina 34. refutationis Orthodoxi Consensus: Obiectio h. pap. 34.

Orthodoxa vetustas ex verbis Christi Testamenti docuit, sub specie Symbolorum corpus Christi verum & eius sanguinem ore sumi. Ergo orthodoxa vetustas docuit corpus Christi aliter in verbo, videlicet fide, aliter in Sacramento, videlicet ore corporis manducari. Antecedens. Consequens.

Expono antecedens: Non inficiamur Patres in suis Scriptis huiusmodi phrasas posuisse, videlicet ore corporis & dentibus carnem Christi sumi & sanguinem eius bibi. Expeditio antecedentis Concelsio.

At verò ibi Patres more suo locutos esse Sacramentaliter, hoc est accipièdo signa seu externa Sacramenta pro rebus internis & signatis. Atque hoc ita esse, pio & φιλαληθῆς lectori tribus rationibus quasi ad oculum demonstrabo. Patres loquuntur Sacramentaliter quod tribus rationibus probatur.

1. Testimonio Augustini, quo S. Scripturæ veteris ecclesiæ, omnium orthodoxorum Patrum consuetudinem perpetuâ & veram de Sacramentis loquendi, exponit. Sacramentum, inquit, rei, eiusdem rei vocabulo nuncupatur, Epistola 23. ad Bonifacium. 1. Testimoniu Augusti.

2. Similibus phrasibus veteri ecclesiæ & eius doctoribus vsitatis & familiaribus, quibus dicitur, corpus Christi videri, in mensa 2. Similes locutiones Patrum.

ELENCHVS SOPHIS.

iacere: in terram cadere: manibus contrectari, & circumgestari, in particulas frangi, dentibus conteris, dentes in eam infigi, in corporis nutrimentum conuerti, in terram cadere, in mensa iacere: partes ex eo residuas manere: sanguinem ex latere Christi in calicem accipi: linguas & ora sumentium eo humectari & rubescere. Quod si igitur illæ locutiones patrum quibus ore Christi corpus manducari dicitur, propriè & non sacramentaliter, videlicet de signis accipienda & interpretanda sunt: necesse est etiam modò commemoratas propriè & de ipsa substantia corporis Christi intelligenda esse. Ratio est: quia vtrobique sunt similes loquutiones, simili modò resoluedæ & intelligendæ. At verò posteriores de corporis Christi substantia realiter intelligere, absurdum, impium & planè ἀθεον est. Igitur idem iudicium esto de prioribus. Nam non minus absolum videri debet, & impium, corpus Christi ore externo manducari, quàm corpus Christi in particulas secari, dentibus conteris, & similia: quippe cum carnem humanam edere: vt non minus piè quàm prudenter D. Augustinus monuit.

3. Ratio sumitur à declarationibus & expositionibus patrum, quibus apertè & expressè docent, quomodo corpus Christi & sanguis eius ore accipiatur, videlicet visibiler: in Sacramento: in mysterio: Sacramento-tenus: in ipsa autem rei veritate spiritualiter.

3.
Declaratio
nes patrū.

Itaque ex his negatur aduersariorum consequens, quia concludit sententiam à Patrum mente & doctrina alienissimam: de quo ex sequentibus erroribus, quos deinceps annotabimus, facile iudicium faciet pius lector.

Negatur
consequens

1. Error est à Dicto secundum quid ad dictum simpliciter. Nam quod Patres dixerunt corpus Christi ore manducari: videlicet respectu signorum, quæ accipiunt ex consuetudine S. Scripturæ nomen rerum signatarum: hoc aduersarij simpliciter intelligunt & interpretantur tam de signis quam rebus signatis. Quod quam falsum sit ex modo dictis apparet.

2.
Error
tà τῶ
Ratio:

2. Error est homonymias seu æquiocationis in vocabulo corporis. Nam corpus Christi his & similibus locis, Patribus non significat ipsam substantiam corporis Christi propriè acceptam, sed corpus Sacramentale, hoc est, panem: quod ὁμωνύμως seu sacramentaliter corpus Christi dicitur.

3.
Error
qui uocatio
nis.

3. Error est παρὰ τὸ μὴ ἐπιόμνον. Non

ELENCHVS SOPHIS.

enim valet consequentia mutato genere prædicationis. Corpus Christi in Patrum locutionibus, quod iam ex superioribus liquet, improprie accipitur, pro signo seu sacramento corporis Christi. In aduersariorum autem consequente proprie, videlicet pro ipsa substantia corporis Christi vsurpatur. Quæ differentia prædicationis facit etiam vt sint quatuor termini in argumento.

4. Error est *παρὰ τὸ γῆμι τῆς λέξεως* in verbis sub specie Symbolorum. Quod non significat corpus Christi, tanquam sub latibulo aut vehiculo corporaliter existere & manducari, sed tanquam in & sub Sacramento & mysterio. In Sacramento autem & mysterio corpus Christi manducari, Augustinus & cæteris Patribus, nihil aliud est quam visibiliter sumi, carnaliter sumi, oraliter sumi, ore ac dentibus accipi ac teri, seu Sacramentotenus manducari. Atq; hæc ita se habere ex Augustino probatur. Nam de verbis Apostoli Sermone 2. in hunc modum scribit: Tunc vita vnicuique erit corpus & sanguis Christi, si quod in Sacramento visibiliter sumitur, in ipsa veritate spiritualiter manducetur, & spiritualiter bibatur. Ex hoc Augustini loco colligitur Patribus sub & in specie symbolorum accipere corpus Christi, nihil aliud esse, quam in Sacramento

4.
Error à figura dicitur.

In Sacramento & mysterio manducari quid.

August. de verbis Apost. Serm.

mento accipere; In Sacramento autem accipere, nihil aliud est quàm visibiliter accipere, & nō in veritate corpus Christi manducare: Quod certè non nisi de signo intelligi potest. Itaq; in Sacramento visibiliter manducare, Augustino nihil aliud est, vt etiam colligitur ex Tractatu 27. in Ioannem, quàm Sacramentum, hoc est, signum externum manducare: quod opponitur non orali, sed spirituali & internæ corporis Christi manducationi, quæ sola fide fit. Et hoc est quod idè Augustinus in Psal. 98. scribit: Non hoc corpus quod videtis manducaturi estis, & bibituri illum sanguinem, quem visuri sunt qui crucifigent me. Sacramentum aliquod vobis commendauit: spiritualiter intellectum viuificabit vos: & si necesse est illud visibiliter celebrari, oportet tamen spiritualiter intelligi. Itaq; ex his manifestum est Patrum dicta, non nisi Sacramentaliter intelligenda esse.

Obiectio secunda Pagina 131.

Augustinus Tractatu in Ioan. 27. monet vt non edamus carnem & sanguinem Christi in Sacramento: sed vsque ad spiritus participationem manducemus & bibamus. Ergo Augustinus apertè docet duplicem corporis Christi manducationem in vsu Sacramenti: quarum altera sit, quæ fiat, vsque ad spiritus

Tract. in
Ioan. 27.

Obiectio 2.
Antecedens.

Consequens.

ELENCHVS SOPHIS,

participationem, altera sine spiritus participatione in Sacramento tantum.

Expono antecedens. Augustinus in eo loco nihil aliud sibi proponit, quam vt doceat, qui nam accipiant corpus Christi: & qui ex manducatione Sacramenti vitam, qui vero mortem percipiant. Docet autem eos deum manducare corpus Christi, qui in Christo sunt & manent. Nam ab initio Tractatus huius expressè scribit: Signum, quia manducavit & bibit (intellige carnem & sanguinem Christi) hoc est, si manet & manetur: si inhabitat & habitatur: si hæret & non deseritur. Deinde aperte indicat eos tantum vitam manducare, qui carnem Christi manducant: mortem vero, qui Sacramentum tantum corporis & sanguinis Christi.

Error figuræ dictionis.

Itaque negandum est consequens: quia in eo error est figuræ dictionis. Nam in Sacramento manducare corpus Christi & bibere sanguinem eius, non significat ore corporis manducare ipsam substantiam corporis Christi sine spiritu sine virtute viuifica. Sed tantum significat externum signum, seu externum Sacramentum corporis & sanguinis Christi manducare & bibere. Quod colligitur ex hoc ipso loco Augustini, in quo in Sacramento manducare & bibere carnem & sanguinem

sanguinem Christi, & Sacramentum carnis & sanguinis Christi manducare & bibere synonyma sunt & pro iisdem accipiuntur. Quod ex integro Augustini loco quem huc adducam, intelligetur. Hoc ergo, inquit, totum non bis ad hoc valeat dilectissimi, vt carnem Christi & sanguinem Christi non edamus tantum in Sacramēto (quod & multi mali) sed vsq; ad spiritus participationē manducemus & bibamus, vt in Domini corpore, tanquā membra maneamus, vt eius spiritu vegetemur & non scandalizemur, etiamsi multi modo nobiscū manducant & bibūt temporaliter Sacramenta, qui habebunt in fine tormenta. Hinc ergo luce meridiana clarius est, in Sacramēto manducare & sacramenta manducare Augustino idem significare. Iam verò si quæras ex Augustino, quid sit Sacramentum, & quid in S. Cœna manducetur ad exitium? respondet Tractatu in Ioan. 26. his verbis: Huius rei Sacramentum, hoc est, vnitatis corporis & sanguinis Christi alicubi quotidie, alicubi certis dierum interuallis in Dominica mensa præparatur & de mensa Dominica sumitur, quibusdam ad vitam, quibusdam ad exitium: res verò ipsa, cuius Sacramentum est, omni homini ad vitam, nulli ad exitium, quicumque eius particeps fuerit.

Integer August. locus.

Conclusio.

ELENCHVS SOPHIS,

Ex quibus rectè concludimus Augustinum substantiæ corporis Christi vnã tantum & eandem manducationem docuisse, quæ videlicet sit fide & spiritu ad vitam æternam.

Obiectio 3. Obiectio tertia Pagina 131. refutationis orthodoxi consensus.

Antecedens. Christus Ioan. 6. verbum Dare secundò repetit, & non contentus est semel posita hæc verba: Panis, inquit, què ego dabo caro mea est: sed addit, quam ego dabo pro mundi vita.

Consequens. Ergo Christus duplicem carnis manducationem asseruit.

Expositio antecedens. Expono antecedens. Christus Ioan. 6. nobis tradidit & monstrauit verum modum & vsum manducandæ carnis suæ, quem totum spiritualem & viuificum fecit. Ibi autem de orali manducatione carnis suæ, tantum abest vt aliquid præceperit, vt potius eam omni contentione oppugnauerit, & Capernaitarum animos ab ea traducere summa ope nixus fuerit. In hoc autem ipso versu 51. quem

Tria agit Christus hoc loco.

1.
Describit panem à proprio adiuncto & effectum.

citant aduersarij, tria nobis à Christo proponuntur, quæ solam spirituale manducationem comendant & astraunt. Nam primò Christus describit nobis cibum illum à proprio adiuncto & effectum, dum seipsum appellat panem viuificum: qui certè panis nõ ore corporis, sed sola fide percipitur: vt etiam corpus Christi crucifi-

crucifixum & sanguis eius effusus. Nam quicquid vitam æternam affert, id ore corporeo nullo modo percipitur, sed sola fide applicatur.

Deinde Christus exponit nobis effectum illius manducationis, qui est vita æterna, quæ etiam non aliter quam spirituali manducatione assequimur. Regnum enim Dei seu vita æterna, ut cibus & potus corporis non est, sic quoque ore corporis non impetratur.

Tertio Christus nobis aperit causam viuificæ carnis suæ & vitæ æternæ, quæ est mors & passio Christi. Ex quibus colligimus Christum non nisi de spirituali manducatione suæ carnis locutum esse.

Itaque negamus consequens, & nostræ negationis has reddimus rationes.

1. Quia in eo est error diuisionis. Nam vocabulum dabo minime à posterioribus, quæ ego dabo pro mundi vita separandum, & ad oralem manducationem transferendum fuit: quippe cum Christi carnem non alia ratione manducare, quam pro mundi vita datam, possumus. Et hoc est, quod Christus in institutione cœnæ discipulis dedit panem, quem apellauit corpus suum, & corpus tradendum seu crucifigendum. Itaque Christus hoc dicere voluit, carnem meam pro mundi vita datam manducabitis.

2
Exponit effectum manducationis.

Aperit causam uiuificæ carnis Christi.

Negatio consequentis

2
Breuis diuisionis.
Ratio.

Caro Christi non nisi passa manducatur.

ELENCHVS SOPHIS.

Figura di-
quons.

Deinde error est *παρὰ τὸ χῆμα τῆς λέξεως*; quia verbum dare, vt etiam verba edere & bibere Ioan. 6. de orali manducatione nequaquam agunt, sed solam spiritualem manducationem nobis commendant. Id quod ex vers. 32. colligitur. Amen amen dico vobis, nō Moses dedit vobis panem illum cœlestē sed pater meus dat vobis panem illum verē cœlestem. Quæ certe verba manducationem oralem nullo modo astruunt. Id igitur iudiciū esto de hisce, quæ pro se citant aduersarij.

Illustratio.

Fallacia
non causæ.

Tertius error *παρὰ τὸ μὴ αἰτιον ὡς αἰτιον*. Nam Christus nō idcirco illud posuit bis, Ego dabo, vt ostenderet duplicem esse suæ carnis manducationem: sed vt, quod etiam antea fecit, declararet, quis nam esset ille panis cœlestis, viuus & viuificus, de quo concionabatur, videlicet non alius quam sua caro, ea quæ non ore corporis manducanda, sed in ara crucis pro mundi vitâ mactanda. Et hoc omnino sibi velle verba Christi, facile constabit penitus ea inspicienti. Panis, inquit, quæ ego dabo, caro mea est, quam ego dabo pro mundi vitâ. Iatque caro Christi est manducanda eo modo quem Christus Ioan. 6. explicauit, & ea caro manducanda est, quam Christus tradidit pro mundi vitâ. Sed retorquetur argumentum.

Illustratio.

Retorque-
tur argu-
mentum.

Si Christus Ioan. 6. nobis eum modum quo in cœna suam carnem manducandam tradit his verbis exposuit, tum sequitur carnem Christi in cœna non aliter quàm fide & spiritu ad vitam æternam manducari. Ratio connexionis est, quia Christus ibi non nisi de spiritali manducatione disputat.

Propositio

Sed antecedens ex Hypothesi aduersario rum verum est.

Assumptio

Ergo & consequens verum esse oportet.

Cōplexio.

Deducamus ad absurdum.

Deducitur

Si Christus Ioan. 6 docuit oralem manducationem, tum sequitur, Christum immeritò reprehendisse Capernaitas, eâ sibi imaginantes. Sed hoc est absurdum.

ad absurdum

Propositio

Ergo & illud.

Assumptio.

Cōplexio.

Item: Si Christus ibi oralem docuit manducationem, tum sequitur, omnes impios, quotquot ad cœnam Dominicam aecedunt vitam æternam habituros. Nam Christus hoc eodem versu expresse testatur eum, qui de hoc pane ederit, vitam æternam habere. De inde nemini dubium est, quin data orali manducatione impij non minus manducent corpus Christi quàm pij.

Aliud.

Propositio

Sed impios vitam æternam habituros dicere impium est, & ab omni Scriptura abhorret.

Ratio con-

uexi.

Sed impios vitam æternam habituros dicere impium est, & ab omni Scriptura abhorret.

Assumptio

DE VNIONE SACRAMEN,

Cōplexio. Ergo & oralis manducatio impia est & à Scriptura aliena: utpote ex qua tantum absurdum necessario consequatur. Quapropter, ut hæc portenta absurdorum vitemus, nobis persuadeamus Christum & Ioan. 6. & in cœna nullam aliam manducationem quàm carnis suæ crucifixæ, eamque spirituales docuisse.

Obiectio 4 Obiectio quarta, pagina 235, refutationis orthodoxi consensus.

Antecedēs. Manducare carnem Christi Ioan. 6. est credere in Christum. In Eucharistia manducare

Cōsequens est ore manducare. Ergo est alia manducatio Ioan. 6. alia in cœna: Ibi spiritualis, hic verò oralis.

1. Ad antecedentis prius membrum respondetur, in eo committere aduersarios errorem *παρά τὸ χῆμα τῆς λέξεως*. Nam manducare carnem Christi, ibi non tantum significat in Christum credere, sed Christum cum sua morte & passione vera fide complecti, sibi ad vitam æternam applicare, Christo inseri, membrum Christi fieri, adq; adeo in Christo manere & Christum in se manentem habere.

2. Ad alterum verò membrum respondetur committi paralogismum secundum quid.

Ratio. Si externa symbola, quæ in cœna adhibentur respicias, rectè dicimur ea manducare ore:

ore: Si verò rem ipsam, vt non alia est Ioan. 6.
& in cœna, ita vtrobique vna & eadem est man-
ducatio.

Itaque negandum est consequens: quia la-
borat paralogismo accidentis. Non enim se-
quitur, alia sunt in Eucharistia signa externa
quæ Ioannis 6. non sunt: & illa oïe mandu-
cantur.

Negator
consequens
quia est pa-
ralogismus
accidentis.

Ergo res quoque cuius sacramenta seu si-
gna sunt eodem modo, videlicet ore corpo-
ris manducantur. Perinde autem argumen-
tantur aduersarij, ac si quis diceret, Externus
sonus verbi auditu percipitur, Ergo res ver-
bo promissa externis auribus percipitur &
nobis applicatur. Itaque firmum fixum-
que manet, vnã eandemque esse mandu-
cationem carnis Christi, extra cœnam & in
Cœna.

Illustratio.

Obiectio quinta. Pagina 571.

Obiectio 5.
Antecedens

Manducatio in cœna potest fieri ad iudici-
um. Ioan. 6. non potest.

Ergo alia est manducatio carnis Christi in
cœna, alia Ioan. 6.

Consequens

Respondetur, Ad prius antecedentis mem-
brum, Ipsum Christi corpus omnibus man-
ducantibus vitam æternam affert. Sacramen-
tum autem seu signum externum ab alijs ad
vitam, ab alijs ad exitium manducatur. Et

Responso
ad prius
membrum.

ELENCHVS SOPHIS.

Error secundum
quid.

hoc est quod Augustinus Tractatu in Iohannem 26 docet: Sacramentum de mensa Domini alijs ad vitam, alijs ad iudiciũ sumi: rem vero ipsam omni homini ad vitam. Itaq; negandum est conf equens: quia in eo est error secundum quid.

In cœna fit manducatio ad mortem, non corporis, sed signi seu Sacramenti corporis. Sicut & in verbo, auditus fit ad mortem non ijs qui rem verbi percipiunt, sed ijs qui externam tantum literam percipiunt. Itaque corpus Christi vbique perceptum viuificat.

DE FORMA.

Obiectio.

Contra vnionis nostræ cum Christo formam, quam totam spiritualem facimus, refutatio orthodoxi consensus Pagina 92. ad hunc modum scribit.

Deinde petulanter & malitiosè in alienum & peruersum sensum detorquent verba scriptorum ecclesiasticorum, de inhabitatione Christi in nobis & cõmunicatione carnis eius, dum scribunt: Christum carni nostræ cõmunicare, eoq; modo in nobis per carnis assumptionem esse, nosque in seipso habere, quoniam naturam nostram assumpsit.

Et

Et paulò post. Quod enim compilatores inhabitationem Christi in nobis non aliam docent, quam quod Christus carnem nostram assumpsit, hoc non est scripturam sacram explicare, sed deprauare: quia de longe alia ratione communicationis carnis Christi & inhabitatione illius in sanctis, sacræ literæ & orthodoxi patres loquuntur. Hæc illi.

Quibus simpliciter & rotundè responderetur: Neq; fallacia à dicto secundum quid ad dictum simpliciter, item paralogismo diuisionis nostræ doctrina ingenuè à vobis refutatur, sed malitiôsè & sophisticè deprauatur. Deinde nòs quoq; multò aliter, quam vos hoc loco consuetis vestris paralogismis referatis, loquimur, sentimus, & credimus. Atque hoc ita se habere integra de hac re orthodoxi consensus sententiæ cōmemoratione plañum faciam, atque hac vna deprauatione omnibus pijs vestrum bene dicta calumniandi, peruertendi, mutilandi cacoethes conspicendum proponam. Orthodoxus igitur consensus paginato. facie a. vnde vos pauca ista verba cōpilastis, & vestra quadà inuisibili & supernaturali fide fœdissimè truncastis, de hac re ita loquitur.

Neq; vero solum cum ipso incarnationis seu personalis vñionis, verum etiam totius hu

Fallacia à dicto secundum quid & diuisione.

Adversariorum fraus & delus malus detegitur.

Orthodoxus consensus pag. 10.

ELENCHVS SOPHIS.

manæ redemptionis, nostræq; cum Christo
 incorporationis mysterio, quod in S. cœna
 Dominica fit & peragitur, pugnat hæc recens
 in Ecclesiam inuecta horrenda erroris opi-
 nio. Eiusmodi namq; veri corporis Christi
 sancità est in institutione & vsu S. cœnæ com-
 municatiõ, quod propter nos & à nobis as-
 sumptum in nostræ substantia & veritate na-
 turæ redemit Christus; & glorificatum leua-
 uit in cœlum, & ad dextram patris collocauit
 primitias nostras. Huius corporis vt capitis
 nostri membra sumus, os de ossibus ipsius,
 cui conformes efficiemur; cum reformabit
 corpus humilitatis nostræ. Hoc certum fidei
 nostræ pignus, hæc spes est & consolatio no-
 stra: vt sicut Christus casti nostræ communi-
 cavit, eoq; modo in nobis per carnis assump-
 tionem esse dicitur: ita nos vicissim commu-
 nitemus carni ipsius, sicq; fratres & concor-
 teris & purioris Ecclesiæ patribus ab effecta
 sacramentorum, vnitatem corporis, quod fi-
 deles in capite Christo sunt, eiusque natura-
 lem vnionem cum membris suis, tanquam
 palmitum cum vite, coniunctionem pro-
 bare.

Sententia
 orthodoxi
 conuictus.

Ex hisce intelligit pius lector, orthodoxo
 consenti nihil aliud propositum esse, quam
 vt pro-

vt probet nos in sacra cœna corpori non invisibili sed visibili, nō infinito, sed finito, non supernaturali sed naturali, non vbiuitario sed loco circumscripto communicare: quia non alius corporis, quam eius, quod Christus de nobis assumpsit, & in quo nos redemit simus participes. Hoc cum egregij isti Aristarchi refellere aut negare non auderent, & tamen absurdum, quod vbiuitas parit, animaduertent, vtuntur huiusmodi bella *δοξολογία* *πλαγήσις* atque sophistico artificio solide refutationi, quam pollicentur, putidam calumniam substituunt, qua arbitrantur se posse incauto lectori imponere, atque suis mulierculis nostram doctrinam suspectam & exosam reddere. Vt verò hæc ita esse intelligat pius lector, consideret etiam ea, quæ Orthodoxus consensus eadem pag. fac. b. habet.

Hæc & alia Hilarius, qui sicut & Cyrillus, incarnationis & S. Eucharistiæ mysterium nostræ cum Christo, non voluntatis consensu tantum, sed perfectæ secundum naturam vnionis sacramentum esse, ideoq; de veritate corporis & sanguinis Christi, ab hoc indubitato nostræ cum eo per naturam vnitatis testimonio, nullum ambigendi locum esse relatum, cum ipsius Domini professione & fide

ELENCHVS SOPHIS.

nostra verè caro & sanguis sit, quæ sumpta & hausta efficiât, vt & nos in Christo & Christus in nobis sit, sentire & ostendere voluit.

Item paulò post. Eandem itaque & veritatem & rationem veræ carnis, ex hoc veris Ecclesiæ consensu concedi est necesse, quam per incarnationis mysterium assumptus sit Christus, & quam sub mysterio cõmunionis participamus. Alioqui illa corporalis & naturalis vnitas nostri cum Christo ab hac carnis ipsius sub mysterio communicatione probari.

Vana protestatio ad uersarios. Itaq; vana & inuis est vestra illa protestatio pagina 93.

Ratio. Quis vero adeo stupidus est, qui non videt & manibus palpet, commemoratos patres in his quoq; ab ipsis compilatoribus recitatis testimonijs non de incarnatione filij Dei loqui, eoq; modo tantum, quo per incarnationem vnum cum omnibus hominibus factus est. Non hæc non nostra doctrina, vt ex modo citatis patet, sed vestra calumnia, sed vestra sophistica, sed vestra impudentia: qua benè dicta in alienum sensum rapitis, & quæ refutare non modo non potestis, sed ne tentatis quidem, mutila & manca proponitis, vt ita sine capite & pedibus pio lectori deformia & monstrosa videantur. Atq; hæc sunt solæ ve

Modus agendi ad uersarios.

te vestrae artis, sola arma, quibus orthodoxū
consensum non solidè, vt gloriamini, confuta-
tis, sed sophisticè & subdolè deformatis, atq;
vos omnibus rectè sentiētibus ridendos, vel
potius commiserandos prōpinatis.

Cæterum hæc vestra perfidia & impuden-
tia propediemâ nostris hominibus planius
detegetur.

Iam verò contra spiritualem vnionem, quā
nōs docemus, & ex verbo Dei superiori tra-
ctatu asseruimus, quomodo hoc loco, sed val-
dè obliquè argumētentur aduersarij, paucis
videamus.

Obliquè
aduersariō-
rum argu-
mentatio.

Cyril. Si quis ceræ liquefactæ aliam ceram
infuderit, alteram cum altera totam permis-
cet: Sic necesse est si quis carnem & sanguinē
Domini recipit, cū Christo ita coniungatur,
vt Christus in ipso & ipse in Christo maneat.

Cyrillus

Chrysostrōmus. Singulis fidelibus per hoc
mysterium sese coniungit Christus, & admi-
randa mysteria nobis data sunt, vt simus ve-
rum corpus, & membra ex carne & ossibus
eius, eoque modo in vnati cum eo mas-
sam redagimur, vt corpus cum capite ve-
niatur.

Chrysostrō-

Nyssenus. Ratione participationis my-
sterij huius alens corpus suum, quod est Ec-
clesia.

Nyssenus

ELENCHVS SOPHIS.

Hilarius.

Hilarius. Nos verè sub mysterio carnis corporis sui sumimus, & per hoc vnum erimus.

August.

Augustin. Vnusquisq; fidelium corporis ex sanguine Christi particeps est, quando in baptisate membrum efficitur Christi in vnitae corporis eius constitutus.

Leo.

Leo. Hoc agit participatio corporis & sanguinis Christi, vt in id, quod sumimus, hoc est in carne ipsius, qui caro nostra factus est, transeamus.

Consequens

Ergo patres talem modum communicationis in cœna docuerunt, qui sit non spiritus tantum, sed etiam carnis illius communio.

Expositio Antecedentia.

Exponamus antecedens, quod constat in ductione testimoniorum.

Patres quotquot hoc loco & à nostris & ab aduersarijs citantur, loquuntur non de modo seu forma *κοινωνίας* Christi & nostrae cum eo vnionis, sed de obiecto cui vnimur & cui coniungimur non in sacramentis tantum sed etiam extra eorū vsum. Obiectum enim non solum spiritus Christi, sed etiam corpus & sanguis eius est: modus vero non nisi spiritualis est. Atq; hanc esse ipsissimam patrum mentem & sententiam consideratione singulorum testimoniorum quae hic producuntur planum fiet.

1. Ad Cyrilli testimonium quod attinet, primo notandum eum similitudine ceræ nō confusionem aut mixtionem physicam, sed arctissimam nostri cum Christo coniunctionem innuere. Deinde eum non de modo unionis corporali aut physico, sed de spirituali, qui sola fide fit loqui, colligitur ex eo, quod ex Ioan. 6. cap. usum & fructum, qui est mansio Christi in nobis & nostri in Christi, manducationis spiritualis & fidei repetit.

Testimonium Cyrilli.

Cur usus similitudine ceræ.

De qua unionem loquatur.

Si autem aduersarij ex hoc loco vrgeant corpoream seu oralem carnis Christi perceptionem, tum ad hoc absurdum recte deducuntur. Si Cyrillus non de spirituali, sed orali manducatione loquitur, tum sequitur etiā impios manere in Christo, & Christum in ipsis. Nam apertè inquit Cyrillus, necesse est si quis carnem & sanguinem Domini recipit cum Christo ita coniungatur, vt Christus in ipso maneat, & ipse in Christo.

Absurdum

Propositio

Ratio connexti.

Sed hoc postremum est absurdum, etiam confitentibus aduersarijs.

Assumptio

Ergo & illud absurdum erit.

Cōplexio.

Retorqueamus argumentum: Si Cyrillus loquitur de manducatione Christi, quæ in cœna fit, tum sequitur vnam eandemq; Ioan. 6. & in cœna manducationem. Ratio connexti est: quia Cyrillus citat verba ex Ioan. 6.

Retorquetur argumentum.

Propositio
Ratio connexti.

ELENCHVS SOPHIS.

Assumptio & máducaationi, de qua loquitur, accomodat.
Sed antecedens non solum concedunt, sed etiam vrgent aduersarij.

Conplexio. Ergo & consequens concedát necesse est.
Ergo vt tandem concludamus, Cyrillus obiectum vnionis fecit corpus Christi, modum autem siue formam tantum spiritualem fidei propriam viuificamq; docuit.

Sensus dicti Chryso-
stomi expli-
catur &
quatuor ra-
tionibus
probat.

II. Dicti Chryso-
stomi eadem planè est ra-
tio, eademq; analysi. Nam & is modum spiri-
tualem facit, eumq; soli fidei tribuit, vt maxi-
mè obiectum cui vnimur, non solum spiritus
fit, sed etiam corpus Christi: id quod quatuor
rationibus euincitur. 1. Facit mentionem fi-
delium: atque ideo infideles à communione
corporis Christi excludit. 2. Inquit, Vnum
corpus sumus; vbi effectum cœnæ attingit:
qui certè non corporeus sed spiritualis est.
Nam fideles spiritali tantum modo, non au-
tem corporeo vnum corpus sunt. 3. Addit,
Et membra ex carne & ossibus eius: quæ ver-
ba, vt ex Paulo 5. ad Eph. patet, de spiritali
modo intelliguntur. 4. Vt corpus cum capi-
te vnatur: quæ similitudo spiritualem tantú
vnionis modum nobis commendat, vt colli-
gitur ex 3. ad Eph.

Abstrudum
Proposicio

Deducatur & hoc argumentum ad absur-
dum. Si Chryso-
stomus loquitur de orali &
corpo-

corporea manducatione, tum sequitur etiam
impios & fide carentes coniungi cum Chri-
sto: esse vnum cum eo corpus : membra ex
carne & ossibus eius: cum Christo capite
vniri.

Sed hoc est absurdum, ac menti Chryso-
sti contrarium. Ergo & illud.

Assumptio.
Cōplexio.

Retorquetur argumentum. Si Chryso-
stus loquitur de *κοινωνία*, quæ fit in cœna,
tum sequitur Christum in ea se tantum fide-
libus communicare. Connexum probatur a-
xiomate illo : Contraria contrariorum sunt
consequentia. At Christus, vt inquit Chryso-
stomus, se singulis fidelibus communicat.
Ergo nulli infidelium.

Retorquetur argu-
mentum.
Propositio

Ratio con-
nexi.

Sed antecedens est verum, ex aduersario-
rum sententia.

Assumptio

Ergo & consequens verum sit necesse est.

Cōplexio.
Retorquetur iterum.
Propositio
Ratio con-
nexi.

Si Chrysoctomi locus verus est, tum se-
quitur locum Pauli in priori Epist. ad Corin-
thios 10. Cap. agere de communione spiritua-
li. Nam Chrysoctomus eum accomodat spiri-
tuali vnioni.

Assumptio.

Sed locus Chrysoctomi aduersariorum cal-
culo probatur.

Ergo & consequens probent necesse est.

Testimoni-
um Nysseni

III. Eodẽm recidit testimonium Nysseni:
qui vnionẽ nostram cum Christo, cuius in S.

ELENCHVS SOPHIS.

NOTA. cœna sumus participes, desinit alimento mystici corporis Christi, quod est Ecclesia: quod non fit orali manducatione corporis eius, sed vi & virtute spiritus sancti, qua nobis per fidem applicatur. Et hoc est, quod subiungit Nyssenus (quæ verba refutatio certo consilio sibi omittenda putauit) Et conueniente quadam ratione membra sibi per fidem adnascenscentia communi corpori agglutinans, illud ipsum decorum reddit.

Absurdum. Propositio. Deducantur eis *αδύνατον*: Si Nyssenus loquitur de orali manducatione, tum sequitur, Christum in cœna suo corpore etiam alere impios, & infideles esse ecclesiam.

Assumptio. At hoc est absurdum & *αδύνατον*: Ergo & illud tale erit.

Cōplexio. Retorqueatur argumētum. Propositio. Retorqueamus argumentum. Si Nyssenus loquitur de participatione quæ fit in cœna, tum sequitur, neminem fide destitutum alii corpore Christi, ac per consequens nec manducare id. Si Nyssenus loquitur de ea participatione.

Assumptio. Cōplexio. Ergo nemo fide carēs alitur corpore Christi, ac per consequens, nec manducat illud.

Hilarij testimonium. 4. Idem planè docet Hilarius: nam duo dicta ex Ioan. 6. ad hanc quam vocat vnionem naturalem, probandam & illustrandâ refert: quæ refutatio familiari suo diuisionis paralogismo

logismo tacita præterijt. Sic autem habent. **NOTA.**
 De naturali ipsius in nobis veritate ipse ait:
 Caro mea verè est esca, & sanguis meus verè
 est potus. Et paulò post. Quod autem natura
 hæc vnitas nobis cum Christo sit, ipse te-
 statur est dicens: Qui edit meam carnem &
 bibit meum sanguinem, manet in me, & ego
 in eo.

Itaque Hilarius vnionem nostri cum Chri-
 sto naturalem vocat, non quod vnio ista sit
 physica, qualis est membrorum & capitis in
 corpore humano, sed quia duæ naturæ eius-
 dem essentiæ vniantur, non ore corporeo,
 non contactu corporeo, sed spiritu & fide
 tantum.

V. Cum superioribus consentit Augusti- **Testimo-**
 nus: quia docet, nos non modo in cœna, sed **nium Au-**
 etiam in baptismo, qui cœnam Dominicam **gustini.**
 præcedit, sanguinis carnisq; Christi partici-
 pes fieri, atque eius membra euadere. Vnde **Duo notan-**
 duo aduersus aduersariorum doctrinam no- **tur.**
 tare possumus.

I. Nos antequam ad cœnam Dominicam
 accedamus carnem Christi manducasse, &
 membra Christi esse: atque idcirco non ne-
 cesse esse vt in pane & sub pane corpus Chri-
 sti ore corporis intra nostra corpora corpo-
 raliter recipiamus: quippe cum corpus iam

ELENCHVS SOPHIS.

manducatum non manducetur amplius : & is qui membrum Christi est, non necesse habet, nec possit denuò membrum eius fieri. Itaque panis cœnæ Domini non continet in se corpus Christi vt infantem cunæ, sed corpus Christi iam nobis communicatum obsignat, fidemq; confirmat.

II. Deinde ad nostram cum Christo vñionem non requiri oralem & corpoream manducationem: vtpote sine qua & ante quam vnum iam cum eo corpus sumus.

Sententia
Leonis.

VI. Denique idem planè vult sententia Leonis, hoc est, nullum alium vñionis & communionis modum statuit, quàm spiritualement: quippe cum non nisi fideles & non nisi fide spirituq; in corpus Christi transeunt, hoc est, ipsi in Christo, & Christus in ipsis maneat.

Ex his videre est multò rectius in aduersarios congruere bella ista clausula, quam in nos vibrare non erubescunt. Suo ergo gladio ingulantur compilatores, dum pro se veritatis testimonia producunt, quæ illorum impietatem apertè confutant.

Negatio cõ
sequentis.

Auphibo-
tia.

Itaque negandum est aduersariorum con-
sequens, idq; duabus potissimum de causis.
Primo quia laborat vitio ambiguitatis, qua
nunquam non ludunt & pio lectori tenebras
offun-

offundunt refutatores isti. Si enim intelligunt per communionem spiritus & carnis obiectum, cui vnimur, & cui participamus, ipsis planè assentiemur, vt hactenus assensimus. Nunquam enim docuimus vnionem nostram cum Christo esse tantum communionem Spiritus: sed semper confessi & professi sumus nos etiam cum corpore Christi verè coniungi.

Si verò per carnis communionem intelligunt oralem manducationem, & corporeum suum actum, aut corporeum communionis modum, dicimus eos & sibi & alijs imponere errore figuræ dictionis: quæ altera est nostræ negationis causa. Nam patres, quando affirmant nos carni Christi participare, aut carnem Christi manducare, non loquuntur de modo vnionis nostræ, sed tantum de obiecto. Obiectum patribus non modò spiritus Christi est, sed etiam caro eius. Modus verò patribus non nisi spiritualis est & fide constat: id quod ex modò dictis apertè colligitur.

Figura dictionis.

DE EFFECTV vnionis.

Contra effectum corporis Christi, quem salutem & vitam æternam esse diximus, hæc

ELENCHVS SOPHIS.

Obiectio 1. sequentia potissimum obijcit Refutatio orthodoxi consensus. 1. Pag. 570.

Antecedēs. Indigni manducant sibi in cœna iudiciū quia non dijudicant corpus Domini.

Consequēs. Ergo corpus Domini etiam verè manducant.

Scopæ dissolutæ. Argumenti, vt vides, pie lector, nulla est connexio, nulla apta & legitima dispositio, nihil nisi scopæ perturbatæ & dissolutæ, quibus oculi & animi simplicis lectoris tanquam

Error *παρά τὸ μὴ ἐπινοῦν* *ἐν ἐπινοῦν* præstigijs quibusdam perstringuntur. Quæ propter si hunc tetrū *παρά τὸ μὴ ἐπινοῦν* errorem in legitimam argumentationis formam redigamus, sua sponte corruet, atque

se aduersarios non iuuare vltro testabitur. Nam syllogismus perfectus hic erit.

Propositio. Quicumq; non dijudicant corpus Domini manducant sibi iudicium.

Assumptio. At indignè manducantes non dijudicant corpus Domini.

Cōplexio. Ergo indigni manducant sibi iudicium.

A syllogistia & error à nō causa. Ex his quibus facile intelligit præter errorem à non consequenti, & præter *ἀουλογισίαν* in argumento aduersariorum etiam errorem esse apertissimum *παρά τὸ μὴ ἀποτινῶν ὡς αἰτίον*. Nam iudicij causa non ponitur à Paulo vera manducatio carnis Christi, sed

Ratio. *τινῶν ὡς αἰτίον*. Nam iudicij causa non ponitur à Paulo vera manducatio carnis Christi, sed

ti, sed eius contemptus & neglectus: siue ca-
 ro Christi manducata non est causa iudicij,
 sed caro non dijudicata, hoc est contempta,
 & indignè tractata. Id quod vel ex illo Christi
 dicto Ioan. 6. apparet. Amen amen dico vo-
 bis nisi ederitis carnem filij hominis, & bibe-
 ritis eius sanguinem, non habetis vitam in vo-
 bis. Qui edit carnem meam, & bibit sangui-
 nem meum, habet vitam æternam.

Deinde in argumento est error figuræ di- Figura di-
 stionis.
 stionis. Nam corpus Christi *μὴ διαπίπειν*
 non significat corpus indigne manducare
 ore corporeo, sed corpus Christi indigne
 tractare, atque sua negligentia profanum du-
 cere. Id quod ex Pauli loco ad Hebr. 10. collig-
 gitur. Qui violarit legem Moïsis absque mise-
 ricordia ex duorum aut trium testimonio
 moritur. Quantò putatis acerbiori supplicio
 dignus censebitur, qui filium Dei conculca-
 rit, & sanguinem fœderis per quem fuerat san-
 ctificatus profanum duxerit, & spiritum
 gratiæ contumelia affecerit.

Præterea in collectione aduersariorum est Petitio
 principij.
 quoque error & quidem crudissimus tauto-
 logiæ & petiti principij. Nam si, Non discer-
 nere, idem significat, quod verè manducare,
 vt volunt aduersarij, tum in hunc modum
 colligent. Indigni manducant sibi iudicium:

ELENCHVS SOPHIS.

quia manducant corpus Domini. Ergo indigni manducant corpus Domini. Syllogismus perfectus hic erit.

Qui manducant corpus Domini, ij manducant corpus Domini.

Sed indigni manducant corpus Domini.

Ergo indigni manducant corpus Domini.

Anile, ineptum, ridiculum. Sed ex absurdo nil nisi absurdum.

Ἐρὼς παρὰ τὸ ἰσχύει.

Deniq; est error *παρὰ τὸ μὴ ἐπιόμηναι*. Non enim sequitur, Qui rem non dijudicat, hoc est, non magni facit, & in pretio habet, eam manducat ore corporis. Nam quæ parui ducimus & contempnimus, ea auersamus potius, & respuimus, quàm in os ingeramus. Deinde quoque id multò minus consequens est, Qui manducat aliquid, id non dijudicat, hoc est aspernatur, auersatur, & pedibus conculcat.

Correctio errorum.

Itaque vt multiplices hosce errores corrigamus, dicamus & sentiamus corpus Christi non manducatum, sed contemptum nec digna reuerentia tractatum causam iudicij esse.

Obiectio 2.

Obiectio 2. eadem pagina.

Qui

Qui manducat panem Cœnæ Domini, *Antecedens?*
non dijudicans corpus Domini, est reus cor-
poris & sanguinis Domini.

Ergo non panem tantum : sed etiam ve- *Consequens?*
rum Christi corpus in Sacramento man-
ducat.

Antecedens, utpote ex Pauli mente de- *Cōceditur
antecedens*
ductum, & nostram quoque sententiam lu-
culenter confirmans, libenter concedimus,
& nostro præconio verum esse testamur. At
verò aduersariorum consequens minus ex
eo colligi & sequi, quam lanam ab Asino ex-
pectari affirmamus atque sequentibus ratio-
nibus euincimus.

Nam I. in eo est error petiti principij, *1.
Petitū prin-
cipium.
Ratio.*
quam toties ut cramben, quæ quidem non
nobis sed ipsis mors est, reponunt, Nam non-
dum ex verbo Dei, quod tamen audacter sibi
sumunt, panem & corpus Christi vno eo-
demque modo, vno eodemque ore mandu-
cari probauerint. Quin imò nos in superio-
ribus contrarium ex verbo Dei demonstra-
uimus: quippe cum promissio gratiæ, qualis
est corpus Christi crucifixum, non nisi fide
vera & spiritu percipiatur.

II. Est fallacia à non causa: quia Paulus *2.
Fallacia
à non causa.*
istius reatus causam non facit corpus Christi
perceptum, sed corpus non dijudicatum.

ELENCHVS SOPHIS.

3.
Error à nō
causa.
Ratio.

III. Rursus est fallacia à non causa vt causa. Nam *μη διακρίνειται*, seu non discernere, non est causa manducationis, multò minus ipsa manducatio; sed causa est criminis læsæ maiestatis diuinæ & corporis Christi: quod admittunt omnes, quotquot non dijudicant corpus Christi.

4.
Error πρὸς τὸ ἐπιό-
μιστον.

IIII. Error est à Non cōsequente. Non enim sequitur, qui reus est rei alicuius eam necesse est manducare. Nam Iudæi, qui Christum iniuste accusarunt, cruci affixerunt, contumelijs affecerunt, ludibriò habuerunt, reuerent fuerunt corporis, non tamen inde sequitur quod ore corporis corpus Christi manducarent. Itaque hæc argumentatio aduersariorum, Indigne manducantes panem cœnæ reuerent fuerunt corporis Christi: Ergo corpus Christi manducant, nihil aliud est quam fundamentum in aqua positum.

- Obiectio 3. Obiectio 3. pag. 587.
 Propositio. Vt habet sol ad ceram & lutum: sic se habet corpus Christi ad fideles & infideles.
 Assumptio. Sed sol ceram liquefacit, lutum indurat.
 Cōplexio. Ergo corpus Christi à fidelibus manducatum viuificat, ab infidelibus perceptum mortificat.
 Propositio falsa. Respon. Propositio infirma & omnino falsa est, idq; propter dissimilitudinem: quæ res comparatur

comparatur *Sic Soli nixōr* dissentiunt: id quod paucis demonstrabimus.

Nam primò si duos priores comparationis terminos, hoc est, solē & corpus Christi cōsideres, summa dissimilitudo occurret. Solis enim propriā *ἐπέγεια* seu natura non est vel liquefacere vel indurare, sed suis radijs res omnes collustrare & calore suo fouere: quarum deinde aliæ liquesunt, aliæ mollescunt, aliæ indurantur, aliæ alio modo afficiuntur. At verò corporis Christi percepti & cōmunicati proprium & solum effectum est, viuificare. *Qui edit carnem meam & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam.* Iohā. 6. ver. 54. Atque idcirco viuificatio cum corpore Christi percepto cōuertitur: vbi enim corpus Christi, ibi vita, vbi vita, ibi corpus Christi. At liquefactio & induratio substantiarum cum sole nequaquam cōmeat.

Deinde si respicias duos posteriores terminos lutum cum cera, & fideles cum infidelibus, ibi quoque non minorem dissimilitudinem deprehendes. Nam cera & lutum non nisi disparatè opponuntur: fideles autem & infidels non nisi priuatiuè. Itaque tam lutum quàm cera affecta est & comparata ad solis lumen & ardorem percipiendum: quia neutrum facultate & instrumento cum percipiendi &

1.
Dissimilitudo
do.

2.
Dissimilitudo
do.

ELENCHVS SOPHIS.

in se recipiendi priuatur. At quò ad fideles & infideles, res se longè aliter habet. Nam ij priuatiuè opponuntur, atque ideò non vtrique pari ratione effecti & idonei sunt ad corpus Christi percipiendum: quippe cum infideles instrumento, quo solo corpus Christi accipitur, destituantur: qua ratione infideles dicuntur. Itaque non similitudo sed dissimilitudo est disparata cum priuantibus conferre.

3.
Dissimilitudo.

Denique in tertio quoque, in quo ista duo comparantur, maxima dissensio est. Nam solto, nec magis officit luto quàm ceræ, nec magis calefacit & collustrat ceram quàm lutum: nec magis destruit lutum quàm ceram: nec magis largitur integritatem ceræ quàm luto. At verò corpus Christi ab illis monstròse & impiè fingitur infideles, à quibus manducatur, occidere & æternis supplicijs mactare. Ex quibus omnibus apparet, quàm *ἀλογος* quàm minimè conueniens sit hæc aduersariorum similitudo. Qua certè nihilo plus argunt, quàm vt suam artis logicę imperitiam, & causæ, quam tueri conantur, infirmitatem prodant.

Obiectio 4.
Antecedens

Obiectio 4. eadem pagina.

Christus non solòmodo habet potestatem viuificandi, sed etiam iudicandi.

Ergo

Ergo quoque potest manducari ad iudicium & mortem. Consequētis

Exponamus antecēdens. Christus equidem vt habet potestatem iudicandi, ita plena & perfecta potestate instructus est alijs, vt pote fidelibus, vitam elargiendi, alijs verò, vt pote infidelibus, exitium æternum afferendi. Diligenter autem attendendum est, quomodo Christus hæc duo diuersa effecta edat. Scriptura omnis docet eos vitam æternam consequi, qui Christum vera fide amplectuntur: qui carnem Christi manducant: qui Christo capiti adhærent & inseruntur, qui in Christo tanquam palmites in vite manent.

At contra (nam contraria contrariorum perpetuò sunt consequentia) nullam aliam causam nobis ostendit, cur alij ab vno & eodem Christo æternis supplicijs afficiantur, quàm quòd Christum sua incredulitate repudiant: quòd carnem Christi non manducant: quòd à capite Christo, vnde vita in omnia membra dimanat, quam longissimè seungunt: quòd in Christo tanquam vite succum vitalem in palmites deriuante non manent. Hæc autem ita se habere cum alijs locis à nostris docetur, tum ex his paucis testimonijs colligitur. Qui non credit iam iudicatus est: quia non credidit in nomine vnigeniti

ELENCHVS SOPHIS.

Filij Dei. Ioan. 3. ver. 18. Nisi manducaueritis
carnem Filij hominis, & sanguinem eius bibe-
ritis, non habetis vitam in vobis. Ioan. 6. v. 23.
Nisi quis in me manserit, eiectus extra, sta-
tim vt palmes arescet: deinde coguntur isti &
in ignem abijciuntur, & ardent. Ioan. 15. ver. 6.

**Error à nō
causa.**

Itaque negatur aduersariorū consequens:
quia in eo est error *παρὰ τὸ μὴ αἶνον ὡς αἶ-
νον*. Nam non manducatus, sed repudiatus

Crime falsi.

& abiectus Christus damnat: quod ex modo
dictis facillè colligitur. Atque idcirco valde
ἀλόγως & insolenter ac falso nobis hac ea-
dem pag. refutatores impingunt crimen *τῆ
ἀνατις* atque impietatis, quasi Christum ab
officio iudicandi remoueamus, atque diuina
sua maiestate spoliemus. Nam alijs strophas
sophisticas affingendo, non attendūt se in eas

**Fallacia de
piez.**

incitato & imprudenti cursu prolabi. In hac
enim eorum calumnia & fallacia *παρὰ τὸ μὴ
αἶνον*, & paralogismus à dicto secundum
quid ad dictum simpliciter occurrit. Non e-
nim sequitur: Zuingliani negant Christum
manducatum & perceptum iudicare. Ergo
Zuingliani Christum ab officio iudicandi
remouent, & sua maiestate diuina exuunt.

Abfurdum.

Nam perinde faciunt, ac si quis hoc modo col-
ligeret, Christus non nisi manducatus & per-
ceptus

ceptus viuificat. Ergo Christus omnino non viuificat. Sed hæc est perpetua aduersariorum consuetudo & inueterata illa calumnia, qua nobis, cum ad obiecta argumenta respondere aut sua sophismata excusare non valent, continuo fucato quodam pietatis, quam præseferunt, studio apud imperitum vulgus vociferantur, nos negare Dei omnipotentiam, Deum arguere mendacij, Christo suam gloriam detrahare & inuidere, Christum de dextra Dei deturbare. A quibus blasphemijs nostri semper tam longè abfuerunt, quam longè aduersarij à veritatis studio & pietatis amore absunt, dum hæc falsa crimina in nos comminiscuntur, & in vulgus spargere non erubescunt. Quæ omnia vt tandem agnoscant ac seriam pœnitentiam pro ijs agant, faxit Dominus. ©

Obiectio 5. Pag. 588.

Obiectio 5.
Propositio.

Qui docent Christum non nisi contemptum & repudiatum damnare, ij committunt errorem à dicto secundum quid ad dictum simpliciter.

At compilatores dicunt Christum non nisi contemptum & repudiatum damnare. Assumptio.

Ergo committunt paralogismum à dicto Cōplexio.

secundum quid ad dictum simpliciter.

Propositionis rationem hanc afferunt:

ELENCHVS SOPHIS.

Ratio pro- Non enim propterea absentem habent Chri-
positionis. stum, qui eum contemnunt & repudiant.
 Repudiant quidem saluatorem, sed cogun-
 tur iudicem admittere.

Responsio. Responsio. Ad propositionem eiusq; pro-
 bationem expedita & parata est responsio,
 eam tot ferè scatere vlcibus, quod constat
 verbis. Nos præcipua tantùm deinceps an-
 notabimus.

1. **Errou con-** 1. Est error *παρά τὸ μὴ ἐπιόμειναι*. Non
sequentis. enim sequitur, Infideles & impij habent Chri-
 stum præsentem. Ergo Christum manducant
 & intra se recipiunt. Atque hoc tam non se-
 quitur, quàm illud, Cæci habent lumen solis
 præsens. Ergo cæci lumen solis recipiunt.

2. **Fallacia à** 2. Est fallacia à non causa. Nam Chri-
non causa. stus præsens non est causa manducationis,
 sed obiectum: quod ij demum percipiunt,
 qui causa instrumentali apta & idonea in-
 structi sunt: ea autem est non os corporis,
 sed fides: qua cum destituantur infideles &
 impij, videant aduersarij, quibus rationibus
 probent, eos Christi corpus manducare.

3. **Petitio** 3. Est petitio principij. Nam inter nos
principij. & illos quæritur, vtrum Christus manduca-
 tus sit iudex, nec ne: hanc igitur quæstio-
 nem, orationis schemate non nihil immuta-
 to, pra-

to, pro argumento arripiunt aduersarij, & aiunt: Impij manducant iudicium: quia non possunt repudiare iudicem, seu velint nolint coguntur manducare iudicem. At vero vtrumque æquè dubium est, vtrumque in quæstione versatur: & vtrumque firma aliqua probatione indiget: quam adhuc nullam attulerunt super naturales illi & inuisibiles logici.

4. Sophisma est *παρὰ τὸ μὴ ἐπὶ μέδρον.* 4. Error κατὰ τὸ ἐξέμειον.
 Non enim sequitur, Christus est iudex impiorum, aut impij coguntur admittere Christum iudicem. Ergo iudicem illum admittunt ore corporis. Nam hac ratione ex duobus extremè absurdis alterum necessariò concluderetur: videlicet aut impios etiam extra cœnam manducare corpus Christi, nam Christum iudicem coguntur admittere etiam ij, qui S. Cœnæ nunquam interfuerunt: aut eos, qui Christum in Cœna non manducarunt, non posse damnari. Duo absurda.

5. Vnde quintum vlcus enascitur, videlicet falsa iudicij causa, quam ipsi valde insolenter statuunt manducationem iudicis. 5. Fallacia cause.
 Christus enim tam eos, qui ante se incarnatum vixerunt & mortui sunt, & tam eos, qui ad cœnam Domini nunquam adierunt, quam

ELENCHVS SOPHIS.

eos qui post Christum nati sunt, & quotidie S. cœnæ interfunt, iudicabit, atque omnes impios eodem modo & iisdem de causis damnabit: quæ non sunt aliæ, si credimus S. literis, quam incredulitas, qua Christum non manducant, sed respuunt, & quantum in se est, pedibus conculcant.

Obiectio 5. Obiectio 6. pag. 588.

Propositio. Quemadmodum se habet Euangeliū prædicatum ad infideles: sic se habent ad eodem Sacramenta.

Assumptio. Sed Euangelium prædicatum tam propè adest impœnitentibus quàm pœnitentibus, quorum aures implet, corda conuincit impietatis, vt à propria conscientia flagellètur, nec tamen resipiscant.

Cõplexio. Itaque in pane & vino corpus & sanguis Christi in os indignorum in mysterio datur, quod cum vera fide non recipiant, iudicantur & non soluantur, sed moriuntur, nisi pœnitentiam agant.

Concessio. Propositionem syllogismi, vtpote analogiæ fidei & S. Scripturæ consentaneam, nostram quæ sententiam luculenter confirmantem libenter amplectimur.

Ignoratio Elenchi. Ad assumptum verò quod attinet, simpliciter respondetur in eo committi ab aduersarijs errorem *παρὰ τὴν ἀγνοίαν τῆ ἐλέγχου*
Nam

Nam vagantur extra cancellos quæstionis. Non quæritur inter nos, vtrum Euangelium prædicatum adfit etiam impijs, vtrum eorum aures impleat, vtrum eos impietatis conuincat: quod nemo nostrum negauit vnquam. Sed hoc quæritur, vtrum tam in verbo quàm in Sacramento res promissæ ab infidelibus pariter vt à fidelibus percipiuntur: quod hoc loco aduersarij apertè affirmare non audent.

Dum verò id timidè & obliquè innuunt, in alios quoque errores incurrunt. Inter quos præcipuus est error *παρα τὸ μὴ ἐπιόμενον*. Nam non sequitur: Infidelibus propè adest Euangelium prædicatum: Ergo infideles percipiunt vim & virtutem seu promissa Euangelij. Tam enim hoc inconsequens est, quàm si quis imperitus affirmaret, Cæcum idcirco percipere lumen & splendorem solis: quia radij solares tam propè pertingant ad corpus cæci, quam visu præditi.

Error consequentis.

Præterea ex superiori alia oritur fallacia à non causa vt causa. Nam res, quam Euangelium prædicatum offert & promittit, non est causa perceptionis sui ipsius, sed obiectum.

Error causæ.

Fides verò sola causa est qua apprehenditur & retinetur. Itaque qui fide carent, rem nullo modo percipiunt.

ELENCHVS SOPHIS.

**Error caus
ca.**

Deniq; hic quoq; obseruādus est error ali-
us à non causa. Euangelij siquidem promissio nō percepta, sed repudiata, sed contemp-
ta, sed pedibus conculcata, conscientias ve-
xat ac flagellat: accepta verò eas solatur & se-
renat. Itaq; impij in euangelij prædicatione
nihil percipiunt quam literam, quæ occidit:
spiritum autem, qui viuificat, repudiant sua
incredulitate.

**Negatur
Cōsequens**

Ex his facile colligitur negandum esse ad-
uersariorum consequens, idq; ob sequentes
errores.

**Dissimili-
tudo.**

1. Quia dissimilitudo est in eorum com-
paratione. Nam vt in & sub litera verbi Dei,
aut sub sono eius, qui à ministro editur, non
peculiari ratione latet spiritus, sed intus ope-
ratur in corde hominum, at semen verbi diui-
ni fructuosum reddit. Itaque neque in & sub
signis sacramenti latebit corpus Christi.

**2.
Error.**

2. Deinde quamadmodum minister verbi
in sub verbo non porrigit aut largitur spiri-
tum sanctum: ita quoque corpus Christi in
& sub signis dare non consentaneū est: quan-
do quidem res in verbo & sacramento ab eo
dem subministrantur.

**3.
Error.**

3. Quemadmodum res verbi non eodem
instrumento, quo externus sonus percipi-
tur: sic quoque in sacra cœna existimandum
non

non est signum & rem signi eodem instru-
mento, videlicet ore corporis accipi. Sed no-
lo plura addere.

BREVIS ET PERSPICVA

analysis loci Pauli 1. ad Corinth. 11. in

quo agit de indignè manducan-

tibus & sumentibus

iudicium.

CVM vtrinq; de loco Pauli, qui est 1. Co
rinth. 11. multum grauterq; discepte-
tur, atq; ex eo solo infidelium & impiorum
manducatio stabiliri & asseri posse videatur;
duo in eo, quod etiam à quibusdam magni
nominis theologis superioribus annis factita
tum intelligo, saluo aliorum iudicio, & omni
um bonorum pace, obseruabimus.

Propositio

Duo obser-
uanda in lo-
co Pauli.

Primum est, quid & quos Paulus per
ἀναξίως ἐσθίουσας seu indignè manducantes
intelligat. Deinde quod pœnæ genus per
vocabulum *ἄρτια* exprimat. Hæc enim duo
si rectè explicentur & intelligantur, omnis
planè controuersia de manducatione indi-
gnorum, quam vocant, & de manducatione ad
iudicium sopita fuerit.

1.

2.

Quoad primum non loquitur Paulus de in-
dignis cœna Domini, aut de indignis commu-
nicandis.

Paulus non
loquitur

ELENCHVS SOPHIS.

de magnis
simpliciter.

nione corporis & sanguinis Christi. Nam etiam sanctissimi homines, utpote in quibus semper aliqua infirmitas & peccati labes reliqua & residua manet, ea, tanquam re longe maxima & augustissima indigni sunt. Quod igitur Baptista, quo nemo sanctior, Christo teste, è mulieribus natus est, de se testatur, quod videlicet non sit *αξιό* dignus soluere Christi corrigiam: idem quoque & quidem multò magis nos omnes de nobis sentiamus & testemur necesse est.

Non loquitur
de re-
probis.

Multò minus autem loquitur Apostolus de impuris porcis & immundis canibus, hoc est, hominibus reprobis & apertè sceleratis, omniq; fide carentibus. Nam hos ad eorum admittere, nihil aliud est quam canibus pretiosissimas margaritas conculcandas projicere: quod ne fiat, Christus peculiari mandato cauit.

Loquitur
de infirmis

De quibus igitur loquitur Paulus? Loquitur de ijs, qui renati sunt & electi, sed tamen securitate aliqua & socordia laborant. Nam etiam renatorum & electorum ea est imbecillitas, ut nisi assiduè officij admoneantur, & sedulò sibi caueant, facillimè labantur, rerum diuinarum securi fiant, nec eas tanta cupiditate, tanta reuerentia ac religione, quanta dignæ erant, tractent & obeant. Atque Paulum de hisce

de hisce loqui aliquot rationibus ex ipso con-
textu deductis demonstrabo.

Si Paulus loquitur de ijs, qui seipfos pro-
bare possunt, & qui corpus Domini discer-
nendi facultate præditi sunt, tum enim uerò
sequitur Paulum non loqui de infidelibus &
non renatis hominibus, sed tantum de ijs, qui
oscitanter mysteria Dei tractant, nec ea, qua
par est, reuerentia accipiunt.

Propositio

Connexi ratio ducitur à proprio renato-
rum adiuncto: nam ijs solis datur τὸ γινώσκειν
seipfos nosse & probare, Christi que
corpus ritè discernere. At reprobi & infide-
les homines seipfos ignorat, nec corpus Chri-
sti diiudicare ac ritè æstimare possunt.

Connexi ra-
tio.

At Paul. loquitur de ijs qui seipfos proba-
re, & qui corpus Christi discernere possunt.

Assumptio.

Assumptum hoc probatur partim ratio-
ne, partim testimonio Pauli. Ratio hæc est.

Assumpti
duplex ratio

Contraria contrariorum sunt consequentia.

Ratio.

At Paulus vult eos demum accedere ad cœ-
nam, qui seipfos probarunt, & qui corpus
Domini diiudicarunt. Ergo Paulus vult eos
à cœna arceri & excludi, qui superiora nec fa-
ciunt nec facere possunt: cuiusmodi sunt ho-
mines reprobi & infideles. Vi igitur conse-
quentiæ Paulus loquitur de electis, sed illis

ELENCHVS SOPHIS.

aliqua socordia & ignauia laborantibus, quos hic ad vigilantium excitare vult.

2.
Testimoni-
um Pauli.

Testimonium Pauli est versu 31. Etenim si nos ipsos dijudicaremus, non puniremur. Quo certè significat Paulus se loqui de ijs, quibus æque durum fuit seipsos explorare, ac sibipfi.

Cõplexio.

Ergo Paulus non loquitur de reprobis & infidelibus.

Altera ra-
tio ex Anri-
thesi Pauli.

2. Altera ratio & quidem omnium firmis-
sima planeq; inuicta ducitur ex antithesi Pau-
lina, qua ἀναξίως de pane edentes & de pocu-
lo bibentes opponit mundo incredulo & æ-
terno exitio destinato.

Propositio

Vbicunq; & quicunq; opponuntur in S.
scriptura mundo, ij non sunt reprobi & in-
fideles.

Cõfirmatio
Propositio-
nis.

Confirmatur lumine naturali, id est, natu-
ra & definitione contrariè oppositorum. Idè
testimonijs sacræ scripturæ, omni demonstra-
tione maioribus. Ioan. 14. ver. 19. Adhuc pau-
lulum, & mundus me nõ amplius conspiciet:
vos autem conspicietis me, quia ego viuo &
vos viuetis. Ioan. 15. ver. 19. Si ex mundo fuissetis, mundus quod suum est amaret: quia ve-
rò ex mundo non estis, sed ego elegi vos ex
mundo, propterea odit vos mundus. Ioan.
17. ver. 9. Ego pro eis rogo, non pro mundo
rogo,

rogo, sed pro ijs quos dedisti mihi, quia tui sunt. Item versu 14. Ego tradidi eis sermonem tuum: & mundus eos odio habuit, quia non sunt ex mundo, prout & ego non sum ex mundo. Item ver. 16. Ex mundo non sunt, sicut & ego non sum ex mundo.

At hoc loco ἀναξίως seu indignè sumentes panem & vinum cœnæ Dominicæ opponuntur, Probatur testimonio Pauli versu 32. Sed cum punimur à Domino erudimur, ne cum malo condemnemur.

Assumptio

Ergo Paulus non loquitur de reprobis & infidelibus. Nā ij nihil aliud sunt, quam mundus, qui à Deo iusto iudicio condemnatur.

Complexio

3. Tertia ratio ducitur à forma loquendi, qua nititur Paulus, & epitheto seu adiuncto, quo Corinthios insignit.

Tertia ratio

Quibuscūq; Paulus se annumerat, & quoscunq; fratres appellat, eos nequaquam pro reprobis & infidelibus habet. sed pro electis & fidelibus.

Propositio

Vnde Paulus in omnibus suis serè epistolis antequam eos, ad quos scribit, fratres appellat, præmittit ea quæ certò demonstrant eos electos esse, cuiusmodi sunt dilectio Dei, vocatio, sanctificatio, fides, gratia Dei data. Rom. 1. 1. Cor. 1. 2. Cor. 1. Eph. 1. Phil. 1. Colos. 1. 1. Tess. 1. 2. Tess. 1. Paulum verò alicui reprobo

Confirmatio propositionis

ELENCHVS SOPHIS.

aut infideli se annuerasse in suis epistolis tantum abest, vt 2. Corinth. 6. pronunciauerit, fideli cum infideli nullam partem esse.

Assumptū.

At Paulus hoc loco sese ἀναξίως sumentibus annuerat, eosq; fratres appellat.

Cōplexio.

Ergo Paulus hoc non loquitur de reprobis & infidelib. sed de electis, aliquo tamen vicio cui⁹ antea fecimus mentionē laborātib.

Conclusio.

Ex hisce igitur paucis apparet, quā perperam faciant aduersarij, qui ex hoc loco Pauli oralem indignorū, hoc est in fideliū, reprobis Christi manducationē probare & obiter conantur:

Prolepsis.

At verò contra hanc firmam & luculentā huius loci explicationem tria nobis ab aduersarijs obijciuntur sophismata, quæ paucis examirabimus. Primum ex loco conjugatorum

I. Obiectio.

sed valde sophisticè & ineptè ducitur:

Antecedēs

Paulus inquit, Quisquis ederit panem hunc aut biberit hoc poculum Domini indignè, reus erit, &c.

Cōsequens

Ergo Paulus loquitur de indignis, hoc est infidelibus & reprobis.

**Expositio
Antecedentis.**

Exponamus antecedens. Indignè manducare & bibere non significat sine omni sine omni fide manducare, vt ex antecedentibus patet, & ex sequentibus colligetur, sed manducando

ducendo seipsum non probare, & corpus Domini non discernere. Hæc autem duo etiam ab ijs, qui fide non omnino destituuntur, committi possunt, & quidem à Corinthijs, qui mundo incredulo & condemnando opponuntur, & quos Paulus fratres appellat, commissa fuerunt, quos tamen pro reprobis nemo sanus habuerit.

Itaq; negandum est consequens. Nam primo in eo est error amphibolias seu ambiguitatis. Indignè manducare significat actionem, indignus esse significat habitum. Itaq; hoc loco notanda est regula illa trita & necessaria Dialecticorum: In conjugatis demum valere consequentiam, si absit ambiguitas.

Error amphibolias.

Deinde error est *παρὰ τὸ μὴ αἴτιον*. Vni enim actio, qualis est indigna illa manducatio non sufficiens causa est, ex qua enascatur & concludatur habitus. Sic David non ideo tyrannus est, quia rapiendo alterius uxorem tyrannicè egit.

Fallacia causæ.

Itaque ex vno aliquo errore, quo quis ad tempus laborat, aut vno aliquo *σφάλματι* siue lapsu, quo quis corripitur, non statim corrigenda est incredulitas aut deplorata impietas, quæ æternum exitium mereatur. Nam ut electorum, dum in hoc mundo versantur,

ELENCHVS SOPHIS.

valde lubrica est fors & magna imbecillitas: sic quoq; magna est Dei misericordia & admirabilis clementia, qua eos non solum patienter fert, sed etiam sustentat, confortat & ad vitam æternam conseruat.

Alter ob-
iectio.

Alterum sophisma est hoc: Qui edit & bibit indignè, reus erit corporis & sanguinis Christi.

Antecedens.

Ergo Paulus loquitur de reprobis. Antecedens, quia Pauli est, concedimus & exosculamur. Consequens verò quod est aduersariorum, negamus. Nam in eo committitur error *παρὰ τὸ μὴ ἐπιόμδρον*. Non enim omnis reus maiestatis Dei & corporis Christi læsæ, reprobus est. Nam alioquin etiam Paulus electum Dei organum, reprobus omnino fuisset: quia reus fuit corporis Christi, quod colligitur ex hisce: Saul Saul quid me persequeris? Item ex hisce: Ego sum Iesus quem tu persequeris. Imò hac ratione omnes homines, licet sanctissimi sint, damnarentur: quia nemo adeo sanctus est, qui non vel quotidie corporis Christi vel dictis vel factis vel cogitationibus reus fiat.

Tertia ob-
iectio.

Tertiū sophisma hoc est. Paulus etiam Iudeos reprobos, & pro quibus optat anathema esse, fratres appellat. Roman. 9. Ergo Paulus non

non solos electos fratres appellat.

Respondeo vitandus nobis est paralógis Æquiuoca-
tion á et-
ror. mus æquiuocãtionis. Fratris nomen aliquando *διδωνύμως* vsurpatur, pro eo, qui natus est ex ijsdem parentibus, aut ortum ducit ex eadem gente: Aliquando verò *διδωνύμως* accipitur pro fratre spirituali, hoc est, pro eo, qui eundem Deum patrem agnoscit, colit, celebrat & vera fide amplectitur. Priori modo Paulus Iudæos appellat fratres, quia & ipse ex Iudæis oriundus erat. Et hoc est quod Paulus non simpliciter fratres eos nominat, sed ad vitandam æquiuocationem addit: *τῶν συγενῶν μου κατὰ σάρκα*, id est, cognatis meis secundum carnem.

Posteriori modo Corinthios fratres appellat, id quod ex inscriptione vtriusque Epistolæ apparet. Quapropter nihil obstat, quo minus credamus Paulum non loqui de infidelibus aut æterno exitio destinatis, sed de ijs tantum, qui nullo aliquo & vitio laborant: quod quale sit ex antecedentibus colligitur.

Iam consequens est, vt ad alterum caput veniamus & pœnæ genus, quod Paulus hoc loco nominat, consideremus & excus- Frankii: tiamus.

ELENCHVS SOPHIS.

Pœna de qua loquitur Paulus est paternæ castigatio.

Pœna itaq; quam Deus sacramenta indigne sumentibus irrogat, & quæ à Paulo *κειμα* appellatur, non est, quod pace omnium bonorum dixerim, condemnatio, sed castigatio & correptio quædam temporanea, qua Deus suos electos erudit, à negligentia & sollicitudine ad diligentiam & vigilantiam, maioremque rerum diuinarum considerationem traducere conatur, ne videlicet cum mundo incredulo & securo in exitium æternum incurrant. Atq; hanc nostram sententiam mentis Pauli consentaneam esse aliquot rationibus comprobabo.

I.
Ratio à connexis.
Propositio

Prima ratio ducitur à connexis. Si Paulus loquitur de pœna ijs infligenda, qui seipsum possunt probare, & corpus Christi discernere, sed negligentia quadam id omittunt: si loquitur de ijs qui mundo incredulo & condemnando opponuntur: si loquitur de fratribus suis in Christo, tum *ἀντιπρόσωπον*, Paulum per vocabulum *κειματος* non cōdemnationem & supplicium æternum, sed paternam aliquam & temporaneam castigationem intelligere & exprimere. Ratio connexi petitur ex illa Diabolorum regula. Talia sunt prædicata, qualia esse permittantur à subiectis. Non enim vero consentaneum est, Electum ad vitam subire

Ratio connexa.

bire pœnam condemnationis æternæ.

At antecedens est verum: id quod antea Assumptiũ.
probauimus.

Ergo & consequens verum sit oportet. Cõplexiõ.

2. Altera ratio à testimonio Pauli. Non Ratio à te-
aliud pœnæ genus hoc loco imaginandum, stimoniõ
statuendum & asserendum est, quam quod Pauli.
Paulus exprimit & recenset.

Sed Paulus morbos, infirmitates, & mor-
tem præmaturam exprimit & recenset ver-
su 30.

Ergo non aliud pœnæ genus imaginandũ,
statuendum & asserendum est.

3. Tertiã ratio à descriptione *ὀνομασίῳ* 3.
pœnæ. Ratio à de-
scriptione.
Propositiõ

Si vocabulum *κείματος* & *κείνεται* Pau-
lo idem significat quod *παιδείως* & *παι-*
δεύεται hoc est institutio & eruditio, & in-
stitui seu erudiri, tum *κείμα* καὶ *κείνεται*
non significat condemnationem æternã, aut
in æternum condemnari. Nam ij qui à Deo Ratio.
erudiuntur, non condemnantur, neq; erudi-
tio est condemnatio.

At antecedens est verum, *κρινόμενοι δὲ* Assumptiõ
inquit Paulus, *ὑπὸ κρείττους παιδεύομεθα*, id
est, Sed cum punimur, à Dominp erudimur.

ELENCHVS SOPHIS.

Epiphora: Ergo *νελευται και νελευθαι* non significat
condemnationem & condemnari.

4
Ratio & R-
n.
Propositio na ista irroganda spectat.

Propositio Qualis finis, tale id quoque quod ad finem
destinatur.

Assumptio Sed pœnæ huius finis est eorum, qui puni
untur salus. Sed cum punimur, à Domino e-
rudimur, ne cum mundo condemnemur.

Ergo pœna ipsa non nisi salus est.

Ex his igitur facile iudicatur, quàm infir-
ma sit aduersariorum ratio, quam ex
hoc loco ducunt, ad cõfirmandam

corporis Christi manduca-
tionẽ exitiosam.

STEPHAN

124

STEPHANI TZE

GEDINI QVAESTIO-
nes de verbis Cœnæ
Domini.

CAPVT I.

HOC capite 13. quæstiones atque a- Summa &
scopus.
deo 13. argumenta proponuntur,
quibus apodicticè demonstratur
verba cœnæ D. interpretanda, eo-
rūq; sensum potius & *διὰ νοίας*, quā τὸ ὄν τὸν
sive scriptū, obseruandū & attendendū esse:
nisi nos in omnis generis absurda ingurgita-
re velimus.

1. Quæstio.

An non in sacramentis verborū sensus
iuxta scripturæ morē, vt de sacramentis loquī
solet, est discutiendus? De sacramentis enim
nobis loquendum est sacramentaliter.

¹ Argumentum ex analogia S. Sc. & natura cō-
iugatorum.

²
An hæc propositio, Accipite, cōedite, hoc
est corpus meū, beneficiā vetare & flagiti-
um iubere (intellige, si, vt verba sonant acci-
piatur) vidēatur? Quod si hoc, teste. Aug. li. 3.
de Doct. Christ. ca. 16. tum figurata erit locu-
tio: ac per consequens figuratē quoq; expo-
nenda.

Ex testimonio & regula Augustini.

QVAEST. DE VERBIS

3.

An recipienda sit interpretatio aliqua contra articulos fidei & manifestos Sacrae scripturae locos.

Cum primo ferè idem est: ac aduersariorum synechdochicam interpretationem impugnat.

4.

An benedicere apud Marcū idem sit, quod vi verborum panem conuertere in carnem, aut pingere gestu signum crucis aut carnem de cælo deportare, ac non potius gratias agere: sicut & alij Euāgelistæ & Paulus, imò Marcus etiam de poculo explicant?

Argumentum contra Papistas, eorumq; transubstantiationem, continet duo membra: prius indagat verbi Benedicere notationem veram, eamque confirmat testimonijs cæterorum apostolorum.

Ac benedicere seu gratias agere non ad panem, sed ad Deum patrem refertur. Et hæc verba, Hoc est corpus meum, non ad panem sed ad apostolos loquitur: sicut Marcus expresse de poculo innuit. Neq; enim panem alioquin loquitur Christus, vt corpus suum fiat, sed discipulos iubet manducare. Quare & promissiones non ad elementa ipsa, sed ad eos, qui recipiunt destinantur.

Alterum membrum agit de vero obiecto verborum Christi.

An non

5.

An non natura & ingenium signorū est, significare, admonere, repræsentare, ad quod accommodare oportebit interpretationem, vt quilibet norit, quid signi sit, & quid rei signate?

A natura, officio, & fine signorum.

6.

An non signatæ rei nomen ad signum metonymicè transferri soleat & debeat?

A definitione Metonymiæ.

7.

An non discedendum est à scripto in dogmatibus ecclesiasticis, cum absurditas impingat in aliquem fidei articulum, & manifestos S. Scriptura locos.

Ab absurdo, & causa, cur discedendū à scripto.

8.

An literæ inhærere & signa pro rebus signatis accipere debeamus? Hoc enim seruilis infirmitatis esse testatur Augustinus.

Argumentum ex natura relatorum, absurdo, & testimonio Augustini.

9.

Cur Augustinus ac alij vetustiores interpretes hanc locutionem, HOC est corpus meum, sæpius figuratam esse contendunt, si figuratè & tropicè exponi non debet?

A communi & perpetuo veterum patrum consensu.

QVAEST. DE VERBIS

10.

An verbum, EST, pro transubstantia-
ri & sub se & in se continere, accipi possit vn-
quam? Hoc enim omnibus linguis inauditum
est, vt substantiale verbum in hunc sensum
accipiatur.

*Argumentum tam transubstantionis, quam et
cognate consubstantiationis figmentum impugnat
significatione verbi Est.*

11.

An verba Domini sint creantia aut do-
centia? Verbo enim Creandi, Dominus quæ-
cunq; voluit, fecit: ita vt ab omnibus creandi
operibus olim sit cessatum, nec nouarum spe-
cierum creatione opus sit. Sed nec discipulis
dictum est, Ite, create: sed ite & docete omnes
homines, quæcunque præcepi vobis.

*A proprio officio & effectu verborum Christi
qui est docere. quod duobus testimonijs S. Scriptura
probat.*

12.

An Christus suam Cœnam ita instituerit,
& an velit aliquid proferre, vt nos ignorare
velit? Quemadmodum dicitur ab aduersarijs
corpus Christi in pane esse Miraculose, Inuita-
biliter, Ineffabiliter, Supernaturaliter. Atqui
nemo alios id docere potest: contra id quod
Dominus de agno paschali præceperat Iu-
dæis, vt etiã filios de hac re edocerent. Num
lucerna

lucerna ideò accenditur, & abscondatur?

Contra *curiositatem* modum ineffabilem & miraculosum: quo certe nihil plus agunt, quam vt petant principium.

13.

An illa Domini, si miraculosa fuerunt, verba Apostoli intellexerunt, qui longe etiã plura de rebus spiritualibus capere nequiverunt? Si intellexerunt & crediderunt, ubi meminere? Si verò non, an indigne panem Domini acceperunt?

C A P V T II.

PRæcedentis capituli argumenta magis generalia fuerunt, id est generalibus indicijs & regulis ostenderunt tropum in verbis Christi: quæ verò hoc capite explicantur, specialia magis sunt. Nam singula ex singulis verborum institutionis particulis desumuntur: quibus velut ad oculum monstratur, in verbis Christi tropum necessario agnosci & admitti ab omnibus ijs, quibus cordi sit intricatissimos errorum labyrinthos vitare.

Summa & scopus capituli.

Duo priora argumenta ducuntur ex particula HOC.

I. Si particula hoc nihil aliud declarat, quàm, Hic panis, quomodo panis subiecto attribuetur corporis Christi prædicatum, sine ullo tropo?

QVAEST. DE VERBIS

Talia sunt prædicata, qualia esse permittuntur
à subiectis.

2. Si dicas, Hic panis est corpus Christi,
Hæc propositio quomodo vera esse potest,
nisi vel transubstantiatio Papistica verbo-
rum pronunciationem eodem temporis mo-
mento subsequatur: vel metonymicè ista in-
telligantur, vel Synechdochicè accipiantur.
Ergo vel transubstantiatio ponenda est, vel
tropus admittendus.

Argumentum ex enumeratione partium: unde
dilemma extruitur.

*Tertium argumentum ex verbis, Acci-
pite, comedite.*

An hæc verba, Accipite, comedite, pro-
priè in cœna Domini accipiantur de Symbo-
lis: figuratè verò de rebus ipsis. Nam come-
dere non est propriè carnem humanam vo-
rare: hoc enim bestijs magis quàm homini-
bus conuenit.

Verbum, comedere propriè accipitur respectu
Symbolorum: figuratè respectu rerum signatarum.

*Quatuor sequentia argumenta ex verbis,
Hoc est corpus meum.*

I. An indiuiduum de indiuiduo propriè
prædicari possit: vt Ioannes est Helias, Panis
est corpus?

Indiuiduum

Individuum de individuo non nisi tropicè prædicatur.

2. Si propriè panis est corpus Christi, an non sequitur ipsum Christum non minus panem esse, quàm hominem.

Si panis est corpus Christi propriè dictū, Christi tam propriè erit panis, quam homo.

3. Si non est figurata hæc locutio, cur aduersarij contendunt, idem corpus sub pane, & cum pane esse: cum id sine tropo dici non possit?

Aduersarij ipsi tropum faciunt sua interpretatione.

4. An non horrendum ac nefarium est, Christianos carne humana, & quidem carne Domini sui vesci, si id sine tropo intelligatur?

Octauum argumentum ex verbo frangitur.

Frangi propriè pani & nō corpori tribuitur. Paulus autem corpori tribuit, non aliam ob causam, quàm quod inter signum & signatum similitudo quædam sit, ac propterea signum, signati nomine exprimitur.

Frangi pani, non corpori tribuitur: & quomodo Paulus corpori tribuerit.

Nonum ex vocabulis, Calicis, & Sanguinis.

QVAEST. DE VERBIS

Calix non potest sanguis dici sine tropo: nec vinū sine figurata locutione simul vinū est & sanguis: id quod omnes, qui non sensu & mentis stupore omnino laborant, facile intelligunt.

Decimum ex verbis, Calix est nouum Testamentum.

Quomodo calix est nouū Testamentum sine vllō tropo? cum ne sanguis quidem dici possit fœdus seu nouum Testamentum propriè: sed illud potius per cuius effusionē pepigit nobiscum Dominus fœdus ipsum, quod in nobis per eum sanguinem fide perceptum sancitur.

Sanguis quomodo dicatur Nouū Testamentum.

Vndecimum ex eisdem.

Quomodo sine tropo hæc duo enuntiata æquipollere possunt: Hoc vinū est sanguis Domini: & Sanguis meus est, Cum, vel In, vel Sub hoc vino?

Duodecimum ex verbis, Non bibam amplius de fructu vitis.

Hæc verba sunt periphrasis vini: quæ Seruator noster Iesus Christus non solum significat vinū esse, quod ipse in cratere bibit, & suis præbet: sed simul ostendit non esse sanguinem, sed id quod ex vite generatur, non

non ex corpore profluit. Vnde facile colligitur, Christum tropicè hoc quoque loco locutum esse.

Decimum tertium ab instrumento, id est, manu, qua Christus sacramentum discipulis porrexit.

An manu porrexit Christus panem vel corpus discipulis suis: Si manu: cuius? sua ne an alterius? Si sua: an separata fuit à reliquo corpore, quod in pane esse nonnulli dicunt? Si non fuit separata, necesse est fateri, manum qua distribuit non suam, sed alterius fuisse. Aliud enim est id quod dedit, & aliud id, quod dedit. Si verò vrgeas suam fuisse, sequitur necessariò in pane non fuisse, & sic neque reliquum corpus.

Hoc dilemma, ò Synusias^{ta} attēdite, & vel tandem intelligite, ^{συνουσία} quam somniatis ^{ἀδιδάκτος} ad id idem contradictione laborare: ac per consequens à se ipsa everti.

Colophon superiorum argumentorum.

Cur scriptores illi vetustissimi, ut Tertulianus, Augustinus, Chrysostomus, Ambrosius, Fulgentius, & alij plures corpus, signum, Symbolum, figurá, representationem, ^{τύπον} αἰτίτυπον corporis, vno ore & perpetuo

QVAEST. DE VERBIS

consensu appellant, si in his verbis, Hoc est corpus meum, Tropus non est.

Totus orthodoxorum & vetustorum patrum chorus tropum in verbis Christi agnuit.

Notanda
proieplis.

NOTA.

Quod vero de hoc tropo Apostoli non rogarint, duæ à Chrysoſtomo ponuntur causæ. Prima quòd antea ex concione illa in Cæpernaum habita satis fuerant edocti spiritualia hæc esse, & spiritualiter intelligenda. Dein de quòd non multùm turbari & obstupescere potuerint, quum Dominum ipsum viderint ante alios omnes edere & bibere eundem cibum & potum. Itaque non potuerunt non intelligere mysteriũ esse, cum nemo seipsum corporaliter edat ac bibat.

Ergo verba Ioannis 6. rectè ad explicandum Sacramentum Cæne accommodantur.

C A P V T III.

Summa &
finitis capitis

Libet hoc capite tertio pluram eiusmodi argumeta, quibus tropus in verbis Christi propugnatur, aduersariorum vero insanum & ἀλογον tropi odium omnibus conspicendum proponitur, ex autoris Schedis colligere: quo speramus, nos pio & φιλαληθείᾳ lecto-ri rem vt non ingratam, ita non inutile facturos esse. Nam bonæ nostræ causæ, quæ trifibus

bus præiudicijs grauatur, expedit quàm plurimis argumentis muniri & roborari: aduersariorum verò stupida & pertinacia sophisticata, quibus simplicibus nomine simplicitatis imponunt, oppugnari.

I.

De quo dixerunt Euangelistæ, *Accepit, Fregit, de eodem dixerunt, Dedit eis:*
Argumentum à pari, ex verbis Accepit, Fregit, Dedit.

De pane verò dixit, *Accepit, Fregit:*
 Ergo de eodem dixerunt, *Dedit eis:* ac per consequens, panem dedit non corpus, nec corpus latens aut inclusum pani.

II.

Comedere corpus Christi est dentibus premere, moribus consumere, in ventrem demittere, ac ibi concoquere:

Argumentum ex notatione verbi, comedendi.

Sed corpori Christi, sine piaculo & horrenda blasphemia ista tribui non possunt:

Ergo corpus Christi ore non comeditur in aut sub pane.

III.

Hæc particula, *Hoc*, de pane intelligitur, non de corpore: id quod dictum de altera specie apud Lucam evidentissimè demonstrat. *Hoc poculum est nouum Testamentum, in*

QVAEST. DE VERBIS
meo sanguine. Falsum igitur est, quod quidā
de Transubstantiatione, hoc est, monstrosa
quadam panis in verum & substantiale cor-
pus Christi metamorphosi somniant: & quod
nudius tertius nasutuli quidam de inclusio-
ne corporis in pane, aut alligatione ad panem
sibi imaginari coeperunt.

*Argumentum ex particula, Hoc, quam de pane
dici, probat argumento parium.*

IIII.

In omnibus omnino sacramentis verbū
Est, pro Significat, ponitur & accipitur.

*Argumentum ex verbo Est, eiusq; potestate in
Enunciationibus Sacramentalibus.*

Ergo nouum est & à communi loquendi
consuetudine planè abhorret, quod hodie
nonnulli nouatores id vel per Transubstan-
tiationem, aut panem includi, & contineri exponunt.

V.

Corpus Christi & ante & post resurre-
ctionem visibile & tangibile est:

*Argumentū ex verbis, Corpus meum, formatur à
proprijs & aeternis corporis Christi qualitibus.*

In pane autē nec visibile nec tangibile est:

Ergo in pane non est corpus Christi.

VI.

Agnus, de quo supra Euangelista comme-
morauit, non est propriè Pascha, id est, transi-
tus, neque enim agnus transijt: sed memoria
transitus.

transitus. Eodem modo panis nō est propriē corpus Christi. Ideo enim Pascha coenę adiūxit Dominus, vt ostenderet veterū & nostrorum signorum perpetuam esse analogiam, vnam eandemq; rationem:

VII.

Qualis est relatiui de correlatiuo, talis est signati de signo indiuidui de indiuiduo prædicatio. Nam extra controuersiam esse debet, sacramentum esse in categoria relatorum.

At illa vera esse non potest, nisi impropriē accipiatur.

Ergo neq; hæc, Panis est corpus Christi, consistere potest; nisi impropriē & figuratē accipiatur.

VIII.

Corpus Christi datur pro nobis in crucē & mortem: ad hoc enim solum destinatū fuit consilio Dei immoto. Ergo nobis non datur corporaliter, ore corporis manducandū sub & in pane. Valet argumentum ex natura disparatorū: posita enim & recepta vna parte eorum necesse est alterā tolli & reijci. Sicuti è contra rectè colligas hoc modo: Panis nobis datur māducandus in cœna. Ergo pro nobis non datur: quod quā absurdum & auditu horrendum sit, iudicent ij, quibus sua salus curæ est.

IX.

Christus non dicit hoc est corpus meum;

• QVAEST. DE VERBIS

quod vobis datur, sed quod pro vobis datur
vel frangitur:

At corpus Christi non dentibus Aposto-
lorum, sed manibus hostium Christi est fra-
ctum seu confossum: Ergo discipuli non ore
& dentibus corpus Christi arrosuerunt, sed
memoriam & signum corporis Christi cruci
figendi perceperunt.

X.

Christus corpus & sanguinem à se inui-
cem discreuit, quæ tamen natura non seun-
guntur. Neq; enim vivit corpus sine sanguine,
aut sanguis sine corpore. Manifestè ergo pro-
testatus est in geminis signis esse exemplaria
rerum, non res ipse: cum vivus & vivificus
cibus nobis in cœna subministraretur.

XI.

Testamenti bonis fruuntur hæredes si-
ne præsentia testatoris:

Cœna Domini Testamentum est:
Ergo bonis istius fruimur, sine carnali
aut corporali præsentia testatoris, id est, Chri-
sti.

XII.

Euangelistæ signū à signato discernunt:
de pane enim dicunt, Dedit, de corpore. Da-
tur: de pane, Fregit, de corpore, Frangitur: de
pane, Illis, de corpore, Pro vobis: de vino, De-
dit, de sanguine, Effunditur: de vino, Illis, de
sanguine

sanguine, Pro vobis, aut, Pro multis: de poculo, In mei memoriã, de sanguine, In remissionem peccatorum. Cum igitur Euangelistæ tam diligenter discernât signa à rebus, id est, panem à corpore, vinum à sanguine, & utriusque sua propria adiuncta tribuant, panis certè propriè corpus Christi, nec vinum propriè sanguinis Christi dici aut esse potest.

XIII.

Memoria est absentiu, non præsentiu;

At Cœna Domini a est memoria corporis Christi pro nobis traditi, & sanguinis pro nobis effusi: id quod probatur testimonio Christi & Pauli.

Ergo corpus & sanguis Christi corporali præsentia non adsunt in pane & vino: alioquin enim hæc actio desineret esse *manducatio*.

XIIII.

Paulus verba Christi, de quibus nunc summa controuersia est, declaraturus, nunquam amplius in declaratione vel corporis vel sanguinis vocabulum manducandi & bibendi verbis adiungit: sed quoties de manducando & bibendo disserit, nõ aliud addit quàm panem & vinum. Sic & Lucas in actis hoc sacramentum epulum fractionem panis nominat. Ex quo constat panem & vinum non propriè corpus & sanguinè appellari, sed impropriè:

QVAEST. DE VERBIS

quantum videlicet attinet ad vnionem sacramentalem & mysterium.

C A P V T I I I I.

Transitio.

Summa &
copus capi
tis.

TRibus superioribus capitibus aliquot
argumentis firmis & ex ipsis Saluatoris
verbis petitis probauit auctor noster tropu,
& quidem metonymia in verbis Christi esse:
ac per consequens pane nec proprie corpus,
nec vinum proprie sanguinem Christi nomi-
nari, multo minus sub pane corpus & sub vi-
no sanguinem, quod a mente Christi alienissi-
mum est, naturaeq; omnium sacramentorum
repugnat, latere, & ore corporis manducari.
Nunc sequentibus aliquot capitibus quaestio-
nes nonnullas, ad hanc controuersiam appri-
me facientes, subiungemus, quas author stu-
diosè enucleauit. Ac primo quidem medita-
tiones eius de praesentia corporis Christi in
Coena, ac de manducationis cum modo tum
instrumento explicare fert animus.

1.

An carnalis siue corporalis sub pane praesentiae modus ex verbis, Hoc est corpus meum, statuatur? an naturae sacramentorum conueniat? An cum reliquis testimonijs de veritate carnis Christi, & maxime de ascensione eius & reditu

reditu ad iudiciū consentiat? Quod cum aduersarij nondū probarint, nec in æternū probaturi sint, veniam nobis dabunt omnes pij, quòd eorū opinioni fidem non adiungimus.

Carnalis, quam aduersarij commenti sunt, præsentia sub pane pugnat cum mente Christi, cum veritate corporis eius, cum articulis fidei: atq; idcirco merito à pijs repudiatur.

2.

An ecclesia Christi carnali præsentia opus habeat redemptionis negotio peracto, cū ipse Christus dicat: Expedi vobis, vt ego vadam? Et Paulus grauissime: Si esset in terris, nec sacerdos quidem esset?

Prodest Christum confecto redemptionis negotio corpore à nobis abesse, & terram deserere.

3.

An, Augustinus, cum testatur credentes fieri per Baptismum corporis & sanguinis Christi participes, de corporali præsentiæ modo intelligat. Et Hieronymus ad Edibiam, cum tradit nos in Baptismo corpore & sanguine Christi vesci: item, cum in 3. cap. Ecclesiasticis monet, vtile nobis esse, si corpore Christi saturemur, & cruorem eius potemus non solum in sacramentis, sed & in scripturæ sanctæ cognitione, an, inquā, corporalem & carnalem Christi præsentiam intelligat.

R 4

Quae est corporis Christi in Baptismo & verbo perceptio, ea quoque est in Coena: ut patres testantur. Sed illa est spiritualis. Ergo haec quoque spiritualis sit oportet.

4.

An qui Christi corpus in pane vel sub pane modo substantiali & corporali esse contendit, non idem etiam in pane tanquam in loco corpus Christi constituat nec ne? Quod si locus non est, nec locatum erit. Si vero locus est, corpus Christi illocaliter non erit in pane, ac per consequens nec ineffabiliter, nec supernaturaliter, nec miraculose, nec maiestuose, nec Bergicè.

Aduersariorum figmentum de illocali corporis Christi in pane praesentia, turpissimo contradictionis vitio laborat & euertitur.

5.

An corpus Christi suis dimensionibus ita sit circumscriptum, ut num re ipsa & quod ad situm attinet, non possit esse in pluribus aut omnibus locis, sed sit duntaxat in caelo tanquam in certo loco: unde non prius descendet, quam veniat ad iudicandum viuos & mortuos: iuxta vocem Angelorum. Acto. 1. & Pet. Act. 3.

Corpus Christi cum sit finitum & circumscriptum, non potest simul & semel in pluribus aut omnibus locis esse, sine contradictione. Item manere in caelo atque ad diem iudicij, & quotidie redire in panem, contradicunt.

An

6

An abire, redire, transire, ascendere, descendere, quæ de se Christus prædicat, de vero corpore humano absque loci mutatione dicantur?

Abitus, reditus, ascensus, descensus de vero corpore, sine loci mutatione non prædicantur.

7.

Cur Christus spiritu suo non corpore dicatur nunc ecclesiam suam regere, si etiã corpore ubiq; præsens adest.

Christus nunc eo nobis adesse credendus est, quo regit ecclesiam suam.

8.

Si Christus nobis corporaliter adest sub pane & vino, & si ore corporis à nobis manducatur, non certè peregrinamur à Domino. Nam ab eo qui nobis adest corporaliter, & quem deglutimus, ab eo peregrinari dici non possumus.

At peregrinamur à Domino. 2. Corinth. 5.

Ergo corporaliter non est sub signis sacramenti, nec ore corporis percipitur.

Aut non peregrinamur à Domino, aut non ad est corporaliter sub signis Sacramenti corporaliter manducandus: nã hæc duo vnã esse non possunt.

9.

An præsentia corporis Christi sub pane

R 5

QVAE'S T. D E V E R B I S

fit articulus fidei. Aduerfarij enim dicunt ſci-
ri non poſſe, quomodo panis corpus fit aut
quomodo corpus ſub pane lateat, credi ta-
men debere. In quo certè ſumunt τὸ ἐν ἀρχῇ.
Cur enim nō eſt in articulis fidei, Credo præ-
ſentiã corporalem veri corporis Chriſti ſub
& in pane.

*Dicere ſimpliciter credendum, corpus eſſe ſub
pane, eſt λαμβάνειν τὸ ἐν ἀρχῇ*

10.

An fides patiatur corpus Chriſti verum &
naturale corporaliter edi, cum fides non ſit
res corporalis, ſed ſpiritualis, & non appetat
carnalem Chriſti præſentiam? Fides enim ab
ſentia loco, præſentia videt intellectū.

*Fides cum ſit res ſpiritualis, non appetit nec per-
cipit carnalem Chriſti præſentiam.*

11.

Corpus Chriſti aut ante cōſecrationis ver-
ba, vt vocant, fuit in pane, aut aliquo mutatio-
nis genere eſt mutatum. Sed ante confecri-
tionis verba non fuit in pane, ex ſententia ad-
uerfariorum.

Ergo aliquo mutationis genere eſt muta-
tum: id quod non in glorificatum, ſed morta-
le & alterabile corpus cadit.

*Si corpus Chriſti eſt in pane, eſt mutabile &
mortale corpus.*

12.

An

An hic datur sub pane corpus mortuum aut viuū? Respondent aduersarij, viuum. Cur igitur viuum non finitis esse viuum? cur mortuū, fractione, attritione, & consumptione temerario ausu, quantum in vobis est, interficitis.

Aduersarij sua orali manducatione corpus Domini, quantum in se est, occidunt.

13.

An illud corpus, quod Christus sub pane manibus tenuit, verum illud corpus fuit ex Maria virgine natū? Si dicas illud ipsum corpus esse, plurima absurda sequentur. Quomodo enim illud corpus esse potest, quod post verba consecrationis demum cœpit esse corpus, & antea non fuit? An nunc iterum ex virgine natū, passum, mortuū & resuscitatū est?

Nota cumulum absurdorum, quem parit carnalis presentia sub & in pane.

14.

Tot Christi aduentus sunt statuendi, quot statuit ex S. S. symbolum apostolicum.

Sed symbolum duos tantum constituit: alterum in carnem, alterum ad iudicium.

Ergo duo tantum sunt statuendi: nec tertius ille in panem est somniandus.

15.

Finito ad infinitum nulla est proportio:

Sed corpus Christi, quod contendunt aduersarij, est infinitum:

QVÆST. DE VERBIS

Ergo pani, qui est essentia finita, includi non potest.

CAPVT V.

C Apite hoc probat author inductione testimoniorum veterum patrum, panem & vinum symbola, signa, typos, &c. rectè nominari, & verbum significandi siue figurandi & similia rectè vsurpari. Libet autem hæc referre, non vt probem nostram doctrinam niti & fulciri auctoritate tantum patrum (nam antea satis superque demonstrauius, nostram de eucharistia doctrinam S. scripturis couenire & consentire per omnia) sed vt ostendam nostram quam profiteamur doctrinam, & phrasas, quibus in verbis cœnz interpretandis veròq; eorum sensu eruendo vtimur, non nuper cerebro Zuinglij & Caluini excogitatas, sed ex veteri & orthodoxa Ecclesia obseruatatas & deriuatas esse. Nam aduersarij, id quod norunt omnes qui eorum scripta legunt, animaduertentes se validis rationibus, quibus nostram doctrinam, id est, verbum Dei refutent, hoc σοφὸν scilicet φάσμα excogitarunt, vt id nomine Zuinglij & Caluini exosum & suspectum reddant. Oportet

peræ pretium igitur est putidis eorum calu-
mnijs patrum testimonia opponere.

*Augustinus de verbis D. in Euang.
Luca Serm. 28.*

Ergo tu audis, quod quotiescunque sa-
crificium offertur, mors Domini, Resurrectio
Domini, Eleuatio Domini significetur &
remissio peccatorum.

*Cena Domini sacrificium ab August. dicitur
improprie, vt panis corpus Christi. Vide Augu. lib.
10. de ciuit. cap. 5.*

*Idem contra Faust lib. 9.
cap. 4.*

Si Machabeos cum ingenti admiratione
proferimus: quia escas, quibus nunc licite
Christiani vtuntur, attingere noluerunt: quia
tunc pro tempore prophético non licebat:
Quanto magis nunc pro baptismo Christi,
pro Eucharistia Christi, pro signo Christi pa-
rator debet esse Christianus?

*Baptismus, Eucharistia & signum Christi Au-
gust. synonyma sunt.*

*Idem contra Adimantum
cap. 12.*

QVAEST. DE VERBIS

Possunt interpretari præceptum illud in signo esse positum. Non enim dubitavit Dominus dicere, Hoc est corpus meum, cum dicitur signum corporis sui.

Verba Christi interpretanda per signa.

*Idem in Matth. cap. 26. & in lib:
Sent. Prosperi.*

Dum frangitur hostia, dum sanguis de calice in ora fidelium funditur, quid aliud quam Domini corporis immolatio in cruce, eiusdemque sanguinis effusio de latere designatur.

Verbum designandi etiam usurpat Augustinus.

Idem in libro de Trinitate.

Quia morte Domini liberati sumus, huius rei memores in edendo & potando, carnem & sanguinem, quæ pro nobis oblata sunt, significamus.

Ergo significandi verbum Augustini est, non Occolampadij.

Idem in Ioannem Tractatu 26.

Non enim filius participatione patris fit melior

melior, qui est natus æqualis, sicut participatione filij per vnitatem corporis eius & sanguinis, quod illa manducatio potatioq; significat, nos efficimur meliores:

*Idem contra Faust. lib.
20. cap. 21.*

Huius sacrificij caro & sanguis ante aduentum Christi per victimas similitudine promittebatur: in passione per ipsam veritatem reddebatur: post ascensum Christi per sacramentum memoria celebratur.

*Aureum dictum, quo vel solo, tanquam Adamantino ariete *συνεστία* expugnatur.*

*Tertullianus lib. 4. aduersus
Martionem.*

Ita & nunc sanguinem suum in vino consecrauit, qui tum vinū in sanguine figurauit. Verbum figurandi.

*Chrysostomus Homil. 81.
in Matth.*

Si mortuus Iesus non est, cuius symbolum ac signum hoc sacrificium est:
Cœna Domini est symbolum ac signum Iesu mortui.

QVAEST. DE VERBIS

Hieronym. in 26. cap.

Matthæi.

Verbum re
presentandi.

Postquam mysticum Pascha fuerat impletum, & agni carnes cum Apostolis comederat, assumpsit panem qui confortat hominibus, & ad verum paschæ transgreditur sacramentum, ut quomodo in præfiguratione eius Melchizedec, summi Dei sacerdos, vinum & panem proferens fecerat, ipse quoque veritatem corporis & sanguinis repræsentaret.

Beda in 22. cap.

Luce.

Finitis Paschæ veteris solennijs, quæ in commemorationem antiquæ de Ægypto liberationis agebantur, transit ad novum quod infusæ redemptionis memoriam Ecclesia frequentare desiderat: ut scilicet pro carne agni vel sanguine, suæ carnis sanguinisque sacramentum in panis & vini figura substituerat.

In pane & vino est figura corporis & sanguinis Christi, non ipsum corpus & sanguis.

Et paulò post.

Quia ergo panis carnem confirmat, vinum verò sanguinè operatur in carne: hic ad corpus Christi mysticè, illud refertur ad sanguinem.

Fulgen

Fulgentius.

Hic est calix nouum testamentum, id est hic Calix quem vobis trado, nouum Testamentum significat.

Gelasius contra Eutychem & Nestorium.

Certè sacramenta, quæ sumimus, corporis & sanguinis Christi, diuinæ res sunt, propter quod & per eadē diuinæ efficimur confortes naturæ, & tamen non desinunt esse substantia panis & vini: & certè imago corporis & sanguinis Christi in actione mysteriorum celebrantur.

Sacramenta
torum ad
iu. Az.
Efficimur.
Contra
participatio
Contra
eiusdem

*Cyprianus de vnctione
Chrismatis.*

Dedit itaq; Dominus noster in mensa, in qua vltimum cum Apostolis participauit conuiuium, proprijs manibus panem & vinum: in cruce verò manibus militum corpus tradidit vulnerandum, vt in Apostolis secretius veritas sincera & vera sinceritas exponeret gentibus, quomodo vinum & panis caro esset & sanguis: & quibus rationibus causæ essentibus conuenirent, & diuersa nomina vel

QVAEST. DE VERBIS

species ad vnam reducerentur essentiam, & significantia & significata eisdem vocabulis censerentur.

1. Dominus ipse suam cœnam. sumpsit.
2. Dominus non dedit corpus siue manus in pane, sed manibus vinum & panem.
3. Panis eatenus est corpus & vinum sanguis, quatenus in cruce vulneratur.

Notate ἀλογος συνθεσις αἰ metonymicam locutionem.

Origines in Levitic. cap.

10. Homil. 7.

Agnoscite, quia figura sunt, & ideo tanquam spirituales, & non tanquam carnales examine. Si enim quasi carnales ista suscipitis, lædunt vos, & non alunt.

Spiritualiter examinanda & sumenda sacramenta.

*Ambros. de ijs qu. initiantur
sacris cap. 9.*

Ipse clamat Dominus, Hoc est corpus meum. Ante benedictionem cœlestium verborum alia species nominatur, post consecrationem corpus Christi significatur.

Verbum significandi tribuitur pani, idq; propter consecrationem.

CAPVT

HOC caput continet aliam questionem
veræ & genuinæ explicationi verborū
Christi apprimè seruientem, qua ex sanctis &
Orthodoxis veteris & orthodoxæ ecclesiæ
patribus docetur, quomodo & quam ob cau-
sam panis dicatur corpus & vinum sanguis
Christi: nimirum non *μετεμοίωσις*, hoc est, mon-
struosa Transubstantiatione, nec fabulosa *συ-
μοίωσις*, hoc est alligatione corporis & sangui-
nis Christi ad externa signa: sed vnione sacra-
mentali, & quia sacramenta sunt, hoc est ex-
terna signa & symbola corporis & sanguinis
Christi spiritualiter percipiendi.

Argumen-
tum & sco-
pus capituli

*Tertullianus lib. 4. contra
Martionem:*

Christus acceptum panem & distribu-
tum discipulis, corpus suum illud fecit, Hoc
est corpus meum dicendo, id est, figura cor-
poris mei.

*Panis dicitur corpus Christi, quia est figura
eius.*

*August. ad Bonifacium Epi-
stola 23.*

QVAEST. DE VERBIS

Sicut ergo secundum quendam modum
sacramentum corporis Christi, corpus Chri-
sti est, Sacramentum sanguinis Christi, san-
guis Christi est : ita Sacramentum fidei fi-
des est.

*Sacramentum corporis & sanguinis Christi est
corpus & sanguis Christi secundum quendam
modum.*

Modum autem illum explicat Epist.

23. ad Bonifac. Tract. 63.

in Ioan.

Sacramentum rei, eiusdem rei vocabulis
lo nuncupatur. Ita solet scriptura loqui, ut
res significantes, tanquam illas, quæ signifi-
cantur, appellet.

Signum pro re signata.

Idem de Trinit. lib.

3. cap. 4.

Illud corpus & sanguinem Christi dici-
mus, quod ex fructibus terræ acceptū & pre-
ce mysticè consecratum, rite sumimus in me-
moriā Dominicæ passionis,

*Signa dicuntur corpus Christi, quia sumuntur
in memoriā passionis eius.*

Idem in in lib. Sentent.

Prosperi.

Sicut

Sicut ergo cœlestis panis suo modo vocatur corpus Christi, cum reuera sit sacramentum corporis Christi, illius videlicet, quod visibile, quod palpabile, mortale in cruce positum est: vocaturq; ipsa immolatio carnis, quæ sacerdotis manibus fit, Christi passio, mors, crucifixio, non rei veritate, sed significante mysterio.

Panis vocatur corpus Christi, quia eius sacramentum est. Coena dicitur immolatio carnis Christi per mysterium.

Hieronymus ad Hebridiā.

Nos audiamus panem à Domino fractum esse corpus Domini: nimirum, quia nobis in memoriam passionis eius inculcatur, qua ad gratiarum actionem & nouitatem vitæ assuegimus, cupientes iam non nobis, sed Christo viuere.

*Panis corpus Domini, quia memoria passionis.
Finis & effectus coenae Dominicae.*

Bertramus Presbyter.

Claret quia panis ille vinumq; figuratè Christi corpus & sanguis existit. Item, nihil absurdius quam panem carnem accipere propriè & vinum sanguinem dicere.

Signa figuratè sunt res figurata, & impropriè.

QVAEST. DE VERBIS

Chrysoſtomus in Matth.

Homil. 83.

Cœna eſt mortis Chriſti ſymbolum ac ſignum.

Idem ad Heb. Ho. 17.

Exemplar. Hoc ſacrificium eſt exemplar illius quod in cruce factum eſt.

Idem in Pſalm. 22.

Similitudo Panis & vinum ſimilitudo ſunt corporis & ſanguinis Chriſti.

C A P V T VII,

HVCVſque multis & apertis veterum patrum testimonijs probavit author, primò panem & vinum in ſacra cœna rectè & piè, hoc eſt, ſacræ ſcripturæ, naturæ Sacramentorum, & veteri orthodoxæ quæ Eccleſiæ conſentaneè & congruenter, ſigna, ſymbo- la, typos, antitypos corporis & ſanguinis Chriſti nominari. Deinde quoque ex iſdem declaratum eſt, quomodo panis & vinum ſint & dicantur corpus & ſanguis Chriſti: ni- mirum non ob μεταβολαν ſeu conſubſtantia- tionem nudius tertius in eccleſiam inuectâ, non ob alligationem panis ad vinum craſſam, neque ob inuolutionem rerum ſignatarum in ſigna

signa auditu horrendam, sed tantum propter
 unionem sacramentalem *ἁπλῆν* seu relati-
 uam. Nequa verò dubium nobis est, quin pi-
 us & æquus lector huic simplici & perpetuæ
 orthodoxæ ecclesiæ sententiæ non sit contra
 dicturus.

C A P V T V I I I.

Sed præstat constantem & perpetuâ cū
 S. Literarum, tu m veterum de loco, in
 quem Christus, hoc mundo relicto, se rece-
 pit suo corpore, & in quo manebit vsque ad
 diem iudicij, sententiam, cum ex sacris literis,
 tum ex ipsis patribus demonstrare & pio le-
 ctori ob oculos proponere: vt aduersariorū
 vanitas toti mundo patefiat.

Argumen-
 tum & sum-
 ma capituli.

Symbolum Apostolicum.

Ascendit ad cælos: vbi sedet ad dextram
 Dei. Inde venturus est ad iudicandum viuos
 & mortuos.

*Corpus Christi nunc est in cælo, non in pane:
 redibit ad iudicium, non in panem.*

Actorum 1.

Hic Iesus qui sursum receptus est à vobis
 in cælum, ita veniet quemadmodum specta-
 stis eum proficiscentem in cælum.

*Corpus Christi est sursum, est à nobis, est in cæ-
 lo, non redibit nisi visibiliter.*

QVAEST. DE VERBIS

Matth. 24.

Tunc si quis vobis dixerit: Ecce hic Christus, aut hic, ne credatis. Surgent enim Pseudochristi & Pseudoprophetae, & edent signa magna & prodigia: ita ut seducant etiam electos, si fieri possit. Ecce praedixi vobis, Si ergo dixerint vobis, Ecce in deserto est, ne egrediamini: Ecce in concauibus est: ne credatis.

Qui corpus Christi alibi monstrant quam in caelo, sunt Pseudochristi & Pseudoprophetae: quibus citra animarum detrimentum fides haberi non potest. Attendite Ubiquitarij.

Ioan. 16.

Exiui a patre, & veni in mundum: iterum relinquo mundum & proficiscor ad patrem.

Mundum relinquere & in mundo esse sunt contradictoria. Notate συνωσιας αἰ.

Ibidem.

Sed ego veritatem dico vobis: confort vobis, ut ego abeam. Nam nisi abiero, Consolator ille non veniet ad vos: sin autem abiero mittam eum ad vos.

Si Christus corpore suo adhuc esset in mundo, Spiritus sanctus non venisset. At venit. Ergo.

Coloss.

Coloss. 3.

Si resurrexistis cū Christo, superna quaerite, vbi Christus est ad dextram Dei sedens. Superna curate, non terrestria.

Christus suo corpore est in supernis: non in terrestribus elementis, non in folijs arborum, non in cantharis ceruisiarijs.

Philip. 3.

Nostra conuersatio in cœlis: vnde etiam seruatorem expectamus, Dominum Iesum Christum.

Quem alicunde expectamus, eum scimus non nobiscum esse.

Actorum 3.

Quem (intellige Christum) oportet cœlo capi vsq; ad tempora restitutionis omniū: quæ prædixit Deus per os omniū sanctorum suorum à seculo prophetarum. In hunc locum præclare contra vbiquitariorum corruptelam commentatur Nazianzenus, orat. 2. de Filio Dei. Δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλευσὶν ἀρχεῖν ἐκ τῆς ἀρχῆς, καὶ ὑπὲρ πάντα δεχθῆναι ἀρχεῖν χρόνων ἀποκαταστάσεως, Id est, Oportet eum regnare vsque huc & à cœlo capi vsque ad tempora restitutionis.

Ergo non capitur pane, non resti carnificis, non ore impuro infidelium, non foetidis cantharis vini ceruisiarijs.

QVAEST. DE VERBIS

Testimonia veterum Doctorum.

Cum locis scripturæ modò allatis, egregiè consentit totus orthodoxorum Patrum chorus: quorum pauca tantùm, breuitatis studio, exempla producam.

Augustinus Epist. 57. ad Dardanum.

Noli dubitare, ibi nunc esse hominem Iesum Christum, vnde venturus est.

Ergo neq; Aug. de hac sua sententia dubitauit.

Memoriterq; recole & fideliter tene Christianam confessionem, quoniam resurrexit à mortuis: ascendit in cœlū: sedet ad dextram patris: nec aliunde quàm inde venturus est ad viuos mortuosq; iudicandos.

Christiana confessio contra Vbiquitarios.

Ergo nec alicubi est.

Et sic venturus est illa Angelica voce testante, quemadmodū ire visus est in cœlum, id est in eadem carnis forma atq; substantia: cui profecto immortalitatem dedit, naturam non abstulit. Secundum hanc formā non est putandus vbique diffusus.

Ergo nec forma vbiquitaria, nec inuisibili, nec supernaturali.

Valeat ergo monstrum Vbiquitatis.

Cauendum enim est, ne ita diuinitatem astruamus

astruamus hominis, vt veritatem corporis auferamus.

Vbiquitas tollit veritatem corporis.

Idem de Essentia Diuinitatis.

Filium Dei secundum substantiam diuinitatis suæ inuisibilem, incorporeum, immortalem & incircumscriptum, nos credere & confiteri oportet; Iuxta humanitatem verò visibilem, corporeum, localem, atq; omnia membra humana veraciter habentem credere conuenit & confiteri. Plura in hanc sententiam qui ex August. desiderat, legat Tractat. in Ioã. 30. 50. Item cont. Felici. cap. 9. 10. 11. 12. Item de Agone Christi. cap. 24. 25. 26.

Christus non nisi diuinitatis ratione inuisibilis & incircumscriptus.

Ergo cadit Vbiquitariorum figmentum de inuisibili & illocali presentia.

Cyrillus in Ioan. cap. 22.

Nihil ergo mali nobis accidere potest, ait, si carne abfuero, cum Deitatis meæ potestas, quæ vos hucusq; seruauit, in posterum etiam seruatura sit.

Christus carne absens, seruat nos diuinitate.

Idem lib. 9. in Ioan. cap. 21.

QVAEST. DE VERBIS

Quemadmodum, quando ut homo ver-
 sabatur in terra, tunc etiam cœlos implebat
 & angelorum consortia non relinquebat: eor-
 dem nunc modo cum sit in cœlis cum carne,
 terram tamen implet, & cum eis est, qui illum
 diligunt, quòd secundum carnem tantum abi-
 turus erat: adest autem semper virtute diui-
 nitatis, vt dixi. Modico tamè tempore se cum
 discipulis futurum dicebat: apertè se ipsam
 nominans, ne quis in duos filios diuidere
 Christum auderet.

Adest car-
 ne.

Adest Dei-
 gate.

Christus
 hoc modo
 non diuidi-
 tur.

Idem lib. 7. in Ioan.

Deniq; cum de se dixit, Me autem non
 semper habebitis, loquebatur Dominus de
 præsentia corporis sui: nam secundum maie-
 statem suam, secundum providentiam, secun-
 dum ineffabilem & inuisibilem diuinitatis
 gratiam impletur, quod ab eo dictū est, Ecce
 ego vobiscum sum omnibus diebus, vsque
 ad consummationem seculi.

*Ergo non de statu tantum pauperi ex humili,
 vt quidam magistraliter interpretatur.*

Idem lib. 10. cap. 8.

Nullus ambigit, cum ad cœlos ascenderit,
 quamuis virtute semper adfuerit, præsentia
 tamen carnis ipsum abfuisse.

*Imò, Cyrille, hodie multi non modò ambigunt,
 sed pertinaciter oppugnant.*

Vigiliis

Vigilius contra Eutyech. lib. 4.

Si verbi & carnis vna natura, quomodo
 cum verbum vbiq; sit, non inueniatur vbiq;
 & caro? Nam quando in terrâ fuit, non erat
 vtiq; in cœlo: & nunc quia in cœlo est, non est
 vtiq; in terra: & in tantum nō est: vt secundū
 ipsam expectemus Christum de cœlo ventu-
 rum, quem secundum verbum nobiscum esse
 credimus. Igitur secundum nos, aut verbum
 cum carne sua loco continetur, aut caro cum
 verbo vbiq; est: quoniam vna natura contra-
 rium quid aut diuersum non recipit in seipsa.
 Diuersum est autē & longè dissimile, circum-
 scribi, & vbiq; esse. Quia verbum vbiq; est,
 caro autem eius vbiq; non est: apparet, vnum
 eundemq; Christum non eiusdē esse naturæ:
 & esse quidem vbiq; secundum naturā Diui-
 nitatis suæ, & loco contineri secundum natu-
 ram humanitatis suæ: creatum esse, & initium
 non habere: morti subiaccere, & mori non pos-
 se. Hæc & fides & confessio catholica, quam
 Apostoli tradiderunt, Martyres roborauerunt,
 fideles nunc vsque custodiunt.

*Ach mi Vigili, sunt hodie, qui vtramq; naturam
 vbiq; constituant: ac te hoc modo argumentantem
 Dormilium vocent.*

*Sed Theologi nostræ ætatis ista contradictoria,
 quod innum acumen fugit, possunt cōciliare, scilicet.*

QVAEST. DE VERBIS

Novi verò Eutychiani, ignorantes naturā priorum, contendunt vtramq; naturam esse vbiq; & tamen diuersas esse.

At hodie eam Zuinglio & Caluino tribuunt vbiq; tribuunt, & hereticam proclamant.

Idem lib. 1. cont. Euych.

Dei Filius secundum humanitatē suam recessit à nobis: secundum diuinitatem suam ait nobis, Ecce ego vobiscū sum, vsq; ad con-summationem seculi. Quia quos reliquit & à quibus discessit humanitate sua, non reliquit nec deseruit diuinitate sua. Per formam enim serui, quā abstulit à nobis, in cœlo absens est à nobis: per formam Dei, qua non discessit à nobis, in terris præsens est nobis: tamen & præsens & absens vnus idemq; est nobis.

Ergo non tantum disparuit, sed verè abiit.

Putabam eum formam serui abiicisse.

Hodie vbiq; tribuunt, & hereticam proclamant.

CAPVT IX.

PRæcedentibus capitibus subijciemus aliquot theses auctoris, quas ex verbis institutionis cœnæ Dominicæ accuratè & exquisitè deduxit. Agitur autem in ijs de vero & genuino

genuino sensu verborum Christi, qui non tantum dilucidè explicatur, sed firmis quoque rationibus & locis S. Scripturæ stabilitur & confirmatur. Sed quia istæ longiores sunt, operæ pretium facturi videmur, si in gratiâ eorum, qui documenta hinc sumere cupiunt, eas in certa aliquot membra tribuamus. Ac primo quidem exponitur vera ratio manducandi carnem & bibendi sanguinem Christi, quam nos amplectimur, & probamus.

I.

Euangelij doctrina de Christo rege & sacerdote nostro concionatur: qui factus est nobis sapientia à Deo, iustitia, & sanctificatio, & redemptio.

Doctrinæ Euangelicæ summa, obiectum, & finis est Christus.

II.

Quisquis igitur hinc vel minimum desistet, nunquam de veritatis doctrina ritè & appositè differere poterit.

Ergo in ea doctrina Christus tanquam scopus intuentus.

III.

Ac, cum sacramenta Euangelij sint signacula, is de horum quoque vi, natura, & officio aptè differet, qui à Christo ordietur.

QVAEST. DE VERBIS

Sacramenta Euangelij signacula.

IIII.

Cum autem Christi caro verus cibus sit
& sanguis verus potus, hoc solum, Hierony-
mo teste, habemus in hoc seculo bonum, si
vescamur carne eius, sanguineque potemur,
non solum in mysterijs, sed etiam in scriptura-
rum lectione ac praedicatione.

*Caro Christi & sanguis eius non solum in Sa-
cramentis, sed etiam in lectione & praedicatione
verbi manducatur & bibitur.*

V.

Nam verbo Dei praedicantis tradito, &
in vterum mentis traiecto, fidelis Christi man-
ducare dicitur atque sanguinem eius bibere:
*Quid sit edere carnem Christi, & sanguinem
bibere.*

VI.

Sed quis tam stupidus est, ut in labijs seu
sono praedicantis, vel in chartis carnem Chri-
sti & sanguinem latere putet aut dicat, nisi
impropiet?

*Quomodo Christus sit in sono praedicantis &
chartis.*

VII.

Nam & Paulus Christum apud Galatas
crucifixum esse dixit: nullus tamen ita litera-
lifer affixus est, ut contendat naturaliter & carna-
lifer

liter Christum apud Galatas crucifixum: qui uis enim intelligit uerbis subesse tropum. Apud Galatas ergo crucifixus est Christus, quod ex uerbi prædicatione crederent eum esse crucifixum. Fides enim multò certius res ipsas apprehendit, quàm sensus: atque absentia loco uidet intellectu.

*Fidel certio
iudo ac uis.*

VIII.

Iuxta hunc loquendi modum confitemur in cœna manducari corpus Christi à fidelibus non tamen corporaliter aut naturaliter. Sicut enim Christus non est in sermone aut libris propriè ac corporaliter: ita nec in pane.

IX.

Atque hac ratione non solum Papistarum de Transubstantiatione commentum, sed omnès fuitiles argutiæ, quæ uel cœlesti gloriæ Christi detrahunt, uel ueritati humanæ naturæ non conueniunt.

ALTERVM MEMBRVM OSTENDIT

fontem ac originem controuersia Eucharistica: & disputat de copula seu uerbo, Est.

X.

Tota uerò de sensu uerborum Christi controuersia ex uerbi substantiui diuersa access

QUÆST. DE VĒRBIS

ptione nascitur verbū enim Substantiuum,
Est, propriè ὑπαρκτικῶς seu substantiuè, im-
propriè verò significatiuè & similitudinariè
vsurpatur in literis sacris & prophanis.

Controuersia orta ex copula est.

Verbi est duæ significationes.

XI.

At cum hæ significationes expositioni
aduersariorum minus cōueniant, coacti sunt
nouam quandam Grammaticam cōminisci.
Alij enim pro continet, alij pro Transubstan-
tiatione positum putant: cum tamen panis nec
à continendo, nec à Transubstantiatione, sed
à significatione nomen corporis Domini for-
tiatur.

*Due falsæ & à significatione verbi Est abhor-
rentes expositiones.*

XII.

Si enim exponas, Panis est, id est, sub se
& in se continet corpus Christi, tanquam fac-
cus auenam aut cantharus vinum, vide quæ
absurda inde non consequantur. 1. Panis lo-
cus erit: & vnum corpus in multis locis: &
multa corpora in vno loco, & corpus in cor-
pore, & in atomo & puncto. 2. Panis cum
Christo crucifixus, sepultus, à mortuis resur-
scitatus: siquidem durasset ille panis post coc-
nam, & quod corpori conueniret, vt esse in
caelo,

caelo, pani quoque conueniret. 3. Item si in pane est corpus Christi, & hæc sunt copulata, oportet tres in Christo naturas asserere, diuinam, humanam, & paniceam: cum tamen verbum non aliam induerit substantiam quam hominis.

Corpus non esse in pane ostenditur deductione ad absurdum: nam ex vero nihil nisi verum sequitur.

XIII.

Proferant aduersarij similes locutiones sacramentales, easque hoc modo resoluant: tum demum enim videbunt imò manibus palpabunt, quot monstra illa synechdoche alat, quam à communi sacramentorum locutioni consuetudine aliena sit, quam naturam sacramentorum euertat.

Hic Rhodus, hic saltate Synyffaste.

XIIII.

Pontificij, & tam absurdis abhorrentes, Pontificios malunt dicere panis substantiam in nihilum verti, contradicente sensu externo, reclamante natura sacramentorum, & obstante S. Scriptura, quam ita ridiculè loqui. Est igitur verbum, pro Transubstantiari vsurpant: hoc non fieri aiunt, conuersione substantiæ vnus in alteram, sed quod in locum panis, quem ipsi euanescere somniant, subeat corpus Christi.

Pontificios tum cerot.

Quid sit Transubstantiari.

QVAEST. DE VERBIS

XV.

Hoc autem omnibus linguis, omnibus gentibus, omnibus sacramentis nouum & inauditum est: vt verbum substantiale hoc modo vsurpetur.

XVI.

Transubstantiationem serò tandem confluxit, definiuit & in ecclesiam inuexit Turonicum, Vuercellense, ac Romanū concilium. Pontifice autem Innocentio tertio nocentissimo decretum quoque factum est de Transubstantiatione, quod confirmauit horribilem idolomaniam.

*Transubstantiationis cause procreantes.
Causa conseruans. Effectus.*

XVII.

Iam verò si vel Transubstantiatum vel substantialiter corpus, quod traditur, esset panis ille, etiã 1. panis esset corpus: 2. idem de seipso prædicaretur: 3. idẽ exemplar sui ipsius esset: 4. imago sine imaginato, relatiuum sine correlatiuo, accidentia sine subiecto existerent: 5. & vna natura ex duabus non alteratis esset, & numerarentur duo indiuidua in vno indiuiduo: 6. Item hæreret corpus illud impanatum aut in corpore aut in anima. At caro Christi nostræ carni carnaliter non vnitur. Ineptum autem est opinari: quod caro Christi in animam

nam ingrediatur, cum tamen eam satiare dicatur. Quomodo enim anima capax est carnis, quæ non est corporea, nec locum præbet corpori? Caro autem non est nisi in certo loco.

Transubstantiationis absurda: vno enim dato & concesso absurdo, multa sequuntur.

Nostra unio cum Christo non carnalis.

Anima qualis. Caro non nisi in loco.

XVIII.

Ex his omnibus luce meridiana clarius Conclusio.
est, panem neq; synechdochicè, neq; Transubstantiue, neq; propriè corpus Christi esse & appellari: neq; aliter intelligi posse & debere quàm symbolicè, significatiue, & metonymicè.

TERTIVM MEMBRVM ALI-

quot rationibus, exemplis, & testimon-

nijs probat in verbis Christi

esse tropum.

XIX.

Quod ad verba Christi eorumq; sensum Verum &
attinet, nos quidem ea summa reuerentia ex- tropicam
osculamur, verissimaq; esse ex animo credi- ab pugnant
mus: sed subesse tropum Idiomatis certò asse-
rimus. Plana quoq; esse libenter concedimus Figuratum
& confitemur, sed tamen ita plana, vt tropo & planum
idiomatis consent, & plana sint iniunctis non non appe-
rudibus. dantur.

QVAEST. DE VERBIS

XX.

Non enim rarum & infrequens est, ut figuræ seu symbola rerum signatarum sortiantur nomina, tropo videlicet metonymias.

Regula Sacramentis vsitata & frequens.

XXI.

Declaratio
ab exēplis.

Hinc in S. Literis existunt istæ loquendi formulæ: Circumcisio est fœdus: Agnus transitus: Petra Christus: Arca Domini Dominus, Sacrificia expiationes & peccatum: Baptismus lauacrum regenerationis & ablutio peccatorum: Panis corpus Christi: Poculum uinum Testamentum & Sanguis Christi.

XXII.

Deducit ad
absurdum.

Augustini
regula.

In his locutionibus, si literæ adhæreas, & signa pro rebus ipsis interpreteris, carnaliter sapis. Si enim (inquit Augustinus) figuratè dictum sic accipitur, tanquã propriè dictum sit, carnaliter sapitur.

XXIII.

In cõmuni quoq; vita & rebus humanis similes occurrunt locutiones: in contractu matrimoniali, anulus, fides & humanitas; in administratione domus, clavis potestas; in electione regis, corona & sceptrum, regnum; in edictis principum, sigilla mandata; in testamentaria, literæ hæreditas (& quis omnia conse-

confectetur:) nominantur.

*Illustrat rem exemplis ex communi vita des
promptis.*

XXIII.

Solet etiam S. Scriptura, cum de Christo
& corpore eius mystico, id est, ecclesia loqui-
tur, vt plurimum tropicè & figuratè loqui.

Tropi de Christo & Ecclesia frequentes in S.L.

Christus enim virga, flos, ovis, altare, thro-
nus, gratiæ, germen, sol, petra, oriens, fons,
imago, caput, signum, radix Iesse, Pastor, pa-
nis, via, vitis, lux, lapis nominatur. Eodem
modo ecclesia appellatur vinea, columba,
Hierosolyma, ciuitas Dei, mons Sanctitatis,
viui lapides, regnum Dei, sponsa, templum,
mater, amica, regina, Sion deserta, filia nun-
cupatur.

*Exempla de Christo tam in nouo, quàm veteri
Testamento.*

QUARTVM MEMBRVM CON-
tinet prolepsin & refutationem obiectionis ad
nauseam vsque repetita, omnia videlicet
verba in Sacramentis propriè
accipienda.

QVAEST. DE V ERBIS

XXV.

Prolepsis.

Siquis dicat aliam Sacramentorum esse rationem, vbi omnia verba propriè accipi debeat, id omnino falsum esse asserimus.

XXVI.

Nusquam enim adeò figuris abundat oratio vt in Sacramentis, sicut & in contextu verborum eam multæ figuræ occurrunt. Nam pascha pro agno figura est: frangi apud Paulum figuratè de corpore Christi dicitur: De fructu vitis periphraasis est vini: Datur, Effunditur enallage est, nam præsentia pro mox futuris ponuntur. Nemo in hisce locis tropus esse negare audet. Tropum ergo & in his verbis, Hoc est corpus meum omnes concedant necesse est.

Refutatio obiectionis, ab inductione & resolutione locutionum Sacramentalium.

XXVII.

Refutatur ex Paulo.

Quare & Paulus hæc verba Christi declaraturus nunquam amplius in declaratione vel corporis vel sanguinis vocabulum manducandi & bibendi verbis adiungit. Sed quotiescunque de manducando & bibendo disserit, non aliud addit quàm panem & poculum, non sine clarissima articulorum & demonstratiui signi appositione. Hæc verò particula Donec innuit, hoc sacrum fore perpe-

perpetuum & spirituale, non carnale. Spiritu enim verè adest Dominus, corpore tamen in cœlis residet.

XXVIII.

Sed & Christus non mediocre argumentum suppeditat. Quia enim corpus & sanguinem commendavit Christus, & à se inuicem discrevit, quæ natura non separantur: neque enim vivit corpus absq; sanguine. Manifestè ergo protestatus est in geminis signis esse exemplaria rerum, non res ipsas.

Christus qui gemina signa instituit, docuit in signis esse figuram.

XXIX.

Nusquam autem in ipsis cœnæ verbis panem alloquitur Christus, vt corpus suum fiat, sed discipulos iubet manducare: ac promissiones, quibus consecratio fit, non ad elementa ipsa, sed ad eos qui recipiunt, destinantur.

XXX.

Et Evangelistæ discernunt signa à rebus: de pane enim dicunt dedit, de corpore datur: de pane fregit, de corpore frangitur: De pane illis, de corpore pro vobis: de vino dedit, de sanguine effunditur: de vino illis, de sanguine pro multis & pro vobis: de poculo in mei memoriam, sed de sanguine in remissionem peccatorum.

QVAEST. DE VERBIS

XXXI.

Ad quoscunque autem solidos diuerteris authores, nullum non inuenies corpus Christi exponere sacramentum vel sacrum signum corporis Christi. Item sanguinem caelicem mysticum, vel mysterium vel sacramentum sanguinis.

XXXII.

Ista veritas Euangelistarū collatione manifesta est. Nam quod Marcus ait benedixit, hoc Matthæus, Lucas & Paulus gratiarum actionis verbo explicant. Vocabulum igitur benedicendi non significat vi verborum panem in carnem conuertere, aut carnem è celo deportare, sed gratias agere.

XXXIII.

Quod Matthæus & Marcus simpliciter dicunt, Hoc est corpus meum quod pro vobis datur, discernunt signum à signato. Aliud enim est, quod datur nobis, & aliud, quod datur pro nobis.

XXXIIII.

Quod Lucas simpliciter dicit, Hoc est corpus meum, non præmisso præcepto, hoc alij per præceptum Christi exponunt, Accipite, comedite, quæ proprie de pane, de corpore Christi improprie accipienda sunt. Quod

XXXV.

Quod Marcus cum Matthæo ait, Hic est sanguis meus Noui Testamenti, id Matthæus per Christi præceptum exponit, Bibite ex hoc omnes: id quod ad sanguinem improprie, ad poculum proprie refertur. Et Marcus seipsum exponit per præcedentia. Et biberunt ex eo omnes. Lucas & Paulus per hæc verba, Hoc poculum nouum Testamentum, est idem significarunt. Nam nouum Testamentum improprie dicitur.

XXXVI.

Quod Matthæus & Marcus breuius effert, id Lucas & Paulus per hæc verba explicant: Hoc facite in mei memoriam. Paulus hanc Christi vocem vtrique speciei addit vt exponat, quomodo panis & vinum corpus & sanguis Christi sint.

XXXVII.

Quod Paulus dicit reus erit corporis & sanguinis Domini, id seipsum exponens effert clarius, Iudicium sibi ipsi edit & bibit. Et quod dicit, Non dijudicans corpus Domini, id supra clarius extulit, Quisquis ediderit panem hunc, & biberit de poculo hoc indignè. Indignè enim edere panem, & non dijudicare corpus D. & non probare seipsum idè sunt:

QVAEST. DE VERBIS

sicut dignè edere panem, probare seipsum, dijudicare corpus Domini, idem sunt. Et quod I. Corinth. 10. dicit, Panis quem frangimus, nonne communicatio corporis Christi est: id statim clarius effert. Quoniam vnus panis, vnum corpus multi sumus. Hic enim nos qui de pane cœnæ participamus, & panem vnum vel corpus vnum Christi appellat: panem vnum, quod de vno pane participamus, sicut ipse se se exponit, item vt significet vnum ecclesiæ: vnum corpus, quod fide efficiatur corpus vnam spirituale, scilicet corpus vel membra Christi.

QVINTVM MEMBRVM CON-
tinet prolepsin et refutationem obiectionis de di-
scrimine Sacramentorum Veteris et
Noui Testamenti.

XXXVIII.

Quod si quis obijciat nihil hoc modo dis-
criminis relinqui inter sacramenta veteris
& noui Testamenti, si panis corporis Christi
figura est, non veritas.

Prolepsis obiectionis.

Respondeo illi cum Augustino, Quos-
quauit fides, non reddunt inferiores sacra-
menta. Tantum obscuriora illis, manifestiora
nobis

nobis sunt sacramenta. Sacramentis veteris Testamenti Christus prænunciatus est, nostris annuciatur.

1. *Responsio ex Augustino.*

X X X I X.

Proinde Paulus cogit asserere eundem spirituales cibum fuisse patribus, qui & nobis est. Imò vt veterum sacramenta circumcisionem & pascha nobis, ita nostra veteribus attribuit.

2. *Responsio ex Paulo.*

X X X X.

Si caro Christi in pane esset, quæ in manna vel agno esse non poterat, non solum religionis modus & externa facies, sed etiam ipsa religio variata esset, & plurimum patribus denegatum.

Propositio

3. *Responsio à deductione ad absurdum.*

X X X X I.

At Paulus in Epistola ad Hebr. eandem patrum & nostram religionem asserit: Iesus Christus heri & hodie, idem est etiam in secula. Eadem enim est vis sacrificij & sacerdotij Christi, eadē omnibus seculis virtus Christi.

Assumptio

X X X X I I.

Veteres igitur spirituales nobis pauperiores nō fuerunt, & panis noster agno illorum pretiosior non est.

Cōplexio

QVAEST. DE VERBIS

XLIII.

Propterea & Christus cœnam agni, cœnæ Domini coniungit, vt ostendat veterum & nostra signa ferè paria esse.

Cõplexionis probatio à factõ Christi eiusq; sine.

XLIIII.

Ac vt constet sacramentorum vtriusq; Testamenti eandem rationem esse, ipsa quoque verborum conuenientia & imitatio id declarat. Nam veterum Sacramenta eadem ferè habent verba, quæ & nostra, vt studio quodam ex veteri Testamento in nouum desumpta esse videantur. Vt enim de circumcissione dicitur, Hoc est fœdus meum: ita de pane, Hoc est corpus meum. Vt de agno dicitur hoc erit vobis in memoriam: Ita in cœna hoc facite in mei memoriam. Et vt circumcisio Testamentum dicitur: ita poculum nouum Testamentum appellatur. Vt deniq; de sanguine hircorum, Hic est sanguis Testamenti: ita de poculo, Hoc est sanguis noui Testamenti.

4. *Responsio à collatione phrasum sacramentalium vtriusq; Testamenti.*

CAPVT X.

Summa capituli.

Pertexit author aliquot generales canones seu regulas ad sacramentorum rationem

nem, proprietatem, formam, finem & effectū explicandum & cognoscendum vtilis ac necessarias.

I.

Sacramentum est diuinę in nos gratiæ Definitio sacramenti. testimonium, externo signo confirmatum, cum mutua nostrę erga ipsum obseruantię testificatione.

II.

Quod verò ad nomen ipsum attinet, Sacra Notat sol. nomen. mentum pro Græca voce *μυστήριον* ab interpretibus sacris positum est, id est, pro arcano ritu rei sacrę. In qua significatione apud Ecclesiasticos auctores subinde occurrit: vnde factum est, vt ad signa illa, quę augustam sublimium & spiritualium rerum repręsentationem haberent deducerentur. August Ep. 5. Augu. Ep. 5. ad Mar. ad Marcel. Longum inquit, esset disputare de varietate signorum, quę cum ad res diuinitas pertinent sacramenta appellantur. Proprię Sacramentū proprię Sacramentum etiam iuramentum est militis, quo se suo Imperatori vouet. Accommodatio.

Hanc habet vim vbi sacris nostris signis cōuenit. Vt enim milites militari illo sacramento fidem suam obstringunt imperatori, & militiam suam bellaturi profitentur, ita nos nostris signis Christum Imperatorem profiteamur, & sub eius signis nos militare attestamur.

QVÆST. DE VERBIS

III.

**Sacramen-
ti nomen
generale.**

**Sacramen-
ta in rerum
natura.**

**Sacramen-
ta miracu-
losa.**

**Redemp-
tionis my-
sterij sacra-
mentum.**

Sacramenti nomen generaliter signa com-
plectitur, quæ vnquam hominibus Deus de-
dit vt certiores securosq; de suarum promil-
sionũ veritate redderet. Ea verò in rebus na-
turalibus nonnunquam extare voluit: non-
nunquam in miraculis exhibuit. Prioris ex-
empla sunt, vt cum Adæ & Euæ arborem vi-
tæ in arrhabonem immortalitatis dedit, vt
eam sibi securè promitterent, quam diu ede-
rent ex illius fructu. Item cum cœlestem ar-
cum Noah & eius posteritati in monumentũ
statuit, se posthac diluuiò non dissipaturũ
terram. Hæc Adam & Noah pro sacramentis
habuerunt.

Posterioris generis exẽpla sunt, cũ velle-
s Gedeonis irrigauit rore sicca terra rursus ter-
ram irrigauit intacto vellere ad pollicendum
Gedeoni victoriam. Item cum vmbra Ho-
rologij retrorsum decem lineis retraxit ad
promittendum Ezechiz incolumitatẽ. Hæc
quando fiebant ad subleuandam fidei eorum
imbecillitatem, sacramenta etiam erant.

III.

Redemptionis etiam mysterium natura
sua incomprehensibile est, figuram ergo eius
& imaginẽ in signis visibilibus exhibet Chri-
stus. Imò datis arrhis & tesseris tara certura
nobis

nobis facit, quam si oculis cerneretur. Proinde neque literæ adhærere. neque iuxta feruilem infirmitatem signa pro rebus ipsis accipere debemus.

V.

Talia autem testimonia seu signa paucissima apud nos sunt, duo nimirum: Baptismus & cœna Domini. Vnde Augustin ad inquisitiones Ianuarij lib. 2. cap. 19. *Quamuis* inquit, neq; hoc iure possit, quomodo contra fidem sit, ipsam tamen religionem, quam paucissimis celebrationum sacramentis misericordia Dei liberam esse voluit, seruilibus oneribus premunt: vt tolerabilior sit conditio Iudæorum, qui etiamsi tempus libertatis non agnouerint, legalibus tamen sarcinis, non humanis præsumptionibus subijciuntur. Sed ecclesia Dei inter multas paleas multaque zizania constituta multa tolerat, & tamen quæ sunt contra fidem vel beâtam vitam, non approbat, nec tacet, nec facit. Idem lib. 3. de doctrina Christiana cap. 9. *Pauca* quædam, inquit, pro multis, eademq; factu facillima, & intellectu augustis. & obseruatione castissima, ipse Dominus & apostolica tradidit disciplina: sicut est Baptismi sacramentum, & celebratio corporis & sanguinis Christi. Quæ vnusquisq; cum participat, quo referantur, inbutus ag-

Sacramen-
ta nostra
paucâ
Aug ad In-
quiti I. n. li.
2 cap. 19.

Idem l. 3.
de doct
Christ. ca. 9

QVAEST. DE VERBIS

noscit, vt ea non seruitute carnali, sed spiritua-
li potius libertate veneretur.

Idem Ep.
8. ad Ian.

Idem Epist. 8. ad Ianuarium: Christus sacra-
mentis numero paucissimis, obseruatione fa-
cillimis, significatione praestantissimis, socie-
tatem noui populi colligauit: sicut est bap-
tismus trinitatis nomine consecratus, & com-
municatio corporis & sanguinis ipsius.

Nicenu cō-
ciliū dnos
de sacramē-
tis canones
tradidit.

Nicenum concilium vt duo agnoscit sacra-
menta, ita duos constituit de sacramentis ca-
nones, quorum alter de sancto baptismo, al-
ter de diuina mensa, seu mysterio corporis &
sanguinis Christi conscriptus est. Prior hic

Prior de
baptismo.

est, Baptisma nostrum non visibilibus oculis
sed mentalibus considerandum est. Aquam
vides: considera in aquis velut in arcano ab-
sconditam esse diuinam vim. Nos enim spiritu
sancto & igne baptizari tradūt sacra eloquia.

Posterior
de cena.

Posterior hic est. Iterum etiam hic in diuina
mensa, ne humiliter intenti simus ad propo-
situm panem & poculum, sed exaltata mente, si-
de consideremus situm esse in sancta illa men-
sa agnum Dei tollentem peccata mundi, qui
non victimarum more à sacerdotibus sa-
crificatur: & pretiosum illius corpus & san-
guinem verè sumentes nos credere hæc esse
nostræ resurrectionis symbola. Nam propter
hoc neq; multum accipimus, sed paruum: vt
sciamus

sciamus quod hæc non satietati, sed sanctimo-
niæ seruiant. Duo sacramenta etiam agnouit
Tertul. Lege Dist. 12. ca. Omnia. Totidem ag-
nouit & Greg. de quo caus. 1. Quæst. 1. ca. Mul-
ti secularium.

VI.

In sacramentis duo sunt spectanda: signū
terrenum, & res cœlestis. Signum & res cor-
poræ est ipsum elementum, & actio seu ele-
mentotum administratio. Res cœlestis est ip-
sa operatio seu virtus Dei, promissio ac om-
nium bonorum cōmunitio. Vt in baptismo
visibile & terrenum est aqua: inuisibile & res
cœlestis est ipsa regeneratio & adoptio in cœ-
tum filiorum Dei. In Eucharistia visibile sig-
num est & terrenum panis & vinum: Inuisibi-
le & res cœlestis vera corporis Christi & san-
guinis cōmunitio, & per hanc parta salus &
peccatorum condonatio.

In sacramē-
tis duo spe-
ctanda.
Signum.
Res cœle-
stis.

Baptismus

Eucharistia

VII.

Res ipsæ in sua manent substantia, & sig-
na non transeunt in illas: interim tamen pro-
pter rationem Sacramentorum, rerum sig-
natarum sortiuntur nomina, à similitudine
videlicet seu repræsentatione rerū, quarum
sunt sacramenta seu sacra symbola. Tutis-
simum igitur est docere signum & signa-
tum ita cōnecti, vt discretas naturas partium

Sacramen-
talis unio

QVAEST. DE VERBIS

quælibet retineat institutione & significatio-
ne. Cohærent, non autem naturarum confu-
sione permixta sunt.

VIII.

Sacramen-
ta tantum
in usu.

Sacramenta in usu tantum sunt Sacramen-
ta. Exemplaria enim tamdiu suum officium
faciunt, quamdiu rationem habent exempla-
rium.

IX.

Sacramen-
ta sine re in-
uisibili.

Sacramentorum visibilis sanctificatio, quæ
fit per verbum & usum Sacramentalem, sine
inuisibili quidem adesse quidem potest, sed
non prodest, teste Augustino in *Leuit. lib. 3.*
Quæst. 13. Idcirco Simoni Mago nihil profuit
visibilis baptismus, cui sanctificatio inuisibilis
defuit.

August. in
Leuit. quæ-
stio. 13.

X.

Inuisibilis
gratia qui-
busdam ad-
fuit & pro-
fuit sine ex-
terna signo

Inuisibilis sanctificatio quibusdam adfuit
& profuit sine visibilibus Sacramentis. Neque
enim Moses, qui visibiliter sacerdotes sancti-
ficabat, usus fuerat ipse ipsis sacrificijs, vel o-
leo sanctificatus ostenditur. Inuisibiliter vero
sanctificatum negare quis audeat eum, cuius
tanta gratia præminebat.

XI.

Sacramen-
tum visibi-
le non con-
temnendū.

Nec tamen Sacramentum visibile contem-
nendum est. Nam contemptor eius inuisibi-
liter sanctificari non potest. Quare & Eunu-
chus in actis sponte poscit baptismum, senti-
ens hoc initiari & conglutinari fideles in vnū
corpus.
Sacra-

XII.

Sacramenta fidelibus profunt tantum: in fidelibus nihil planè.

Sacramenta profunt fidelibus.

XIII.

Ecclesia, nec formam nec materiam sacramenti potest mutare.

Ecclesia nihil mutare potest in sacramentis.

XIII.

Vt circumcisioni aquam baptismi, ita agno Paschali panem substituit Christus: vt discas veterum & nostra sacramenta paria esse. Differentia tantum hæc est, quod veteris Testamenti sacramenta obscuriora, nobis sunt manifestiora, magis amica & parabilia: ac nõ venturi, sed manifestati Christi indicia.

Sacramenta veterum & nostrum paria. Differentia

XV.

De sacramentis loquendum est sacramentaliter, id est, modo & ratione sacramentis propria.

Notæ

XVI.

Præstantius multò est verbum Dei, quam sacramentum. Quare Christus non legitur baptizasse vñquam, vt est Ioan. 4. Et Paulus eos admodum baptizauit 1. Cor. 1. Nihil etiam tam diligenter commisit Dominus concionatoribus quam prædicationem Euangelij: & licet baptizare iusserit, maior tamen est docendi functio. Ideo & Paulus, non misit me, inquit, Dominus, vt baptizarem, sed vt euangeli-

Verbũ Dei præstat sacramentis.

QVAEST. DE VERBIS

gelizarem. Quæ sententia per comparationē enunciatā est. Habent interim suum locum in ecclesia Dei & sacramenta, eumq; honorabilem, minime verò vilem & abiectum.

XVII.

Sacramentum ad omnes attinet ad quos Evangelium.

Vt singulorum eu Evangelium, ita & sacramentum: Sacramentum enim est signum seu confirmatio Evangelij: de quo dictum est: Ite prædicate Evangelium omni creature.

CAPVT XI.

PRAEFATIO AVTHORIS.

Varie disputationes de verbis cœnæ.

Cœna Domini non longè ab Apostolorum ætate corrupta

Magna hoc tempore quæstio est, de modo præsentia corporis & sanguinis Christi in cœna Dominica. Disputant alij contra signorum naturam, de transubstantiatione, de mirifica, inquam, panis & vini in naturale & substantiale corpus, inque verum & naturalem siue corporeum sanguinem, conversione: de accidentibus sine subiecto subsistentibus, de corporali corporis Christi præsentia. Cœna certè Domini non longè ab ætate Apostolorum rubigine tecta est, quoniam & viuo Paulo Corinthij profanationem aliquam induxerant. Sed concertatio de transubstantiatione orta est, primum Rabani tempore

pore An. D. 840. Eodē an. vixit Bertramus
 Presbyter & Monachus qui librum de Sacra
 mento scripsit. Carolus ergo Galliarum rex,
 Magni Caroli nepos Bertramo Presbytero
 duas proposuit quæstiones; Prior talis erat:
 An quod in ecclesia fidelium ore sumitur cor-
 pus & sanguis Christi, in mysterio fiat, an in
 veritate. Posterior: Vtrum corpus quod natū
 est ex virgine & sedit ad dextram patris, sit,
 quod ore fidelium, per Sacramentorum my-
 steria, sumitur in ecclesia. Ad priorem ergo i-
 nitio responsum fuit, quod figura & quod ve-
 ritas sit. Nostri vero mox atque confessi sunt,
 panē esse substantiale, essenziale D. corpus,
 vinum sanguinem naturalem, adiiciunt, sed
 inuisibiliter, sed ineffabiliter, sed non vt in lo-
 co, non qualitatiue, non quantitatiue. Quasi
 vero verū essenziale & naturale Domini cor-
 pus sine qualitate & quantitate & loco esse
 possit, nisi forte nunc in plura omnem veri-
 tatem coropris exuerit. Alij Synecdochicōs
 hæc verba accipiunt, quod corpus & sanguis
 Christi adsint essentialiter, substantialiter, na-
 turaliter, corporaliter, mirabiliter, inuisibili-
 ter, ineffabiliter, verè, in pane, cum pane, &
 sub speciebus panis & vini. Et monstrosas di-
 sputationes contexunt de Omnipotentia
 Dei, de miraculosa Christi in pane præ-
 sentia.

Trāsubsta-
 tiatio quan-
 do orta.

Cōsubstan-
 tiatio.

Q V A E S T. D E V E R B I S

Nostra sen
sententia.

Causa insti
tuta.

Sant & alij qui confitentur Christum cor
poraliter in cœlis esse ad dextram Patris, a
deoq; in vno cœli loco: Propter veri corpo
ris modum: & Christum vtrum Deum & ho
minem: nihilominus ecclesiæ suæ præsentem
esse, pascere, satiare, & viuificare fideles suos,
sacram cœnam in terris celebrantes, nō præ
sentia corporali, sed diuina gratia, redemptio
ne efficaci & virtute viuificatrice non secus
atque in Baptismi mysterio fieri credimus.
Quamquam enim corpore in cœlis maneat,
Dominus tamen purgat, idem ille in ecclesia
virtute potenti, eos qui in nomine eius bap
tizantur. Cum igitur videam quantas nebulas
verbis Dominicis sparserit Satan, ac ministri
huius regionis, quantopere de sensu verbo
rum Domini inter se dissentiant, pium esse
putari, si qualicumq; opera, pios ac fideles
Christi ministros iuuarem, præsertim cum &
ipsi nonnihil me rogarint, vt id ipsum præsta
rem. Visum mihi est, postquam veras regulas
de cœna Domini exposui, breuiter perstrin
gere eius profanationes. Tu igitur quicun
que hæc legis opellam hanc nostram
æqui bonique consulas, ac
benè vale.

PROFA

Quod ablata est altera Species Laicis: ut in Ephesina & Constantiensi Syno-
dis, tēporibus scilicet Theodosij Imperatoris
Junioris, Celestini Pontificis, & Sigismundi
Imperatoris, Ioānis 23. Pontificis (circa annū
Domini 1426. die 15. Iunij, ut videre est in con-
cilijs) & post ætatem Lombardi. Itaque ta-
men omnes concilijs paruerunt. Exemplo
sunt Græci, Rutheni. Ioan. Vuikleff, Ioannes
Huls. Rockkenzan.

Refellitur decretum ex Scriptura.

Marci 13. Quæ vobis dico omnibus dico.
1. Corinth. 10. Omnes eandem escam spiritua-
lem edebant, omnes eundem potū bibebant.
Et Christus dicit: Bibite ex hoc omnes.

Ex Doctoribus.

Ignatius ad Philadelphenses: Vnus est ca-
lix totius Ecclesiæ.

Cyprianus de Cœna Domini: Vniuersa,
inquit, ecclesia ad has epulas inuitatur, æqua
portio omnibus datur.

Ambrosius in Explicatione Cœnæ Domi-
nicæ: Non potest esse devotus qui aliter præ-
sumit, quam datum est ab authore. Idem in

QVAEST. DE VERBIS

Epistolam ad Corinthios. Ideo enim in duabus speciebus celebratur: Valet enim ad tuitionem corporis & anime, quod percipimus.

Thomas Aquinas in Matth. 26. Corporalis refectio fit per cibum & potum: ita spiritualis refectio sub specie cibi & potus.

Ex Decretis. De Conf. Distin. 2. Cap. Comperimus. Item quotiescunq; , dum frangitur, cum omne, peracta, Hi qui, Causa. 1. Quest. 1. Cap. Sacerdotes. Distin. 95. Cap. Ultima.

Ex Concilij. Basiliense Concilium sub Eugenio 4. Anno 1424. statuit Bohemis licere vtramque speciem sumere.

Ex Breuiario. In Festo corporis Christi lectione 3. 8. 9. In Festo Ladislai lectione 5.

Ex Postilla Guillermi. In Festo corporis Christi. Epistola Pauli. Conuenientibus vobis, &c. Et Dominica 17. Cum intraret, &c. Vide in locis communibus de hac temeritate Pontificia pluribus: & superius in oratione de vtraq; specie. Lege & Nauclerum fol. 265.

PROPHANATIO II.

Publice in
privatam
conuersio.
Author &
tempus.

Quod ex publica seu communi conu-
priuatam decreto suo fecerunt Pon-
tifices, id quod maximè Gregorio debemus.
Etsi enim communis adhuc sub Gregorio
durabat

durabat, ipse tamen certos instituit dies, quibus in templo solenni ritu sine cōmunionē sacrificaretur, & proposuit delictorum veniam, ad id solenne accedētib. Priuata missa prorsus ignota fuit veteri Ecclesiæ. Imò ne fuit quidem vsq; ad tempora Gregorij, Missa sine cōmunionē pluriū, sed habebatur statim diebus vna communis cœna, vbi multi quotquot volebant sumebant sacrosanctū symbolum. Quemadmodū ne hodie quidem in Græcis Ecclesijs sunt priuata missæ singulorum sacerdotum, sed vnica missa cōmunis. Ac si dicas vnum totius Ecclesiæ nomine id facere. Quo quæso mandato: an non hoc apertè illudere Deo est, cum vnus ad se rapit, quod non nisi inter plures fieri debuerat?

Missæ Gregoriorum.

Refellitur decretum de Priuata Missa.

I. Corinth. II. dicit Paulus: Cum conuenitis in vnum locum, non licet Dominicam cœnam edere, quod vnusquisque propriam cœnam occupat in Ecclesia. Huc refer & supra citata Scripturæ Testimonia. Hic certè in dictione, propria, occulta quædam inest antithesis, nā cōmunioni opponitur. Quemadmodum enim ex multis granis vnus conficitur panis: ita per panem Eucharistiæ multi

Refutatio

QVAEST. DE VERBIS

ynum corpus efficitur. Proinde vt hæc
cœna Prophana non est, sed sacra: ita propria
non est, sed communis opponitur & ei quod
dicit: Dominicam cœnam edere, quod enim
Dominicum est, priuatum esse non potest.

Anacletus eius nominis I. Rom. Ponti.
sub Traiano: Omnes qui in Sacris aderant, vt
aut communicarent, aut templo, si nolent
communicare pellerentur, iussit. Anno 112.
Nauclerus. Vide & Calixti decretum Cap.
Peracta.

Albertus de Missæ mysterio, primum in-
quit, in vsu fuit, vt omnes in Ecclesia conue-
nientes omni die communicarent. Cum au-
tem hoc crescente multitudine, non satis ido-
neè seruari posset, constitutum est vt com-
municarent diebus Dominicis. Cum autem
& hoc ritè seruari non posset, constitutum
est, vt communicarent tribus in anno vici-
bus, paschæ, pentecostes, & Natalibus Do-
mini, festis.

Sed & Zepherinus instituit, vt omnes Chri-
stiani, qui annos pubertatis attingerent, singu-
lis annis in solenni die paschæ publicè com-
municarent. (Vide Fabianum) quod institu-
tum Innocentius 3. etiam ad confessionem
delictorum traduxit.

In Vetustis illis Canonibus quos Apostolorum vocant habetur: Qui non perseverant ad finem & sacram communionem non recipiunt, tanquam inquietudinem ecclesiae moventes, corrigendos. Dist. 1. Can. Omnes.

In Antiocheno etiam Concilio tempore Martini Papae decretum est, ut qui ecclesiam intrant, Scripturam audiunt & à communione abstinent, ab ecclesia remouentur, donec vitium hoc correxerint. Id quod in Concilio Tholetano mitigatum fuit. Lege de Conf. Dist. 2. Can. Si quis, In Coena, Hi qui, Lege ex Concilio Agathen. Ca. Seculares, Et si nō, &c.

Meliori illo seculo ab Apostolis ad mille NOTA: usque annos postea, omnes sine exceptione fiebant vtriusque symboli participes. Non certe Vetus illa ecclesia ignorabat, quos Christus conuiuas ad coenam suam admisisset. Extant Ecclesiasticae historiae: extant Veterum libri, qui aperta huius rei testimonia suggerunt. In Graecis Ecclesijs ne hodie quidem sunt privatae Missae, sed vna publica, idque tantum Dominicis & festis diebus.

Sed & in Canone dicitur. Quotquot ex hac altaris participatione sacrosanctum tui filij corpus & sanguinem sumplerimus, omni benedictione caelesti & gratia repleamur. Item fiat commixtio & consecratio corporis

QVAEST. DE VERBIS

& sanguinis Domini nostri Iesu Christi accipiantibus nobis in vitam æternam. Item in missali præcatione, post communionem dicitur: repleti cibo potuq; cælesti. Item Dominus vobiscum. Item Missa est, Oramus, rogamus, quæsumus, precamur, offerimus, communicantes, Memento circumstantium. Hoc nomine plurium præsentium dictæ voces arguunt, Missam olim publicam fuisse, actionem totius cætus, & non vnius sacrificuli in angulo missantis. Item promiscuam ecclesiæ communionem sub vtraque specie fuisse. Item in vetustis Agendis manuscriptis, clarè scriptum est: Detur ægrotis sanguis & corpus Christi. S. Franciscus voluit huic errori prospicere, & constituit vt singula collegia, quotidie vnica communi Missa contenta essent. Hoc postea mutatum est, siue per superstitionem, siue quæstus causa.

Epiphanius: scribit in Asia Synaxim (quæ & ipsa vox communionem designat, sicut & ἀγάπη, id est, charitas & λειτουργία, id est, officium) ter celebratam esse singulis septimanis, nec quotidianas fuisse Missas. Et quidem ait, hunc morem ab Apostolis traditum esse. Dies quibus celebrabatur, τετάρτη καὶ ὀγδοῦν σαββάτω καὶ κυριακῇ, id est, feria quarta 6. & Doç

& Dominica, vt ipse nominat *λειται* vocan-
 tur publica bona, inde *λειτεργέω* curo, tra-
 cto publica bona, non significat sacrificio. Re-
 uera enim Missa est imago sacrificij vnus, nō
 sacrificium. Nomen Missæ extat Deut 16. &
 significat collationes seu munera populi, nō
 oblationem sacerdotis. Debebant enim sin-
 guli, venientes ad celebrationem paschæ, ali-
 quod munus quasi solum afferre. Hunc
 morem initio retinuerunt & Christiani, qui
 cōuenientes afferebant panes, vinum & alia,
 vt testantur Canones Apostolorum. Inde su-
 mebatur pars quæ consecraretur pauperi-
 bus. Cum hoc more retinuerunt & nomen
 collationum, videlicet Missæ. Nusquam Ve-
 teres scriptores ante Gregoriū mentionem
 faciunt, priuatarum Missarum.

Nec desunt nobis rationes certæ & præ-
 claræ, ob quas, non aliam quam panis & vini
 creaturam, ad hanc rem repræsentandam de-
 legerit Dominus.

Cur Domi-
 nus panem
 & vinum
 adhibuerit.

1. Pane enim pascimur. Vino lætifican-
 tur corda. Sic carne Christi spiritualiter man-
 ducata pascimur, &c.

2. Constat præterea sanguine Christi abo-
 lita esse omnia Veterū sacrificia. Addita igitur
 sunt signa nō vtiq; sanguinolēta, sed amica, vt
 cōsumationis essent sacramēta, & testimonia.

QVAEST. DE VERBIS

quod omnis sanguis pro peccato cessaret & in Christo omnis sit plenitudo.

3. Instituta deniq; signa hæc sunt, ad percipiendos etiam sensus exteriores, sensu cælestium donorum. Cernit enim visus in Synaxi Dominum fidei representatione, cernit fractionem & mortem eius; cernit effusum sanguinem in vino. Auditus lætatur promissionibus & verbis cœnæ tam amicis.

Neq; verò & gustus & tactus in hoc sacro gaudij prorsus expertes sunt. Inde August. in Ioan. Hom. 8. lib. 19. contra Faustum, Sacramentum, verbū visibile nuncupat, quod Dei promissiones, velut in tabula depictas representat. Sacramenta possent vocari fidei nostræ columnæ. Quo enim modo ædificium suo quidem fundamento stat & incumbit, subiectis tamen columnis cæteris stabilitur. Ita fides in verbo Dei, nō secus ac fundamento residet, sed cum accedūt Sacramenta, ipsis adhuc ceu columnis solidius innititur. Possunt & specula dici, quibus gratiæ Dei diuitias, quas nobis elargitur, contemplari liceat.

Chrysostomus Pactiones nuncupat. His enim in vitæ sanctimoniam & puritatem obstringimur. Vocatur Testamentū iuxta proprietatem, Recordatio passionis Christi iuxta usum. Synaxis iuxta fructum. Item

Oratio

Ἐλεησιν & ἀγάπην, id est, Caritas.

4. Symbola panis & vini instituta ad congregandam vniendamque ecclesiam. Ad hanc rem significandam nihil potuit inueniri pane & vino quadrantius. Solebant enim Veteres maxima quæque fœdera panis & vini conseruare symbolo. Et passim coniunctio nis signum est vino & pane vnâ vesci homines. Arque vt panis ex multis granis fit: Sic Ecclesia corpus ex infinitis membris in vnum corpus, vna in Christum fiducia coagmentatur & erigitur.

5. Instituta ad Catholicam & vniuersalem passionis Christi memoriam & fructum. Quemadmodum enim panis & vinum communis omnium cibus & potus est. Itâ meritum passionis Christi omnibus offertur, vt ab omnibus memoria sancta celebretur. Inde non solum fractio panis, sed & communio, id est, societas & Synaxis, &c. dicitur. Non rectè igitur vocatur Missa sacrificium *λεηταιρία*, Viaticum, Misericordia, sacramentum altaris, more Papistis vsitato, de quo lege Martinum in Postilla de Zachæo.

101
 QVÆST. DE VERBIS

PROPHANATIO III.

Commuta-
 tio in opus
 meritorii.

Quod ex cœna sacrificium fecerunt;
 seu opus meritorium, quæ tamen ni-
 hil aliud est, quam Testamentum & Sacra-
 mentum, id est, Promissio de remissione pec-
 catorum cum signo sacro panis & vini. Vide
 Rhegium de Missa.

Sacrificiũ
 duplex.

L

Sacrificium porro in duo genera distri-
 buitur: Alterum vocari potest λαξδωτικὸν &
 σιβαδσιμον, quoniã veneratione cultuq; Dei
 constat, quem fideles & debent & reddunt.
 Vel si maus δχαιρετικὸν, quo publicitus
 maximè Deo gratias agimus.

2.

Alterum ἰλασίειον, id est, propitiatorium
 siue expiationis. Est autem hoc sacrificium,
 cui propositum est iram Dei placare, ipsius
 iudicio satisfacere, eoq; peccata abluere, quo
 peccator eorum sordibus repurgatus & in
 iustitiæ puritatem restitutus in gratiam cum
 Deo ipso redeat. Sic vocabantur in lege vi-
 ctimæ, quæ pro peccatis expiandis offerreban-
 tur, non quod delendæ iniquitati pares fo-
 rent, sed quod verum sacrificium adombra-
 rent, quod tandem ab vno Christo re ipsa
 peractum fuit.

Gregorius I. huius author fuisse perhibe-
 tur, circa annum 600. Hic enim certos insti-
 tuit

fuit dies, quibus in templo solenni ritu sacrificaretur, & proposuit delictorum veniam ad id solenne accedentibus. Missam sacrificium vocant & concilia quaedam, vt Antiochenum; Carthaginense 7. Synodus 6. Constanti. item Arelatensis, &c.

Alexander quoq; primus docuit sacrificio hoc deleri, id quod ab Ethnicis sumptum est: Nam & Plato lib. 2. de Repub. vbi de veteribus piaculis differit, stultam improborum ac scelestorum hominum confidentiam ridet, qui putarent his quasi vmbri obtegi sua flagitia, ne à Dijs cernerentur, & tanquam facta cum Dijs pactione sectarius sibi indulgerent.

Plinius, Vulgata, priscois tēporibus, opinio obtinuit februa esse omnia sacrificia, quibus malefactorum conscientiae purgarentur, delerenturq; peccata, aut Manes animabus defunctorum placidi redderentur.

Horatius, Teq; piacula nulla resoluent, id est nullis hostijs te expiabis.

Vergilius. Et prima piacula sunt, id est, sacrificia pro satisfactione peccati.

Refellitur decretum ex Scriptura.

Christus non iussit corpus & sanguinē suū offerri in cœna, sed inquit, Hoc facite in mei memoriam, non ait in mei sacrificium.

Reluatio.

Ex mande
to Christi.

QVAEST. DE VERBIS

3. Et Paulus Heb. 10. Vnica oblatione perfectos effecit eos in perpetuum, qui sanctificantur. Idem. Vbi est peccatorum remissio, non est amplius oblatio pro peccato. Item. Hic vna oblata pro peccatis victima, in perpetuum sedet ad dextram Dei. Item, Si volentes peccauerimus post acceptam cognitionem veritatis, non pro peccatis reliqua est hostia.

6. 1. Ioannis 1. Sanguis Iesu Christi, emundat nos ab omni peccato. Item. Ecce agnus Dei qui tollit, &c.

4. Et Hebr. 9. Absq; sanguinis effusione non fit remissio. Sed & Christus de cœna, accipite, dixit, non date quemadmodum ipsi Christum dant, patri scilicet in hostiam.

5. Lucas certe Actorum 2. & 20. maluit hoc sacrum, fractionem panis nominare quàm sacrificium corporis Christi. Noluit enim erroris ansam præbere spiritus Sanctus. Commemoratio enim est sacrificij semel peracti, non ipsum sacrificium. Commemoratio corporis veri, non ipsum corpus, nisi quantum attinet ad vnionem sacramentalem & mysterium siue significationem. Sic enim rectè nominamus panem corpus Domini.

Philippus in Apologia, Effectus, inquit, cœnæ sacrificiū est, ipsa ceremonia non est sacrifici-

sacrificiū, cōmunicans enim debet Deo gratias agere, pro beneficio & passione Christi, & uti ipsa ceremonia ad laudem Dei, ut hac obedientia gratitudinem ostendat & testetur se magnificare dona Dei, ita sit ceremonia sacrificium laudis.

Ex Doctōribus.

Augustinus in libro Sententiarum ad Prosperum. Dum frangitur hostia, dum sanguis de calice in ora fidelium funditur. Quid aliud quā Dominici corporis in cruce immolatio eiusq; sanguis de latere effusus, significatur. 7.

Cyprianus, de ratione Circumcisionis in fine inquit: Tantæ dignitatis illa vnica redemptoris nostri fait oblatio, ut vna ad tollenda mundi peccata suffecerit. Ibidem, Vbi venit Christus Dominus, cessarunt sacrificia. 8.

Augustinus lib. 10. de Ciuitate Dei, Cap. 22. Qui hominē assumpsit egitq; sine peccato, ut ipso sacerdote & sacrificio fieret remissio peccatorum. 9.

Ex Decreto. De Cons. Dist. 2. cap. Sacrificium interdum frangitur, quia morte, &c. 10.

Quod verò à quibusdam Doctōribus Coena Domini sacrificium appellatur, à communi populi more sumptum est. Ac quomodo sacrificium vocent, explicant ipsi, scilicet improprie. Hinc Augustinus lib. 10. De Ciuitate

Cur Coena Domini sacrificiū appellatur.

QVAEST. DE VERBIS

Dei Cap. 5. Quod ab hominibus appellatur sacrificium, signum est veri sacrificij Christi.

Lombardus in Sententijs Dist. 12. Quartus, Illud inquit, quod consecratur à sacerdote, vocatur sacrificium & oblatio, quia est memoria & representatio veri sacrificij & sanctę immolationis factę in ara crucis. Vocatur sacrificium & propter communicantes, qui sumunt Christi corpus & seipsos Deo offerunt per Christum hostiam viuentem. Rom. 12. Sic enim, &c.

Augustinus lib. 22. Cap. 10. de Ciuitate. Ipsum Sacrificium corpus Christi est, quod non offertur ipsis martyribus, quia hoc sunt & ipsi. Vocant sacrificium & propter preces & gratiarum actiones, vt Tertullianus ad Scapulam. Sacrificamus pro salute Imperatoris, sed quomodo præcepit Deus, prece pura. Huc facit & Philippi dictum, de quo supra.

PROPHANATIO III.

In honore
martyrum
educt.

Quod martyrum nomine missam celebrari volunt. Id quod Fœlix instituit circa Annum 276. desumptum ab Ethenico ritu. Macrobius enim & Cato tradunt Laurentiam annuo parentationis honore dignatam. Cicero

Cicero ad Atticum: cuius Laurentię, vos Pontifices ad aram sacrificium facere soletis. Idem in oratione pro Flacco: Litemus igitur Lentulo, parentemus Cethego. Et Virgilius lib. 5. Atque hæc mea sacra quotannis, vrbe velit posita templis sibi ferre dicatis.

Refellitur Decretum. Christus enim non martyribus, qui ex hac vita discesserunt, sed viuentibus cœnam instituit, quemadmodum alibi de vtraque specie dictum est. Lege & Vesthemerum fol. 290. Item de Sanctorum honore. Vide & super 1. Corinth. 15. pro mortuis baptizari doctores præcipuos.

PROPHANATIO V.

Quod missa pro defunctis celebratur, cuius instituti Gregorius 3. author fuisse perhibetur, circa annum 725. Hic enim scripsit ad Bonifacium Legatione apud Germanos fungentem, Christianos pro suis mortuis verè Christianis posse offerre, sacerdotisque mortuorum debere facere memoriam, præcipit.

Mortuorum commemorationem Pelagius instituit. Concilium Cabinense vt est de

In gratiam
defunctorū
usurpata.

QVAEST. DE VERBIS

Conf. Dist. 1. Ca. Visum. Statuit in Missarum solennibus pro defunctis orandum esse. Id etiam ex Ethnico ritu desumptum est, apud illos enim erat sacrificiū pro mortuis, quod Nouendiale dicebatur, nono enim die, quo quis sepultus fuisset celebrabatur.

Horatius in Epodo: Nouendiales dissipate pulveres. Hinc igitur apud Sacrificulos hodie solennia defunctorum, septimo die à funere demptis ex Veteri instituto illis duobus diebus peraguntur. De quo lege *Caus. 13. Quæst. 2. Cap. Quia alij. Item de Conf. Dist. 5. Caus. Nullus presbyterorum. Et Dist. 4. Caus. Nullus, &c. Erant & Februa apud Ethnicos, quæ per 12. dies Februarij celebrabantur, hisque diebus, pro impetranda mortuorum animabus quiete, piaculis sacrificijsque omnis populus circa sepulchra accensis facibus, cereisq; intentus orat. Virgilius 5. *Enei. Diuiniq; ossa parentis Condidimus terris, mœstasq; sacrauimus aras.**

Salustius in Iugurtha. *More regio iusta magnificè fecerint.*

Cicero 2. De Legibus. *Non solum vita cruciati atque dedecore, verum & sepultura & iustis exequiarū caruerūt. Ouid. in Fastis.*

*Hanc, quia iusta ferant, dixere feralia, Lucem
Ultima placandis manibus ista dies.*

Refellitur

Refellitur Decretum vel vno Concilij Carthaginens. instituto cap. 18. Instituit enim defunctis Sacramentum distribui non debere. Quia Christus iubeat edere id quod defunctis non conuenit. Quare iniuste damnati sunt Arriani, qui offerre sacrificiũ pro mortuis spernebant, de quibus lege *Caus. 24. & 3. Can.* Quidam. Sicut autem quidam superstitioni, baptizabantur pro mortuis, & baptismũ pro mortuis valere putabant, vt *1. Corinth. 15.* Ita Pontificij in cœna Domini pro mortuis sacrificarunt.

Martinus quoq; Pontifex vt est de *Conf. dist. 1. Can.* Non oportet: vetat sacrificari mortuis.

Cyprianus ad Cornelium in *Epist. 2.* De cœna Domini non morientibus sed viuentibus communicatio à nobis danda est. *Lege Vesthemerum fol. 316.* & alibi de purgatorio ac quod *Missa non sit sacrificium.*

PROPHANATIO VI.

Qvod in *Missa* sacris vestibus sacerdotem ornarunt, necessitatis opinione & cultus. Authores huius instituti sunt *Clemens primus, circa annũ 99. Stephanus primus 260. Vigilius, Syluester 1. Zacharias 1.*

Vestiam sacerdotum assumptione. Authores.

QVÆST. DE VERBIS

Martinus. Requiritur autem in veste signa quædam, ut imaginem Christi, &c. Sixtus Papa instituit, ut non nisi à sacerdotibus sacrata vestimenta tangantur, ut est de Conf. Distin. 11. Cau. In sancta apostolica. Item vestimenta: & distin. 23. cap. Sacratas.

Clemens statuit mortuum Laicum non obvolvendum esse vestimentis altaris Dist. 1. Cap. Nemo. Idem statuit vestimenta sacra & vasa vetustate consumpta incendi & cineres in loca occulta projici, ut est de Conf. Dist. 1. Can. altaris.

Origo.

Id quoque ex ethnico ritu mutuatum est, quorum sacerdotes sacratis utebantur vestibus, dum sacrificarent. Alij ab Hebræis sumptum esse putant, apud quos iuxta legem Mosi vestimenta sacerdotibus, alijsque initiatis dabantur qui ea induerent, cum sacris essent operam daturi.

Refutatio.

Refellitur decretum. Nam Levitici 19. præcipit Dominus, ne gentium vestibus vantur.

Et Sophoniæ 1. Visitabo omnes eos qui vestiti sunt veste peregrina, in communi & hominum consuetudine, ne dum in sacris, Fit enim ut dum externos ritus gentium imitantur Christiani, etiam impietatem & idololatriciam sectentur.

In exordio surgentis religionis, sacerdotes rem diuinam facturi, nihil superindui conserunt, cū potius sese intrinsecus animi virtutibus vestiri, ac vitijs corporis exuere studerent, quàm novos sumere apparatus, qui apud ipsos Hebræos magnæ habebantur venerationis. Hortulus animæ hoc idem probat, in officio missæ, Apostoli, inquit & eorū successores, in quotidianis vestibus & ligneis calicibus missam celebrauerunt. Quæ in vsu est supellex, à Iudaico Sacerdotio petita esse author est Rabanus lib. 1. institutionum Cap. 14. & sequentibus. Vide & Polidorum lib. 6. Cap. 12.

PROPHANATIO VII.

Quod non nisi super altare imaginibus cereis & alijs rebus ornato, missam celebrari volunt. Authores huius instituti sunt Sixtus 2. circa annū 260. Vigilius. Gregorius 7. Fœlix 1. Hormisda. Faciunt autem duplex. Altare stabile scilicet & portabile seu viaticum.

Imaginum
& cereorū
usus.
Authores,

Decreta de altari stabili. Concilium Hipponeum statuit Chrismate non vngenda altaria, nisi fuerint lapidea, quod Christus petra dicatur, vt est de Conf. Dist. 5. Can. altaria.

QVAEST. DE VERBIS

Concilium Agatheum statuit, vñctione
& sacerdotali benedictione consecrari alta-
ria. Ibidem. Desumptum id videtur ex Exo-
do 29. & Leuit. 8.

Concilium Aphricanum iubet euerri alta-
ria, quæ sine sanctorum reliquijs eriguntur.
Ibidem: cap. Placuit.

Origo.

Decretum de Altari, partim ex ceremo-
nijs Leuiticis partim ex Ethnico ritu desum-
ptum est. Fuerunt enim duo ordinaria & le-
gitima altaria in Republica Israelitica diuini-
tus instituta. Alterum æreum ad holocausta
& id genus alia sacrificia deputatum & in a-
trio collocatum. Alterum aureum Thymia-
mati seu incenso deputatum & in sancto col-
locatum. Quod vero tot altaria in templo
collocata & constructa sunt, id certe ex Eth-
nicis desumptum est. Virgilius enim de Ve-
nere ait:

*Vbi templum illi, centumq; Sabæo
Thure calent aræ.*

Herodotus lib. 2. & Strabo lib. 1. scribunt
Ægyptios primum Dijs & aras & simulachra
& delubra statuisse, sacrificiaq; curasse.

Homerus Iliad. 1. *at illi,*

Munera soluebant centum tauri iâ Phœbo,

Circum magnificas instruitas cultibus aras.

Eadem habes Iliad. 2. & Odyss. 3. lege & Vir-
gilium

gllium in 2. lib. Æneid.

Ac quod altaria versus Orientem vertunt id etiam ex Ethnicis sumpserunt. Nam multi Ethnicorum colebant Solem pro Deo, unde & in publicis Sacris suis seruabant hunc morem, vt verterent se versus Solem, Mane ad Orientem, Meridie ad Meridiem, Vesperi ad Occidentem. Administrabant etiam alia negotia sua iudicio solis. Nam, vt scribit Herotus, Persarum Principes pacti inter se sunt, vt die statuto omnes equos ante regiam primo mane perducerent. Et cuius equus ante Solis ortum hinnitum primus edidisset, is rex esset. Credebant enim Persæ Solem Deum & equos Soli sacros esse.

Iustinus lib. 18. scribit, quod cum in Tyro serui conspirassent in dominos suos, eosque Deut. 14. trucidassent, deliberantes de statu Reipublicæ decernunt eum potissimum quasi Dijs ac ceptissimum Regem fore, qui Solem Orientem primus vidisset. Propterea instituit in lege Dominus, vt sanctum Sanctorum, in quo positum erat propitiatorium, verteretur nõ ad Orientem, sed Occidentem. In eundem vsu etiam instituit, vt holocausta mactarentur, non ad meridiem, sed ad Septentrionem.

Apuleius in 2. Tunc in Orientem obuertus, vel incrementa solis Augusti tacitus imprecatus.

QVAEST. DE VERBIS

De altari portatili, Altare portatile, dicitur fieri quatuor modis. Aliquando ex tabula & lapide, ita quod lapis sit sigillum, & sepulchrum sit in ligno. Aliquando verò fit ex lapide solum, ita quod in ipso lapide sit sepulchrum. Aliquando cum ligno & lapide, ita quod in lapide sit sepulchrum & sigillum & ponatur lignum pro augenda eius latitudine. Aliquando fit in lapide solo, sine reliquijs & sepulchro.

Refutatio.

Refellitur decretum de altari. Esaiæ 17. In tempore illò respiciet homo ad factorem suum, & oculi eius ad sanctum Israelis contuebuntur, & nõ respiciet ad altaria, opus manuum eius, & ea quæ fecerunt digiti eius non intuebitur, &c. Et Lucas 22. & Paulus 1. ad Corinthios 10. non altare, sed mensam nominat. Et Distin. 1. de Conf. Can. Nemo, Clemens mensæ Domini bis meminit.

Et Concilium Africæ Cap. 1. iubet euerti altaria, quæ hominum commento eriguntur, vt sunt omnia Pontificiorum altaria. Lege de Conf. dist. 1. Cap. Placuit.

Templa quidem erecta sunt propter fines, conuentus necessarios, vnde ea nequam damnantur, sed altaria tanquam Idolorum instrumenta, merito à bonis quibusque repudiantur.

repudiantur, cessantibus enim sacrificijs, quorum erat altarium vsus & ipsa cessent necesse est apud Christianos.

Vadianus in Epitome sua sic scribit. Admirari me fateor quorundam inaduertentiam, qui parum expensis temporibus, primis illis ecclesiae Romanae Episcopis, templorum extruções, possessiones agrorum & nescio quæ munera, per verbum velut suum, distributa Christianis offerunt. Quasi verò credere opus habeamus hoc eis permissum, tanta indignitate tractatis, & communi totius ciuitatis Ethnicorum odio cōtemptis, vt ne pro dire quidem plerunque auderent, & benigne secum agi tum crederent, cum intermissis persequutionibus tolerarentur.

Tertullianus quoq; palàm innuit, ne suo quidem tempore, alia templa Christianis fuisset, quam simplices domos, in quibus statis diebus, fideles congregabantur, conuiuia etiam & cœnam illam sacram, pro veteri more celebrantes.

Eusebius quoque Ecclesiasticæ historiæ lib. 5. Cap. 24. tradit Eucharistiam in ædibus priuatim celebratam esse.

Et Hieronymus in Apologia aduersus Iouinianum.

QVÆST. DE VĒRBIS

Et Paulus non in templo, sed in cœnaculo
Acto. 20. Ergo neq; super altare.

Huc facit, quod in edicto Maximiani &
Constantini Cæsaris pro Christianis edito,
scriptum legimus. Erga hos elementiam no-
strâ credimus porrigendâ, vt rursû sint Chri-
stiani, & cœuenticula in quibus orare consue-
uerunt extruant & reedificent, ita tamen, vt
nihil contra disciplinam publicâ gerant. En,
conuenticula vocant, non temple, non pala-
tia, Christianorum oratoria, Cæsares. Lego
Vesthemerum fol. 513.

Valerius Maximus in Epistola sua pro
Christianis sed & orationum domos & Do-
minica sua vt instaurent pro voluntate sua
permittimus. Hic Imperator Oratoria appel-
lat & Dominica, quæ alij conuenticula nun-
cupant. Dominica quod in his seruirent Do-
mino. Græcis Basilica eadem ratione dicta,
quod hic regi Christo seruiretur, & concio re-
gis Christi in ipsis cogeretur. Lege de his E-
dictis Eusebium lib. 8. cap. 19. & 9. cap. 9.

Hinc igitur constat, qualia fuerint ante
Constantini imperium Christianorum Ora-
toria, non excelsa quidem, sed casæ humiles,
adeoq; cryptæ quædam, cuius quidem rei
monumentum extare volentes, qui à Con-
stantino Basilicas amplas pro Oratorijs ex-
truxerunt.

truxerunt, subterraneum quoddam specus, in prima templorum parte collocarunt, quod ipsum cryptum appellarunt. Cryptis ergo, id est, subterraneis illis in prima parte templi, cavernis, Ecclesiam admonere voluerunt, conditionis primæ ecclesiæ, quæ sub Romanis Principibus nusquam prorepere, sed latere perpetuo, suaq; mysteria sacra, in abscondito exercere cogebatur. Postea Constantinus iussit ædificari templa, post multos demum annos à Constantini tempore, cœperunt & Martyria, id est, sacella in honorem Martyrû extrui Theodosij Magni tempore, ut est in ecclesiastica historia lib. II. Cap. 7. & 28. Hinc colligere licet templa, non idololatrarum, sed Christianorum fuisse primum.

Martinus Tomo 2. Vbi iam licentia fiebat addendi, mutandi, cœperunt altaria illa, & insignia Baal, & omnium Deorum, poni in templum Domini per impios Episcopos, &c.

Qui approbat altaria, approbet & alias superstitiones circa altare, ut vñtionem, ut sacerdotalem benedictionem, ut sanctorum reliquias, sigillum & sepulchrum, situm versus orientem, &c. Nos equidem cum vestes, altaria, &c. damnamus, non simpliciter omnia rejicimus, sed ea tantum quæ naturam cœnæ impediunt. Dicit enim Christus: Hoc

Q V A E S T. D E V E R B I S

facite. Quicquid ergo subuertit illud, hoc totum reijcimus & damnamus. Nec benè aduersarij ex nomine altaris suam missam sacrificium esse colligunt, dicentes, fit mentio altaris in Nouo Testamento. Ergo necessariò requiritur sacrificium. Est enim argumentum à natura relationis, secundum esse. Ne igitur missa sacrificium vocetur, altare tollendum, mensa adornanda est.

PROPHANATIO VIII.

Panis inclusio.
Author.

VT panis seponatur seu includatur statuit Guarmatien. Concilium, circa annum 1220. vt est Consecra. Dist. 2. Cap. Presbyter. Et apud Gregorium lib. 3. Tit. 41. Cap. Sane cum.

Refutatio.
1. Testimonio Christi.

Refellitur Decretum. Nam Christus non iussit seponi, sed distribui. Et in silentio nedum abusus est, sed & vitium.

Figuris.

Refellitur & figuris quibusdam. Nam de agno Paschali dicitur, ne reseruetis ex eo quicquam Exo. 12. Et de manna inquit Moses. Ne mo quicquam residuum faciat ex eo, vsq; mane Exod. 16. cap.

Et Dist. de Conf. 2. ca. Tribus gradibus inquit Clemens Papa. Tanta in altari certè holocausta offerantur, quanta populo sufficere debeant:

debeant: Quod si remanserit in crastinum
ne reseruetur.

PROP H A N A T I O I X :

VT panis & vinum eleuentur. Author Panis & uini eleuatio
Honorius 3. circa an. 1220. vt est in De- Author.
cret. Greg. li. 3. Tit. 41. Can. Sanè cùm. Origo.

Hic ritus eleuationis impia quadam imita-
tione ex Leuit. cap. 7. desumptus est. Armus
enim animalis debuit in sacrificio leuari à sa-
cerdote, pectusculum verò debuit moueri,
seu ventilari coram Domino. At quis nesciat Refutatio:
ritus Leuiticos per reuelationem Euangelij
Christi abrogatos esse? Cum enim Christus
& sacrificium suum peregit, necesse fuit,
vmbas cedere veritati. Quare ritus eleuatio-
nis in coena Dominica est inutilis cultus Dei:

PROP H A N A T I O X :

Quod verba consolantissima, quæ manife-
stissima esse debebant, à Laicis absconde-
runt. Id quod post Gregorium maxime fa-
ctum est. Act. 20. Cum cõuenissent ad frangen-
dum panem, Paulus diserebat eis. Differen-
dum ergo est & prædicandum Euàngeliũ de
Christo Iesu. Nam & ipe Christus id mandat,
dicens: Hoc facite in mei cõmemorationem,

Verbũ mu-
tatio.
Author.
Refutatio:

QVAEST. DE VERBIS

hoc est, interprete Paulo: Quotiescunq; ederitis panem hunc & de poculo biberitis, mortem Domini annucietis donec veniat. Ergo ibi non est rectus vsus cœnæ Dominicæ vbi in angulo quodam Missa à priuato sacrificio demurmuratur, vt qui astant nihil nisi gestulationes, eleuationes & expansiones manuum videant, non autem audiant vllam Evangelij de Iesu Christo vocem: vt nihil interrim dicam, de falsa opinione qua Missa tanquam opus satisfactorium pro peccatis celebratur. Cyprianus libro secundo Epistolæ ad Cecilium Christi verba & facta corrumpere est furtum agere. Vide in locis communibus Rhegij.

PROPHANATIO XI.

Adoratio
sacramenti
Author.

Origo.

Quod Sacramentum adorari volunt. Id quod Honorius tertius instituit, circa annum 1220. vt est in Decretalibus Gregorij libr. 3. Titul. 41. Can. Sane cum. Et natum videtur ex Decreto Innocentij tertij de Transubstantiatione, vt vocant, quod definitum à Thurónico, Vuercellensi & Romano Concilio, horribilem idolomaniam confirmauit. Adorationem peruersa temeritate, quidam in Sacramento erexerunt, quod se-
cum

cū ita subducerent, Si corpus est & anima, igitur & diuinitas sunt vnā in corpore, quæ iam diuelli non possunt. Igitur illic adorandus Christus. Ac primum concomitantibus illis, negandum est & verbum Dei opponendum quod accipi non adorari iubet Sacramentū. Deinde exemplum Apostolorum, quos non legimus prostratos adorasse, sed vt erant discumbentes accepisse & manducasse. Habemus & apostolicæ ecclesiæ vsū, vbi fideles non in adoratione, sed in fractione panis communicasse à Luca narrantur.

Refutatio.

Huic malo proculdubio voluit obuiare Nicæna Synodus, cum vetuit nos humiliter intentos esse ad proposita symbola. Nec alia causa institutum fuit olim, vt ante consecrationem populus alta voce admoneretur, habere sursum corda. Idololatria ergo est, sacramentum adorare, ac dona pro datore colere. Vbi dupliciter peccatum est, nam & honor Deo raptus ad creaturam traductus est, & ipse etiam in polluto ac prophanato suo beneficio inhonoratus, dum ex Sancto eius Sacramento factum est Idolum.

QVAEST. DE VERBIS
PROPHANATIO XII.

Sacramen-
ti circum-
gestatio.
Auctores.

Quod sacramentū circumfertur, sicut ar-
ca fœderis. Authores sunt Urbanus 4. cir-
ca 1260. Martinus 5. Urbanus enim instituit
solennitatem de corpore Christi, & indulgen-
tias certas pro festo dedit. Quas indulgenti-
as Martinus 5. duplicauit, addiditq; indul-
gentias ieiunantibus, vigiliam festi huius, &
communicantibus in festo, cuilibet centum
dies indulgentiarum, & totidem concessit se-
quentibus sacramentum ipso die, & quando
ad infirmos defertur. Sustulit etiam eo die in-
terdictionē Eugenius 4. Indulgentias à Mar-
tino 5. concessas duplicando.

Refutatio. Facile hoc decretum refutari potest ex
ipsa allegoria arce fœderis. Arca enim non cœ-
nam, sed ecclesiam Christi significat.

PROPHANATIO XIII.

Precationū
adiectio.
Author.

Quod sequentias & orationes malè consu-
tas, in quibus nulla iusta precationū ra-
tio adest, adiecerūt. Sequentias primus Noth-
gerus fecit Abbas Sancti Galli, qui omnes fe-
rè antiquas sequentias fecisse dicitur, circa
600. Orationes vero illas Gregorio quidam
ascribunt & Gelasio.

PRO.

PROPHANATIO XIII.

Quod lingua non intellecta cantatur. *Author* Agatho Siculus circa annum 678. *Cantiones peregrinas. Author.*
 vel 703. Huius enim tempore congregata Synodus est à Constantino contra Monotheitas, qui in Christo vnam tantum voluntatem & operationem esse asseriebant. Pontifex Romanus legatos Constantinopolim misit, Ioannem Portnensem Episcopum, & Ioannem Diaconum, dissidiumque, quod inter Ecclesias Orientis & Occidentis fuit, Imperatoris opera sublatum est. Cæterum Ioannes Portuensis in ea Synodo priuatam Missam Latinam celebrauit, & illa Missa, ordo, ac vsus à tota Synodo tunc approbatus est. Lege Platynam in vitis Pontificum. Atque is ritus sacrificandi, quæ Romana (vt ait Sabellicus) sanxisset ecclesia, approbatus est à Græcis.

Noluerunt certè Pontificij sacrificuli, vt mendacij arguerentur. Nam si lingua natua coram Laicis apertè dixissent, Accipite, comedite, nulli autem dedissent, quis non eos statim mendaces dixisset, cum promissa non appareant?

Desumptum est ab Ethnico ritu. Sic enim *Origo.*
 Sap. 14. de illorum sacrificio dicitur: Obscura sacrificia facientes.

QVAEST. DE VERBIS

Et Virgilius de Sybillæ vaticinio ait:
*Talibus ex adyto dictis Cumæa Sybilla
Horrendas canit ambages, antroq; remugit
Obscuris vera immiscens.*

Refutatio.
Ex scrip-
tura.

Refellitur Decretum Ieremiæ 50. Præ-
dicare, nolite celare. Et Apostolus: Hoc est
verbum fidei, quod prædicamus non cela-
mus. Actorum. 20. Cap. Disserebat eis. Item
mortem Domini annunciabitis, id quod per
exhortationem fit. Roman. 15. Cap. Quæ-
cunque scripta sunt, in nostram doctrinam
scripta sunt. At nulla institutio est ex non
intellecta lingua. Et Ephes. 5. Cap. Impleami-
ni spiritu, loquentes nobismetipsis per Psal-
mos & Hymnos, & cantiones spirituales, &c.
Ad Colossens. 3. Cap. Docete & admonete
vos inuicem cantionibus & laudibus & can-
tilenis spiritualibus. Et prima Epist. ad Co-
rinth. 14. Cap. Quoties conuenitis vnusquis-
que vestrum canticum habet, reuelationem
habet, linguam habet, doctrinam habet, inter-
pretationem habet, omnia ad ædificationem
fiant. Ibidem. In Ecclesia malo quinque
verba mente mea loqui vt & alios instituum,
quam decem millia verborum lingua non in-
tellecta. Et Christus: Quod vobis dico,
omnibus dico: Marci decimo tertio Capite.
Ex Docto

Ex Doctōribus. Ambrosius I. Corinth. 14. Imperitus audiens, quod non intelligit, non respondet Amen, vt confirmetur benedictio. Idem vtilius dicit Paulus paucis verbis aperto sermone loqui, quem omnes intelligant, quā̄m prolixam orationem habere in obscuro sermone.

Augustinus in 10. Cap. Ioannis. Nihil aliud sunt verba quā̄m signa, significando enim verba sunt, Tolle significationem verbo, strepitus inanis est.

Cyprianus Sermone 6. de Oratione Dominica. Sacerdos ante orationem, præfatione præmissa, parat fratrum mentes, dicendo sursum corda, vt dum respōdet plebs, Habemus ad Dominum, Admoneatur, nihil se aliud quam Dominum cogitare debere. Lege de Conf. dist. 1. Can. Quando, Et Bedam ad Philip. 3. Et August. Psal. 73.

Refellitur ex Decreto. Marci Pontificis, qui instituit vt Symbolum à populo & clero caneretur; Et Sixti I. Qui vt sanctus à toto populo, cantaretur, præcepit: Et Dominica oratio apud Græcos ab omni populo dicitur, sicut & *κύριε ἐλέησον*. Testis est Gregorius lib. 7. Cap. 63. in registro: Et sacerdos toties dicit, Oremus, Dominus vobiscum, sursum corda, gratias agamus, ite missa est, &c.

QVAEST. DE V E R B I S
PROPHANATIO XV.

**Aquæ ad-
mixtio.** **Q**Uod aquam vino admiscent. Author Alexander 1. (120.) desumptum à ritu veteri, quem Staphilus Sitheni filius, vt tradit Plinius in 7. instituit. Cuius rei Diodorus in quinto rationem reddit, dicens, Puri vini potus ad insaniam redigit, aqua verò iuxta voluptatem lætitiãq; affert, & prohibet insaniam. Vnde cum in conuiujs communibus, aqua vino admisceri solitum sit: factum est, vt in hoc spirituali conuiuio aqua vino admiscetur, contra tamen Christi institutionem.

Vide 2. Machab. ult.

Origo.

Pontificij ex eo desumptum putant, quod de latere Christi exiuit sanguis & aqua, vt colligitur ex concilio Martini Papæ dist. 2. de Conf. Cau. Non oportet.

Refutatio.

Nec valet hic aquæ Allegoria, quam vehementer vrget Cyprianus ad Cecilium lib. 2. Epist. 3. Et Martinus loco citato, Et ibidem, Caus. Iulius. Item, Cum omne. Cum enim ex latere Christi sanguis exiuit & aqua, Christus tum cœnam non instituit, sed ante, & aqua non populum (vt Cyprianus ex Apocal. 17. colligit) sed cœlestem doctrinam, & sanguis redemptionem significat. Quo nimirum significatur Christum doctorem & redemptorem venisse. Vide 1. Iohan. 5. Christus venit per

per aquam & sanguinem, &c. Vinum miscere aqua. *Esaïæ* i. Est sacra prophanis violari. Hic cum ipsa ceremonia, & significationem *Papistæ* retinent. Vide alibi de modis loquendi) vnde merito damnati sunt aquarij, eo quod aquam porrigerent in calice Sacramenti. De quibus lege *Caus. 24. Quæst. 3. Cau. Quidam.* Lege & de hoc *Augustinum* de *Ecclesiasticis dogmatibus* Capite 75. & de *Conf. Distin. 2. Cau.* sicut, & sequentibus.

PROPHANATIO XVI.

Quod Sacerdos sæpius in altari, dum missam celebrat, nunc huc nunc illuc vertitur; id quod ab *Ethnico* ritu desumptum est. Hoc enim, teste *Apuleio*, *Ethnicorum* sacerdotes circa aras factitabant, cum præsertim responsa daturi, diuino, vti credebant, spiritu afflati, agitantur. Vnde procul dubio apud nos sunt huiusmodi in altari, vertigines.

Sacrificatorum gestulationes.

PROPHANATIO XVII.

Quod semel in anno *Laicos* communicaauerunt. Quod institutum *Zepherino* ascribunt. Olim in vsu fuit, vt omnes in

Laicorum communicatio aſſuetæ.

QVAEST. DE VBRB 15

Ecclesia conuenientes, omni die communi-
carent, vt est, de Conf. Dist. 2. Cau. Peracta.
Item hi qui. Item quotidie. Postea constitu-
tum est, vt cōmunicarent diebus dominicis,
vt est, de Confe. Dist. 2. Cau. Quotidie. Dein-
de vt tribus vicibus in anno communicarent
ex Concilio Agathensi lege de Conf. Dist. 2.
Cau. Seculares. Item, Etsi non. Omnis homo.
Postea in concilio Lateranensi. (circa annum
1220.) statuitur vt semel in anno communi-
carent Laici.

Refutatio.

Refellitur Decretū ex Christi Dicto. Hoc
facite in mei commemorationem: quemad-
modum & Paulus docet. Iam memoria cor-
poris Christi, traditi, non semel in anno in
memoriā reuocanda est, sed sæpius. Et Acto.
2. legitur. Continuè autem perseuerabant in
doctrina Apostolorum, in communicatione
& fractione panis. Vide & Chrysostomum
Tomo 3. & varia Conciliorum decreta.

PROPHANATIO XVIII.

Confessorū
cōmunica-
tio.

VT non nisi confessi sacramentum sume-
rent. Id quod ex Zephorini instituto
promanasse videtur. Nam cum Zephorinus
instituisset, vt omnes Christiani qui annos pu-
bertatis attigissent, singulis annis in solenni
die

die paschæ, publicè communicarent. Id institutum Innocentius 3. ad annicularem confessionem traduxit, vt omnis Christianus in anno omnia peccata, simul cum circumstantijs sacerdoti confiteatur, vt est in Decretalibus. Grego. lib. 5. Tit. 38. Cau. 12. Omnis.

Refellitur decretum. Prouerb. 25. Alteri ne reueles secretum ne forte insultet tibi cum audierit, & exprobrare non cesser. Eccles. 8. Ne aperias cor tuum homini, ne tibi referat falsam gratiam, faciatque conuicium. Psal. 18. Delicta quis intelligit? Et Psal. 135. Confitemini Domino Dominorum.

Refutatio
ex Scriptura
ra.

Ex Doctõribus Hieronymus Epist. 5. Non enim conscientie latebras hominibus sciri, aut nudare permissum, dicente scriptura, Homo in facie videt, Deus autem in corde.

Chrysostomus super II. Cap. ad Hebræos. Non vult vt prodamus nos apud alios, sed iubet Domino viam nostram reuelare. Lege Vuesthemerũ fol. 227. 231. Lege & Rhegium, ibi Petrus Lombardus. Lege de Pœnitentia Dist. 1. Caus. Quidem, Porro, facilius, Scindite, Conuertemini, &c. Lege & Cyprianum Sermone 5. de lapsis.

Gratianus de Pœnitentia Dist. 1. adducit Veterum sententias quarum bona pars sentit de confessione solenni. Et reliquit velut in

QVAEST. DE VERBIS

dubio, num obligent ad cōfitendum an non.
His enim verbis claudit prolixam disputatio-
nem, quibus authoribus, aut quibus ratio-
nem firmamentis, vtraque sententia innita-
tur in medium, breuiter exposuimus, cui au-
tem horum potius adhærendum sit, lectoris
iudicio reseruetur, vtraque enim fautores ha-
bet sapientes & religiosos viros.

Glossator Dist. 5. primi huius libri pronun-
ciat nos tantum ex institutione hominum
obligari ad confitendum. Et ob id Græcos
nunquam fuisse obligatos, quod ea constitu-
tio nunquam sit recepta ab illis. Item in Ca-
pitulo, Omnis vtriusque sexus lib. 5. apud
Gregorium Titulo. 38. Panormitanus sentit
confessionē esse iuris humani, &c. Vide alibi
vocem, Ostendite. Huc refer & illud Pauli,
Probate. Probare enim est fideli mente ex-
pendere, quid Dominus instituerit, & qua
necessitate instituerit, quantum sit redem-
ptionis precium, quantum præsens mysteriū,
& in quod coeant, cum fidelibus omnibus
spirituale corpus, quam sancta cum vita, tam
fide opus sit, ne ob perfidiam & scelerum li-
cētiam, vel corpus Domini prodamus, vel
ex eo abscindamur. Contra aurium confes-
sionem lege Martinum Dominica 3. post Epi-
phan. in Domestica Postilla. Brentium Hom.
8. de

8. de præparatione ad cœnam Dominicam. Rhegium in locis communibus: vbi plerasq; obiectiones ex Cyprian. refellit. Etsi enim nonnulli fructus ex hac confessione provenire videantur, suspectum tamen merito esse debuit Episcopis, quicquid, quantumcunque vile & bonum sine Scripturarum Testimonijs videbatur, in re præsertim tanta. Nam conscientia negotium agitur, cui si hac confessione tam egregiè consulitur, mirum est, nec Christum consuluisse vnicum magistratum, nec Apostolos Christianæ doctrinæ absolutissimos doctores, quicquam de hac confessione prodidisse Scripturis.

PROPHANATIO XIX.

VT omnia vasa altaris, non nisi aurea & argentea cultus opinione essent. Cuius Aureorum & argenteorum vasorum usus. author Urbanus I. est. Antea enim ligneis vasculis utebantur teste Bonifac. martyre, vt est de Conf. dist. I. Cau. Vasa. Et apud Chrysoft. Homilia 60. de summentibus indignè diuina & sancta mysteria. Postea Zephorin. statuit vt Calix vitreus, nõ ligneus esset, circa annũ 225. Deinde Urbanus primus fecit omnia vasa argentea Dist. I. Cau. Vasa. Vide Conciliũ Remense Cap. 6. Et Triburiens. Cap. 9. vt est de

QVAEST. DE VERBIS

- Conf. Dist. 1. 158. Caus. vt Calix. Præ calice in
 Græco *ποτήριον* est, à potando dictum sicut
 poculum. Apud nos poculum est, vnde bibi-
 tur, siue cyathus sit siue calix, siue vrceus.
 Hæc Erasmus in Paulum ad Corinthios.
κάλιξ apud Græcos generale nomen est, li-
 ceat propriè aliud significet. De vasis vetusta-
 lege de Conse. dist. 1. Caus. Altaris. De mundi-
 tia vasorum & vestimentorum, Lege Grego-
 rium lib. 3. Tit. 44. De custodia Eucharistiæ
 Cau. Relinqui. De vasis & ecclesiæ alijs bo-
 nis, lege Ambrosium lib. de Offic. Chryosto-
 mum Hom. 81. & 60. De Sacerdotio lib. 3.
 Cau. 12. Quæst. 1. Cau. Expedit. Itè res Eccl.
 Item ex his Episcopus, Caus. 12. Quæst. 2. Cau.
 Mos est, Concesso, quatuor de redditibus.
 Item aurum gloria.

Ambrosius in Officijs. Qui sine auro misit
 Apostolos, & Ecclesias sine auro congrega-
 uit, iuxta illud Petri, Non auro, neque argen-
 to, sed precioso sanguine Christi, &c. Item au-
 rum sacramenta non quærunt, neque auro
 placent, quæ non auro emuntur. Et Hiero-
 nymus laudat Exuperium Tolosanum Epi-
 scopum, qui corpus Christi canistro vimineo,
 sanguinem portabat in vitro, quiq; auaritiam
 eiecerat è templo.

Perſius clamat. Dicite Pontifices, in ſacro quid facit aurum? Lege in Tripartita hiſtoria lib. II. Cap. 16. de Acatio Epifcopo dicente, Deus noſter nec diſcis, nec calicibus opus habet, nam neq; comedit, neq; bibit.

Laurentius Decio, cæcos, claudos, &c. præſentans, dixit, Ecce iſti ſunt Theſauri æterni qui nunquam minuuntur, ſed creſcunt: Qui in ſingulis diſperguntur, & in omnibus inveniuntur.

PROPHANATIO XX.

Quod confertur ad bona corporis im- *Malus ſuis*
petranda ad victoriam, felicitàtem,
item ad morbum, grandinem, tempeſtatem
depellendam (poſt Gregorium) Item quis
huic ſuffuratus ſit pecuniam, an vxor diligit
amicum, an amica procum.

PROPHANATIO XXI.

Quod ad quæſtum contulerunt, cuius
author Gregorius 7. fuiſſe perhibetur,
circa annum 1074. Hic enim ſtatuit ad
miſſarum ſolennia ſemper aliquid offerri de-
bere, vt eſt, de Conſe. Diſt. I. Cau. Omnis. Le-
ge & Cauſ. II. Quæſt. I. Cau. Quia Sacerdotes,
Cauſ. 16. Quæſt. I. Cauſ. Statuimus. Non ne-

QVAEST. DE VERBIS

esse habemus in Ecclesia Christi externas oblationes offerre, more Israelitarū, necesse tamen habemus ministros Ecclesiae alere & pauperibus benefacere. Necesse item habemus in Ecclesia Spirituales oblationes offerre, quæ sunt oratio, gratiarum actio, obedientia, cor contritum & humiliatum, & similia genera oblationum spiritualium.

PROPHANATIO XXII.

Quod missam in honorem sanctorum celebrant. Id quod ex Numæ instituto desumptum est, circa annum 610. Hic enim Flamines instituit, qui Ioui, Marti, Quirino sacra peragerent.

Refutatio. Facile hoc refutari potest, ex vero usu Sacramenti. Exod. 22. dicitur: Sacrificans dijs eradicabitur.

Augustinus de Ciuitate Dei, lib. 8. Cap. vlt. Martyribus nostris neq; sacerdotes institui-
mus, neq; offerimus sacrificia, quia incōgruū,
indebitum, illicitum, atq; vni tantum debitū.
Idem Psal. 94. Tempia, Sacrificia, instituti sa-
cerdotes, hæc omnia non nisi vni magno de-
bentur. Idem lib. 19. de Ciuitate Dei 23. Cap.
Cœlestibus sanctis angelis, & virtutibus po-
pulo suo Hebræo minanter sacrificari vetat,
dicens Exod. 22. Sacrificās Dijs eradicabitur.
De

De Conf. Dist. I. Cau. Non oportet: Nō liceat
inquit Martinus, Christianis prādia, ad defun-
ctorum sepulchra deferre & sacrificare mor-
tuis.

PROPHANATIO XXIII.

Quod ab vno sacrificulo, vnam tantum
missam vno die requirunt. Author
Alexander I. circa Annū 120. vt est de Conf.
Dist. I. Cau. Sufficit: Et Gregorius lib. 3. Tit.
41. Cau. Consuluit: Die tamen natiuitatis
tres missas celebrant, id quod Thelesphorus
instituit, Vnde versus:

Noēte prior, sub luce sequens in luce suprema.

Sub Noe, sub David, sub cruce sacra nota.

Vt est de Conf. Dist. I. Cau. Noēte, Et è loco
Gregorij præfato. Alij quoq; versus, vna cum
missarum trium significatione recensentur.

Tres sunt in natali debent missæ celebrari

Quarum prima sacrā Christi signat genituram

Alterā venturi designat gaudia Christi

Tertiā iam factū, quod lex, fore, sacrā figurat.

Porrò in alijs diebus vnam tantum, nisi cum
diuersa Dei beneficia commemoranda sunt,
vel impetranda pro viuis & mortuis, tunc e-
nim licere pluries celebrare, si adsit facultas.
Lege Cau. Sufficit.

QVAEST. DE VERBIS

Refutatur voce Pauli. Quotiescunque. Et de Leone Papa legitur quod sæpè septies, aliis quando nouies, missam celebravit vno die.

PROPHANATIO XXIII.

Certum
tempus.

Quod tempus certum missæ præscribunt, vt horam tertiam, sextam & nonam. Id quod Thelesphorus instituit, circa annum 130. vt est de Conf. dist. 1. Cau. Nocte Tertiam verò indè maximè vsurpasse videntur, quod in ea hora Dominus crucifixus sit, & super Apostolos spiritus descendit.

Refutatio.

Refelli facilè potest, quod vt verbum, ita ordinatio Dei loco aut tempori alligata non est. Paulus etiam Acto. 20. Fractionem panis nocte fecit, quod nos die solemus. Et Paulus hac voce, Quotiescunq;, liberum Ecclesijs reliquit, quando & quoties sacra celebrarent.

PROPHANATIO XXV.

Coma &
barba.

Quod à comato & barbato missam celebrari nolunt. Huius instituti Aures sunt Anicetus circa annū 160. vt est Dist. 23. Cau. Prohibete. Item Martinus, vt est in eadè distinctione. Cau. Non liceat. Item Gregorius, vt est in Caus. Si quis. Item Conciliū Agathense,

Agathense, vt est Dist. 23. Can. Clerici. De Allegoria attonsi Capitis lege. Caus. 12. Quæst. 1. Caus. Duo sunt. Lege & Augustinum in sermonibus ad Heremitas, Sermonē 20.

Id certe ab Ethnicis desumptum est. Nam, *Orige.*
vt scribit Herodotus, Ægyptij tondent in funere barbam; Aliæ gentes tondent etiam capita. Ac Persæ, teste eodē, cum lugerent Massitium ab Atheniensibus interfectum, totonderunt non seipsos tantum, sed etiam equos & iumenta. Idem scribit sacerdotes apud alias gentes comatos in Ægypto derasos esse. Et quidem tradit eos tertio quoque die totum corpus eradere. Et Baruch. 6. De Ethnicis sacerdotibus dicitur: Sedent sacerdotes in templis Deorum suorum habentes tunicas scissas, & capita & barbam rasam, & capita nuda, rugientes & clamantes coram Dijs suis sicut in cœna mortui. Lege Cic. libro 3. Thuscul. Quæst.

Refellit Decretum Leuit. 19. Ne rotundum attondebitis caput, nec vitias angulum barbæ tuæ. Leuit. 21. Ne caluitium inducant sacerdotes capitibus suis, angulum barbæ ne attondeant. Ezech. 14. Non radent etiam caput suum, neque comam nutrient, sed accuratè subinde comam suam tondebant. Huc facit & illud Baruch. 6. Cyprianus libro 6. ad

QVAEST. DE VERBIS

Quirinum, circulum in capite non habendū,
nec vitiandam effigiem barbæ. Gregorius ma-
gnus, tonsuram arrogantia tribuit. Alibi asse-
rit inductam valetudinis gratia, sed quid ad
illos qui frigidum cœlum inhabitant? Quid
qui rara Cæsarie? Samson tonsus viribus de-
stitutus & effœminatus efficitur, fortassis ea-
dem est mollium sacrificulorum figura. Lege
Oecolampadium in Ezech. 44.

PROPHANATIO XXVI

Canonis
adictio.

QUod impium canonē adiecerunt, qui
velut cento à diuersis homuncioni-
bus non ab Apostolis, non ab vlllo concilio
compositus, temerè abusu quodam irrepfit,
inchoatus amplius quam 380. annis post Chri-
stum, tempore Siricij. Ad illud vsque tempus
in cōmunionē recitata tantum verba cœnæ,
cum illo nō malo initio Alexandri, id est: Qui
pridie quàm pateretur, &c. Absolutus verò
est 600. post Christum annis, tempore Gre-
gorij, idq; vt ipse scribit à quodē Scholastico,
cuius nec eruditio nec sanctitas prædicatur.

Authores canonis Alexander 1. Syricius,
Gelasius, Gregorius, Scholasticus, &c. Poly-
dorus lib. 5. Cap. 11. Ex quo apparet ipsum Ca-
nonem neque ab vno integrum neq; in eam
formam digestum, qua modo constat.

Bullingerus

Bullingerus in 1. Timoth. 2. Canonis cuius initium est: Tu igitur clementissimè pater: Haecenus nullam feci mentionem, eo quod certum sit, hunc sero tandem receptum esse à quibusdã ecclesijs, & procul dubio melius haberet cœtus Ecclesiast. si Canon nunquam fuisset receptus. De Canone lege Martinum & Philippum plerisque in locis. Calvinum, Matthiam.

PROPHANATIO XXVII.

Quod materiam Sacramenti cœnæ mutarunt, nimirum aut aquã solam pro vino, ut aquarum, aut vinum vna cum aqua pro ferendo. De qua re lege *Caus. 24. Quæst. 3. Canon. Quidã: & Conf. Dist. 2. Lege Sacerium* in contrarijs cœnæ circa finem. Materiæ mutatio.

Manichei cœnam conspersam cum semine humano sumebant, de quibus lege Epiphani. Cataphryges extorquebant sanguinem ex infantibus anniculis, quem de toto eius corpore viuentis punctiõnum vulneribus eliciebant, & inescantes cum farina, panem inde conficiebant, quo vterentur in cœnã.

PROPHANATIO XXVIII.

Quod naturam signorum falso transubstantiationis miraculo permutent. Transubstantiatio.

QVAEST. DE VERBIS

niam circa annum præcipue 1210. decretum factum est de transubstantiatione, voci & veritati & sermoni regulari absona. Transubstantiationem tandem definiit concilium Tronicum. Vercellense, circa annum 1051. sub Leone 9. Item Florentinum sub Victore 2. Ac Romanum concilium Anno 1058. Et Lateranense 1215. sub Innocentio 3. contra transubstantiationem, (quæ pluribus aliis refutata est) legitur.

Gelasius cõtra Eutychen & Nestorium. Certo, inquit, Sacramenta quæ sumimus corporis & sanguinis Christi, diuinæ res sunt, propter quod & per eadẽ Diuinæ efficimur consortes naturæ, & tamen non esse definit substantia, vel natura panis & vini. Ibidem: Permanet tamen in sua proprietate naturæ. Item ex quibus constat propriè permantibus. Lege & in decretis. Item August. Tertulianum & alios, qui panem signum corporis esse, vnanimi consensu tradunt.

PROPHANATIO XXIX.

Verborum
corruptela.

Quod, prauo transubstantiationis sensu, verba ipsa cœnæ Domini in totum corruerunt. Quod sanè effugere nullatenus poterunt, vbi in re Sacramentaria signa cum rebus

rebus signatis apud eos confusa sunt. Proinde omisis nunc alijs vocabulis, quæ miserè & impiè torquent, ceu suo loco dictum à nobis est. Particulam, Est, pro transubstantiari positam putant, atq; illam fieri non conuersione substantiæ vnus in alteram, sed quia in locum panis, quem euanescere ipsi somniant, Christi corpus subeat. Hoc verò omnibus gentibus & linguis inauditum est, vt substantiale verbum in hunc sensum vsurpetur. Atq; ita mysterium tollitur, quod in cœna representare Dominus voluit. Panis enim visibilis symbolum sit oportet, quo spiritualis ille figuratur.

Friuola est illa cauillatio de virgæ conuersione in serpentem Exod. 7. qui tamen virga appellatur, quæ in pristinam virgæ formam mox reditura erat,

PROPHANATIO XXX.

Quod hostias suas vendunt Sacerdotes, Hostiarum uenditio. parum enim esse putabunt commune ex quo fieri sacrificium pro tota ecclesia, nisi adderent, sui arbitrij esse, huic aut illi, cui velent, peculiariter applicare, vel potius cuiunque, qui talem sibi mercem, numerato precio emere vellet. Porro quoniam ad Iudæ taxa-

QVAEST. DE VERBIS

tionem accedere non poterant (quamuis vel
hiscē triginta additamentorum prophanatio-
nibus, Christum perfide quasi triginta arge-
teis prodidisse, manifestam reliquerint) vt ta-
men vel aliqua nota sui authoris exemplum
referrent, taxationis Iudæ partem decimam
retinuerunt, sed ille semel, hi quoties emptor
occurrit, vendunt, Legimus sacramentum à
Paulo Pomerano sacrilego venditum anno
1519. nouem grossis, id quod postea Papistæ
imitati sunt. Lege Baruch. 6.

Porro ad euidētiā horum: primo iam
generalem omnium institutorum Confuta-
tionem ex Doctoribus afferemus. Deinde
quis verus & simplicissimus cœnæ Domini
vſus in primitiua ecclesia fuerit, suo loco &
ordine proponemus.

CONFUTATIO GENERALIS ^{Os}
*omnium institutorum, seu additamentorum,
quæ à pijs etiam & sanctis homi-
nibus adiecta sunt.*

Ex Doctoribus.

Ignatius Epist. 1. Obturate aures vestras,
quando vobis quis sine Iesu Christo filio
Dei loquitur. Idem Epist. 9. Omnis qui dixit
rit

fit præter illa quæ à Christo tradita sunt, tametsi fide dignus sit, tametsi ieiunet, tametsi virginitatē seruet, tametsi signa faciat, tametsi prophetet, lupus tibi appareat, in gregem ouium corruptionem operans.

Augustinus de vnitatē ecclesiæ. Non audiamus hæc dico, hæc dicit, sed audiamus hæc dicit Dominus. Idem, cum Christus tacuerit, quis nostrum dicat, vt illa, vel illa sint, aut si dicere audeat, vnde probat?

Ambrosius. Decimo de Paradyso ca. 2. Nihil inquit quod vel bonū videtur addēdū est.

Ieronymus super Matthæum ca. 23. Quod de scripturis non habet authoritatem, eadem facilitate contemnitur, qua probatur.

Augustinus Psal. 57. Loquuntur sua loquuntur, inania ille tradidit, sed quid ad me? nec tu mihi quos nominas ex Euangelio legis, nec ego quos nomino ex Euangelio lego. Auferantur igitur de medio chartæ nostræ, procedat in medium codex Dei. Ibid. Quod Dominus dicit, non quod homo dicit, potest fieri, vt homo mentiatur, non potest fieri, vt veritas mentiatur. Idem Psalmo 36. Si ego nolo & Deus vult, agite. Si autem Deus non vult, etiam si ego vellem, malo suo ageret qui ageret. Item Psalmo 85. Quantum conceditur de Scripturis Sanctis, tantum audio.

QVAEST. DE VERBIS

dicere nihil ex me. Idem de Nuptijs & Concupiscen. lib. 2. Cap. 33. Ista inquit controuersia iudicem quærit, iudicet ergo Christus.

Hieronymus in epistolam ad Tirum. Sine authoritate Scripturarum, garrulitas non habet fidem.

Cyprianus lib. 2. Epistolarum Epist. 3. Si solus Christus audiendus est, non debemus attendere, quid aliquis ante nos faciendum putauerit, sed quid primus qui ante omnes est, Christus prior fecerit. Neque enim hominis consuetudinem sequi oportet, sed Dei veritatem. Lege & Dist. 8.

Augustinus ad Cassulanum. Sana quippe ratio etiam exemplis anteponenda est. Dist. 9. Idem. lib. 2. contra Gaudentij epistolam Cap. 23. Non debemus quicquid in scripturis etiam Dei testimonio laudatos homines fecisse legerimus, consentiendo approbare, sed considerando discernere, adhibentes iudicium, non sanæ nostræ authoritatis, sed scripturarum diuinarum, quæ nos nec illorum hominum, quibus illic bonum ac præclarum testimonium perhibetur, omnia vel imitari vel laudare facta permittit.

Martinus Tomo 2. Missam & communionem panis & vini ritum esse à Christo institutum negare non possumus, qui sub ipso Christo pri-

ito primum, deinde ab Apostolis simplicissimi-
 me, absq; vllis additamentis obseruatus fuit,
 sed successu temporum, tot hominum inuen-
 ris auctus est, vt præter nomen, nihil ad no-
 stra tempora peruenerit, ac primorum paren-
 tum additiones laudabiles fuere, &c. Ac pau-
 lò post: At vbi iam licentia fiebat, addèdi, mu-
 tandi, prout cuius libebat, accedente etiam
 quæstus & ambitionis sacerdotalis tyranni-
 de, tunc cœperunt altaria illa, vestes, & alia in
 signia Baal, & omnium Deorum poni in tem-
 plum Domini per impios reges nostros, hoc
 est, episcopos & pastores. Idem Tomo 2. Ni-
 hil sub cœlo periculosius gestis sanctorum,
 testimonio scripturarum non roboratis. Cû
 enim cõstet iustum septies cadere, & sanctos
 variè peccare, quis nos certos faciet non esse
 peccatum, quod illi sine testimonio scriptura-
 rum fecerunt? Laudo in hac parte Sanctum
 Anthonium, qui hoc maxime inculcauit &
 cõsuluit, ne quis aliquid operis têtaret, quod
 non haberet authoritatem ex Scriptura. Imò
 tutius est hoc inter sanctorum peccata nume-
 rare, quod sine authoritate scripturæ fecerunt,
 quàm pro bono exemplo imitari. Sanctos e-
 nim non multum læseris, si incertum eorum
 factum peccati damnaueris, agnoscunt enim
 sese peccatores esse. At vehementer offendes

QVAEST. DE VERBIS

si exemplo eorum te ad præcipitium impulãtis. Proinde Christus vult nos non hominum gestis, sed certis & fidelibus verbis niti. Hæc Lutherus. Vide similia plura in legibus disputationis. Vide & Calvinum in Institutione de Missa.

Puritas ritus missæ in primitiua Ecclesia sine vllis hominum additamentis tractata. Initio ipsum corpus huius rei fuit communio & prædicatio passionis Domini. Addita autem huic corpori sunt aliqua pia accidentia cantilenarum & orationũ. Postea sequutum est ipsum corpus. Deinde eam actionem Papæ exornare volentes, subinde additamentis aliquibus onerarunt.

Hieronymus lib. 3. contra Pelagianos dicit Dominum docuisse Apostolos vt orationem Dominicam dicerent in cœna Domini.

Guilhelmus Durandus li. 4. Ceremoniarũ disertè dixit: Dominum instituisse quidẽ cœnam, nec alijs verbis vsum esse, quam consecrationis, quibus Apostoli adiecerint orationem Dominicam. Atque hoc modo idem author tradit Diuũ Petrum primam in Oriente Missam celebrasse. Similia tradit & Innocentius lib. 1. de Altaris mysterio. Et Anthonus in historia. Titu. 5. Ca. 2. Et Gabriel lectio ne in Canonem 25.

Grego-

Gregorius in Registro affirmat se addidisse Dominicam orationem, nisi fortè intermissam restauravit. Nam dicit lib. 7. Cap. 63. In Registro. Mos inquit Apostolorum fuit ut ad ipsam solam orationem Dominicam oblationis hostiam consecrarent. Ex eodem Capite liquet, multos fuisse, qui Gregorio de Missæ consecratione contra dicerent. Affirmant Papistæ Iacobum & Basilium hæc mysteria auxisse, verum ipsimet se mendacij arguunt, cum in Patribus missæ nihil habent, quod istis tribuant.

Platina in vita Sixti. Nuda inquit, hæc primo erant, & omnia simpliciter tractabantur. Petrus enim ubi consecrauerat, oratione, Pater noster, non usus est.

Polydorus li. 5. Ca. 19. Nuda ab initio & simpliciter mysteria à Christo tradita apud Apostolos erant. Nuda omnis ceremoniarum ratio, plus pietatis habens quàm apparatus. Nã constat Petrum, qui vel primus omnium Apostolorum princeps, vel vnà cum alijs Apostolis rem diuinam, eo ritu què à Christo accepisset, identidem fecerat, post consecrationem continuò inferre solitum Dominicam precem, &c. Liquet igitur circiter 100. post Christi passionem annis, tantum ipsa verba à Domino instituta, in communionem recitata fuisse.

QVAEST. DE VERBIS

De Conf. Dist. i. Cau. Iacobus in glossa post alij alia addiderunt, ad decorem & solennitatem Missæ.

Vade in primitiua ecclesia hic ritus ferè apud omnes seruabatur.

1. Prodebat in cœtum minister, instructus pane & vino stabat in conspectu populi mæsa mystica.

2. Hinc ille assistens populo, benedicebat, dicens, Dominus vobiscum. Is verò respondēbat, & cum spiritu tuo.

3. Deinde hunc ad res maximas excitans clamabat, iursum corda. Respondēbat populus. Habemus ad Dominum.

4. Hinc vero ad gratiarum actionem inuitans, dicebat: Gratias agimus Domino Deo nostro. Respondēbat populus, Dignum & iustum,

5. Post ista subiiciebat minister verba cœnæ Domini.

6. His magna cum religione peractis dicebatur oratio Dominica.

7. Post orationem sacra mysteria percipiebat populus, ac his ritè peractis, dimittebatur cœtus. De hoc ritu lege Cyprianum Sermo. 6. de oratione Dominica. Augustinum libro De perseuerantiæ bono. Cap. 13. Hieron. lib. 3. contra Pelagianos. Lege Concilium Toleranum

letanum quartum. Quod in certam quandam Missæ formam iuravit. Lege Bulling.

1. Timoth. 2.

Successu verò temporis rursus addita sunt quædam pia accidentia, Cantilenarum & Oratiocum: habita est pia concio de pœnitentia aut remissione peccatorum. Vnde tandè tempore Cypriani (circa annum. 260) aut etiam ante:

1. Communes preces effundebantur 1. Timoth. 2.

2. Legebantur Prophetæ & interpretationes habebant, vt apparet ex 1. Corinth. 14. Capite:

3. Habitæ sunt admonitiones de cura pauperum, & colligebantur collectæ, vt est Act.

4. Vnde primæ & vltimæ preces in missa vocantur collectæ.

4. Gratiarum actiones dictæ sunt Christo.

5. Fractus est panis & calix distributus in memoriam passionis Christi. Ecclesia primitiua obseruauit hunc ritum vsq; ad Archadij & Honorij Imperatorum tempestatem circa annum 420. De hoc ritu vide Cyprianum li. 2. Epistola 3. Erasmum in Annotationibus in Nouū Test. Vide & Philippum in locis communibus de cœna Domini, vbi, retinetur, inquit, ille mos apostolicus qui annos circiter

QVÆST. DE VEBIS

trecentos in Ecclesia inde vsq; ab Apostolo
 mansit. Recitentur piæ lectiones, erudiatur
 populus salutarî concione, fiant precatîones.
 Deinde recitentur verba Christi de cœna, &
 Sacramentum distribuatur pijs exploratis.
 Deinde dicatur gratiarû actio. Martinus To-
 mo 2. missam & communionem panis & vini
 ritum esse à Christo institutum, negare non
 possumus. Qui sub ipso Christo primum: De
 inde ab Apostolis simplicissime, sine vllis ad-
 ditamentis obseruatus fuit. Sed successu tem-
 porum tot hominum inuentis auctus est, vt
 præter nomen nihil ad nos peruenerit. Hæc
 fol. 613. Idem fol. 467. In cœna Domini admi-
 nistranda fuit sub Apostolis magna simplici-
 tas. Proximi successores ad ornandam myste-
 rij dignitatem aliquid addiderunt quod non
 esset improbandum. Sed postea superuene-
 nerunt stulti illi imitatores, tandem varia fru-
 stula subindè consuenendo, hunc quem in missa
 videmus sacerdotis vestitum, hæc altaris or-
 namenta, has gesticulationes & totâ rerum
 inutilium supellectilem nobis composuerunt.
 Vide speculum Pontificum de inuentis eorû
 De additamentis lege Decretales Gregorij
 lib. 3. Titul. 41. Cau. Cum Marthæ, de celebra-
 tione Missarum, & de Conf. distin. 2. Cau. Iaco-
 bus

bus, Gregor. in Registro lib. 7. Cap. 63. Platina in Vita Sixti.

Bullingerus in prima Epistola ad Timothy. 2. Cœtus Eccles. ante annos mille fuerunt huiusmodi. Confluebat in eadem sacramentus diuini gratia populus. Dum autem ingrederetur Ecclesiã, ab his qui iam conue-
nerant Psalmi aliquot, in alijs quidem Ecclesijs canebantur, in alijs recitabantur tantum, donec vniuersus plenè coiisset cœtus. Hoc Verò Sacrorum initium ab introeundo appellarunt introitum.

Iam vbi conuenisset ecclesia, acclamabatur ab omnibus Kyrie eleison, hoc est Domine miserere.

Addebatur à quibusdã hymnus qui dicitur Angelicus, Gloria in excelsis Deo.

Hoc finito collectã recitabat minister. Ea erat orationis species, qua totius ecclesiæ vota & necessitatis collectæ recitabantur.

Deinde perlegebatur à Diaconis eruditioribus locus aliquis, siue ex libris propheticis siue apostolicis, pro temporis, loci & populatione delectus.

His absolutis in editiorem locum, per gradus ascendebat ipse Euangelium Christi prædicaturus: plebs interim carmine concepto Spiritus gratiã implorabat, quod à gradibus Graduale appellari cœpit

QVAEST. DE VERBIS

Hic verò Euangelium cum authoritate magna perlegebat episcopus. Deinde interpretabatur. Ad finè concionis recitabat symbolum. Præterea totam ecclesiam ad misericordiam inuitabat, vt quilibet pro suis facultatibus, aliquid in ærarium conferret pauperum, id quod offertorium vocabant.

Et Pontius Paulinus docet, mensam in Ecclesia poni solitam pro pauperibus, quam & Domini mensam vocarent, à Domino positam. Hic autem ritus non per omnia erat omnibus gratus. Quidam enim Sacrum cœtum etiam à Psalmis auspicabantur, seu ab acclamatione Kyrie eleyson. Idem, non habebant in vsu, vel hymnum angelicum, vel collectas, vel carmen graduale. Hinc alij succinebant Halleluia, vt indicat Hieronymus. Alicubi episcopus ipse sine istis omnibus, sacra concione & adiectis publicis precibus, conuentum & incipiebat & dimittebat.

Nulla verò ecclesia cogebatur in alterius ritus & instituta iurare, dum modo preces & conciones saluæ essent. Et optimæ perpetuo quam paucissimis contentæ, potissimas impenderunt doctrinæ & precibus.

Cœna mystica Veterum. In cœna verò mystica hic ritus apud omnes propriè Ecclesias seruabatur.

Prædis

Prodibat in cœtum sacerdos instructus pane & vino, stabat in conspectu populi mensa mystica prout superiori folio ad vnguem habemus.

Ritus cœnæ apud Heluetios, ex Bulling. in 10. Hebra.

1. Ante omnia factis ad Deum communibus votis & precibus concio publica habetur. In qua docetur Christum pro nobis mortuum & oblatum, eam oblationem vnicam solam ad omnia peccata expianda satis esse. Prouocatur populus ad sui & peccatorum agnitionem, ad fidendum Deo, ad laudandũ Deum, gratias agendum. Additur & hoc Sacra Symbola hoc nomine à Christo esse instituta, ea nõ esse profana signa, sed sacrosancta. Explicatur mortis & sacrificij Christi virtus, quomodo pro nobis fractus sit, & sanguine fuderit: quomodo itẽ præsentibus exprimatur symbolis. Postremo quomodo Christus sese nobis totum impenderit. Monetur populus vt accedat fide purgatus & charitate ornatus, vt condonet quisque proximo suo delictum.

2. Postea accedit pastor diaconis concomitatus, honesta, sed vulgari veste ad men-

QVÆST. DE VERBIS

lam, quæ mundissimo lineo tecta canistris pane fermentato & poculis vino plenis, instructa astat.

3. Posteaquam communicaturi omnes sese in sua propè Domini mensam receperint loca, mox præmissa oratione ad Deum, subiungit Diaconus Caput Ioan. sextum, quod clara voce perlegit Ecclesiæ, ut ex ipsis Domini verbis discant, quid sit carnem Christi edere.

4. Deinde interiecta communi laude perlegit alius Diaconus Caput II. ad Corinth. Ut ex ipsa Domini institutione intelligat populus quid à Domino institutum sit in cœna & quare institutum.

5. Tandem fidei articuli recitantur, Confessio peccatorum editur, additur oratio, in qua orat Diaconus, ut Deus nostri misertus, nos, nostrasque preces suscipiat, sibi vniat, fidem augeat, innocentiam tribuat & in vitæ sancti monia conseruet.

6. Deinde pastor monet, ut quisq; hoc negotij apud se expendat, nihil ex hypocrisi faciat.

7. Hic omnes procumbunt in genua & orationem Dominicâ quisq; apud se tacitè, præeunte pastore maxima deuotione dicunt.

8. Accipit pastor panem azymum in manus & spectante coramq; audiente ecclesia maxima grauitate

grauitate & voce clarissma recitat verba Coenae Domini. Deinde verò panem his qui circum mensam astant ministris distribuit, qui summa cum reuerentia suscipiunt. Et mox in calathis per totam circumferunt ecclesiam subsequenter alijs cum poculis, quæ simili, vt panem, modo, tradit pastor diaconis. At ipse populus cibum potumq; sacrosanctum expectans, ipse in manus sumit, quod traditur à ministris, editq;, & proximè assidenti offert quisque partem eius quod accepit. Itaq; omnes de vno pane & de vno poculo participant.

9. Interim verò dum sic sacra sumunt mysteria, perlegit lector colloquium coenae quod Ioannes aliquot absoluit capitibus, ordiens à pedum lotionem, aliquousq; autem legit, dum calathi, crateresq; redierint omnes.

10. Tum in genua iterum procumbit Ecclesia & agit gratias Deo, pro morte filij & peccatorum remissione. Deinde verò se totam commendat Deo.

Tria hic quaesita discutienda veniunt.

1. Quibus nominibus coena appelletur. Sicut celebratio paschatis varia in sacris nomina habuit, vt, victima, oblatio, cultus, feriae,

QVAEST. DE VERBIS

conuentio, solennitas, transitus. Ita & Coena Dominica quæ in paschatis locum subijt varia habet nomina.

1. Corpus & sanguis Christi, quod ipsi fideles non pane modo vescuntur & vino sed ipsis quoque rebus significatis spiritualiter participant per fidem, & quod receptissimum est Sacris Literis rerum nomina inderi Symbolis.

2. Fractio panis à Luca ex ritu & societate toti nimirum sacro nomen imponens. Ritu enim instituto à Domino, panem frangebant pij, & particulam quisque accipiebat pius: coibantq; hoc modo, intercedente spiritu Christi in locietatem Sanctorum.

3. Coena Domini, tum quod in illa spiritualiter pascuntur sancti, tum quod inter coenandum primitus fuit institutum hoc symbolum.

4. Mensa Domini i. Corinth. 10. quod in illa nobis proponantur cœlestes epulæ ad reficiendum animam. Hac appellatione vsa est & Nicæna Synodus.

5. Communio eodem capite in Paulo. Nam si vera fide celebretur & charitate, communionem seu societatem habemus cum Christo capite & cum omnibus membris Christi. Ideo & Synaxis appellatur quod conciliatio-

conciliationem significat, quod hoc mysterio figuratur & confirmatur arētissima coniunctio.

6. Pax, quia epulas sacras vsurpant ad conciliationem & considerationem sancti.

7. Viaticum appellarunt, quod Eucharistia priuatim exhibita fuerit ægrotantibus, id quod tandem seriò receptum esse constat. Prius enim priuatim non nisi lapsis & excommunicatis, morti vicinis, aut ob fidem denuo periclitantibus, in quibus s. signa pœnitentiæ relucebat, exhibebantur, vt est, apud Eusebium Ecclesi. Hist. lib. 6. Cap. 34. & apud Cyprianum lib. 1. Epistola 2. Apostolorum tempore publico celebratum esse, certū est. Hieronymus in Apologia quam pro libris suis aduersus Iouianum Pammachio inscripsit Romæ sua ætate in domibus communicare quosdam solitos tradit, sed carpit morem in Ecclesia, vt communicent, hortatur.

8. Cœtus sanctorum & conuentus, item collecta, vt & Paulus 1. Corinth. 11. nuncupasse videtur, quia publicè ab antiquo celebrata est.

9. Sacramentū Eucharistiæ, vt Tertull. in lib. de corona militis. Alij Sacramentum corporis & sanguinis Christi, Alij symbolum, Alij sanctificatum in corpore & sanguine

QVAEST. DE VERBIS

Christi, panem & vinum. Alij mysterium corporis & sanguinis Domini nuncuparunt, Atqui mysteria appellarunt, Græci arcana quædam sacra, Latini Secreta, seclusa vocant, Nam soli fideles, qualis sit cœna intelligunt.

10. Eucharistia ab affectu.

11. Sacrificium, immolatio, solennitas & oblatio quod sacrificij Christi symbolum sit, Deinde propter orationem, & gratiarum actionem, &c.

12. Agape quod eleemosynæ in pauperum refrigerium, in loco publico & sacro expenderentur. Meminit huius rei Tertullianus in Apologia Cap. 39. & Augustinus contra Manichæos lib. 20. Cap. 20.

13. Liturgia, quod publicum sit sacrum, solennis celebratio & charitatis misericordiæque Symbolum.

14. Officium, nostri enim officij est, meminisse mortis Christi, gratias agere.

15. Missa, quod tributum significat seu collationem populi, Nam in cœna vestigalia sacra pendimus gratiarum actionem & laudem. Vide alia quædam nomina, in secunda cœnæ prophanatione ex doctoribus adducta.

2. *An symbola in manus Laicorum danda.*

Olim

Olim certè Eucharistia Laicis in manus
 dabatur vt testatur Hist. Ecclesiast. lib. 6. Cap.
 33. Item Historia Tripartita lib. 9. Cap. 30. Sic
 Ambrosius ad Theodosium Imperatorem.
 Quomodo huiusmodi manibus suscipies san-
 ctum Domini corpus? Item lib. 6. Eusebij
 Cap. 34. Paruum Eucharistiæ puero datur,
 ad patrem ægrotantem deferendum. Vide
 & Cyprianum lib. 5. de Lapsis. Obseruabatur
 hæc Nouati tempore Romæ, vt apparet ex
 Eusebio, id quod postea Romana Ecclesiâ
 mutauit. Lege & Vuesthemerum fol. 315. 317.
 319. Et Balling. in Cap. 10. ad Hebræos. Por-
 ro de illo Lucæ, accipite & diuidite inter
 vos, lege contextum & Theoph. in Lucam.

Caluinus folio. 614. In manum acci-
 piant fideles, nec ne, inter se diuidant, an
 singuli quod sibi datum fuerit edant, cali-
 cem in Diaconi manu reponant, an proxi-
 mo tradant, panis sit fermentatus an azy-
 mus, vinum rubrum an album, nihil refert.
 Hæc indifferentia sunt & in Ecclesiæ liber-
 tate posita. Iam si figuram cum figurato-
 conferas, perspicuum erit magis conueni-
 re actioni, vt à ministro dentur, panis & vi-
 num, quam vt quisque sua manu quod sibi
 datum fuerit, edat. Nam de corpore dicitur:

15903959

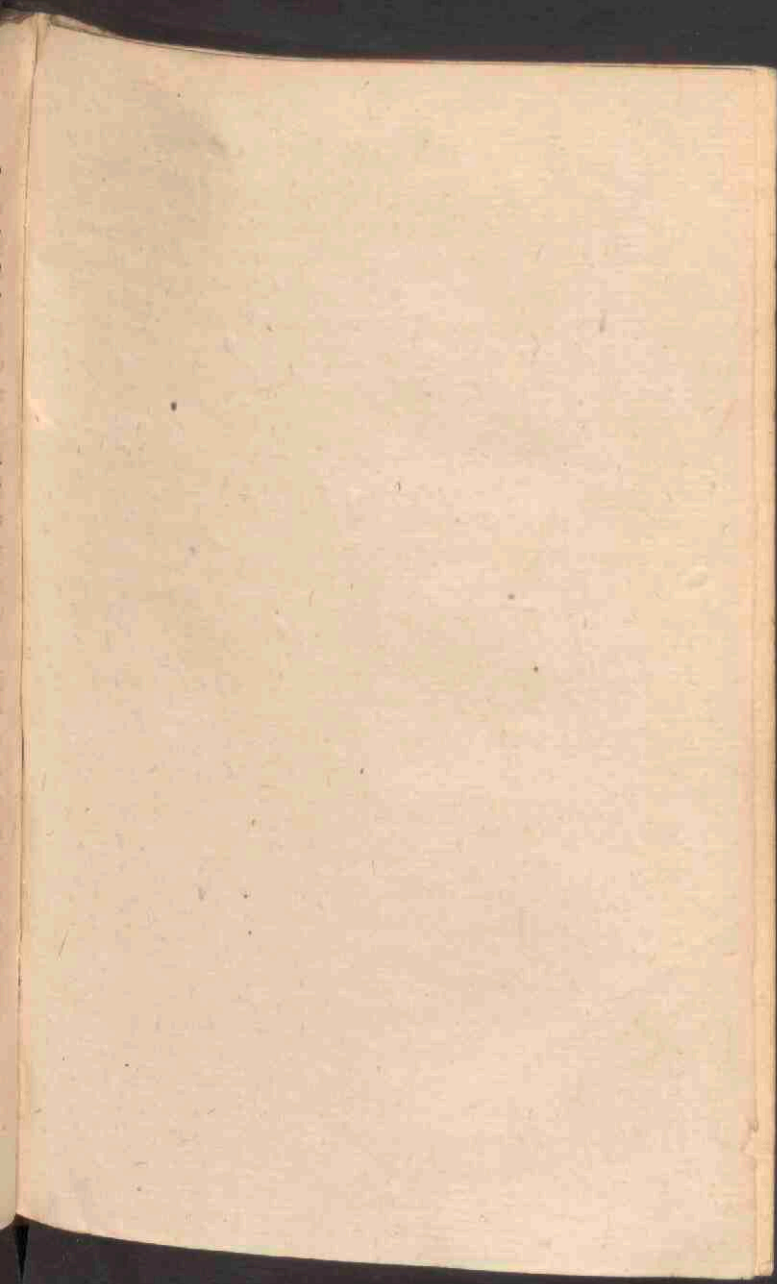
QVAEST. DE VERBIS

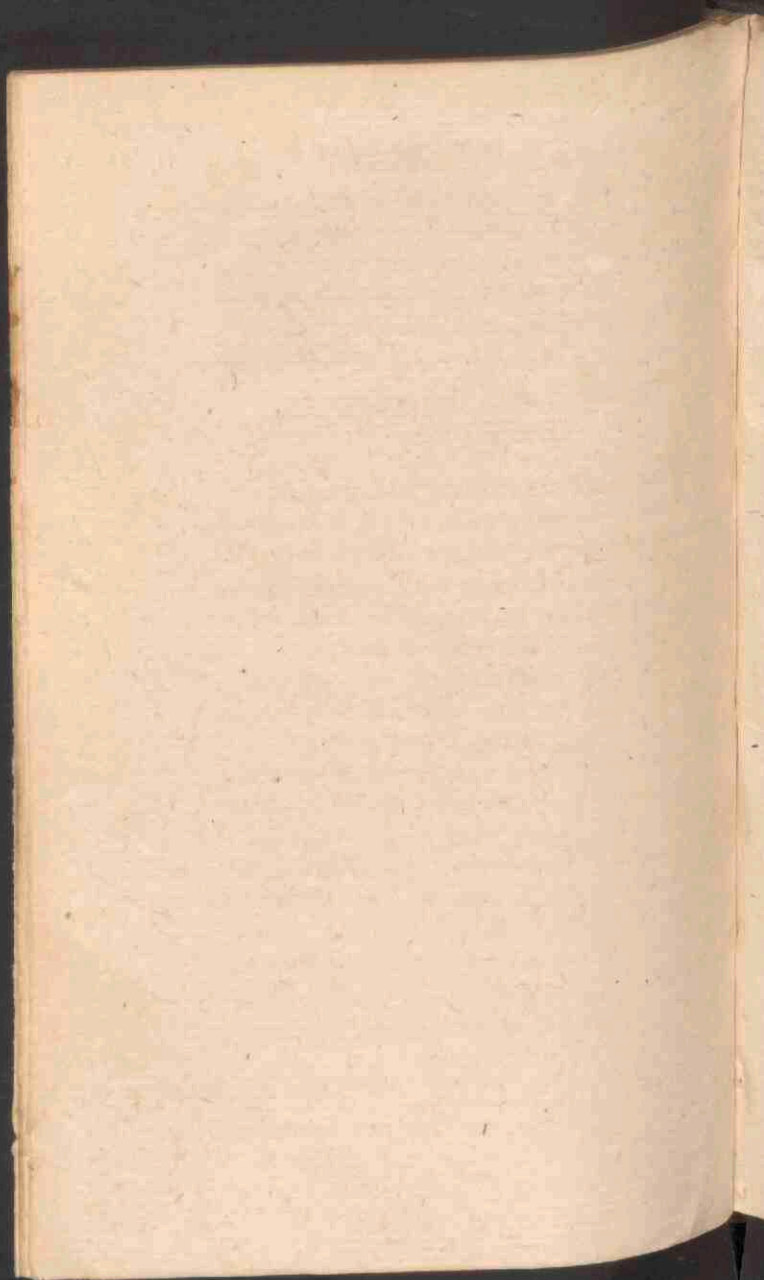
datur, de sanguine effunditur scilicet per
lium Sacramenta autem, teste Augustino, si-
militudinem quandam rerum habent, qua-
rum sunt Sacramenta. Porro accipite, dixit,
ad differentiam sacrificij, in quo aliquid da-
tur Deo.

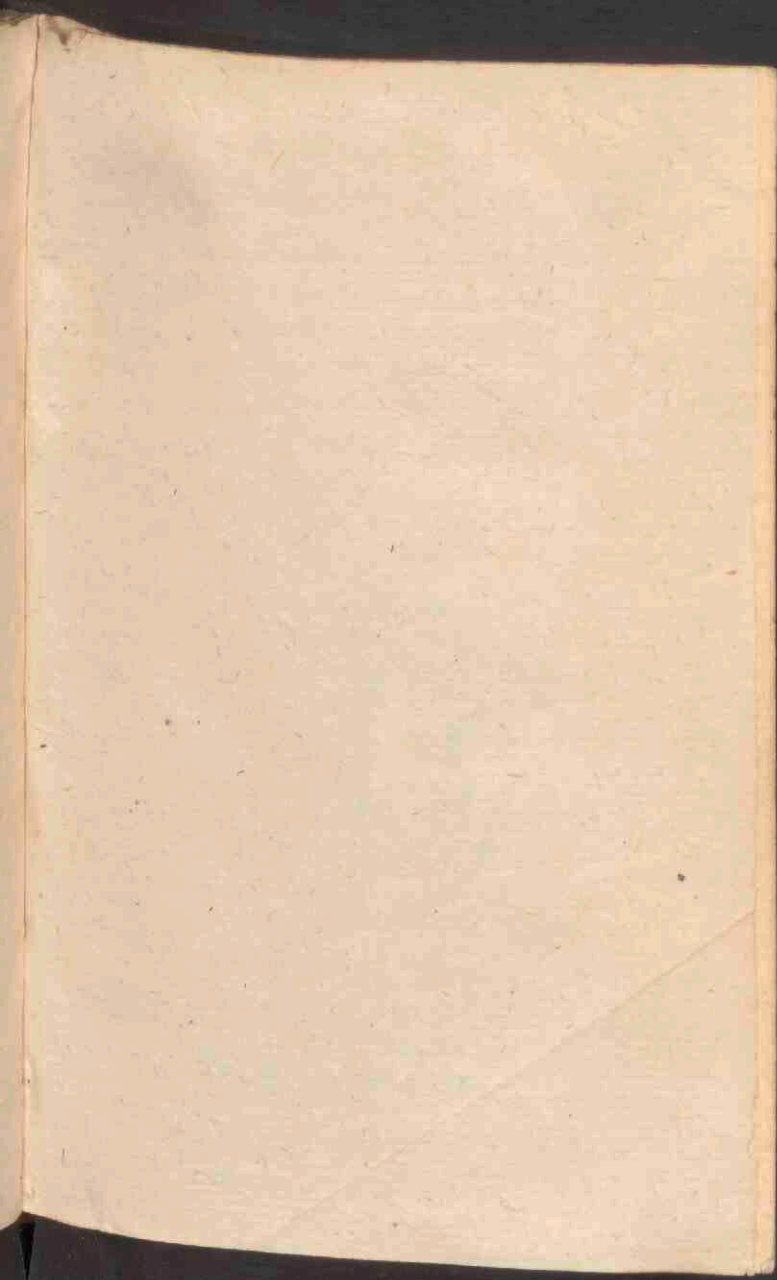
3. *An minister cum alijs commu-
nicare possit.*

Paulus Acto. 20. distribuit Sacrosanctum
symbolum, ipseque sumpsit cum cæteris:
Sic enim dicit Lucas cum fregisset panem ac
degustasset, &c. Et Christus dicit: non
edam, non bibam, vt qui se edere
cum discipulis, si-
gnificaret.

F I N I S.

OCN 43120464